STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 03603

DI SOTSYALE FRAGE

Abba Gordin

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

אבא גאָרדין

די סאָציאַלע פּראָגע

אַרויסגעגעבן פון

קאָאָפּעראַטיוון פאַרלאַג

פון דער

אידיש עטישער געזעלשאַפט

ניו יאָרק

1940

Copyright 1940
by
ABBA GORDIN
313 East 13th Street
New York, N. Y.

Set up and Printed in Mexico

IMPRENTA "LINCOLN", Justo Sierra 45, México, D. F.

אינהאַלט־פאַרצייכעניש

ז י י ט

1. ראַדיקאַליזם אויף דער אידישער גאַס .... 5 —42

אַלגעמיינע באַמערקונג .... 5 —8
א. קאָנסערוואַטיווער ראַדיקאַליזם .... 8 —18
ב. עוואָלוציע פון די אידישע אַרבעטער־פאַראיינען 18—31
ג. ראַדיקאַליזם — עטיש אָדער פּאָליטיש ...... 31—36
ד. השכלה און ראַדיקאַליזם .... 36—38
ה. אַנטיסעמיטיזם אין די הויכע פענצטער .... 38—42

2. דער מיטלשטאַנד .... 43—69

א. דער קליין־בירגער .... 43—54
ב. דער „זינדיקער" קרעמער .... 54—59
ג. פּאָלעמישעס מכוח דעם אייגענעם ענין .... 59—69

3. די אַרבעטער־פראַגע .... 70 —124

א. „מיסיאָן" און אַרבעטער־קלאַס .... 70 —76
ב. אַרבעטער־קלאַס און אַרבעטער .... 76 —80
ג. לייבאָריזאַציע פון אינדוסטריע .... 81 —86
ד. אַרבעט און קאַפּיטאַל .... 87 —93
ה. קאַפּיטאַל, אַרבעט און שטאַט .... 93 —97
ו. אַרבעטער־פראַגע .... 97 —102
ז. אַרבעטער־קלאַס טאַקטיק .... 102—112
ח. דער קריזיס פון סאָציאַליזם .... 113—124

4. אידישע עקאָנאָמיק .... 133—125

5. אידישע טאַקטיק .... 140—134

א. אידישער טעראָר .... 139—134
ב. קלאַסן־קאַמף אָדער פילאַנטראָפיע .... 140—139

6. פרייהייט — יורידיש אָדער פאַקטיש .... 164—141

א. פרייהייט .... 143—141
ב. יורידישע פרייהייט .... 145—143
ג. אַרויסטרעטן .... 150—145
ד. אויסשליסן .... 152—151
ה. נעגאַטיווער יורידישער פעטישיזם .... 156—152
ו. אידעאָלאָגישע פאַניק .... 158—157
ז. פרייהייט פון קאָנקורענץ אין פאָליטיק ...... 162—158
ח. פאַרוואַלטונג — ציבור־לעבן .... 164—162

7. פון אָרגאַניזאַציע צו זעלבסט־אָרגאַניזאַציע ... 197—165

א. פאַרגעשיכטע — געשיכטע .... 166—165
ב. קנעכטשאַפט .... 173—167
ג. לייב־אייגנטום .... 176—173
ד. אונטערטאַנשאַפט .... 178—176
ה. בירגערטום און געדונגענשאַפט .... 184—178
ו. זעלבסט־אָרגאַניזאַציע .... 189—184
ז. אינטעראינדיווידואַליזם .... 197—189

.1

ראַדיקאַליזם אויף דער אידישער גאַס

אַלגעמיינע באַמערקונג

דער הויפּט פּעלער פון ראדיקאליזם אויף דער אידישער גאס איז דאָס, וואָס ער איז ניט קיין אידישער ראַדיקאַליזם, נייערט אַ ראַדיקאַליזם ביי אידן. דאָס הייסט, אז עפּעס פרעמדס, אנטליענס האָט מען געבראכט צושלעפּן. א נייער סאָרט „מיסיאָנערן" האָבן געבראכט א נייע תורה. די ראַדיקאַלן האָבן ניט געשאַפן קיין איין אידיש־אָריגינעלן געדאַנק. זיי האָבן, פּשוט, נאָכגעאָבעזיאַנעוועט זייערע שכנים, זייערע „געגנאָסן". זיי האָבן נאָכגעזאָגט פרעמדע תורות, ווי געטרייע חוזר׳ס ביי די רביים. ווי גוטע פּלאַסטינקעס אויף אַ נייעם גראַמאָפאָן האָבן זיי איבערגעגעבן ניט נאָר די ווערטער פון די פרעמדע זאָגער, נייערט אפילו יעדן בויג און נויג, יעדע וויבראַציע פון דער שטימע. די ראַדיקאַלן אויף דער אידישער גאָס זיינען עפּעס ווי געשטראָפט געוואָרן פון אונדזער אל־קנא־ונוקם און זיי זיינען געווען אָדער עקר׳ס, אָדער סריסים, אָדער גלאַט אַזוי זיך אָן קיין שום כוח גברא. אַזאַ סטעריליטעט, רחמנא ליצלן, האָט מען גאָר קיינמאָל ניט געזען אין דער אידישער קולטור־משפּחה.

ווי אומגעלומפּערט באַגרענעצט, נאַאיוו, שטות׳עוואַטע און היפּש טעם׳לאָז און עם־הארצותדיק אונדזערע „פּיעכאָטנע" מגידים זיינען ניט געווען, האָבן זיי פאָרט באַוויזן צו שאַפן אַן אייגענעם נוסח, אַ זאָגעכץ פאַרווירצט מיט א ציור, מיט א משל און נמשל. ווי אומוויסנדיק, אין הלכות האַרמאָניע, אונדזערע חזנים זיינען ניט געווען, האָבן זיי פאָרט באַוויזן צו שאַפן אן אייגענע נגינה, אן אייגנארטיקן קרעכץ און ציקל. ווי אָפּגעשטאנען, פארקנאָכערט, פארגליווערט אונדזערע רבנים זיינען ניט געווען אין זייער אומלאָגישער פּלפּוליסטיק, אין זייער „אויסרייסן בערג און צעמאָלן זיי מיט א סברא", האָבן זיי פאָרט געשאפן אַן אייגנארטיקע דיסציפּלין, אַ אידישע קאָפּ־גימנאסטיק, אַ חריפות׳דיקן אינטעלעקט־שפּיל

און אַן אייגענע געלערזאמקייט, אַן אייגענע ערודיציע, אַן אייגענעם שארפזין — ניט קיין אַנטליענע, ניט גענומענע אויף פּראָקאָט ביי דער ארומיקער סביבה.

דער ראַדיקאַליזם אויף דער אידישער גאַס האָט ניט, צו אונזער שאַנדע, צו זיין קרעדיט קיין איינאיינציקן אָריגינעלן בייטראַג. ער האָט זיך געגערט מיט איבערזעצונגען אפילו דעמאָלט, ווען ער האָט כלומרשט פאַרפאַסט אייגענע ווערק.

עס איז אָנגעגאַנגען אַ דערעסלעכע פאַרדריסלעכע צום־ברעכן־קערנ־דיקע מעלה־גרה׳ניש. מ׳האָט געהאַלטן אין איין פּאָפּולאַריזירן און וואול־גאַריזירן פרעמדע היפש־פלאַטשיקע אידייען, אויסגעדראָשענע אנטליענע רעיונות. אזוי אז די אידישע מאסע האָט געקראָגן איבערגעקייטע איבער־קייעניכץ און מיט דעם האָט זי עס געמוזט זיך קוויקן. דער אידישער היס־טאָריקער, אויב ער וועט זיין אומפּארטייאיש, וועט באצייכענען אָט־די עפּאָכע פון אויפגעבלאָזענעם ראַדיקאַליזם אלס די צייט, ווען די שאפונג־שכינה האָט זיך אינגאנצן אָפּגעטאָן פון דער אידישער אינטעליגענץ, וועל־כע איז געוואָרן ניט נאָר גוי׳איזירט, נאָר פאַרטעמפּט, פאַרפּאָפּוגאַיעוועט.

יעדער מיסאורטייל, — וועלכן די אינטעליגענטן האָבן אויפגעכאַפּט מיט קעלבערנער התפעלות אין דער פרעמד און געבראַכט עס אַהיים און פאַרשפּרייט עס צווישן די אידישע מאַסן מיט אַזא פליים, מיט מתנגד׳ישן פּעדאנטיזם און חסיד׳ישן פאנאטיזם און התלהבות — האָט אונטער די אידישע עקאָנאָמישע באַדינגונגען צוגעקראָגן עקסטראַ געוויכט פון אַב־סורדיטעט. יעדער טעות, וואָס דער ניט־אידישער ראַדיקאַל האָט געמאַכט איז אין דער אידישער סביבה פארשווערט געוואָרן דורך דעם, וואָס אויב די פאָרמולירונגען, די אויסטייטשונגען האָבן ניט אַנטשפּראָכן די סאָציאַ־לע אומשטענדן בכלל, האָבן זיי שוין גאָר־אינגאַנצן ניט געפּאַסט צו די אידישע לעבנס־קאָנדיציעס.

מירן אָנווייזן אין פרט צווישן פיל אַנדערע.

זיי האָבן פאַרשפּרייט אָנשויאונגען, וועלכע פאַרדאַמען מסחר, באַ־צייכענען אָט־די באשעפטיקונג אלס א פאראזיטישע פונקציע אין דער ווירטשאַפט און אזוי ארום האָבן זיי געשעדיקט דעם אידישן זעלבסט־רעספּעקט. זיי האָבן איינגערעדט א גרויסן טייל פון דער אידישער באפעל־קערונג, וועלכע צוליב געוויסע היסטאָרישע סיבות האָט זיך פארנומען מיט האנדל, אז ער איז עקאָנאָמיש איבעריק, „זינדיק״, דעגענעראַטיוו. אזעלכע שטימונגען, אזעלכע טעאָריעס האָבן געמוזט אָנטאָן שאָדן. זיי האָבן געפירט דערצו, וואָס דער מיטלשטאנד איז פארנאכלעסיקט גע־וואָרן, א שטאנד, וועלכער שטעלט צוזאמען דעם רוקנביין פון אידישן צי־

בור, און וועלכן מ׳האָט טיילווייז פאַר׳סמ׳ט מיט דער פאלשער לערע, אז ער איז, אלס אזעלכער, פארדאמט פון דער געשיכטע צום אונטערגאנג, אַז ער טראָגט אויף זיך א חייב־מיתה. און ניט בלויז אומדירעקט מיט זייערע אָנשויאונגען, אויך דירעקט מיט זייערע האנדלונגען אלס ראַדיקאַל־געזעלשאפטלעכע טוער האָבן זיי היפש בייגעטראָגן צו דערווירטשאפטלעכער רואינירונג פון די אידישע נידעריקע שיכטן. און ווען מ׳האָט זיי אויף דעם אויפמערקזאם געמאכט, האָבן זיי געענטפערט מיט דער טראַציקייט און שאָדנפרייד פון בלינדן פאנאטיקער: „גאנץ גוט, זאָל זיך דער גרויס קאפיטאָל אַנטוויקלען אויפן חשבון פון קליין־קאַפיטאַל״. און מיט דער אנטוויקלונג פון גרויס קאפיטאל און דעם פאראלעלן פראָצעס פון פּראָלעטאַריזאציע וועט קומען דער סאָציאַלער גואל במהרה בימינו, אָמן!

מיר דערמאָנען אַלטע זאַכן, חטאות נעורים פון דער אידישער ראַדיקאַלער באַוועגונג, וועלכע עס פּאסט צו באַגלייטן מיטן שפּרוך: „אויב אייערע זינד וועלן זיין לויט די יאָרן נאָך וועלן זיי ווערן ווייס ווי שניי״...

אָבער אַ רעכט ביסל פון דעם אידעאָלאָגישן ברוכוואַרג געפינט זיך נאָך אין די קעפּ פון א טייל פון אונדזערע ראדיקאלן און ווען זיי וואַרפן עס ארויס אויפן שמיטעניק אָדער באגראָבן עס ערגעץ מיט אנדערע שמות וואָלט עס זיין געזינטער הן פאר זיי און הן פאר דער אידישער גאס.

פון לפנים אומשולדיקן דייטש־רוסישן שטאַט־סאָציאליזם איז ארויסגעקומען דער רוסישער קאָמוניזם פון לעניק און סטאַלין, אין רוסלאַנד, און דער נאציאָנאַל־סאָציאַליזם פון היטלערן און זיין חברותא, אין דייטשלאַנד. ווען די אידישע גאס האָט דערזען אָט־דעם עגל, וועלכער איז ארויסגעקומען פון דער אידייען־צעשמעלצעכץ, וואָס די אהרנס, די סאָציאַל פּריסטער, האָבן פארמישט, האָט זי זיך אַזש אַ טרייסל געטאָן. די איינציקע, וועלכע זיינען פארבליבן אינטעלעקטועל און עמאָציאָנעל אומגעדירט פון אָ־די מאוים׳דיקע איבערשעצונגען פון די שטאַט־סאָציאַליסטישע שאַצן זיינען די „פרייהייט״־קאָמוניסטן.

אָבער וועגן זיי לוינט ניט צו פאַרלירן אפילו אַ טראָפּן טינט. זיי זיינען חוץ לשיטה און שטייען מיט ביידע פיס חוץ פון כלל ישראל. זיי לעבן על חשבון הגביר, אויף מאָסקווער רעכענונג סיי פינאנציעל און סיי טעאָרעטיש־פּאַרטייאיש, און האָבן ניט קיין שום אָרגאַנישע פאַרקניפּונג מיט דעם אידישן שיקזאל, מיט דער אידישער סביבה. זיי זיינען פאַרקויפטע, פאר׳גלגול׳טע נשמות. פון זיי רעדט ארויס אן אימפּעריאליסטיש גרויס־רוסישער דיבוק. וואוהין דער קרעמל זאָל ניט גיין, וועלן זיי נאָכלויפן ווי א הונט נאָך זיין בעל־הבית. און ווען דער בעל־הבית אין קרעמל

דערקלערט זיך פארן צאר פון אלע רוסלענדער, וואלטן זיי זיך שטעלן פאר אים אויף די קני און האווקען „באזשע צאריא כראני"... זיי זיינען א ני־דערטרעכטיקע אויפלאגע פון דער אלטער געשיכטע פון די פראנקיסטן, וועלכע האבן זיך גע׳שמד׳ט צוזאמען מיט זייער משיח. אויף דער אידי־שער גאס זיינען זיי א סאציאל פסיכאפאטאלאגישע דערשיינונג. עס עפּושט פון זיי מיט פארראט און פארברעכן.

דאס אידישע לעבן, ווען עס וועט קומען אביסל צו זיך, וועט זיך פיל־ווייניק נארמאליזירן, פארפעסטיקן פון־אינעווייניק, וועט זיי אויס־שפייען, וועט זיי סעגרעגירן ווי מ׳סעגרעגירט מצורעים. זיי זיינען סא־ציאל־קרעציק.

א.

„קאנסערוואטיווער" ראדיקאליזם

דער ראדיקאליזם אין דער אידישער אמעריקע, ס׳איז פאר קיינעם קיין סוד ניט, לעבט איבער א שווערן קריזיס.

זיך ניט מאכן ווי־סנדיק — אזוי טוען אנדערע — פארמאכן די אויגן, מאכן זיך ניט זעענדיק און וועלן זיך איינרעדן, אז וויבאלד מיר זעען עס ניט, זעט עס קיינער ניט, און אז מ׳זעט עס ניט, עקזיסטירט עס ניט, שאדט עס ניט — איז ניט קיין פאסיקע טאקטיק.

עס זיינען דא מענטשן, וואס מיינען, אז מ׳קען פאררעדן א צאן־וויי־טיק, און עס זיינען ווייטער דא מענטשן, וואס מיינען, אז מ׳קען עס פאר־שווייגן. איך האלט ניט פון די צוויי סארטן מיטלען.

דער קריזיס, וועלכן מיר לעבן איבער, איז ווערט מ׳זאל אים באַ־טראכטן, באשמועסן, אויסגעפינען די סיבות, און אויב מעגלעך באזיי־טיקן.

די דערשיינונג, ווי יעדע סאציאלע דערשיינונג, ווערט פאראורזאכט פון א גאנצער רייע סיבות. עס זיינען אבער דא דריי הויפט־אורזאכן, וועל־כע פארשאפן דעם קלאגעדיקן צושטאנד, און אויף זיי וועל איך זיך אפּ־שטעלן.

ערשטנס — רוסלאנד, דער דורכפאל, ווי אנדערע האבן ליב זיך אויסצודריקן, פון דער רוסישער רעוואלוציע, האט אראפּגעדריקט דעם ענטוזיאסטישן באראמעטער.

צווייטנס — די איבערגעבורט פון דער אידישער באפעלקערונג, די דעפּראלעטאריזאציע האט ארויסגעריסן, צו א געוויסער מאס, דעם עקא־

נאָמישן באָדן פון אונטער דער אידעאָלאָגישער געביידע, און זי איז גע־בליבן הענגען ווי אין דער לופטן.

דריטנס — דער שפּראַכן־אָפּגרונט, וואָס טיילט אָפּ איין דור פון צווייטן, די איבערגעוואנדערטע גענעראציע פון דער אין־אמעריקע־גע־בוירענער גענעראציע.

מיר וועלן פּרובירן זיך פאַנאַנדערקלייבן אַביסל. דערוואַרט ניט פון מיר קיין גבורות ונפלאות. איך קלייב זיך ניט צו אנטדעקן אמעריקע נאָך קאָלומבוסן, און זיכער האָב איך ניט בדעה צו שפּאלטן דעם ים, ניט דעם אטלאַנטיק און ניט דעם פּאַסיפיק... היינטיקע יאָרן לוינט עס ניט... מ׳קען זיי אַריבערפליען אין דער טריקעניש ניט שפּאלטנדיק.

מירן אָנהויבן מיט דער ערשטער אורזאכע.

רוסלאַנד, די רוסישע רעוואָלוציע

די רוסישע רעוואָלוציע האָט ארויסגערופן א גרויסע צעמישעניש אין די מוחות. די פאַרווירעניש האָט פאַרכאַפּט ניט נאָר דעם פּשוטן דורכ־שניט מאַסן־מענטשן, נאָר פיל מער האָט די צעטומלעניש באַהערשט, און באַגוועלטיקט נאָך עד היום, די אזוי גערופענע „צענדליקע אויסדערוויילי־טע", די אינטעליגענטן סיי האלבע סיי גאנצע. זי האָט צעשפּאָלטן קודם־כל די אינטעליגענץ, איך מיין די ראַדיקאַלע, צעריסן זי אויף שטיקער, און האָט ארויסגעוואָרפן איין שטיק אויף דעם צווייטן, איין שטיק קעגן דעם צווייטן, זיי זאָלן זיך קלאַפּן מיט די געקנייטשטע שטערנס, און זיך שטעכן מיט די הערנער...

און עס איז גאָר קיין וואונדער ניט. אזא אומגעהויערע געשעעניש האָט געדאַרפט ארויסרופן, פריער פון אלץ, א כאַאָס, און ערשט נאָכדעם וועט זיך עס אָפּזעצן, וועט עס קלאָר ווערן, און עס וועט אנטשטיין אויב ניט קיין נייע וועלט, און אויב אויך ניט קיין נייע וועלט־אָנשויאונג, דען יעדנפאלס א קלערערער, א דייטלעכערערער, א מער רעליעפער געזעל־שאפט־פארשטאנד.

די סאָציאַלע וויסנשאפט איז דער אומדאנקבארסטער געביט פארן אויספאָרשער און אויפקלערער. מ׳רעדט, מ׳שרייבט, מ׳באַקט טעאָריעס און איידער זיי קילן זיך נאָך אָפּ, גלייך פון אויוון ארויס, פאַרשפּרייט מען זיי צווישן די מאַסן. מ׳אַגיטירט, מ׳פּראָפּאַגאַנדירט.

דאָס איז פון איין זייט. פון דער צווייטער זייט איז נאָך ערגער. ביז די נייע שפּאָגל־נייע טעאָריע דערגרייכט צום אָפּגרונט פון דער געזעל־שאפט און נעמט זיך דאָרטן קלאַפּן אין די טיר און טויערן, אין די אוי־

ערן און מויל פון די יעניקע, וואס וואוינען אויפן דעק פון דער חברה, לעבן אין דער טיפער פינצטערניש, ביז די טעאריע דערגייט, פארפארט אזוי ווייט, ווערט זי שוין לאנג פארעלטערט, כאפט צושימלען, ווערים פארקלייבן זיך אהין.

דער עולם אונטן לעקט פון איר די פינגער, ווען אויבן, די אויפגעקלערטע, וויסן שוין לאנג, אז די אמת׳ע לערע איז שוין לאנג אפגעפרעגט, אפגעשלאגן, אפגעשטאנען פון דער צייט און פון דערווירקלעכקייט.

דאס איז די צרה מיט געזעלשאפטלעכע וויסנשאפטן, פון איין זייט פארשפרייט מען זיי צו פרי, איידער זיי זיינען נאך באוויזן, פעסט, גוט באגרינדעט. פון דער אנדער זייט איז מען מיט זיי מזכה דעםברייטן פובליקום שוין דעמאלט, ווען עס איז שוין נאך אלעמען.

מיט אט די טעאריעס קומט גאנץ אפט אויס ווי מיט דעם ליכט פון שטערן. דאס פאלן פון ליכט נעמט הונדערטער יארן, און אז עס קומט צו אונדז, איז שוין יענער שטערן, דער ליכט־געבער, לאנג אויסגעלאשן, פארשוואונדן.

דאס ערגסטע איז דאס, וואס מיר פארמאגן ניט קיין עקספערימענטאלע סאציאלע וויסנשאפט.

אין אלע געביטן טרויט מען ניט קיין טעאריעס, קיין גאלע איינטייטשונגען, אויסטייטשונגען, גריבלדיקע חקירות, אומעטום האט מען איינגעפירט לאבאראטאריע ארבעט.

מ׳פרובירט, מ׳פארזוכט, מ׳ווענדט אן און מ׳ווארט אביסל צו זען וואס וועלן זאגן די אומברחמנות׳דיקע רעזולטאטן. און דער לעצטער ווארט איז דאך אלעמאל זייערער.

דא, אין דער געזעלשאפטלעכער וויסנשאפט, האבן מיר פשוט ניט די מעגלעכקייט צו עקספערימענטירן. מ׳לאזט עס ניט טאן, מ׳פארהאלט זיך צו דעם מיט פארדאכט און פאראכט, און דערפאר זיינען אונדזערע סאציאלע לערן ריינע ספעקולאטיווע מוח־געביידעס.

די איינציקע צייט, ווען מיר קענען יא עפעס טאן און אויספרובירן אונדזערע לערן און איינזען אויף וויפיל מ׳קען זיך אויף זיי פארלאזן אין דער ווירקלעכקייט, אויף וויפיל זיי זיינען ארבעטזאם — איז די צייט פון א רעוואלוציע.

בשעת א רעוואלוציע — עפענען זיך אויף גרויסע אומדערוואַרטע מעגלעכקייטן. עס דעקט זיך אפ דער אפגרונט פון דער געזעלשאפט, מיר דערזעען די טיפעניש פון חברה׳שן לעבן, מיר זעען, טאפן אן דעם יסוד פון קהל־לעבן. און מיר פרובירן אים איבערצואנדערשן, איבערמאכן; מיר ווענדן אן אונדזערע טעאריעס, מיר נעמען זיי ארויס פון די טויטע ביכער

און שטעלן זיי אוועק אין די לעבעדיקע גאַסן און הייסן זיי ווייזן די צו־געזאָגטע וואונדער...

און באמת זיינען אלע אונדזערע גרויסע סאָציאלע לערן קינדער פון רעוואָלוציעס, און זיי לעבן אייגנטלעך פון איין רעוואָלוציע ביז צו דער צווייטער. עס איז נאַטירלעך אזוי.

און עס איז דעריבער גאָר קיין וואונדער ניט, וואָס די רוסישע רעוואָ־לוציע האָט אָנגעמאכט אזוי פיל שאָדן, האָט אָנגעוואָרפן אזויפיל ברוכ־ווארג. דאָס איז אייגנטלעך איינע פון די פונקציעס פון א רעוואָלוציע — ווי א האמער שמידט זי אייזן און ברעכט און דרוזגעט גלאָז... די גלעזער־נע, פאַרצעלייגנע טעאָריעס זיינען צעשמעטערט געוואָרן ווי ליימענע טעפּ. און וויפיל אינטעלעקטועל־רייכע מענטשן זיינען געבליבן דורך איין נאַכט אביונים, קבצנים. זייער גאַנצע גייסטיקע געשיר איז צעבראָכן גע־וואָרן אין שטורם און דראַנג פון דער איבערקערעניש.

א סאָציאלע איבערקערעניש מוז ארויסרופן אן איבערקערעניש אין סאָציאלע פראגן, אין סאָציאַלע לערן און ניט נאָר אין סאָציאלע פאר־העלטענישן.

די שרעקעדיקע

די פחדנים. אַ טייל מענטשן, ביז אַהער ראַדיקאַל געזינטע, האָבן זיך אזוי איבערגעשראָקן, אז זיי זיינען בלייך געוואָרן ווי טוּט. די גאנצע רויטקייט, די גאנצע ביסל בלוט, פארלוירן. און זיי שלאָגן זיך אין הארצן על־חטא פאר די עבירות, וואָס זיי האָבן אמאָל געזינדיקט אין דער יוגנט, זיי זיינען געווען רעוואָלוציאָנערן.

אַ פּאַניק האָט זיי אָנגעכאַפּט. און דאָס טרעפט ניט דאָס ערשטע מאָל. אין דער צייט פון דער פראנצויזישער רעוואָלוציע איז געווען דאָס איי־גענע. געגוג אָנצוּאווייזן אויף בוירקן אלס אביישפּיל.

ניט אלע יענע, וואָס האָבן ליב צו שרייבן וועגן רעוואָלוציעס, זיי באַזינגען און באפוצן מיט כל־ערליי צירונגען פון ווערטער און פראזן, האָבן גענוג מוט און נערוון־כוח דורכצולעבן א רעוואָלוציע, זי דורכצו־מאכן, און גאַנץ אָפט כאַפּן א גוטע מפּלה אין איר.

ניט אלע יענע, וואָס זינגען וועגן ליבע און פרויען־שיינקייט, וואָלטן אריבערטראָגן א קימפּעט, אָדער אפילו הערן די געשרייען פון א קימ־פּעטאָרין אין אירע ווייטאָקן. אין יענער מינוט וואָלטן זיי פאַרדאַמען עראָסן, דעם גאָט פון ליבע, און זיך אָפּטרייסלען פון אים.

די אַלטע

ווייטער אנדערע ווארטן אזוי לאַנג און ארבעטן פאר דער רעוואָלוציע, ביז זיי עלטערן זיך איין איין ווארטעניש און צוגרייטעניש, און ווען עס קומט די נחמה איז עס ביי זיי נאָך יציאת נשמה, זיי האָבן שוין אַנגעוואוירן די יוגנט־פרישקייט, דעם לעבנס־זאפט, און ווי פארדארטע לולבים קוקן זיי אויף אלץ, וואָס שפּראָצט מיט פארוואונדערונג, און האלטן אין איין טרייסלען זיך, ווי עס פאסט פאר לולבים, ווען מ'זאָגט הלל... זיי מיינען, אז וויבאלד זיי זיינען אלט און קאלט געוואָרן ,זיינען זיי, במילא, קלוג געוואָרן. זיי וויסן ניט, אז זייער חכמה שמעקט שוין מיט טויט, ווייל זיי שטייען שוין אויפן שוועל ביים ארויסגיין.

דער גרויער שניי וויל זיך איינרעדן, אז ער איז קליגער פון דער ראָזן־בלוטיקער בלום. א ראיה, ער פארמאָגט גרויע האָר אויף אַ פליכע־וואטן שכל.

די דאָגמאַטיקער

עס איז דאָ ווייטער א קאטעגאָריע מענטשן, וואָס זיינען ניט בכוח אויפצופאסן א אידייע קריטיציסטיש, מיט א קריטישן בליק אויף דער זאך. זיי ווארפן זיך, אָדער זיי ווערן געשליידערט פון עק צום עק. זיי זיינען דאָגמאטיקער, גלויביקע חסידים, וואָס ניט זיי באהערשן דעם געדאנק, דעם אידעאל, נאָר ער באהערשט זיי, פירט זיי פארן נאָז אָדער פארן שטריקל, ווי מ'פירט א באָק. ווערן זיי אָבער פארצווייפלט אין דער הייליקער דאָגמע, גיבן זיי זיך א וואָרף צום צווייטן ענד, צום סקעפּטיציזם; ווערן זיי חכמים פון דער נאַרישער אגדה און הויבן אָן פון גרויס קלוגשאפט צו צווייפלען און ספק'ענען זיך אין אלץ. די דערשיינונג קענען מיר דורכטאפּן ניט נאָר אויף דעם געביט פון סאָציאלן וויסן און טאָן, אפילו אין ריינעם פילאָזאָפישן דענקען האָבן מיר עס דורכגעלעבט. נאָך די דאָגמאטיקער, וואָס האָבן געגלויבט אין אלע זאבאבאָנעס און אלע נארישקייטן און נאַאיווקייטן, האָבן זיך א לאָז געטאָן די סקעפּטיקער, די צווייפלער, און זיי האָבן אָנגעמאכט חורבנות אין מענטשלעכן טראכטן און וועלט־אויפפאסונג.

פאר די סאָציאלע דאָגמאטיקער איז געווען געווען גענוג דורכצולייענען ערגעץ א פּאָר צײלן, אין וועלכן ניט איז פאמפלעט און צו ווערן הייס־פלאַם באגייסטערט און גלויבן אין דעם תורת־משה. ס'טייטש, וויבאלד עס

שטייט געשריבן — מוז עס מקוים ווערן, מוז עס דורכגעפירט ווערן. ווי קען עס גאָר אנדערש זיין?!

אייגנטלעך דער סקעפּטיציזם, א קראַנקהייט, פון וועלכער עס ליידן א גרויסע צאָל געוועזענע דאָגמאַטיקער, די איבערגעדרייטע פעלבּן, איז ווייטער א דאָגמע; אַן אַגולנע שטיקל ארבעט, אַן אַגולנער גיהיליום, נאָר פון דער לינקער זייט.

פאַרדעם האָבן זיי געגלויבט, אַז מ'קען די „בלויע פייגל" פון אידעאַל אויסמעלקן און געבן די מילך לאַקטשען אפילו דער קאַץ אין קיך, איצטער צווייפלען זיי צי מ'קען אפילו די ציג אויסמעלקן...

פאַרדעם זיינען אלע געלטער געווען גוט, אלע טעאָריעס ריכטיק, זיי איז אפילו ניט איינגעפאַלן, אַז עס זיינען דאָ אויך פאַלשע אסיגנאַציעס. איצטער מיינען זיי, אַז אלע מטבעות זיינען געפעלשטע, עס איז גאָר קיין ריכטיקע ניטאָ.

„אין סאָציאַלן לעבן־שטרעבן קען מען גאַרניט אויפטאָן, גאַרניט מחדש זיין!", טענה'ן זיי, זיי ווילן פון קיין זאך ניט הערן, אויסער דעם אייגענעם אַן ציינערדיקן וואָרטשען.

די גלאַט-פאַרצווייפלטע

זיי וואָלט זיך ווען, אַז דער רייטוואָגן פון דער רעוואָלוציע זאָל זיך לויפן די גאַנצע צייט באַרג ארויף אָן אן אָפּשטעל, אָן א פאַרקירעוועז. און אוודאי שוין, אַז עס ווילט זיך ניט ליידן, ווען ער וואַרפט זיך ווי אין קדחת, און ער שליידערט ארויס זיינע פאַסאַזשירן, קערט זיי אויס דאָ אויף רעכטס, דאָ אויף לינקס. די מער געזעצטע כאַראַקטערן לערנען זיך פון די קלעפּ, לערנען זיך צו געפינען דעם ריכטיקן וועג ארויס פון די קרומע־לאָמע פאַרווירעניש. די שוואַכערע — ווערן אַן דעם קאָפּ און קליינעם שכל און מיינען גלייך, אַז אַלץ איז פאַרלוירן, אַז עס איז שוין גאָר קיין האָפענונג ניטאָ. מיר האָבן דאָס זעלביקע דורכגעמאַכט אין 1907. א טייל האָט זיך א וואָרף געטאָן צוריק, גענומען געוואַלדעווען אויף די העכסטע קולות: השיבנו באזאד! מ'האָט זיי גערופן דעמאָלט ליקווידאַטאָרן. עס איז ארויס ארציבאַשעוו, א ליכטיקן גן־עדן זאָל ער דערפאַר האָבן, מיט זיין סאַנין. זיי האָבן געמיינט זיי ווילן דערטרינקען דעם רעוואָלוציאָנערן ים אין די בלאָטקעס פון לייב־אויסגעלאַסנקייט און זעל־צעקראָכנקייט. עס האָט זיך אָנגעהויבן די ביאָלאָגישע חתונה, און די פסיכאָלאָגישע שד־כנות... מיידלעך־געפינעניש און גאָט־זוכעניש, הימען־ברעכונג און גאָט־

בויאונג (לונאַטשאַרסקיס אויסדרוק) און מ׳האָט געמיינט, עס איז שוין נאָך אַלעמען.

ווי לאַנג האָט עס געדויערט? א פּאָר יאָר, און דערנאָך איז עס אָפּגעוױשט געוואָרן, ווי א האַרבסטיקע וואָלקן־כמאַרע. אין 1917 זענען מיר שוין אַ נייע רוסלאַנד, געבוירן אין צרות און ליידן, אָבער מיט גרויסע האָפענונגען און ריזיקער ענערגיע די שטרעבונגען צו פאַרוואַנדלען אין טאָטן.

און נאָך איצטיקן אַראָפּפאַל וועט אויך קומען, פריער אָדער שפּעטער, א גיגאַנטישער ארויפקלעטער אויף די סאָציאַלע הויכן.

די אַריבערגעלאָפענע

א טייל זיינען אַריבערגעלאָפן צו די קאָמוניסטן און האָבן פאַרלאָזן דעם ראַדיקאַלן לאַגער. א קאָמוניסט איז ניט קיין ראַדיקאַל, נאָר א רויטער רעאַקציאָנער, בשעת דער פאַשיסט איז א שוואַרצער רעאַקציאָנער און דער נאַצי, דעם קאָמוניסט׳ס חבר, איז א ברוינער רעאַקציאָנער. דריי ניואַנסן פון איין טיפּ. פאַרוואָס זיינען זיי אַריבערגעלאָפן? איך וואָלט זאָגן, אַז צו אַ געוויסער מדרגה דערפאַר, וואָס דאָרטן איז דאָ עפּעס נייס. זאָל עס טויגן אויף כפּרות, אָבער עס איז פאָרט ניי. „דיקטאַטור" — עפּעס א נייער שפּיצל, וואָס קיינער האָט פון דעם ניט געוואוסט. דאָס נייע באַזיצט א כוח, א צוצי־קראַפט אַזוי לאַנג, ווי דאָס איז ניי און ניט אויסגעפּרובירט.

די ראַדיקאַלע באַוועגונג דאָ אין לאַנד, ווי אין ס׳רוב אַנדערע לענדער, האָט מען צו־לאַנג געהאַלטן אויף די קלאַסיקער, אויף דער קלאַסישער ליטעראַטור. דאָס טאָר מען ניט טאָן.

דער היינטיקער מענטש, וועלכער לעבט אין א טעכנישער אומגעבונג, איז דורשטיק פאַר נייע זאַכן, ווייל די טעכנישע וועלט איז פול מיט איבערראַשונגען, מיט אויפרייסנדיקע אויפטועונישן. די סביבה היינט איז ניט שטייאיק ווי אַמאָל, זי קרושלט זיך אונטער די פיס, און דער מענטש זוכט עפּעס נייעס. צי בעסער צי ערגער — אָבער ניי.

די טעכנישע ציוויליזאַציע איז אַן אַנאַרכיסטישע, זי איז פול מיט אויפרייס־מאַטעריאַלן און אומדערוואַרטענישן און אומאויסגערעכנטקייט, זי זידט און קאָכט און שפּייט אויס משונה זאַכן, וועלכע זיינען געווען אוממעגלעך עטלעכע יאָר צוריק. זי שאַפט דעם נייעם טיפּ, וואָס נעמט פיינט האָבן אַל־דאָס אַלטע און פאַרשטאַנענע־אָפּגעשטאַנענע.

איך וואָלט זאָגן, אַז אונדזער וועלט ווערט באַקוניניזירט... ווערט רע־

וואָלוציאָניזירט, אָנהויבנדיק מיט דער קיך־געשיר און ענדיקנדיק מיטן עראָפּלאַן...

און דער מענטש ווערט איין זוכעניש פאר דאָס נייע אין פאָרם, אין אינהאַלט, אין וואָרט, אין פאַרב, אין קלאַנג, אין אַנטועניש, אין הויז־געבוי, אויף אַלע געביטן.

און דאָ האָבן מיר געזינדיקט זייער שווער. עס איז כמעט אַן איראָניע: מיר זיינען קאָנסערוואַטיוו געוואָרן, מיר זיינען געוואָרן קאָנסערוואַטאָרן פון ראַדיקאַליזם. עס איז אַ פּאַראַדאָקס, אָבער אַן אמת.

דאָס אַלץ, וואָס מיר האָבן אָנגעוויזן פאַרביילויפנדיק, איז פון אַ פּאַר־בייגייענדיקער וויכטיקייט. די וואָלקנס, וואָס באַדעקן די רוסישע הימלען הויבן אָן צו טריפן מיט בלוט און פייער... האָגלען מיט קאָמנאַציזם, קאָמ־פאַשיזם — און די פאַרבלאָנדזשעטע און פאַרפירטע און פאַרשטויסענע וועלן דערזען דעם וועג און קומען צו זיך אַהיים.

רוסלאַנד האָט צעדולט די שוואַכע קעפּ, אָבער דערפאַר האָט זי קלע־רער געמאַכט דעם וועג פאַר יענע, וואָס וויסן וואָס זיי ווילן און וואוהין זיי גייען, און דער אמת׳ער ראַדיקאַל איז נאָך ביי זיך שטייפער געוואָרן, איבערצייגטער געוואָרן.

און וואָלט רוסלאַנד געווען די איינציקע סיבה פון קריזיס — וואָלטן מיר אים גרינג דורכגעמאַכט און נאָך שטאַרקער, געזינטער געוואָרן נאָך דער קראַנקהייט.

דעפּראָלעטאַריזאַציע

די אידישע עמיגראַנטן, וואָס זיינען געקומען קיין אמעריקע, זיינען געווען ראַדיקאַל, זייער ראַדיקאַל געשטימט. א גרויסער טייל פון זיי זיינען געווען ארבעטער אין דער היים, און אפילו יענע, וואָס זיינען ניט געווען קיין בעלי־מלאכות, זיינען דאָ אין אמעריקע געצוואונגן געווען זיך צו נעמען צו דער מלאכה.

באַנק־קוועטשערס, לופט־מענטשן זיינען פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַר־בעטס־מענטשן. דערצו זיינען געווען פילע, וואָס זיינען געלאָפן פון רוס־לאַנד ניט מחמת עקאָנאָמישער נויט, נאָר צוליב די פּאָליטישע באַדינגונגען. זיי זיינען געווען „פּאָליטישע״ עמיגראַנטן מער ווי עמיגראַנטן אין אַלגע־מיין. און אריבערשווימענדיק דעם ים האָבן זיי דאָ, אין אמעריקע, געפונען אַן אַנטרינונגס־אָרט, א מקום מנוחה פאַרן גוף, אָבער די נשמה זייערע איז געבליבן אין רוסלאַנד, און זיי האָבן געלעבט מיט די רוסישע טראַדיציעס.

איך זאָג „רוסישע״, איך מיין רוסלענדישע.

רוסלאנד האָט פארמאָגט א זעלבסט־הערשונג, פון וועלכער זי האָט געדארפט פטור ווערן, דאָס איז געווען די הויפט־אויפגאבע פון לאנד, פון די פעלקער, וואָס וואוינען דאָרטן. און אל־דאָס יונגע, פרישע, לעבעדיקע און געזונטע, וואָס דאָס לאנד האָט געהאט, האָט עס מאָביליזירט פאר דעם צוועק — אָפצורייניקן רוסלאנד פון דער היסטאָרישער אָנשיקעניש, פון די ראָמאנאָווס, וואָס טיראניזירן דאָס לאנד ארום דריי הונדערט יאָר, און די אטמאָספערע אין רוסלאנד איז געווען א הייסע, א שמעלציק הייסע.

צו דער אלגעמיין־פּאָליטישער פראגע איז צוגעקומען דאָס עקאָנאָמישע פּראָבלעם פון ארבעט און קאפּיטאל, די פראגע פון די נאציאָנאלע מינאָריטעטן. אָבער דאָס אלץ האָט זיך געהאלטן אין שאָטן; אין זונען־ברען איז געשטאנען דער געבאָט: שטירץ אום דעם טראָן! פארניכטע דעם טיראן!

און דאָס גאנצע לאנד איז געווען ווי אין א רעוואָלוציאָנערן פיבער.

דער רעוואָלוציאָנאריזם, וואָס האָט באמת געהאט זיין קוואל אין דער טיפער באדערפעניש אָפצוראמען אן אלטע, אָפּגעלעבטע אינסטיטוציע, האָט זיך באָהעפטעט צו אַנדערע אידייען, צו העכערע אידעאָלן. זיי האָבן געברענט מיט אַן אומגעדולד, געפלאקערט אין גרימצאָרן, זיך גע־צונדן און זיך געצירט אין דעם פלאם־קאָליר פון די בליצן.

נעמט באקונינען אלס ביישפּיל, זיין סמבטיון־טעמפּעראמענט, זיין אש־להבה קעגן שטאָט, נעמט זיין מקור פריער פון אלץ אין זיין שנאה און פיינטשאפט צו דער רוסישער מאָנארכיע, דערנאָך צו דער פּרייסישער „קנוט־גערמאנישער אימפּעריע".

ווי די גרויסע אזוי די קליינע רעוואָלוציאָנערן.

פון רוסישן באָדן איז אריבערגעזעצט געוואָרן אויפן אמעריקאנעם, ניט דעם ריינעם יענקישן, נאָר דעם אידיש־אמעריקאנעם — דער רויטער רויז, דער בלוטיקער רויז פון רעוואָלוציע און איבערקערעניש.

א רוסישער געוויקס, אויסגעריסן מיט די וואָרצלען, אריבערגעפירט איבער די ברייטע וואסערן און פארפלאנצט איבעראניים אין אמעריקע.

האָט עס אָבער דאָ געקענט וואקסן? איז דער קלימאט געווען גינציק? האָבן יעג.ע, וואָס האָבן פארלאָזן רוסלאנד מיט בענקעניש און הארצקלאַ־פּעניש, זיך ניט פארהיימישט דאָ אין לאנד, געלאָזן מער אָדער ווייניקער טיפע וואָרצלען אין באָדן פון דער אידיש־אמעריקאנער עקאָנאָמיק?

זיכער, יאָ. און דאָ — אַ גאַנץ אַנדערע אומגעבונג, סיי עקאָנאָמיש און סיי פּאָליטיש, און, איבערהויפּט, ווי פארשידן, ־ווי ווייט־אומענלעך זיינען די פּאָליטישע באדינגונגען.

אמעריקע, א לאנד, וואָס איר פּאָליטישעס וועזן איז אָפּגעגאָסן גע־

וואָרן אין פורעם פון קריג, אין דער מלחמה פאַר אומאָפּהענגיקייט, דער־נאָך אין בירגער־קריג, איז שוין לאַנג אַרויס פון פלאַם־פייער עפּאָכע. און זי האַלט זיך אין איין אָפּקילן און פאַרהאַרטעוועט ווערן.

זי איז אָפּגעזעצט, מיושב, רואיק־שטיל ווי אַן אָפּגרונט פון אַ ים, אָדער, אויב איר ווילט זיך זידלען, ווי אַ פאַרשטאַנענע, מיט גרינס באַ־דעקטע, בלאָטע.

מ׳מאַכט אַמאָל אַ שטורם אין אַ באַלאָט־באָקס... כלומרשט וואַלן קו־מען פאָר, און עס קערט זיך וועלטן מיט דעם אויסקלייב פון אַ פּרעזי־דענט. דאָס איז אָבער מער אַ גרויסער שפּאַס ווי אַ קליינער ערנסט. אַ פּאָליטישער שפּיל.

און אַז די „גרינע" האָבן זיך „אויסגעגרינט", ד. ה. צעריסן די פּע־דים, וואָס פאַרבינדן זיי מיט רוסלאַנד, און זיך גענומען אַריינלעבן און אַריינוועבן אין אַמעריקאַנעם געוואַנט — האָבן זיי ביט־ווילנדיק אויפגע־נומען דעם קאָליר און טעמפּעראַטור פון לאַנד. זיי זיינען אָפּגעקילט גע־וואָרן.

אַ חוץ דעם איז פאָרגעקומען אַ פאַרקערטער פּראָצעס.

אויב פון אָנהויב האָט אַמעריקע פּראָלעטאַריזירט דעם אַריבערגעקו־מענעם, האָט זי אים דערנאָך דעפּראָלעטאַריזירט, ד. ה. געמאַכט אויס אַר־בעטער, אומגעקערט צוריק צו זיין ערשטן שטאַנד. אָדער אפילו נאָך מער, געמאַכט דעם אמת׳ן פון־דער־היימישן אַרבעטער פאַר אַ מיטל־שטאַנד־מענטש.

אין ניו־יאָרק און אַרום ניו־יאָרק געפינט איר אידישע אַרבעטער אין אַ ממשות׳דיקער צאָל, אָבער ווייטער אַרויף צו דער וועסט, איז אויס. כמעט ניטאָ אַזאַ מין באַשעפעניש ווי אַ אידישער אַרבעטער.

וואו איז ער אַהינגעקומען? ער האָט זיך פאַרוואַנדלט אין אַ קליין־בירגער.

פאַר די לעצטע צענדליקער יאָרן פאַרן עקאָנאָמישן קריזיס און קראַך, האָט זיך אַמעריקע אַרויפגעאַרבעט.

נאַטירלעך, אַז דער אידישער איינוואַנדערער, דער געוועזענער אַר־בעטער, האָט ניט געקראָגן זיין גלייכן חלק אין דעם אָנוואוקס פון רייכ־טימער אין לאַנד. אָבער גאַנץ היפּשע קרישלעך זיינען אַראָפּגעפאַלן פון רייכן טיש, פון רייכן אָנקל סעם און ער האָט עס געגאַסן. און ער איז „רייכער" געוואָרן. זיך אויסגעבויט אַ שטיקל הייזקע, אמת אויף אַ טיפן פונדאַמענט פון הויכע מאָרטגעדזשעס, אָבער פאָרט אַן אייגן הויז. אַ שטיקל נחלה... זיך געקויפט אַ מאַשין, און גענומען אַרומפאָרן, זיצנדיק בהרחבה אויף דעם נייעם פערדל, וואָס עסט גאַז, טרינקט אויל און היר־

זשעט אַזוי מאָדנע, אָבער לויפט גאַנץ געשמאַקלעך, — און זיך אַמערי־קאַניזירט, צי מיט פּאַפּירן צי אָן פּאַפּירן.

און אַ נייער דור איז דערווײַלע אויסגעוואַקסן, אַדאַנק צו נאַטור־ניסים; און אויב אַמעריקע איז ניט זײַן פאָטערלאַנד און ניט זײַן מוטער־לאַנד, איז זי אָבער זײַן קינדער־לאַנד... און מ׳קען זי מיטן האַנט ניט אָוועקמאַכן.

אַנדערע, אַרויסשפּרינגענדיק פון דער אַרבעטער הויט, האָבן אויך איבערגעפאַרבט זייער בלוט, געביטן מיט דעם עקאָנאָמישן צושטאַנד אויך די אידעאָלאָגישע באַגריפן.

ווי ר׳ רבי־העשעלע, ווען ער איז געוואָרן בר־מצוה, האָבן זיי אונדז דערלאַנגט אַ בייגל און געזאָגט מיטן פולן מויל — אַפּ׳חבר, אויס חבר, אויס גענאָסע.

חרטה אויף דער פאַרגאַנגענהייט, אַ צוזאָג פאַר דער צוקונפט, צו זײַן גוט און פרום, געהאָרכזאַם, געל. אָבער דאָס זײַנען ווײַט ניט אַלע.

די איבעריקע זײַנען געבליבן טריי די אידעאַלן פון זייער יוגנט, פון זייער אָרימקייט. געטריי, אָבער על־פּי טראַדיציע, און עס האָט זיך גע־שאַפן אַ מאָדנע דערשיינונג — אַ קאָנסערוואַטיווער ראַדיקאַליזם.

איר וועט זאָגן, עס איז אוממעגלעך, עס איז אַן אינעווייניקסטער ווי־דערשפּרוך, עס איז אַ מין נאַכטיקער טאָג און טאָגיקע נאַכט. עס איז אָבער אַ פאַקט. זייער ראַדיקאַליזם ליגט ניט אין דער קעגנוואַרט און ניט אין דער צוקונפט, נאָר אין דער פאַרגאַנגענהייט.

דעם אמת זאָגנדיק האָט מען עס געדאַרפט אָנרופן — אַ ראָמאַנטישער ראַדיקאַליזם. עפּעס בענקט זיך, עס רופט, עס צופּט די נשמה און בעט: לחמא! פאָדערט גייסטיקע שפּייז... און מ׳קען עס ניט אָפּשיקן מיט גאָר־ניט, מ׳מוז איר, דער נשמה, עפּעס מנדב זײַן...

די צעשפּאַלטונג און צעריסנקייט צווישן דער אידעאָלאָגיע און דער נייער עקאָנאָמיק דאָ אין לאַנד, פילט זיך ניט דווקא אין די אולטראַ־ראַדי־קאַלע רייען. דאָס לאָזט זיך אָנטאַפּן אין אַלע ראַדיקאַלע שיכטן.

ב.

די עוואָלוציע פון די אידישע אַרבעטער פאַראייניגן אין אַמעריקע

אין דער פיזישער וועלט איז אָנגענומען דער איינטייל־שניט אויף מאַסע און ענערגיע; מאַסע הייסן די עלעמענטן, וועלכע זײַנען פּאַסיוו. ענערגיע איז דער מהות, וואָס איז אַקטיוו, באַוועגט, אַנדערשט די מאַסע. מאַסע איז די פאַרקערפּערונג פון סטאַטיק, אינערציע, רו. ענערגיע איז

דער טרייב־כוח, די שפּרינג־פעדער אין זייגער פון דעם וועלט־מעכאַניזם.

אין דער סאָציאַלער וועלט עקזיסטירט די זעלביקע פאַנאַנדערטיילונג נאָר מיט אַן ענדערונג פון טערמינאָלאָגיע: מאַסע און אָרגאַניזאַציע. די מאַסן דאַרפן אָדער מוזן אָרגאַניזירט ווערן. אַלע געזעלשאַפטלעכע אינ־סטיטוציעס זיינען פאָרמעס, וועלכע אָרגאַניזאַציע האָט אַרויפגעצוואונגען אויף די מאַסן, די ברייטע שיכטן פון דער באַפעלקערונג.

אָט די שפּאַלטונג טיילט פאַנאַנדער די געזעלשאַפט אַלס אַ גאַנצע און יעדן טייל אין צוויי חלקים, די פּאַסיווע מאַסע, וועלכע שטעלט צוזאַמען די איבערוועגנדיקע מערהייט און די ענערגעטישע מינדערהייט, אינדיווידן, פּערזענלעכקייטן פון אַ העכערער אָדער נידעריקערער קוואַ־ליפיקאַציע, וועלכע אָרגאַניזירן די מאַסע, גיבן איר אַ באַשטימטע פאָרם.

מיט איין וואָרט: די מאַסן אָרגאַניזירן זיך אַליין ניט, זיי ווערן אָרגאַ־ניזירט, און די, וואָס טוען עס, הייסן, אָדער ריכטיקער, האָבן געדאַרפט הייסן, אָרגאַניזאַטאָרן. און די מאַסע איז די פּיל־קעפּיקע באַשעפעניש, וואָס ווערט אָרגאַניזירט, ווערט סאָציאַלאָגיש באַאַרבעט, ראַפינירט. „מאַ־סע״ אויף גריכיש הייסט: קנעטן. עס איז אַ טייג, וואָס פאָדערט אַ קנעטער.

ווען מיר גייען צו צו דער איינצלהייט, וואָס הייסט טרייד־יוניאָן באַ־וועגונג, זעען מיר דאָ באַשיינפּערלעך די זעלביקע פאַנאַנדערטיילונג אויף די אָרגאַניזירער און די אָרגאַניזירטע, פּונקט ווי מיר זעען עס אין כמעט אַלע דערשיינונגען — אויפטואונגען פון דער געזעלשאַפט. מחמת אָט־די צעשפּאַלטונג איז פון אַ סאָציאַל־אוניווערסאַלן כאַראַקטער, און זי איז אומפאַרמיידלעך. וואו עס איז דאָ אַ געזעלשאַפט פון וועלכער ניט איז פאָרמאַציע, וועט די שפּאַלטונג זיך אַרויסווייזן אַמאָל מער בולט, אַמאָל ווינציקער, אין אָנהויב. אָבער די שפּאַלטונג איז אַלעמאָל בנמצא.

און דאָס איז דער וואָרצל פון אַלע קלאַסן־איינטיילונגען, פון סאָ־ציאַלע גראַדאַציעס.

רעדנדיק פון די אידישע טרייד־יוניאָנס, מוז מען די דערשיינונג באַ־טאָנען גאַנץ שטאַרק, ווייל דאָ האָט די צעטיילונג, אין העכערע און ני־דעריקערע, אין פּאַסיווע און אַקטיווע עלעמענטן, זיך אַרויסגעוויזן אויף דעם בולט׳סטן אופן. די גרויסע מאַסע, וועלכע איז גרייט צו ליידן אָן אַ פּראָטעסט און וועלכע שטעלט צוזאַמען דעם רוב מנין פון דער אַרבעטערשאַפט, ווערט באַגעגנט פּנים־אל־פּנים מיט אַ קליינעם מיעוט, וועל־כער באַזיצט ענערגישקייט, אַ פעאיקייט צו אָרגאַניזאַטאָרישער טעטי־קייט, וואָס באַשטייט אין פאַראייניקונג, אין פאָרמירונג פון דער מאַסע, לויט אַ באַשטימטן מוסטער און דעפיניטיוון פּלאַן, אַ פונקציאָנירנדיקע קערפּערשאַפט.

אין די אידישע טרייד־יוניאָנס טרעט די דערשיינונג ארויס מיט מער אויסדרוק דערפאר, וואָס אין אמעריקע, אין לאנד פון איינוואנדערער, איז פאָרגעקומען לכתחילה א מין קינסטלעכע פּראָלעטאָריזירונג פון אלע עלע־מענטן, פון אלע באשטאנדטיילן פון דער פאנאנדערפאלנדיקער געזעל־שאפט פון די היים־לענדער, די אויסוואנדער־לענדער.

אָבער די פּראָלעטאריזירונג, זייענדיק א קינסטלעכע, אַ פּראָדוקט פון וואנדער־לעבן, פון דעם אקט פון עמיגרירונג, אריינפאלן אין א פרעמ־דער סביבה, האָט זיך גלייך אָפּגעשטעלט און עס איז באַלד פאָרגעקומען אַ פארקערטער פּראָצעס, א צוריקפלוס, אן ארויספאל פון די ארבעטנדיקע עלעמענטן. די „אינטעליגענטן״ זיינען געוואָרן, לכתחילה, „פירער״, „אָר־גאניזירער״ פון די ארבעטער, צווישן וועלכע זיי האָבן זיך געפונען צופע־ליק. דערנאָך קומט פאָר א פולע דעפּראָלעטאריזאציע, אן אוועקגיין פון דער ארבעטערשאפט. זיי ווערן אדוואָקאטן (לאָיערס), ריכטער (דזשאד־זשעס), ליטעראטן און אפילו געשעפטסלייט.

ווי געזאָגט, איז די דערשיינונג — דער פאקט, וואָס די ארבעטער־שאפט ווערט געפירט, אָרגאניזירט, פון אן אנדער קלאס, אָדער, ריכטיקער, פון עלעמענטן, וואָס געהערן צו אן אנדער קלאס — ניט קיין אויסנאם צווישן אידן אין אמעריקע אָדער אין ניו־יאָרק. דאָס איז אַן אלגעמיינער פענאָמען, וועלכער האָט געקראָגן א באזונדער שארפן אויסדרוק אויף דער אידישער ארבעטער־גאס אין אמעריקע אדאנק ספּעציפישע אורזאכן.

די ארבעטער קענען זיך אליין ניט אָרגאניזירן. זיי אָרגאניזירן זיך אליין ניט עקאָנאָמיש. זיי פארמאָגן, אָדער טיילן ארויס פון זייערע רייען, זייערע עקאָנאָמישע פאָרשטייער. די לעצטע אָרגאניזירן זיי, ברענגען זיי אויף איין פלאץ. צווינגען אויף זיי ארויף א באשטימטע פאָרם פון קאָאָ־פּעראציע, וועלכע ווערט דיקטירט פון די נויטן פון עקאָנאָמיק, אינדוס־טריעלע באדערפענישן און טעכנאָלאָגישע דערגרייכונגען (מארקס, ערש־טער באַנד, קאפיטל 13).

די „פאָרשטייער״ זייערע רופן זיך „קאַפּיטאַליסטן״. זייער עובדא באשטייט אין ברענגען געוויסע טיילן פון ארבעטערשאפט צוזאמען, אין איין לאָקאל. אדאנק דעם קענען זיי דורכפירן א באשטימטע הויך־גראַ־דיקע ארבעט־צעטיילונג, וועלכע אן ארבעטער, ארבעטנדיק פאר זיך אלס בעל־מלאכה, האָט קיינמאָל ניט געקענט באַוויזן דורכצופירן. ממילא האָט ער אויך ניט געקענט געניסן מיט דער פולער האַנט פון די אויסבעסע־רונגען און גונסטן, וואָס די צעטיילונג ליפערט אין פּראָדוקטיוויטעט. דער פּראָדוקטיוויטעטס־פּלוס ווערט פון די קאפיטאליסטן פארנוצט פאר זייער אייגענעם ארויפשטייג. מיט פשוטע ווערטער, זיי נעמען פאר זיך צו דעם

לייבן־טייל פון די „פּאַרדינסטן", וואָס די אינדוסטריע לייגט פאָר. זיי טוען עס ווייל זיי רעכענען זיך פאר די בעלי־בתים, די אייגנטימער פון דעם גאנצן עקאָנאָמישן פּראָצעס. — אָבער דאָס איז מער ניט ווי דער אָנהויב.

דערנאָך, בכדי צו באקעמפן דעם אייגנגוץ, די ברוטאלע עקספּלואַטאציע פון די קאפּיטאליסטן, די עקאָנאָמישע אָרגאניזירער פון דער אַרבעטערשאפט, לאָזט זיך פילן א נויטווענדיקייט צו שאפן א קעגן־כוח, אַן אָרגאניזאטאָרישע קראפט און אינסטיטוציע, וועלכע זאָל זיין אימשטאנד זיך צו שטעלן אנטקעגן דעם „עקספּלואטאטאָר", דעם אייגנטימער. אָבער אָט־די אינסטיטוציע ווערט אויך ניט באשאפן פון ארבעטער מיט זיינע אייגענע כוחות. ווי פּאַרדעם, אין ריינעם עקאָנאָמישן פּראָצעס פון אינדוסטריאַליזאציע, איז ער פּאסיוו, אזוי איז ער איצטער אויך פּאַסיוו. דאָס הייסט, די מאסן בלייבן פּאַסיוו. מער ניט ווי איינצלנע פּערזאָנען ווערן אקטיוו און זיי נעמען זיך פאר דער אויפגאבע פון אָרגאניזירן די מאסן. פּאַרדעם איז די אָרגאניזיר־ארבעט געטון געוואָרן פון די קאַפּיטאליסטן אויף דעם ריינעם עקאָנאָמישן געביט, דערנאָך ווערט זי געטאָן פון די אָרגאניזירער, אליין ס׳רוב קינדער פון א העכערן קלאַס, אויף דעם געביט פון פּראָפעסיאָנעלער, טרייד־יוניאָן פאראייניקונג און אויך פּאָליטישער צוזאמענשמידונג פון די מאסן אין אן ארבעטער־פּארטיי.

און אויב עס טרעפט, אז „אייגענע", טאקע באמת פּראָלעטארישע עלעמענטן, גיבן זיך א נעם פאר דער ארבעט פון אָרגאניזירונג, דעמאָלט העלפט עס סיי ווי סיי ניט, דאָס קען ניט, בשום אופן ניט, אָפּשטעלן דעם פּראָצעס פון סעגרעגאציע, פון גראדאציע, פון דיפערענציאַציע, וועלכע נעמט זיך באַהויפּטן אין דער אַרבעטערשאַפט־מאַסע. ווייל די אָרגאניזירער ווערן שפּעטער אָדער פריער מוזן זיך אויסטיילן, אויסצייכענען, אַרויסווייזן זייערע ספּעציעלע פעאיקייטן און פאַרנעמען ספּעציעלע פּאָזיציעס פון פירער פון די אַרבעטער־מאַסן.

מחמת די מערהייט אלס אזעלכע קען זיך ניט העלפן, זי מוז ארויסטיילן פון זיך א מינדערהייט, א צאָל אינדיווידן, בעסער קוואליפיצירטע, רייכער באשאָנקענע פּערזאָנען, וועלכע פארנעמען זיך מיט דער באזאָרגונג פון די „אלגעמיינע" אינטערעסן פון די ברייטע מאסן. אזוי ארום ווערט די מאסע פאַרוואנדלט אין א מין פאָרם פון אן אָרגאניזם, דאָס הייסט, זי פאַרוואנדלט זיך אין א באשטימטער קערפּערשאפט. זי קריגט אַן אָרגאַניזאציע, זי נעמט אָן א באשטימטע פאָרם. בכדי בכוח צו זיין צו טאָן עס מוז די מאסע ארויסטיילן אָרגאנען, שאפן אינסטיטוציעס. די אינסטיטוציעס זיינען פארקערפּערט אין לעבעדיקע מענטשן, וועלכע ווערן אויף

אזא שטייגער דערהויבן צו א העכערער מדרגה פון דער, אויף וועלכער עס שטייען די דורכשניטלעכע מאסע־מענטשן. א נייע פאָרמירונג פון איין סאָרט אָדער פון אן אנדערן נעמט זיך ארויסווייזן.

די ארבעטער מאסן, די „גרינע“ אָנגעקומענע עמיגראנטן שטראָמען, זיינען ארויסגעריסן געוואָרן פון זייער היימישן באָדן עקאָנאָמיש. זיי זיינען געקומען קיין אמעריקע זוכן ברויט, פרנסה, חיונה פאר זיך און זייערע פאמיליעס.

אָבער צווישן אָט־די שטראָמען האָבן זיך געפונען עלעמענטן, וועלכע זיינען געיאָגט געוואָרן ניט פון עקאָנאָמישער נויט, נאָר פון פאָליטישער נויטווענדיקייט. די זעלבסט־הערשונג, קעגן וועלכער זיי האָבן געפירט א ביטערן קאמף, האָט זיי פארפאָלגט. זיי זיינען געווען פאָליטישע אנטרונענע, פליטים, וועלכע זיינען געלאָפן קיין אמעריקע זיך ראטעווען פון פאָליטישער פארפאָלגונג, און זיינען ניט געווען גענויט צו עמיגרירן עקאָנאָמיש — אָט־די באזונדערקייט האָט אָפּגעשטעמפּלט די גאנצע אידישע ארבעטער־באוועגונג אין ניו־יאָרק ווי אין גאנץ אמעריקע.

אָ־די עמיגראנטן, קודם־כל, האָבן ניט באלאנגט צום ארבעטער־קלאַס. זיי זיינען ניט געווען אריינגעוואקסן אין „פּראָלעטאַרישקייט“ עקאָנאָמיש. זיי זיינען ניט ארויסגעשטויסן געוואָרן פון דעם בעל־מלאכה־שטאַנד אָדער קליין־מסחר־שיכט אָדער קליינעם לאנד־באַזיץ דורך אומברחמנות־דיקער קאָנקורענץ אָדער קאָנפיסקאַציע־דרוק, אויסגעאיבט אויף אַן עקאָנאָמישן אופן און, ערטערווייז און צייטנווייז, אונטערגעהאָלפן דורך גוזעצגעבערישע מיטלען. ניין, דאָס איז ניט געווען דער פאַל. זיי זיינען געוואָרן פּראָלעטאַריער איבערנאכט, האָבנדיק אריבערגעשוואומען דעם ים, צורירנדיק זיך צום באָדן פון דעם פּאָליטיש אינגאנצן פרייען לאנד. נאָך רוסלאנד האָט אמעריקע אויסגעזען ווי א גן־עדן פּאָליטיש. אָבער ווי א גיהנום עקאָנאָמיש פאר די עלעמענטן, וועלכע האָבן געליטן אין רוסלאנד צוליב זייערע פּאָליטישע איבערצייגונגען, און ניט פון זייער עקאָנאָמישן נעבעכדיקן מצב.

דאָ, אין אמעריקע, האָט זיך זייער לאגע דיאַמעטראל געענדערט. פּאָליטיש איז זייער לאגע אומגעהויער בעסער געוואָרן. זיי האָבן געקענט פריי אָטעמען, דאָ איז קיין צאַר ניט געווען, קיין זשאַנדאַרמען זיינען ניט געווען. מ׳האָט זיי אין טורמעס ניט געשלעפּט פאר זייער פּאָליטישער פריי־דענקעריי. אָבער דערפאר עקאָנאָמיש האָבן זיי זיך אינגאנצן פארלוירן. זיי זיינען אַראָפּגעזונקען צום סאמע גרונט פון פאַריער.

זיי האָבן זיך געמוזט ברענען און בראָטן אין די טיפסטע אָפּטיילונגען פון אינדוסטריעלן גיהנום, וואָס האָט געהייסן שוויץ־סיסטעם. זיי זיינען

געפאלן קרבנות פון פאָליטישע איבערצייגונגען און אָנשויאונגען. זיי האָבן זיך מקריב געווען פארן כלל און זיינען אזוי ארום געווען געצוואונגען צו קויפן זייער פרייהייט מיט אַן אומגעהויער אומברחמנותדיקער פארשקלאָ־פונג אויפן געביט פון עקאָנאָמיק. און נאַטירלעך, אז די אנטריסטונג פון די עלעמענטן איז געווען שאַרף און שרייענדיק קעגן דער אומגערעכטיקייט, וואָס דאָ קומט פאָר. זיי זיינען ניט געווען קיין אמתע פראָלעטאַריער. זיי זיינען ניט געוואוינט פון דער היים צו די צרות. און זיי האָבן סוביעקטיוו געליטן א סך מער.

זיי האָבן געפילט א סך ווייטיקדיקער זייער שווערע מערכה. און דאָס האָט געמוזט ברענגען צו אַן אויסברוך. נאָכמער וואָס זייערע פאָלי־טישע איבערצייגונגען, וועלכע זיי האָבן געבראכט פון רוסלאנד, זייער אויסוואנדערונגס־לאנד, איז געווען געפארבט ראַדיקאל־עקאָנאָמיש. זיי האָבן זיך אין דער היים פארנומען מיט אויפקלערן און אָרגאניזירן די פויערים און ארבעטער, הגם זייער הויפט כוונה איז געווען דאָרטן די ני־דערשטירצונג פון דער זעלבסטהערשונג, אָבער פאראיינס האָבן זיי זיך אויך פארמאָסטן קעגן קאַפיטאַליזם.

אָבער אין דער היים איז זייער סאָציאליזם אָדער אנארכיזם געווען, אַזוי צו זאָגן, אַן אידעאַליסטישע שטרעבונג צו דער פאַרניכטונג פון אומרעכט בכלל. זייער ראַדיקאַליזם איז געווען אַן אָראַנזשערייען־פראָדוקט, אַן אבסטראקטע לערע וועגן אַן אוטאָפיסטישער צוקונפט. זיי האָבן זיך געשטעלט קעגן אַ רשעות, וועגן וועלכער זיי האָבן געלייענט אין ביכער, אין פראָפאַגאַנדע־ליטעראטור. זיי אליין האָבן עס ניט איבערגעלעבט. זיי אַליין האָבן ניט געפילט די שמיץ פון די בייטשן פון אָרימקייט און נויט. איצט האָט עס אָנגענומען אַ קאָנקרעטע פאָרם. זיי האָבן מער ניט גערעדט צו „פרעמדע", מיט וועמען זיי האָבן געהאט מיטלייד. זיי זיי־נען אליין געוואָרן יענע ליידנדיקע. און, נאטירלעך, אז זיי האָבן געמוזט ביי דער ערשטער געלעגנהייט רעוואָלטירן.

און ווען זיי האָבן גענומען אָרגאניזירן די מאסן, האָבן זיי זיך אליין אויך אָרגאניזירט. עס איז שוין מער ניט געווען דאָס רוסישע „גיין אין פאָלק" און ליידן מיט אים לשמה, לשם מצוה, בכדי צו קענען אגיטירן. זיי האָבן געליטן, ווייל זיי זיינען אריינגעשליידערט געוואָרן אין סאמע תהום. זיי זיינען געלעגן אויף דעם זעלביקן דעק פון דלות און מאנגל, אויף וועלכן די מאסן אידישע ארבעטער האָבן זיך געפונען דאָ אין אמע־ריקע, א ניי לאנד, צו וועלכן זיי זיינען ניט געווען צוגעפאסט, נייע אומ־שטענדן, וועלכע האָבן ערשט געדארפט אומגעשטאַלט ווערן.

די פאָליטישע פרייהייט האָט זיי געגעבן א מעגלעכקייט אויסצודריקן

זייער עקאָנאָמישע אומצופרידנקייט אויף אַ גאַנץ הויכער טאָנאַליטעט. זיי האָבן זיך ארײנגעוואָרפן אין דער מלחמת־מצוה פאר דעם אויסבעסער פון די באַדינגונגען פון ארבעט. זיי האָבן אָבער, הויפּטזעכלעך, געהאַט אין זינען די איבערבויאונג פון דער גאַנצער עקאָנאָמישער סטרוקטור אויף נייע סאָציאַליסטישע אָדער אנארכיסטישע יסודות.

די ערשטע אָרגאַניזירער פון דער ארבעטער־באַוועגונג אויף דער אידישער גאַס זיינען געווען קודם־כל „אידעאָלאָגן", מענטשן מיט אידייען, מיט אַן אידעאַליסטיש־קאָלירטער געזעלשאַפט־אַנשויאונג. דערפאַר, אייגנטלעך, ווען זיי האָבן גענומען בויען די טרייד־יוניאָן אָרגאַניזאַציעס האָבן זיי די דאָזיקע אָרגאַניזאַציעס באַטראַכט בלויז אַלס מיטלען דורך וועלכע זיי האָבן געהאָפט צו דערגרייכן זייער ענד־ציל, וועלכער איז גע־ווען דאָס איינפירן דעם סאָציאַליזם אָדער אַנארכיזם.

מיט דעם דערקלערט זיך, וואָס א רעכט ביסל יוניאָנס זיינען צע־פאַלן געוואָרן מחמת דעם, וואָס די „לייטנדיקע גייסטער" זייערע האָבן זיך ניט געקענט איינינקן ווענגן פּראָגראַמאַטישע פראַגן. די פראַגן האָבן קיין שום דירעקטע שייכות ניט געהאַט צום אַרבעטער־לעבן דאָ אין לאַנד. זיי האָבן זיך אויך ניט באַצויגן אויף דעם אויסבעסער פון די ארבעטס־באַ־דינגונגען, ווי קירצן די שעהן פון ארבעט און העכערן די שכירות, אויפ־הויבן דעם סאַניטאַרן צושטאַנד פון ארבעט. זייער אויפמערקזאַמקייט איז געווען געפּאַקוסט אויף דעם צוקונפט־בילד, וואָס האָט געמינעט פאר זיי־ערע גייסטיקע אויגן. זייער אויער איז געווען אָנגעשטרענגט אויפצוכאַפּן די טענער פון דער צוקונפט־מוזיק, וועלכע האָט ארויסגעזונגען פון דער קעגנווערטיקער דיסהאַרמאָנישער קאַקאָפאָניע. זיי האָבן געלעבט מער אין זייערע באַרעכטיקטע אָדער אומבאַרעכטיקטע וויזיעס, פּראָפעטיש־סאָציאַלע זעאונגען. די רעפאָרמירטע פּלענער, וועלכע א טרייד־יוניאָן, לויט זיין עצם מהות נאָך, מוז זען פאַנאַנדערוויקלען, אויסאַרבעטן און זיך באַמיען דורכצופירן, האָבן זיי ניט שטאַרק אינטערעסירט.

און אַזוי ווי די „אַמעריקאַנער פעדעראַציע פון ארבעט" איז געשטאַ־נען מיט ביידע פיס אויפן האַרטן, אָבער טרוקענעם באָדן פון ריינעם טרייד־יוניאָניזם, דעריבער האָבן די אידישע יוניאָנס צום אָנהויב ניט גע־האַט קיין צוטרוי צו איר. זיי האָבן ניט געקענט זיך אָרגאַניש פאַרבינדן אָדער צונויפגיסן מיט דעם אַלגעמיינעם שטראָם פון דער טרייד־יוניאָן־באַוועגונג דאָ אין לאַנד.

אַ טרייד־יוניאָן שפּיגלט אָפּ אין זיך דעם הויפּטשטריך פון דער עק־זיסטירנדיקער געזעלשאַפט און דאָס איז די קאָלאַבאָראַציע פון קלאַסן. אין דער פאַבריק און ווערקשטאַט זיינען פארטראָטן צוויי קלאַסן. זיי ארבעטן

צוזאַמען, צי זיי ווילן עס צי זיי ווילן עס ניט. איין קלאַס באַטייליקט זיך דירעקט אין דעם אינדוסטריעלן פּראָצעס, דער צווייטער קלאַס דיריגירט, פירט אָן מיט דעם אינדוסטריעלן פּראָצעס, אָרגאַניזירט די אַרבעט, דאָס הייסט, באַטייליקט זיך אומדירעקט אין פּראָדוקציע־פּראָצעס.

אויף דעם באָדן פון צוזאַמענאַרבעט און צוזאַמענשטויס וואַקסן אויס די טרייד־יוניאָנס אָרגאַניזאַציעס. זייער הויפּט־אויפגאַבע איז אָנצופירן, צו לייטן און דיריגירן מיט דעם צוזאַמענשטויס, וועלכער איז אַ פאָלגע פון צוזאַמענאַרבעט. אַ טרייד־יוניאָן איז פאַרנומען מיט „דינגען" זיך, מיט אַמפּערן זיך, מיט „אַרויסקריגן" בעסערע באַדינגונגען אונטער די געגעבענע אומשטענדן אין דער געגעבענער ראַם פון געזעלשאַפטלעכע פאַרהעלטענישן. אַ טרייד־יוניאָן, לויט זיין עצם־מהות, קען ניט גיין ווייטער פון פּשרה־מאַכעריי צווישן די צוויי צוזאַמענאַרבעטנדיקע און צוזאַמענ־שטויסנדיקע פאַקטאָרן פון דעם פּראָדוקציע־פּראָצעס, נעמלעך, אַרבעט און קאַפּיטאַל.

די ערשטע אָרגאַניזירער פון די אידישע טרייד־יוניאָנס אין ניו־יאָרק, זיינען געווען אָנהענגער פון סאָציאַליסטישע אָדער אַנאַרכיסטי־שע אידעאָלאָגיעס. זיי זיינען געשטאַנען מיטביידע פיס אויף דער אומ־קאָמפּראָמיסלעכער פּלאַטפאָרמע פון פאַרניינונג פון דער עקזיסטירנדי־קער אָרדנונג. זיי האָבן פאַרלייקנט דעם גרונט יסוד פון קאַפּיטאַליזם, נעמ־לעך, די געצוואונגענע קאָלאַבאָראַציע פון די צוויי קלאַסן, וועלכע לעבן ניט אינגאַנצן בשלום, און וועמענס אינטערעסן פאַלן ניט צוזאַמען אין אַלע זייערע פּונקטן. מיט אַנדערע ווערטער, די ערשטע גרינדער פון די אידי־שע יוניאָנס זיינען געווען מענטשן, וואָס האָבן אויפגענומען די טעאָריע פון קלאַסן־קאַמף אין איר עקסטרעמסטן אויסדרוק און אָנווענד. דערפאַר האָבן זיי ניט געקענט אַרבעטן האַרמאָניש מיט דער „אַמעריקאַנער פעדע־ראַציע פון אַרבעט", וועלכע איז געווען און איז אינגאַנצן פאַרנומען מיט „רעפאָרמיסטישע" פּלענער. דאָס הייסט, זי שטייט אויפן באָדן פון פולער אָנערקענונג פון דעם עקזיסטירנדיקן סדר סיי עקאָנאָמיש, סיי סאָציאַל. זי וויל אויסבעסערן די אַרבעטער־לאַגע אין דעם אָנגעצייכנטן צירקל, ניט צעברעכנדיק אים און ניט אַרויסגייענדיק פון דעם.

די ערשטע פירער פון די אידישע יוניאָנס אין ניו־יאָרק, ווי איבערן לאַנד, האָבן געקוקט מיט ביטול און אפילו פאַראַכט און פּאַראַכט אויף די טועכצן פון די פירער פון דער „אַמעריקאַנער פעדעראַציע פון אַרבעט" (א. פ. ל.), וועלכע אָנשטאָט צו פאַרניינען און העלפן צעברעכן דאָס עק־זיסטירנדיקע סיסטעם פון לוין־אַרבעט, האָט געשטרעבט מער ניט ווי צו פאַרריכטן דאָס סיסטעם.

די פירער פון די אידישע יוניאנס אין דער ערשטער פעריאדע פון זייער אנטוויקלונג, האבן דערוואַרט אומגעדולדיק און געגלויבט אומגע־טיילט אין דעם שנעלן אנקום פון דער סאציאלער רעוואלוציע, וועלכע האט זיך געמאלן אין זייער פאנטאזיע ווי א מין משיח־קומען, א פולקו־מענע דערלייזונג פון ארבעטער־קלאס און פון דער גאנצער מענטשהייט פון אלע צרות, שלאקן און אומגערעכטיקייטן. דערפאר האבן זיי זיך פאר־נומען מיט דער קעגנווארט אומווילּיק, ווי איבערגעוואלט, נאר אויף אזוי פיל, אויף וויפיל די ארבעטער־מאסן מיט זייער „עגאאיסטישער" גראב־קייט האבן זיי געצוואונגען זיך פארנעמען מיט דעם. ווייל נאר דורך דער קעגנווארט, דורך א שטרייק און דורך א יוניאן־ארגאניזאציע, האבן זיי געהאט א צוגאנג צו די ברייטערע „אומוויסנדיקע" ארבעטער־מאסן. זיי אליין אבער זיינען געווען פארטאן מיטן פלאנעווען דעם צוקונפטס־שטאט אדער די צוקונפט־געזעלשאפט, וועלכע האט געדארפט זיין א פער־פעקטע געזעלשאפט, א חברה אן גראדאציעס, אן קלאסן־שפאלטונגען, אן א העכער און אן א נידער, א חברה געבויט אינגאנצן אויף איין פלאך, וועלכע וועט ניט דולדן קיינע דיפערענציאציע־חסרונות.

זייער פארנעמען זיך מיטן אויסבעסער פון די באדינגונגען פון אר־בעט איז געווען א צייטווייליקע זאך און א קאמפראמיס, א נאכגעב דעם יצר־הרע און קורצזיכטיקייט פון דער ארבעטערשאפט, וועלכע וויל ניט זען די נאענטקייט און מעגלעכקייט פון איר פולער דערלייזונג און קען ארייננגעצויגן ווערן אין דער אמתער הייליקער ארבעט פון א ראדיקא־לער רעקאנסטרוקציע פון אלע חברה'שע אינסטיטוציעס נאר דורך רע־פארמעס, דורך קליינע מעשים און נישטיקע טאפ־לינדזן דערגרייכונגען.

דער טאפ־לינדזן דארף אבער פירן ניט צו דעם פארלוסט פון דער בכורה, נאר צו איר דערגרייכונג.

מיט דער צייט און אויף א נאטירלעכן אופן האט פאסירט אט־וואס: די „אינטעליגענטן" האבן ארגאניזירט די מאסן גאנץ פלייסיק, אט־די ארבעט זייערע האט זיי אוועקגעשטעלט אין א נייעם מצב, פון פראצע זיי־נען זיי אוועק צו פראצע־פריצעשאפט, און האבן זיך אפגעזונדערט פון דעם לעבן פון די מאסן־ארבעטער. דער פראצעס פון דעפראלעטאריזאציע האט זיך פארטיפט. די יעניקע, וועלכע האבן באמת צום ארבעטער־קלאס ניט געהערט, זיינען פריער אדער אביסל שפעטער אוועק. זיי האבן זיך דער־ווארבן פאזיציעס, וועלכע האבן זיך געפונען מער אין איינקלאנג מיט זייערע פעאיקייטן און דעם מצב, וועלכן זייער פאלקס־שיכט האט פאר־נומען אין זייערע היים־לענדער. אזוי ארום איז די אידישע ארבעטער־שאפט באפרייט געווארן פון א פרעמדן עלעמענט, וועלכער האט זי גע־

האלטן אין אן איבערטריבענעם צושטאנד פון אויפרעגונג און ברויזונג. און איצט האָבן די אידישע טרייד־יוניאָנס גענומען ווערן וואָס ווייטער אלץ „נאָרמאלער”, אלץ קאָמפּראָמיסלעכער. אלץ נענטער האָבן זיי גע־נומען צוקומען צו דער פּלאטפאָרמע און אָנשויאונגען, וועלכע ווערט פאַר־טראָטן פון דער אמעריקאנער ארבעטער באוועגונג בכלל.

די דערנענטערונג, וועלכע וועט פירן צו א צוזאמענשמעלצונג פון דער אידישער און ניט־אידישער, אלגעמיין אמעריקאנישער טרייד־יוניאָן־באוועגונג, איז פאָרגעקומען פּאמעלעך, אויף א זייער לאנגזאמען עוואָלו־ציאָנערן וועג. דער פּראָצעס איז גאנץ אָפט איבערגעהאקט געוואָרן מיט אויפטרייסלונגען, מיט פּארזוכן זיך אומצוקערן צו דער „אלטער” ריינער אידעאָלאָגיע און טאקטיק. אָבער די פּארזוכן האָבן אלע מאָל אומבאַ־דינגט זיך ארויסגעשטעלט צו זיין אבאָרטיוו. דער פּראָצעס פון מיטלמע־סיקונג און אויסניכטערונג איז געגאנגען אומאָפּשטעלבאר אויף זיין וועג ביז א צווייטע אויפטרייסלונג איז פאָרגעקומען, און וועלכע האָט זיך גע־ענדיקט, ווי די ערשטע, אין א דורכפאל און א בארואיקונג און א פאַר־מעסיקונג. די אידישע טרייד־יוניאָן באוועגונג נעמט אָן אלץ מער און מער פאָרמען, וועלכע פּאסן זיך פאר א טרייד־יוניאָן באוועגונג, א באוועַ־גונג, וועלכע וואקסט ארויס פון קאָלאבאָראציע און קען זיך ניט העלפן, מוז זיין דאָס, וואָס זי מוז זיין, — זיך פארנעמען מיט אויסדינגען און אויסשטרייקן בעסערע פארשטענדיקונגען, „אגרימענטס” מיט די „באָ־סעס”. די אידישע טרייד־יוניאָן באוועגונג האָט קודם־כל אויסגעשפּיגן די פּרינציפּיעל־אויסגעהאלטענע אנארכיסטן, וועלכע אלס פערזאָנען האָבן אָדער פארלאָזן די רייען פון די ארבעטער, די ארבעטער פירערשאפט און די יוניאָן־אָרגאניזאציעס, אָדער זיי אלס פּערזאָנען זיינען געבליבן און זיי האָבן פארלאָזן זייערע ראַדיקאלע אָנשויאונגען בנוגע דער ארבעטער באַ־וועגונג.

אָנשטאָט די אנארכיסטן האָבן די סאָציאליסטן געפירט די גרענדע. דערנאָך איז געקומען זייער צייט. זיי האָבן געמוזט אָדער זיך לאָזן אויס־בליאַקירן אָדער זיך אויסגעלן אָדער פארלאָזן די פירנדיקע פּאָזיציעס אין די יוניאָנס. ווייל די אידישע יוניאָנס ווערן מיט אלע איבעריקע אמערי־קאנער יוניאָנס צוגלייך. זיי „גרינען” זיך אויס, דאָס הייסט, זיי ווערן קאָמ־פּראָמיס־אנשטאלטן, אינסטיטוציעס, וועלכע באזאָרגן דעם ארבעטער מיט אַביסל העכערער שכירות און אַביסל קירצערע שעהן, פאַרזיכערן וויפיל מעגלעך קעגן ארבעטסלאָזיקייט, קראנקהייט וכדומה. אָבער פארנעמען זיך ניט און פריידיקן אפילו ניט די נידערשטירצונג פון דעם גאנצן עקאָנאָ־

מישן און סאָציאַלן סדר. דאָס איז אַן עוואָלוציע, וועלכע קיינער קען ניט אָפּשטעלן.

אויפטרייסלונגען פון אַ באַדייטנדיקער ספּערע און אינטענסיוויטעט זיינען געווען דריי. דריי רעוואָלוציאָנערע כוואַליעס האָבן זיך אַריבערגע־טראָגן איבער די קעפּ פון די אידישע יוניאָנס. די רעוואָלוציאָנערע צו־ריקפאַלן האָבן אָבער ניט געקענט ליקווידירן דעם פּראָצעס פון ליקווי־דאַציע פון רעוואָלוציאָנערישקייט, וואָס קומט פאָר אין די אידישע יוניאָנס.

די ערשטע דונערן און בליצן זיינען געקומען פון דניאל דעליאָן און זיין „אַליאַנס”. ער און זיינע אָנהענגער האָבן געשטורעמט די אידישע יוניאָנס, זיי האָבן פאַרכאַפּט אַ טייל פון זיי, זיי האָבן געגרינדעט אָפּאָזי־ציע־יוניאָנס. און דאָס האָט זיך אויסגעלאָזן מיט גאָרניט. די אידישע יוניאָנס האָבן פאָרטגעזעצט זייער עוואָלוציאָנערע אַנטוויקלונג און זיך געלאָזט גיין אַנטשלאָסן אויפן וועג פון געמעסיקייט און פשוטן טרייד־יוניאָניזם.

דערנאָך זיינען געקומען די „אינדוסטריעלע אַרבעטער פון דער וועלט” די אי. וו. וו. זיי האָבן פאַרכאַפּט אַ היפּש ביסל יוניאָנס. געמאַכט פאַרזוכן צו גרינדן פּאַראַלעלע אָפּאָזיציע־יוניאָנס. זיי האָבן פאַרהאַלטן, אויף אַ קורצער ווײַלע, די אַנטוויקלונג פון דער אידישער אַרבעטער־באַ־וועגונג. זיי האָבן צעבראָכן אַ רעכט ביסל יוניאָנס און דורכדעם אָפּגע־שוואַכט די אַנטשלאָסנקייט, וואָס די אידישע אַרבעטערשאַפט ווייזט אַרויס אין איר „דינגען זיך” מיט די בעלי־בתים, אַ „דינגען זיך”, וואָס ווערט אויף רעוואָלוציאָנער מליצה־לשון אָנגערופן „קאַמף”. אָבער אָט־די כוואַליע איז אויך אַריבער, און די יוניאָנס האָבן זיך אויפגעריכט און זיך ווייטער אָנגעגאַנגען מיט זייער רוטין־אַרבעט.

דער לעצטער שטורעם, וואָס האָט זיך שטאַרק צעבלאָזן און האָט אויפגעטרייסלט די אידישע טרייד־יוניאָנס, איז געווען די פאַרזוכן גע־מאַכט פון די „רויטע פּראָפּעסיאָנעלע פאַראיינען” און זייער אינטערנאַ־ציאָנאַל, געשאַפן און דיריגירט פון מאָסקווע, וואו, נאַטירלעכערווייז, עס זיינען געווען זיינע שטאַב־קוואַרטירן. אַ מין פאָרם פון „אינדוסטריעל יוניאָניזם” איז געשאַפן געוואָרן. די כוונה איז געווען די אייגענע, וואָס די ערשטע גרינדער פון אידישע יוניאָנס האָבן געהאַט און פאַרזוכט דורכ־צופירן. זיי האָבן געוואָלט רעוואָלוציאָניזירן די טרייד־יוניאָנס, זיי אויס־נוצן, אַלס וואָנפּאָסטן אין קאַמף קעגן דער גוסס'דיקער אָרדנונג און פאַר'חלש'טער סיסטעם.

אָבער אויך דער שטורעם איז פאַרבייגעגאַנגען. און די וואַסערן האָבן

זיך איינגעשטילט און די וועלכעלעך לעקן און לאַשטשען זיך צו די פּעלזנ־שטיינער פון דער עקזיסטירנדיקער ווירקלעכקייט.

דער ברודער־קריג, וואָס האָט זיך פּאַנאַנדערגעפלאַקערט אין די טרייד־יוניאָן רייען, האָט אָפּגעשוואַכט די אידישע ארבעטער־באַוועגונג. אָבער דאָ איז געקומען די ג. ר. א. און האָט געגעבן א נייעם אימפּעט, א נייעם סטימול פאַר אָרגאַניזאַציע.

און די אידישע יוניאָנס זיינען אויסגעוואַקסן אין צאָל פון זייער מיטגלידערשאַפט, אין זייערע פינאַנסן און אָרגאַניזאַטאָרישער אויפטואונג.

די טענדענצן, אָבער, זיך צו דערנענטערן וואָס מער צו דער אלגע־מיינער טרייד־יוניאָן באַוועגונג פון אמעריקע, וועלכע ווערט אָנגעפירט פון דער א. פ. ל., ווייזן זיך ארויס אלץ קלערער, דייטלעכער און די פּול־קומענע קאָנגרואירונג פון די צוויי קערפּערשאַפטן אין זייערע אלגעמיינע פונקטן בנוגע טאַקטיק און באַשטרעבונגען, וועט אויף זיך לאַנג ניט לאָזן וואַרטן.

איך וואָלט אָנווייזן, צום שלוס, אויף צוויי דערשיינונגען, וועלכע באַ־שטעטיקן אונדזערע באַהויפּטונגען מכוח דער מעסיקונג פון דער איד־שער אָרגאַניזירטער ארבעטער באַוועגונג.

דער „אינטערניישאָנאַל" איז צוריק אַריין אין א. פ. ל. סידני היל־מאַן, דער פּרעזידענט פון דער „אמאַלגעמייטעד", ווערט באַשטימט פון רוזוועלטן אלס א מיטגליד פון דער קאָמיסיע, וועלכע דאַרף אכטונג געבן אויף דער „שוק־ארבעט", ד. ה. אכטונג געבן, אז די ארבעטער זאָלן ניט שטרייקן בשעת מ'דאַרף מיט כל־הכוחות זיך אָנשטרענגען כדי בכוח צו זיין זיך צו פאַרטיידיקן קעגן שונא, וועלכער חלום'ט וועגן וועלט־הער־שאַפט.

די ליניע פון די אידישע יוניאָנס און אידישע יוניאָן־פירער בכלל ווערט אלץ מער באַאיינפלוסט פון דער אלגעמיינער פּאָליטישער ליניע פון דער אמעריקאַנער ארבעטער־באַוועגונג. און דאָס פירט צו „באַרמאַ־לער" טרייד־יוניאָנישקייט אָדער, פּשוטער, צו מעסיקייט און „רעאַל־פּאָליטיק" סיי אין די יוניאָנס און סיי אויסערהאלב די יוניאָנס, סיי אין עקאָנאָמישן קאַמף קעגן די „באָסעס" און סיי אין פּאָליטישער טעטיקייט און פאַרפעסטיקונג פון די פּאָזיציעס פון דער ארבעטערשאַפט דורך פּאָ־ליטישער אקציע פון א קאָמפּראָמיסלעכן, צופּאַסנדיקן פּאָסיביליסטישן כאַראַקטער.

מיט איין וואָרט קען מען זאָגן, אז די אידישע יוניאָנס גייען פון אידעאַליזם צום רעאַליזם, פון רעוואָלוציאָנאַריזם צו רעפאָרמיזם, פון פּאַ־

ליטיש־סאָציאַל פוטור־ארכיטעקטור צו טרייד־יוניאָניזם, אמעליארישע אויפטואונגען אין דער קעגנווארט.

אָט די מעסיקייט, אָט־די אָנגעצייגטע עוואָלוציע, האָט נאָך מער פארשטארקט דעם „עקזאדוס״ פון דעם ראדיקאלן „אינטעליגענט״ פון דער ארבעטער־באוועגונג ארויס. ער האָט דאָרטן ניט וואָס צו טאָן. ער קען דאָרטן ניט געפינען קיין אָנווענדונג פאר זיינע באשטרעבונגען. ער קען דאָרטן ניט באפרידיקן זיין גארנדיקע נשמה. ער קען אין דער פראָפעסיאָנעלער ארבעטער־באוועגונג גאָרניט אויפטאָן אויפן געביט פון צו־קונפט־שלעסער בוימייסטעריי.

און אַפילו דער איינפאכער ראַדיקאל־געשטימטער אידישער ארבע־טער, וועלכער איז געבליבן אין דער ארבעטער־מאסע, צי מחמת נויט, צי גערן, האָט איצט אויך פארלוירן זיין חשק צו געהערן צום ארבעטער־לאגער. ער נעמט זיך מער ניט איבער מיט זיין פּאָזיציע. די ארבעטער־באוועגונג האָט פארלוירן אין זיינע אויגן דעם זיבעטן חן, וועלכן זי האָט פארמאָגט, בשעת ער האָט געמיינט, אז זי איז עס די יעניקע, וועלכע איז בארופן צו ברענגען די פולע גאולה וישועה פאר דער ארבעטערשאפט און דער גאָרער מענטשהייט. און אויב ער אליין מוז שוין, נעבעך, בלייבן אַן ארבעטער און אָפּקומען אויף דער וועלט, זעט ער ארויסצוראטעווען פון אָט־דעם גיהנום זיין זון און טאָכטער. זיי שליסן זיך אָן אָן די פרייע פּראָפעסיעס, זיי גייען אריין אין מיטלשטאנד.

דער פּראָצעס פון דעפּראָלעטאריזאציע קומט פאָר מיט אזא שנעלן טעמפּאָ, אז גאנצע לאָקאלן, וועלכע זיינען באשטאנען, לכתחילה, פון אַן אויסשליסלעך אידישער מאנשאפט אָדער פרויענשאפט, ווערן אויסגע־ליידיקט פון אידן. זייערע פלעצער פארנעמען מיטגלידער פון אנדערע נאציאָנאלע גרופּירונגען. אָט־די דערשיינונג פון ארויסגעשטויסן ווערן, אָדער ריכטיקער, פון פארלאָזן די פאכן, נעמט אָן מאוים׳דיקע פּראָ־פּאָרציעס. און אין די אידישע יוניאָנס, וועלכע זיינען מער ניט אידיש, אָדער אין די „אינטערנאציאָנאלע״ פאראיינען, וועלכע האָבן שוין לאנג פארלוירן זייער אידישע מיטגלידערשאפט־מערהייט, נעמט זיך שוין כמעט שטעלן אויף דער טאָג־אָרדענונג די פראגע: ווי לאנג קען א אי־דישע אָנפירערשאפט אָנהאלטן, ווען די מאסע ווערט אלץ מער און מער רעקרוטירט פון ניט־אידישע ארבעטער עלעמענטן?

ווי אזוי אָפּצושטעלן דעם אומגעזונטן פּראָצעס פון דעפּראָלעטאריזא־ציע צווישן די אידישע פאָלקסמאסן, איז איצט איינע פון די וויכטיקסטע פּראָבלעמען פון דעם וואוילשטאנד פון דער אידנשאפט דאָ אין לאנד.

דערצו דארף מען נאָך צוגעבן אָט־וואָס. א געוויסע צאָל אידישע פא־

בריקאַנטן ווילן ניט נעמען קיין אידישע אַרבעטער אָדער אַרבעטערינס. גאַנצע צווייגן פון דער אינדוסטריע זיינען פאַר דער אידישער אַרבעטער־שאַפט אַ יריחו, וואָס איז פאַרמויערט און פאַרשלאָסן. דער אידישער אַר־בעטער האָט דאָרטן ניט קיין דריסת־הרגל, קען אהין ניט אַריינדרינגען.

די אַרבעט־פראַגע ביי אידן שטויסט זיך אָן אָן אַ מאַנגל פון אידנ־שאַפט-באַוואוסטזיין, וועלכער ווייזט זיך אַרויס גאַנץ דייטלעך און פרעך צווישן די אידישע קאַפּיטאַליסטן און פינאַנסיסטן. בכדי צו צעברעכן אָט־דעם שעדלעכן שטילן באַיקאָט פון אידן אויף אידישער אַרבעט און באַ־שעפטיקונג, דאַרף מען אַפּעלירן צו דעם סאָלידאַריטעט־געפיל פון די אידן אַלס אַ באַשטימטעס געזעמל, פאַרקוקנדיק דערביי די קלאַסן־דיפע־רענציאַציעס. אָבער דער ראַדיקאַל ביי אידן, וועלכער איז, אפשר, אַ גו־טער ראַדיקאַל, אָבער שוין גאָר ניט קיין „אידישער ראַדיקאַל", קען ביי זיך ניט פועלן עס צו טאָן. ריין אידישע פּראָבלעמען, ווען זיי זיינען אפילו אידישע אַרבעטער־פּראָבלעמען, שרעקן אים. ער מאַכט זיך גערן פון זיי ניט־וויסנדיק. אָדער ווען ער הויבט זיי שוין יאָ אויף, טוט ער עס אומ־גערן, ווי „אַ שד וואָלט אים צווינגען" דערצו. ער רעדט וועגן דעם מיט אַ האַלבן מויל, ניט־אַרטיקולירט. ער האָט מורא צו זינדיקן מיט „אי־דישקייט".

ג.

ראַדיקאַליזם — עטישער אָדער פּאָליטישער

מיר וועלן באַהאַנדלען די פראַגע פון מעסיקייט אין דער אַרבעטער־באַוועגונג אַביסל ברייטער.

איז עקסטרעמער ראַדיקאַליזם נוצלעך אָדער שעדלעך?

לויט אונדזער פאַרשטיין נאָך, איז עקסטרעמיזם אַם ריכטיקן פּלאַץ און ווירקזאַם אויף אַ פּאָזיטיוון אופן בלויז אויפן פעלד פון עטיק, וועלכע האָט צו טאָן מיטן יחיד, מיט זיין פּערזענלעכן אויפפיר. ער איז אָבער תמיד אַ נעגאַטיוו און אַן אומגליק אויף דעם געביט פון פּאָליטישער טע־טיקייט, וועלכע האָט צו טאָן מיט דער מענגע, מיט די מאַסן. דער עקס־טרעמיזם איז דאָ שעדלעך, אפילו געפערלעך, פּשוט דערפאַר, וואָס דאָ שטעלט ער זיך אַלע מאָל אַרויס צו זיין אַן איינפאַכער אָפּנאַר, אַ שווינדל, אַ פאַרפירעניש.

עקסטרעם־עטישע השגות, ראַדיקאַל־מאָראַלע פאָדערונגען, זיינען אַ ברכה, אָבער בלויז אין זייער תחום. ווען זיי ווערן אויפגענומען פון די פּאָ־

ליטישע באַוועגונגען און איבערגעפלאַנצט אויף אַ נייעם באָדן, — ווערן זיי אַ קללה.

פאַרוואָס? מחמת דעם, וואָס די פּאָליטישע באַוועגונגען געבּרויכן ניט די עטישע קאָנצעפּציעס, נאָר מיסברויכן זיי. און אָט־דער מיסברויך פאַרוואַנדלט זיי אין זייער אייגענער פּאַרלייקענונג, פאַרניינונג און אָפּפרעג. די דאָזיקע מעטאַמאָרפאָזע קומט פאָר דורך אַ „דיאַלעקטישן פּראָצעס“, וועלכער אָפּערירט דאָ אויף אַ טשיקאַווען אופן.

לאָמיר נעמען, אלס ביישפּיל, די צוויי דערהויבענע מאָראַלע פאָרמולעס: „אייגנטום איז גנבה“, „מאַכט איז געוואַלדטאַט“. „אייגנטום איז גנבה“... אָט־דער שפּרוך, ווען ער ווערט אָנגעווענדט און באַהאַנדלט ריין־עטיש, וואָלט פירן צום אָפּוואַרף פון דער אינסטיטוציע פון פּריוואַט־אייגנטום, צום אָפּשאַף פון אינדיווידועלן גוט־באַזיץ, וועלכער איז אומפּאַסיק פאַר דער ראַפינירטער מאָראַלישער פערזענלעכקייט.

דער אייגענער זאַץ, ווען ער ווערט אָנגעווענדט פּאָליטיש, וואָלט מיינען דעם סאַמע היפוך פון זיין עטישן אינהאַלט. מיט פּשוטע ווערטער, דער שפּרוך וואָלט באמת פאַרדיקן אָפענע גנבה, וועלכע וועט אומבאַדינגט ברענגען מיט זיך דאָס רעכט אויף פּריוואַט אייגנטום. ווייל וואָס איז אזוינס, נאָך אַלעמען, פּריוואַטער גוט־באַזיץ, אויב ניט איינע פון די פאָרמען פון רויב, אַן אויסדרוק פון גנבה־גזלה, וועלכע ווערט פּראַקטיצירט אויף אַ גרויסן מאַסשטאַב?

„אייגנטום איז גנבה“, ווען מ׳לייענט עס גלייך, אין אַ מוסר׳דיקער שטימונג און צדקות׳דיקער אינספּיראַציע, איז עס עקסטרעמע עטיק. אָבער ווען מ׳לייענט עס אויף־צוריק, וואָויל־יונגעריש, מיינט עס אַז „גנבה איז אייגנטום“, און דאָס איז טאַקע די פּאָליטישע ווערסיע פון דעם זעלביקן שפּרוך; און עס באַדייט דעמאָלט, אָנשטאָט אַ פאַרדאַמונג פון אייגנטום, אַ רעכטפאַרטיקונג פון גנבה.

אָט־די אויף־צוריק־לייענעכץ מוז ניט געטאָן ווערן פיזיקאַליש, בפועל ממש מיטן מויל, אויפן קול. מ׳קען עס טאָן שטילערהייט, אָדער נאָר במחשבה.

די פאָרמולע פאַרמאָגט אַ טאָפּלטן פשט: איין מיין נעגירט אייגנטום דערפאַר, וואָס ער איז ניט פריי פון דעם פּסול פון גנבה, — דער צווייטער מיין אַקצעפּטירט גנבה דערפאַר, ווייל, נאָך אַ גרינטלעכן, דורכגעטענדיקן אַנאַליז, אַנטהאַלט זי די עלעמענטן פון אייגנטום. אויף אַזאַ שטייגער באַגעגענען זיך צוויי עקסטרעמען, צדקות מיט רשעות. דער באַנדיט און דער עטישער קאָמוניסט ווענדן ביידע אָן די זעלביקע פאָרמולע. און ווען מיר הערן די פאָרמולע מפורש אַרויסגערעדט און פּראַק־

לאָמירט, בלייבן מיר שטיין אין אַ פאַרלעגנהייט: מיר ווייסן ניט ווער איז דער דעקלאַראַנט, צי ער איז אַן עטישער אייגנטום־קעגנער אָדער איבערגעקערט אַ באַנדיטישער אייגנטום־אָנהענגער.

„דער׳הרג׳ענען אַ לעבעדיקע באַשעפעניש איז אַן אַקט פון מאָרד" וואָלט, אויף דעם זעלביקן אופן, צולאָזן צוויי אינטערפּרעטאַציעס. איינע וואָלט גורס־זיין די פאַרדאַמונג פון זאָאָפאַגיע (בעלי־חיים־עסונג), די צווייטע וואָלט מיינען אַ רעקאָמענדירונג פון אַנטראָפּאָפאַגיע (מענטשן־פרעסעריי). דער זאַג וואָלט קענען דינען אַלס אַ באַגעגעניש־פּונקט פאַר ביידן, אי דעם וועגעטאַריאַנער, אי דעם קאַניבאַל. „קוילן אַן עוף איז גלייך ווי קוילן אַ מענטשן" קען מיינען די פאָדערונג זיך אָפּצוזאָגן פון הרג׳ענען יעדע לעבעדיקע באַשעפעניש, ווייל זי איז דאָך אַ „שטיקל מענטש", און קען אויך מיינען די אָנערקענונג פון מענטשן־מאָרד אַלס איינע פון די וואַריאַיטעטן פון לעבנספאַרניכטונג, וועלכע ווערן פּראַקטיצירט אין אונדזער געזעלשאַפט. דאָס וואָלט מיינען געבן אַ הכשר אויף הרג׳ענען מענטשן, ווייל זיי זיינען דאָך בלויז עופות, וועלכע גייען אַרום אויף צוויי פיס...

און דאָ, אין אָט־דער פאַרוווירעניש און צונויפפאַל פון די גרענעץ־ליניעס, ליגט דער הונט באַגראָבן. דאָ געפינט זיך דער ביטערער וואָרצל פון וועלכן עס וואַקסט אַרויס פאַרפירעריי, אָפּנאַרערײַ. אַלע עטישע הויך־קלינגענדיקע לאָזונגען זיינען קלינגלעך מיט צוויי שאַרפן...

דאָס אייגענע איז ריכטיק בנוגע דער צווייטער פאָרמולע „מאַכט איז געוואַלדטאַט", אָדער „רעכט איז מאַכט". די דאָזיקע סענטענצן זיינען עטיש, ווען מ׳לייענט זיי פון רעכטס אויף לינקס. זיי ווערן פּאָליטיש ווען מ׳לייענט זיי, אין געדאַנק, פון לינקס אויף רעכטס. דער ערשטער נוסח איז אַ נעגאַציע פון אויטאָריטעט. מעג זיך מאַכט זיין אַזוי מילד, אַזוי איידל, אַזוי ווייניק אינטרוסיוו ווי מ׳קען זיך עס נאָר פאָרשטעלן, מעג זי זיין אַרומגעצוימט מיט פילע גאַראַנטיעס — מוז זי פאַר׳משפּט און אָפּגעשאַפט ווערן דערפאַר וואָס, אין תוך גענומען, מוז זי אַלע מאָל זיין און בלייבן צוואַנג, פויסט, געוואַלדטאַט, ביד־חזקה. און הויכע מאָראַליטעט מוז זי פאַרדאַמען. ווייל מאָראַל איז באַזירט אויף איבערצייגונג, אויף פרייוויליקייט, אויפן הקול־קול יעקב, ניט הידים ידי עשו, אויפן וואָרט, ניט אויפן שטעקן און שטראָף.

דער צווייטער נוסח פון דער אייגענער פאָרמולע, וועלכע בלייבט בוכשטעבלעך ניט געענדערט אויף איין האָר, וואָלט שוין האָבן אַ פּאָליטישן מיין און כוונה. און דורך אָט־דעם מיין וואָלט די פאָרמולע געשלייערט ווערן אַזוי, אַז זי וואָלט, ווי־פון־זיך־אַליין, אַריבערגיין אין איר קעגנזאַץ. עס וואָלט הייסן דעמאָלט, אַז „צוואַנג איז מאַכט", און דאָס

וואָלט זיין אַ גלאָריפיקאַציע פון געוואַלדטאַט, פון ברוטאַלן, אָפּענעם דעספּאָטיזם, אַ רעכטפאַרטיקונג פון טיראַניי, כל־זמן עס טראָגט אויף זיך דעם שטעמפּל פון מאַכט, פון אויטאָריטעט. הגם דער טיראַן איז אַן אורזורפּאַטאָר, אַ מאַכט־פאַרכאַפּער, און זיין רעזשים איז עטאַבלירט דורך מעשים־תעתועים, דורך הריגות, רציחות, טעראָר, פאַרראַט, שפּיאָנעריי, אָבער ווי־באַלד ער „טראָגט דעם ספּאָדעק" פון מאַכט, בלייבט ער גערעכט. ווייל מאַכט, נאָך אַלעמען, איז דאָך צוואַנג און קען אַנדערש ניט זיין אונטער קיינע אומשטענדן.

און, טיפער פאַרשטאַנען, איז דאָ אלע מאָל אַ חשד, אַז די עטישע פאַרדאַמונג פון מאַכט, וואָס דער שפּרוך אַנטהאַלט, איז בלויז אַ פאַרשטעלטע צוגרייטונג פון באָדן, אַן אָנגעגרייטע אַפּאָלאָגיע, אַ פאַרענטפער, מיט וואָס די אָנקומענדיקע אוזורפּאַציע און באַנדיטיזם פאַרזאָרגן זיך למפרע. אויף אַזאַ קלוגן אופן, דורך דער כיטרער מאַנעוורע, שלאָגן זיי אָפּ אין־פאָראויס די צוקינפטיקע אויסזעצונגען, וועלכע וועלן געמאַכט ווערן קעגן דעם בלוט־ברוטאַלן רעזשים. „מאַכט איז צוואַנג" מיינט דאָ עס איז ניטאָ וואָס אויפגערעגט צו ווערן, עס איז ניטאָ וואָס אויפצוהויבן אַ „ויצעקו" קעגן דעם רשעות־רעזשים, ווייל, מ'ווייסט דאָך, אַז מאַכט מוז תמיד זיין צוואַנג און ניט עפּעס בעסערס. און צי די נעגל פון דער חיה־רעה, פון דורס, זיינען מאַניקורט לויט אַ כאַרטע פון פריייהייטן, צי ניט, וואָס איז די נפקא מינה, אַ חיה, אַ פאַרצוקער מוז דאָך בלייבן וואָס ער איז.

היוצא, אַז דער מאָראַלער שפּרוך אַליין געפינט זיך אין סכנה פון ווערן איבערגעדרייט. און אָט־די איבערדרייעניש קומט פאָר אויף אַ נאַטירלעכן אופן און עס זעט אויס אזוי אומשולדיק — אַז עס איז ניטאָ כמעט דער פונקט און מאָמענט, אויף וועלכן מ'קען אָנווייזן אַלס די יעניקע, וואו אָט די איבערקרימעניש פאַסירט. דאָס אַלץ איז בלויז אַ פועל־יוצא פון דעם, וואָס „קוואַנטיטעט" גייט אַריבער אין נידעריקער „קוואַליטעט". די איבערקערעניש איז אַ רעזולטאַט פון דעם אויפוואוקס פון דער צאָל נאָכפאָלגער פון דער דערהויבענער לערע, וועלכע ליגט פאַרוויקלט אין דעם שאָלעכץ פון דער פאָרמולע. מיט פּראָסטע ווערטער, די פאַרזעעניש איז חס־ושלום ניט קיין דורכפאַל פון דער דאָקטרינע, נאָר, פאַרקערט, אַ דערפאָלג.

כל־זמן אַ קליינע צאָל מענטשן אָנערקענען די לערע, ווערט זי נאַטירלעך, געהאַלטן אין די ד' אמות פון מאָראַל, פון זעלבסט־פאַרפולקומענונג. און אויף דער שטופע פון אַנטוויקלונג ווערט די לערע בלויז געברויכט. אָבער ווי נאָר די ווייניקע חסידים פאַרשפּרייטן זייערע אי־

בערצייגונגען און קריגן טאַקע אַריין די שווערע טויזנטער, און די וויניקע ווערן פּילע, דעמאָלט פּאַסירט עפּעס אַזוינס, וואָס עס מוז פּאַסירן. די פּאַרמולע גייט אַריבער די פּאַרבאָטענע ליניע, וועלכע טיילט אָפּ אינדי־ווידועלען עטישן אויפפיר פון פּאָליטישער מאַסן־הנהגה. און אויף דער דאָזיקער שטופע פון אַנטוויקלונג ווערט שוין די פּאַרמולע ניט געברויכט, נאָר מיסברויכט.

די מאָראַלישע הויך, אויף וועלכער עס זיינען געשטאַנען די עטלעכע אויסנאַם־פּערזענלעכקייטן, וועלכע האָבן געשאַפן אָט־דעם עטישן שפּרוך, וואָס איז געווען אַן אויסדרוק פון זייער פיין־פילנדיקן געוויסן, איז צו הויך אַן אַלטיטוד פאַר דעם פּשוט'ן בשר־ודם, פאַר דעם מאַסן־גאַסן־מענטשן מיט זיין נידעריקן ניוואָ פון מאָראַלער קולטור. און דער עטישער שפּרוך ווערט פאַרשטאַנען און אויפגענומען פון די פּילע בלויז אין זיין צווייטן אויסטייטש, אין זיין איבערגעקערטן נוסח. דאָס הייסט, ער ווערט פון אַן עטישער לייזונג אַ פּאָליטישער לאָזונג. און דאָ ווערט ער גלייך פאַר־וואַנדלט אין זיין קעגנזאַץ. ראַדיקאַל עטישע לערן, ווען זיי ווערן אוטי־ליזירט פאַר פּאָליטישע צוועקן, שאַפן זיי אַ סובטילע פאָרם פון היפּאָ־קריטסטוואָ. אָט־דער סאָרט צבוע'יאַטסטווע איז ניט ווי דער געוויינ־לעכער מין, וועלכער באַנוגנט זיך מיט פריידיקן איין זאַך און טאָן עפּעס אַנדערש, דאָ ווערט געפּריידיקט און געטאָן איין און די זעלביקע זאַך, נאָר דאָס פּריידיקן אַליין ווערט מגולגל אין עפּעס אַזוינס, וואָס איז דער סאַמע היפּוך פון דער ערשטער כוונה.

„רעכט איז מאַכט, מאַכט איז צוואַנג" — מיינט עטיש פּאַנאַנדער־שיפרירט אַ פאָדערונג אָפּצושאַפן אַלע יורידישע נאָרמען און געזעצן און איינפירן אויף זייער פּלאַץ אַ דראַנג נאָך גערעכטיקייט, וועלכע טראָגט זיך אין די בלויע הימלען פון יושר און צדק העט־וויט־הויך איבער די וואָלקנס און געוויטערס פון יוריספּרודענץ מיט אירע כמאַרעס פון סטראַ־שונקעס און שטראָפן.

דער זעלביקער זאַץ פּאָליטיש אויסגעטייטשט, מיינט צו לאָזן הערן אַז עס לוינט זיך ניט „צו צערעמאָניען", נאָר מ'דאַרף אָנווענדן גע־וואַלדטאַטן, „שניידן ווי אין קרויט", האַקן קעפּ, שיסן וואו און וועמען מ'קען נאָר טרעפן, טעראָריזירן די באַפעלקערונג, זיין פּרעך, אומפאַר־שעמט, זיך פאַר קיין זאַך ניט אָפּשטעלן, ווייל עס וועט סאַנקציאָנירט ווערן און אידענטיפיצירט ווערן מיט רעכט. וואָרום וואָס איז אַזוינס רעכט? עס איז דאָך בלויז מאַכט, און מאַכט איז געוואַלדטאַט.

איבערזאָגנדיק עס מיט פּשוט'ע זאַצן:

דער עטיקער טענה'ט, אַז „רעכט איז מאַכט", דערפאַר דאַרפן יורי־דישע נאָרמען אָפגעשאַפט ווערן.

דער פּאָליטיקער זאָגט דאָס אייגענע, „רעכט איז מאַכט" און ער מיינט דערביי, אַז מ'דאַרף אָנווענדן וואָס מער מאַכט און בדיעבד וועט עס זיין רעכט.

דער עטיקער טענה'ט, אַז מאַכט איז צוואַנג, דערפאַר דאַרף מען אָפּשאַפן מאַכט.

דער פּאָליטיקער זאָגט דאָס אייגענע, אַז מאַכט איז צוואַנג און ער מיינט דערביי, אַז מ'דאַרף געברויכן צוואַנג און דאָס וועט זיין מאַכט.

מיט אָט־דער צווייִדייטיקייט פון די עקסטרעמע עטישע פאָרמולעס, דערקלערט זיך די דעמאָראַליזאַציע, וועלכע עס באַקומט זיך ווען כלומרשט ראַדיקאַלע עטיקער ווערן ראַדיקאַלע פּאָליטיקער. אָנשטאָט מאַראַליסטן אַרודעווען באמת באַנדיטן. עטישער ראַדיקאַליזם גייט זייער גרינג אַריבער אין פּאָליטישן באַנדיטיזם... און דאָס האָט אייגנטלעך פּאַסירט אין ראַטנפאַרבאַנד, און וועט פּאַסירן אומעטום, וואו דער „פּאָליטישער" ראַדיקאַל וועט ווערן דער הערשער, — דער „אָנפירער", דער שטאָט בעל־הבית.

ד.

השכלה און ראַדיקאַליזם

די קאַטוילישע קירך איז געווען דער דם־שונא פון אידנשאַפט כמעט דורך דער גאַנצער געשיכטע פון מיטלאַלטער מיט אַ שטיקל מהלך אריינגעפאָרן אין דער מאָדערנער צייט.

נאַטירלעך האָט דער איד פיינט געהאַט די קירך שנאת־מות. ער האָט געזען זיין דערלייזונג אין איר, אויב ניט אונטערגאַנג, איז כאָטש אמווייניקסטן, אָפּשוואַך. אין קאַמף קעגן דעם פאַנאַטיזם פון דער קירך האָבן די אידישע דענקער און אויפקלערער, וועלכע האָבן נאָר געקענט אויסאיבן אַ וועלכע־עס־איז השפעה אויף דער ניט־אידישער באַפעלקערונג, געשפילט אַ וויכטיקע ראָלע.

די אידן האָבן זיך געפרייט מיטן זיג פון רענעסאַנס: פּטור געוואָרן פון דער ארורה, וועלכע האָט זיי פאַרצאַפּט די דמים אַזויפיל הונדערטער יאָרן.

„אויפקלערונג" האָט געדאַרפט אָפּראַמען פון וועג אַלע מכשולים,

וועלכע האָבן ניט דערלאָזן, אז דער איד און ניט־איד זאָלן זיך פאַרשטיין און קעגנזייטיק רעספעקטירן.

מיטן אוועקגאַנג פון מיטלאַלטער און אָנקום פון דער נייער צייט מוז אומבאַדינגט קומען די עמאַנציפּאַציע, די באַפרייאונג פון די אידישע מינדערהייטן, וועלכע זיינען אריינגעשפּרינקלט צווישן די ניט־אידי־שע מערהייטן.

די אויפקלערונג האָט געקעמפט קעגן דער קאַטוילישער קירך און קעגן דעם קריסטנטום. און דער איד האָט באַקעמפט זיין קירך, זיין בית־המדרש, זיין אידישקייט.

די ניט־אידישע אויפקלערונג האָט געפירט א קאַמף קעגן אַ ניט־נאַציאָנאַלער קולטור פאַר אַ נאַציאָנאַלער, קעגן א אידישער, הגם ניט אינגאַנצן ריין־אידישער, קולטור, וועלכע איז ארויפגעצוואונגען געוואָרן אויף א פרעמדער באַפעלקערונג, ווען די לעצטע האָט זיך געפונען אין אזא נידעריקן קולטורעלן מצב, אז זי האָט ניט געקענט מבחין־זיין צווישן דעם שלי און שלך בנוגע גייסט־ווערטן און האָט זיך דעמאָלט ניט גע־ווערט. די אידישע אויפקלערונג האָט געקעמפט צוזאַמען מיט דער ניט־אידישער אינטעליגענץ און האָט ניט חושד געווען, אז זי גייט אויף א גליטשיקן וועג באַרג־אַראָפּ, וועלכער וועט זי ברענגען צו א מיאוסן קראַך.

די אידישע משכילים האָבן נאָכגעטאָן די ניט־אידישע אויפקלערער און זיי האָבן זיך ניט געכאַפּט, אז בשעת זיי מאַלפּעווען נאָך, טוען זיי באמת דאָס פאַרקערטע פון דעם, וואָס ווערט געטאָן אין דעם ניט־אידישן אויפקלערונג־לאַגער. דאָרטן איז די אויפקלערונג געווען אַ קאַמף פאַר אַ נאַ־ציאָנאַלער קולטור, דאָ, אויף דער אידישער גאַס, איז השכלה געווען א קאַמף קעגן אַ נאַציאָנאַלער קולטור פאַר א פרעמדער, פאַר אסימילאַציע. ווייטער, בשעת דאָרטן, אין דער ניט־אידישער וועלט, האָט אַ וועלטלע־כע אינסטיטוציע, דער וועלטלעכער שטאַט, פאַרנומען דעם פּלאַץ פון דער „אידיש־רעליגיעזער" אינסטיטוציע, די קירך, איז דאָ, אויף דער אידישער גאַס, נאָכן חורבן פון בית־המדרש, זיך ניט געפונען קיין שום אינסטיטוציע, וועלכע וואָלט בכוח געווען אויסצופילן דעם ליידיקן אָרט, וועלכער איז געבליבן נאָך דעם איינוואָרף פון בית־המדרש, פון דער סי־נאַגאָגע.

לכתחילה האָבן עס די „אויפגעקלערטע" ניט באַמערקט. דער טשאַד פון עמאַנציפּאַציע און אסימילאַציע האָט אזוי פאַרדרייט די קעפּ פון דער אידישער אינטעליגענץ, אז זיי האָבן זיך ניט געקענט אָפּגעבן א קלאָרן דין־וחשבון אין דעם, וואָס עס טוט זיך אַרום זיי. זיי האָבן געלעבט מיט צעבלימלטע חלומות, אין ראָזע אילוזיעס מכוח דעם היילִיקן אלמעכטיקן

„פראָגרעס״, וועלכער וועט עס זיין דער צוגעזאָגטער, און אַ היפש־ביסל זיך־פארזאמענדיקער, אויסלייזער פון פארפאָלגטן פאָלק ישראל.

עס האָט אָבער ניט גענומען לאַנג און דיווירקלעכקייט האָט זיי גע־געבן א שנעל אין נאָז, און א טייל פון דער פאָרטגעשריטענער אידישער אינטעליגענץ האָט זיך גענומען אויסטשוכען, זיך אויפכאפן פון שלאָף און זיך ארויסוויקלען פון די זיסע חלומות מכוח פעלקער־ברידערלעכ־קייט און אידנפריינטשאפט, וועלכע מוז קומען אלס א פועל־יוצא פון השכלה, „דער הימלשער טאָכטער״. די פאָגראָמען אין רוסלאנד, דער אנ־טיסעמיטיזם אין דייטשלאַנד און עסטרייך און, צום סוף, דער דרייפוס־פראָצעס אין פראנקרייך, האָבן זיי אויפגעטרייסלט — און זיי האָבן זיך געלאָזט לויפן צו זיך אהיים. קומענדיק אהיים האָבן זיי ערשט באמערקט, אז זיי האָבן חרוב געמאכט דעם אייגענעם נעסט, דעם איינציקן אנשטאלט וועלכער האָט געדינט אלס צענטער און צונויפהאלטער פון אידישן גע־מיינדע־לעבן, נעמלעך, דעם בית־המדרש. און אזוי ווי ביי די אומות־העולם איז בינתים אויסגעוואקסן דער וועלטלעכער שטאָט צו מאוים׳דיקע פראָפאָרציעס און האָט פארנומען דעם פלאץ פון דער קירך, האָבן זיי באַ־גריפן, אז וויבאלד זיי האָבן צעשטערט די אידישע סינאגאָגע, מוזן זיי זיך נעמען אויפריכטן א אידישן וועלטלעכן שטאט. — אָט אזוי איז ציוניזם, אלס א פּאָליטישע באשטרעבונג, געשאפן געוואָרן.

אָבער ניט די גאנצע אידישע אינטעליגענץ האָט זיך ארומגעזען, אז נאָך דעם זיג פון השכלה זיינען זיי געבליבן מיט גאָרניט, אָן א גייסטיקן קאפיטאל, אונטער דעם נאקעטן הימל אָן א דאך, אָן א שוץ איבערן קאָפּ. א טייל פון די „משכילים״, וועלכע זיינען געווען מער איינגעשפארט און מער איינגעגלויבט אין אלגעמיינעם „פּראָגרעס״, האָבן פאָרגעזעצט די הייליקע טראדיציע פון דער השכלה. נאָר אָנשטאָט דעם „ליבעראליזם״, וועלכער איז שוין געווען היפש דיסקרעדיטירט אויף דער אידישער גאס, האָבן זיי פראָקלאמירט דעם ראדיקאליזם. דער סאָציאליסטישער פּראָג־רעס וועט אויפטאָן דאָס, וואָס דער ליבעראלער פּראָגרעס האָט ניט גע־קענט באווייזן.

ה.

אַנטיסעמיטיזם אין די העכערע פענצטער

פארוואָס האָט מען פיינט אַ אידן? עס איז שווער צו ענטפערן אויף דער פראַגע, ווי אויף פילע אַנדערע פראַגן. בכלל צו פרעגן איז א סך לייכטער ווי ענטפערן. דער פאקט בלייבט אָבער א פאקט און מ׳קען עס ניט אוועקמאכן מיטן האנט, אָדער ניט ווילנדיק זיך מאכן פון דעם.

שנאה צו אידן געפינט מען אין די גאָר הויכע פענצטער פון קולטור, אפילו צווישן די שעפער און קעמפער פון אלמענטשלעכע אידעאַלן. עס איז פאר קיינעם קיין סוד ניט, אז אפילו טאָלסטאָי איז אויך געווען „געכאַפּט" אין דער מעשה פון אידנפיינטשאפט. אין זיין אננאַ קאַרענינאַ שפילט ער זיך מיטן קאַלאַמבור פון „זשיד" (איד) און זשדאט (ווארטן), ווען ער שילדערט זיין העלד, ווען אַ אידישער מאגנאט לאָזט אונטערוווארטן אין אויפנעם־צימער. אין טאָלסטאָיס וואונדער־אָריגינעלע עסייען וועגן פעדאַגאָגיק — טאָלסטאָי איז איינער פון די ערשטע גרינדער פון דער „פרייער שולע", די יאַסנאַ־פּאָליאַנער שולע — דריקט ער זיך אויס אזוי ציניש וועגן דעם דרייפוס־פּראָצעס. ער זאָגט:

עפעס איבער אַ שטיקל זשידעק האָט מען אויפגערודערט גאנץ אייראָפּע.

טאָלסטאָי, וועלכער האָט זיכער פארמאָגט אַ שאַרפן חוש פאר סאָציאַלע אָנגעלעגנהייטן, האָט געמעגט פארשטיין, אז עס האָט זיך דאָרטן ניט געהאנדלט וועגן איין פראנצויזישן אידן, נייערט וועגן גאנצן כלל ישראל. עס איז געווען א פראגע פון אַ פארלוימדונג אויפן גאנצן אידישן כאַלק. דאָס אייגענע ווי דער ביילים־פּראָצעס איז ניט געווען קיין משפט איבער אַ אידן, וועלכער האָט זיך געפונען ערגעץ אין אוקראַינע, אָדער איבער א „סעקטע". פארן ריכטערס שטול זיינען געשטאנען אלע אידן אלס אזעלכע, די אידנשאפט און אידישקייט.

זאָל איך דערמאָנען דאָסטאָיעווסקין, דעם אמת געניאַלן קינסטלער און וויסער פון דער מענטשלעכער נשמה. וואָס פאר א קאַריקאַטור גיט ער אונדז פון דעם אידן אין זיינע באשרייבונגען „פון טויטן הויז". דערביי דאווענט ער נאָך ביי אים אין תפילין אום שבת, הגם קיין איד לייגט ניט קיין תפילין ניט אום שבת און ניט אום יום־טוב.

זאָל איך דערמאָנען גאָגאָלן אין זיין „טאַראַס בולבאַ", וואָס פאַר אַ ליבע צו די „זאַפּאַראָזשעטעס" און וואָס פאַר אַ שנאה צום אידן. זאָל איך דערמאָנען טורגעניעוון, דעם וויכטיקסטן קינסטלער און אידעאַליזירער פון פשוט'ן עולם, פון פויער און „ניהיליסט" — און פאַרט שונא ישראל... אויף וויפיל ער האָט באשיינט און באַ'חנ'ט דעם לייבאייגענעם (כאָר און קאַליניטש און די איבעריקע טיפּן אין זיין „טאָגבוך פון אַ יעגער") אויף אַזויפיל האָט ער פאַר'מיאוס'ט און באַטאַדלט דעם „זשיד", וועלכן ער שילדערט ווי ער פאַרקויפט זיין אייגענע טאָכטער — מעשים, וואָס זיינען ניט געשטויגן און ניט געפלויגן, גלאט אויסגעטראכטע בילבולים. אַזאַ הויכער קינסטלער זאָל זיך דערלויבן אַראָפּצוזינקען צו אזא שונד־נידערטרעכטיקייט — עס איז פשוט ניט צו באגרייפן, סיידן מען ווענדט אָן דעם

אלטן שפרוך שנאה — מקלקלת את השורה, שנאה פארווירט די ליניע.

און דא מעג מען שוין דווקא דערמאנען באקונינען, דעם גרויסן קעמפער פאר פרייהייט פאר אלעמען, פארן פראלעטאריאט, פאר די אונטערדריקטע פעלקער, פאר די פויערים. אבער ווען ער פאלעמיזירט קעגן לאסאלן, פארגעסט ער ניט אים אנצורופן „זשיד", „אמביציעז ווי עס פאסט פאר א זשיד"...

פון באקונינען איז דאך ניט ווייט צו מארקסן... און מארקס, אליין א איד, האט זיך פארגעשטעלט, אז דער עצם מהות פון „אידישקייט" באשטייט אין האנדל און פראפיטן.

אייגנטלעך שרייב איך אט־די שורות אלס א מין אריינפיר צו די עטלעכע ציטאטן פון פוריע, איינער פון די דריי אבות פון דעם אזוי־אנגערופענעם „אוטאפיסטישן סאציאליזם", און גרינדער פון סאציאליזם־אנטיסעמיטיזם.

איך וועל אים געבן דאסווארט:

„עס איז א גליק אין אזא קאניונקטורע, וואס די אידן זיינען ניט צאלרייך אין פראנקרייך, מחמת זייענדיק א פאלק פון פראצענטניקעס, וואלטן זיי שוין מיט דער צייט פארנומען דעם גרעסטן טייל פון ערד־באזיץ און וואלטן דעראבערט די פאליטישע וויכטיקייט, וואס איז אין דער טבע פון זייער סעקטע. פון פראנקרייך וואלט געווארן בלויז א גרויסע סינאגאגע. 1) ווייל אויב די אידן וואלטן פארמאגט אפילו ניט מער ווי א פערטל פון דעם לאנד־אייגנטום, וואלטן זיי פארט אויסאיבן אן אומגעהויער גרויסן איינפלוס אדאנק זייער געהיימען און אומאויפלייזבארן בונד. די דאזיקע געפאר איז איינער פון א טויזנט סימפטאמען, וועלכע זאגן עדות וועגן אונדזער סאציאלער דעגראדאציע..." (פ. מ. טשארלס פוריע, סאציאלער שיקזאל פון מענטשן, ז. 134, באמערקונג. סאציאלאגישע סעריע נומער 1, טייל 2, ניו יארק 1876. ציטירט פון דער ענגלישער איבערזעצונג).

אזא שרייבן איז באמת א סימפטאם פון מענטשלעכער דעגראדאציע און דעגענעראציע.

מיר וועלן אים ווייטער געבן דאס ווארט:

---

1) "THEORIE DES QUATRES MOUVEMENTS ET DES DESTINEES GENERALES" Oeuvres Completes de Ch. Fourier.

ערשטער באנד, זייטל 253, אנמערקונג, דריטע אויסגאבע, פאריז 1846.

„דער איד, איסקאַריאַט(2 קומט אָן קיין פראַנקרייך מיט א קאַפּי־טאַל פון בערך א הונדערט טויזנט פראַנק, וועלכע ער האָט פאַרדינט פון זיין ערשטן באַנקראָט. ער באַזעצט זיך און עטאַבלירט זיך אין א שטאָט, וואו ער האָט אלס קאָנקורענטן זייער רעספּעקטאַבעלע פירמעס מיט א גוטן קרעדיט. ער הויבט אָן פון דעם, וואָס ער לייגט פאַר זיין וואַרע פאַר דעם קאָסט־פּרייז. דאָס איז אַ זיכערער מיטל צו קריגן קונדן. גלייך הויבן־אָן די קאָנקורענטן צו שרייען גוואַלד קעגן אים. ער לאַכט זיך אויס פון זיי און גייט זיך אָן מיט זיין ארבעט. דער עולם פילט גוט: „קאָנקור־רענץ איז דאָס לעבן פון האַנדל! לאַנג זאָלן לעבן די אידן! זינט איסקאַ־ריאַט איז אַנגעקומען איז אלץ געפאַלן אין פּרייז!״

און די קונדן טענה'ן צו די קאָנקורענטן־פירמעס: „איר, הארן, זייט די אמת'ע אידן; איר ווילט מאכן צו־גרויסע פּראָפיטן. איסקאַריאַט איז אַן אָרנטלעכער מאַן. ער באַגנוגנט זיך מיט א באַשיידענעם מקח, מחמת דעם, וואָס זיין קראָם איז ניט אַזוי עלעגאַנט ווי אייערע.

אומזיסט ענטפערן די אלטע פירמעס, אז איסקאַריאַט איז א פאַר־שטעלטער שווינדלער, וועלכער וועט פריער אָדער שפּעטער אָנזעצן. די קונדן באַשולדיקן זיי אין קנאה, שנאה, און לויפן אלץ מער און מער צו איסקאַריאַטן.

זעט דעם חשבון פון זשוליק: פאַרקויפנדיק פאַר דעם, וואָס עס קאָסט אים אליין, מאכט ער ניט מער ווי דעם פּראָצענט אויף זיין קאַפּיטאַל, לאָמיר זאָגן, צען טויזנט פראַנק א יאָר, אָבער דערפאַר האָט ער א גוטן אָפּזאַץ פאַר זיינע סחורות, דערוואַרבט זיך א גוטע רעפּוטאַציע אין די קאָמערציעלע שטעט אלס איינער, וואָס פירט אָן גרויסע געשעפטן, און אויב ער איז וויפיל־ניט־איז פּונקטועל אין צאָלן חובות, קריגט ער באַלד א גרויסן קרעדיט. די סטראַטעגיע פירט ער אָן פאַר א משך פון צוויי יאָר, צום סוף פון וועלכע איסקאַריאַט האָט גאָרניט פאַרדינט, כאָטש ער האָט געטאָן אַ סך געשעפטן. זיין פּלאַן ווערט געהאַלטן בסוד, ווייל די אידן באַשעפטיקן קיינעם ניט אויסער אידן — דאָס איז א פאָלק, וואָס אין הארצן האָבן זיי פיינט אלעמען און זיי וועלן קיינמאָל ניט ארויסגעבן אפילו די גרעסטע שווינדלערייען, וואָס זיי טוען אָפּ.

ווען אלץ איז פאַרטיק, נוצט איסקאַריאַט אויס זיין קרעדיט אויף וויי־פיל ער קען נאָר און ער שיקט ארויס באַשטעלונגען צו די הויפּט־שטעט פאַר א סומע בערך פון א פינף, זעקס הונדערט טויזנט פראַנק. ער קריגט

---

2) דאָרט: ערשטער באַנד, זייטלעך 233—234.

עס אויף אָפּצוצאָלן אין א משך פון א באשטימטער צייט. איצט עקספּאָר־טירט ער זיין ווארע קיין אויסלאנד און פארקויפט דאָס איבעריקע פאר אַ ביליקן פרייז. צום סוף, ווען ער האָט אלץ פארוואנדלט אין מזומן, נעמט זיך דער אָרנטלעכער איסקאריאט און מאכט א „ויברח" מיט די „קליינ־גערס". ער פאָרט זיך אוועק קיין דייטשלאנד, וואוהין ער האָט אריבער־געשיקט זיין סחורה, וועלכע ער האָט איינגעהאנדלט אויף קרעדיט. און ער נעמט זיך עס גלייך פארקויפן, און ער געפינט אויס, אז ער האָט פאַר־לאָזן פראנקרייך פיר מאָל אזוי רייך ווי ווען ער איז אהין געקומען. ער פאַרמאָגט שוין איצט פיר הונדערט טויזנט פראַנק, און פאָרט זיך איצ־טער אריבער קיין לעגהאָרן (איטאליע), אָדער לאָנדאָן, און ער נעמט זיך צוגרייטן צו א דריטן באנקראָט. ערשט דעמאָלט פאַלט אראָפּ דער וואואַל, און דער עולם־גולם קומט צום שכל. די געפאר, וואָס שטעקט אין האָבן צו טאָן מיט אידן, נע־ונד׳ניקעס, וואָס קיין זאך איז זיי ניט טייער, איז צום ענד אָנערקענט".

(פ. מ. טשאַרלס פוריע, טעאָריע פון סאָציאַלער אָרגאניזאציע, זייט 210—211, ניו יאָרק, 1870(ציטירט פון דער ענגלישער איבערזעצונג געמאַכט פון בריסבעינען).

אזוי שרייבט פוריע, דער גרויסער פאָרגייער פון מאָדערנעם סאָציאַ־ליזם. פארשטייט זיך, וואָס מען זאָל ניט זאָגן וועגן אידישן סוחר, אָבער ער איז זיכער ניט ערגער פון אנדערע... פון די גולדס, וואנדערליפּס, האַרימאָנס און נאָך און נאָך, די רויבער־באַראָנען פון קאַפּיטאַל...

ווי עס איז צו זען, איז היטלער מיט זיין סאָציאַל־אַנטיסעמיטיזם ניט אָריגינעל. פוריע האָט אים אָנטיציפּירט...

2.

דער מיטלשטאַנד

א.

דער קליין-בירגער און זיין פּראַגע

האָט דען דער מיטל־שטאַנד, דער קלאַס פון קליין־בירגער, אַ פּראַגע? וועט דער לייענער פרעגן, און אַ קשיא אויף אַ מעשה, ער קען נאָך אַ קוועטש טאָן דערביי מיט די פּלייצעס, מיינענדיק, אַז מיט דעם שאָקלט ער איינגאַנצן אָפּ די פּראָבלעם.

יאָ, צום באַדויערן עס איז דאָ אַזאַ פּראַגע און זי איז זייער אַ צרה׳־דיקע.

אַמאָל, מיט אַ סך יאָרן צוריק, ווען דער פּאָליטיש־עקאָנאָמישער שכל אונדזערער איז געווען פיל קירצער, האָט די זאַך אויסגעזען צו זיין גאַנץ איינפאַך.

די גרויסע וואַל־פישן וועלן אַראָפּשלינגען די קליינע פלאָטקעס. און אַז מיר, סאָציאַליסטן, אַנאַרכיסטן, וועלן קומען, וועט שוין זיין נאָך אַלע־מען, אונדז וועט מער ניט בלייבן ווי צו כאַפּן אָט דעם לויתן און אים דער׳הרג׳ענען.

מיט פּשוט׳ע ווערטער, קאַפּיטאַליזם, הויך־קאַפּיטאַליזם, וועט מאַכן אַ סוף צו די מיטל־קלאַס מענטשן, פאַרוואַנדלענדיק זיי אַלעמען אין פּראָ־לעטאַריער, אויף אַזאַ אופן וועט ער פאַראיינפאַכן אונדזער אויפגאַבע, ווייל ער, דער קאַפּיטאַליזם בכבודו ובעצמו, וועט זיך אויסגראָבן די גרוב און זיך אַליין באַגראָבן אין איר, ער וועט פאַרטיפן דעם תהום, וואָס ליגט צווישן די צוויי הויפּט־קלאַסן כנגדים, די אַרבעטער אויף איין זייט און די מאַגנאַטן פון קאַפּיטאַל אויף דער אַנדער זייט.

אַ צוזאַמענשטויס וועט צווישן די ביידע מחנות פאָרקומען, אַ מין מלחמת גוג ומגוג, און נאָכדעם הויבט זיך אָן די גליקזעליקע צייט פון ימות המשיח. די אַרבעטער זיגן — קאַפּיטאַל ווערט געבראָכן און אָפּ־געשאַפט.

לויט אַזאַ בילד האָט ניט געקענט עקזיסטירן קיין מיטל־קלאַס פּראָב־לעמע. אַלץ, וואָס איז געבליבן צו טאָן איז צוצואײַלן דעם פּראָצעס, פאַר־שנעלערן אים, צוגעבן אימפּעט און געשווינדקייט, פּראָלעטאַריזירן, פאַר־אַרבעטערן „פּאַרהאַרעפּאַשניקן״, דעם מיטל־מענטש, אַרײַנציען אים אין אינדוסטריעלן פּראָצעס, מאַכן אים פון אַ זעלבסט־שטענדיקן, „אומאָפּ־הענגיקן״, בעל־הבית׳ל אַ האַרעפּאַשניק, וואָס ווערט געדונגען און אָנ־געשטעלט פון קאַפּיטאַל.

בזה האופן וואָלטן אַלע מיליאָנען פון מיטל־שטאַנד זיך אַרײַנגעגאָסן אין אַלגעמיינעם שטראָם פון פּראָלעטאַרישן אָנגריף און די עקזיסטירנ־דיקע אָרדנונג וואָלט געשטירצט ווערן.

די ווירקלעכקייט, דער אומברחמנות׳דיקער לעבן, האָט באַוויזן, אַז יענע באַהויפּטונג, ווי אַ סך אַנדערע, איז אַביסל אַן איבערגעטריבענע, אָדער ריכטיקער, די שילדערונג איז געווען אַן אײַנזײַטיקע.

פון איין זײַט איז עס געווען צו פּעסימיסטיש, צו גרוי, פון דער אַנדער זײַט — צו אָפּטימיסטיש, צו פרײלעך.

דער גרויסער קאַפּיטאַל קאָנקורירט, ברעכט דעם „קליינעם מענ־טשעלע״ און... פּראָלעטאַריזירט אים... דאָס לאו־דווקא.

עס זײַנען דאָ צענער טויזנטער און הונדערטער־טויזנטער מיטל־שטאַנד־מענטשן, וועלכע וואָלטן גערן געוואָלט זיך פּראָלעטאַריזירן...

נאָר עס פּראָלעטאַריזירט זיך ניט... דער פּראָצעס פון אינדוסטריע שלעפּט זיי ניט אַרײַן, עס איז ניטאָ פאַר זיי קיין אָרט.

מ׳דאַרף ניט פאַרגעסן, אַז ביי היינטיקן טאָג אפילו, אין די העכסט אינדוסטריאַליזירטע לענדער, איז דער מיטל־שטאַנד גרעסער אין צאָל איידער דער פּראָלעטאַריאַט. און איבערמאָלן אין די אינדוסטריע־רעדער אַזאַ גרויסע, מאָוים גרויסע, צאָל מענטשן — איז ניט קיין שפּילכעלע. און ווען דאָס וואָלט יאָ געשען, ווען דער מיטל־שטאַנד וואָלט פּראָלע־טאַריזירט ווערן, וואָלטן זיי געדאַרפט אַרויסשטויסן אַ גרויסן טייל פון די אַרבעטער, וועלכע זײַנען היינט פאַרנומען אין דער אינדוסטריע, און דער קריזיס, וואָס דער אַרבעטער־קלאַס וואָלט אַדאַנק דעם איבערלעבן, וואָלט געווען אין־לשער.

דער אַרבעט־אָנבאָט וואָלט אַריבערשטייגן פיל מאָל די נאָכפראַגע, און דאָס וואָלט אַראָפּרייסן אַלע דערגרייכונגען און געווינסן, וואָס דער אַרבעטער־קלאַס האָט אויסגעקעמפט אין אַ משך פון צענדליקער יאָרן.

מ׳דאַרף נאָך האַלטן אין קאָפּ, אַז די נײַע אויפטועניש אויפן גע־ביט פון אײַנשפּאָרן אַרבעט דריקן אַראָפּ די באַדערפעניש אין אַרבעט. און דער וואוקס פון דער אינדוסטריע ווערט ניט נאָכגעפאָלגט פון אַ פאַר־

גרעסערונג אין דער צאָל פון פאַרנומענע הענט. די מאַשין פאַרנעמט דעם אָרט פון מענטשן כוח.

די שטאָל און אייזן שקלאַפן, — אַ טרוים פון דעם גריכישן פילאָזאָף אַריסטאָטעל, וועלכער נעמט פאַרווירקלעכט ווערן אין אונדזער צייט, — שטויסן אַרויס אַ געוויסע צאָל אַרבעטער, און פאַרגרעסערן און מאַכן גע־דיכטער די קאַדרן פון די אַרבעטסלאָזע.

אונטער אַזעלכע אומשטענדן צו באַהויפּטן, אַז דער פּיל־מיליאָניקער קלאַס פון מיטל־מענטשן וועט פאַרוועבט ווערן אין דעם אינדוסטריעלן שטאָף — איז זייער שווער.

עס קומט כמעט פאַר אַ פאַרקערטער פּראָצעס. אַ דעפּראָלעטאַרי־זאַציע. איבערהויפּט אויף דער אידישער גאַס. אָבער דאָס איז ניט קיין ספּעציפיש אידישע דערשיינונג.

אַמאָל, מיט יאָרן צוריק, האָבן עטלעכע אידישע עקאָנאָמיסטן, איך גלויב, איבערהויפּט יעקב לעשצינסקי, אָנגעוויזן אויף די שוועריקייטן פון דער פּראָלעטאַריזירונג־פּראָגע ביי אידן. זיי זיינען געווען גערעכט אין זייער באַהויפּטונג, זיי זיינען געווען אומגערעכט אין זייערע מסקנות און אויספירעכצן. זיי האָבן אויף דעם סמך פון ניט-פּראָלעטאַריזאַציע געפּאָ־דערט אַ טעריטאָריע.

דאָס איז אָבער ניט קיין ריין אידישע דערשיינונג. בכלל קומט דעם מיטל־שטאַנד אָן זייער שווער דער פּראָצעס. דער אַרבעט־מאַרק איז אי־בערגעזעטיקט און קיין נייע געביטן, נייע צווייגן פון אינדוסטריע שפּראָצן ניט אַרויס אַזוי געשווינד, און מיליאָנען מענטשן איז שווער אַריינצו־זאַפּן, סיידן די פּראָדוקציע וואָלט געווען טרוקן ווי דער מדבר סאַהאַראַ, אַ זאַך, וואָס איז זייער ווייט פון ווירקלעכן צושטאַנד. עס פעלן ביי היינ־טיקן טאָג ניט אויס קיין הענט, נאָר עס פעלט אויס אַרבעט.

און וואָס זאָל מען טאָן מיטן מיטלשטאַנד?

לעצטנס נעמט זיך שטאַרק פילן דער דרוק פון קאַפּיטאַל אויף דעם מיטלשטאַנד אין אַמעריקע. די „קייטן־קראָמען” (טשיין־סטאָרס), די פאַר־שיידענע פיגלי־וויגליס און נאָך און נאָך האָבן זיך ווי קאָרשונס אַראָפּ־געלאָזט אויפן ריטייל־פאַרקויף און ווילן פאַרכאַפּן דעם מאַרק.

אַנדערע וועלן זאָגן: וואָס אַרט עס אונדז, דער מיטלשטאַנד איז סיי ווי סיי אַן איבעריקע זאַך; זיי פּראָדוצירן גאָרניט, מ'דאַרף זיי ניט. זאָלן זיי אומקומען.

אַזאַ שטאַנדפּונקט איז אַ פאַריסייאישער. ניט אַריינגייענדיק אין קיינע אַרגומענטן מכוח דעם, וואָס הייסט פּראָדוצירן און וואָס הייסט ניט־

פראָדוצירן, וואָלט איך מער ניט ווי אָנמערקן, פאַרבייגייענדיק, אַז די פראָדוקציע איז געשאַפן פאַר מענטשן, ניט מענטשן פאַר דער פראָדוקציע.

מענטשן זיינען בילכער איידער די פראָדוקציע. מענטשן ווי אַלע לעבעדיקע באַשעפענישן, זיינען קודם כל געברויכער פון זאַכן, סיי געשאַפן פון דער נאַטור, סיי אַרויסגעבראַכט דורך אַרבעט.

אַ קינד זויגט, כאָטש עס פראָדוצירט גאָרניט. מ׳גיט אים אַן אַוואַנס אויפן חשבון פון זיין צוקונפט. מיר אָטעמען לופט, מיר קוקן און האָבן הנאה פון דער זון, פון די בלויע הימלען, הגם מיר האָבן זיך ניט באַטייליקט אין פראַצעס פון אָפגיסן אָדער אָנצינדן אָדער אויפהענגען די זון אין הימל. יעדער מענטש איז מער געברויכער, איז מער אַ קאָנסומירער איידער אַ פראָדוצירער. און צו אַ מענטשן, אַ פשיטא שוין אַ קלאַס, קען מען ניט צוגיין מיטן מאַסשטאַב פון פראָדוקטיוויטעט.

ווען מיר וואָלטן אפילו איינשטימיק געווען מיט דעם געדאַנק, וועלכן איך האָלט פאַר דורך און דורך פאַלש, אַז דער מיטלשטאַנד פראָדוצירט ניט, וואָלט סיי ווי סיי בלייבן די פראַגע, וואָס טוט מען מיט דעם קלאַס?

אָבער האַנדלען איז אַ טריפה זאַך, עס איז אַ גרויסע עבירה, עס איז קעגן דעם נייעם שלחן־ערוך.

איך בין איינשטימיק, אַז די זינד פון האַנדלען, ווי מ׳רופט עס אין רוסלאַנד, „ספעקולירן", איז גרויס — אָבער שטאַרבן פון הונגער איז נאָך אַ גרעסערע זינד, עס איז כמעט די גרעסטע עבירה.

און אַ קלאַס פון מיליאָנען מענטשן קען מען ניט הייסן, „לייגט זיך, קינדערלעך, און שטאַרבט, ווייל איר זייט זינדיקע נפשות".

אַזוי צו זאָגן איז אומעטיש און אומעקאָנאָמיש, אוממענטשלעך און אומווירטשאַפטלעך. ווען מען נאַציאָנאַליזירט דעם האַנדל, מוז מען באַזאָרגן אַלע יענע, וועלכע זיינען געווען פאַרדעם באַשעפטיקט אויף יענעם געביט פון מענטשלעכן טאָן. מ׳מוז זיי אָדער געבן שטעלעס, אָדער באַזאָרגן אויף אַן אַנדער אופן.

אפילו אונדזערע אָרטאָדאָקסישע טאַטעס האָבן געוואוסט, אַז פיקוח נפש איז דוחה שבת, אַז אַ מענטשנס לעבן שטייט העכער ווי דער דין. און פאַרשטייט זיך, אַז מ׳קען ניט דערקלערן אַ קלאַס, וואָס באַשטייט פון שווערע מיליאָנען מענטשן, אַז זייער עקזיסטענץ איז קעגן אונדזערע דינים. עס איז ברוטאַל, מ׳דאַרף ווייזן דעם וועג פון אויסלייזונג, ניט שטויסן אין שאול תחתיה פון פאַרדאַמונג און אונטערגאַנג. „כאָטש גייט אויס פון הונגער, קומט אום, אַבי איין אות פון אונדזער סאָציאַליסטישער תורה זאָל חו"ש ניט אָפגעמעקט ווערן".

דאָס איז ניט ווירטשאַפטלעך. ווייל אויב מ׳וואָלט אַזוי טאָן, וואָלט מען ממית׳ן דעם אינעווייניקסטן מאַרק, און ממילא וואָלט די פּראָדוק־ציע געשעדיקט ווערן און די פּראָדוצירנדיקע עלעמענטן וואָלטן פון דעם ליידן ניט ווייניקער כמעט ווי די מיטלשטאַנד מענטשן.

די יאָרן פון פּאַנאַנדערבלי פון אויסווייניקסטן מאַרק זיינען אַריבער. אַן אינדוסטריע מוז זיך האַלטן הויפּטזעכלעך אויף די געברויכער פון אינעווייניק. בכדי עס זאָל זיין אַרבעט, מוזן זיין געברויכער.

באַדערפעניש האָבן אַ טבע, זיי זיינען זייער עלאַסטיש. ווען די הכנסה ווערט קליין, ווערט די הוצאה נאָך קלענער. ווען אַ קלאַס הערט אויף צו פאַרדינען, פאַרקלענערט ער באַלד זיינע באַדערפענישן, ער הערט אויף צו געברויכן, אָדער רעדוצירט זיין געברויך צום קלענסטן מינימום.

און ווען אַ געזעלשאַפט, וואָס איז נאָך אַלעמען אַ לעבעדיקער פונק־ציאָנירנדיקער אָרגאַניזם, גייט דורך אַזאַ געפערלעכע אָפּעראַציע, ווי אַרויסשניידן אַ גאַנצן גליד, אָדער עטלעכע גלידער, ווערט זי, מוז זי ווערן, זייער אָפּגעשוואַכט, כמעט רואינירט. אויב אַ גרויסער טייל פון דער חברה ווערן בעטלער, ווערן שלעפּוירים — מוז די גאַנצע ווירט־שאַפט פון דעם ליידן. עקאָנאָמיק אָנערקענט דעם געזעץ פון „אַלגעמיינע פאַראַנטוואָרטלעכקייט״.

און אויב אַזוי, ווי מיר האָבן, כאָטש קורץ, אָנגעוויזן, אַז ניט פּראָ־לעטאַריזאַציע און ניט פּויפּעריזאַציע (מאַכן פאַר שלעפּוירים, קבצנים) קען זיין דער ענטפער אויף דעם מיטלשטאַנד פּראָבלעם, טאָ וואָס איז פאָרט דער ענטפער?

אַ סאָציאַלע פּראָבלעם מוז האָבן אַ פאַרענטפער.

דער מיטלשטאַנד פאַרנעמט אַזאַ מצב אין דער ווירטשאַפט, וואָס אַראָפּשלינגען קען מען אים ניט, אַרויסשפּייען אוודאי ניט, און זיך דער־שטיקן מיט אים וואָלט דאָך אוודאי די געזעלשאַפט ניט וועלן.

אָבער באמת רעדנדיק, דער אָוועקשטעל פון דער פראַגע איז שוין כמעט ווי אַ האַלבע לייזונג.

דער אידעאַל פון פרייהייט אַנטשפּרעכט דער פּסיכאָלאָגיע און טראַכ־טענסווייזע פון דעם קליינבירגער. די „דעקלאַראַציע פון אומאָפּהענגי־קייט״ איז געשריבן געוואָרן פון קליינבירגער, די „דעקלאַראַציע פון די רעכט פון מענטשן״ פון דער פראַנצויזישער רעוואָלוציע, איז פאַרפאַסט געוואָרן פון קליינבירגער.

אַ קליינבירגער איז אַ מענטש, וואָס האָט בטבע פיינט צו זיין עקאָ־

נאָמיש אונטערגעוואָרפן אונטער יענעמס ווילן, צו האָבן אַ בעל־הבית, צו דינען יענעם, צו זיין אַ משועבד. ער האָט האַלט צו זיין פאַר זיך, ניט פאַרדונגען, ניט פאַרקויפט, ניט פאַרשקלאַפט. גאַנץ אָפט ליידט ער פון דעם, אים וואָלט אַ סך בעסער לוינען צו זיין אַן אָנגעשטעלטער, ער קען עס אָבער ניט פאַרטראָגן. ער וויל זיך ניט אונטערוואַרפן אונטער אַן אַנדער מענטשנס רשות. און נאַטירלעך, אַז אין פּאָליטיק האָבן זיי, די קליינבירגער, געגעבן זייער גייסט פון שטאָלץ און אומ׳נכנע׳קייט — דעם אויסדרוק פון די צוויי היסטאָרישע דאָקומענטן, וועלכע איך האָב נאָר־וואָס דערמאָנט, און איבערהויפּט האָט עס זיך פאַנאַנדערגעפלאַקערט אין דער לערע און אידעאַל, וועלכן מ׳רופט אָן אַנאַרכיזם.

דאָס איז אַלץ בכלל גערעדט.

אָבער דאָ זיינען מיר פאַרנומען מיט אַ פרט, מיט דער אידישער גאַס. און דאָ איז די לאַגע אַזאַ, אַז יעדער איינער, וואָס האָט פיינט זיך אָפּ־צונאַרן און שפּילן זיך אין זשמורקעס, ווייסט גאַנץ קלאָר, אַז די אידן זיינען אַ פאָלק פון סוחרים, פון געשעפטס־מענטשן, ניט פון אַרבעטער מיר פאַרמאָגן ניט קיין שטאַרקן געזונטן פּראָלעטאַריאַט. מיר זיינען פאַר־נומען הויפּטזעכלעך אין מסחר און אַז אַך־און־וויי וואָס פאַר אַ מסחר דאָס איז געווען און איז נאָך עד היום. און אַלע יענע ראַדיקאַלן, וועלכע ווילן בויען זייערע אידייען אויף ריינער „פּראָלעטאַרישער פּסיכאָלאָ־גיע", מעג מען אַן עצה געבן צו גיין ערגעץ אַנדערש, וואו זיי קענען געפינען פּראָלעטאַריער אין די מיליאָנען, און אמתע פּראָלעטאַריער, און פּרובירן דאָרטן עפּעס טאָן.

דאָ אויף דער אידישער גאַס זיינען אָט־די פאַרפונדעוועטע פּראָ־לעטאַריער כמעט ווי ניט בנמצא. איך בין דורכגעפאָרן דריי־פיר מאָל אַמעריקע, זיך באַקענט מיט אַ היפשער צאָל אידישע ישובים און גלויבט מיר, אַז די איבערוועגנדיקע מאַיאָריטעט פון דער מיטגלידערשאַפט אין די ראַדיקאַלע פאַרטייען, די קאָמוניסטישע אָריינגערעכנט, באַשטייט פון קליינבירגער, בעלי־מלאכות, גראָסערי־לייט וכדומה.

שרייט חיי־וקיים וועט אייך גאָרניט העלפן, ווען איר פאַרלאָזט ניו־יאָרק און די צוויי־דריי שטעט אַרום ניו־יאָרק און שיקאַגאָ, פאַרלאָזט איר כמעט דעם אידישן פּראָלעטאַריאַט, און אפילו אין יענע שטעט איז אונדזער פּראָלעטאַריאַט זייער שטאַרק צעשיטערט, עס איז הויפּטזעכ־לעך אַ נאָדל און שער פּראָלעטאַריאַט.

און דעריבער איז די גאַנצע „ראַדיקאַלעכץ" פאַרדאַמט און וועט זיך ענדיקן קאַטאַסטראָפיש אויב מיר וועלן זיך ניט ווענדן צום מיטל־קלאַס און זיך אַ נעם טאָן אים אָרגאַניזירן.

האָט אָבער דער מיטלשטאַנד אַ צוקונפט? וועט איר מיך פרעגן. לוינט זיך עס זיך אַריינצוואוואַרפן אין אַ שטיקל אַרבעט, זיך פאַרבינדן מיט אַ קלאַס, וואָס מוז אונטערגיין, ווען די געשיכטע האָט אַרויסגע־טראָגן אַ טויט־פּסק.

אויף דעם וואָלט איך ענטפערן מיטן שפּרוך: דער חלום איז טאַקע אַ שרעקלעכער, אָבער דער גאָט פון דער געשיכטע איז אַ גרויסער בעל־רחמים.

וואָס איז דער פּשט דער מיטלקלאַס וועט אונטערגיין? דאָס איז אַ שטיקל מאַרקסיסטישע תורה פון וועלכער אַלע מאַרקסיסטן בר־דעת׳ן האָבן זיך לאַנג־לאַנג אַנטזאָגט. מיט צענדליקער יאָרן צוריק, נאָך איי־דער קאַוטסקי איז געוואָרן דאָס, וואָס ער איז געווען לעצטנס, אַ מענטש מיט אַ קריטישער אויפפאַסונג פון דער מאַרקסיסטישער דאָקטרינע, וועלכער שרעקט זיך ניט צו פאַרוואַרפן דאָס, וואָס מ׳זעט איין, אַז עס שטימט ניט מיט דער ווירקלעכקייט, מיט די נייע אומשטענדן, — אין דער ערפורטער פּראָגראַם וועט איר שוין געפינען, אַז קאַוטסקי ברענגט סטאַטיסטישע טאַבעלן, אין וועלכע ער ווייזט אָן, אַז דער מיטלשטאַנד ווערט ניט קלענער אין צאָל, נאָר גרעסער.

אמת, זיין לאַגע ווערט פון טאָג צו טאָג ערגער. דער גרויסער קאַ־פּיטאַל דריקט אים, שטיקט אים, ראַבעוועט אים, נעמט צו אַלע זיינע פאַרדינסטן, באַשטראָפט אים שווער, זעט אַרויסצוקריגן פון אים אַלץ, וואָס ער פאַרמאָגט נאָך דורך פאַרשיידענע דריידלעך און שווינדלערייען; קאָנקורירט מיט אים, זעט צו פאַרקויפן ביליקער, פליסט זיך אים אַרויס־צושטויסן ניט נאָר פון אינדוסטריע, — אַ זאַך, וואָס איז שוין כמעט ווי געטאָן געוואָרן: דער גרויסער קאַפּיטאַל מיט דער הילף פון געדונגענער אַרבעטס־קראַפט, האָט כמעט ווי פאַרניכטעט דעם בעל־מלאכה — נאָר אויך פון קליינעם האַנדל, פון איינצל־פאַרקויף, פון קרעמל, פון פאַרם.

אָבער דאָס הייסט נאָך ניט, אַז דער קלאַס גייט אונטער. דאָס זאָגט מער ניט ווי דאָס, אַז דער קלאַס מוז זיך נעמען אָרגאַניזירן, און נעמען קעמפן באַוואוסטזיניק פאַר זיינע אינטערעסן. נאָך אַלעמען, די קאַפּיטאַ־ליסטן זיינען מער ניט ווי אַ קליינע מינאָריטעט, די אַרבעטער זיינען אַ גרעסערע מינאָריטעט, אָבער אַלץ אַ מינאָריטעט. דער מיטלשטאַנד איז די מערהייט פון דער מענטשהייט. און אַ געזונטער אידעאַל, וועלכער האָט ניט בדעה אַרויפצוצווינגען די הערשאַפט פון אַ מיעוט אויף דעם גרויסן רוב דאַרף זיך שטיצן אויף דעם גרויסן שטאַנד, וועלכער איז דער רוב מנין און רוב בנין פון דער מענטשהייט. נאָך אַלעמען זעען מיר ביי היינטיקן טאָג, אַז צוויי מינאָריטעטן האַלטן אין איין רייסן זיך, ווייל די

מערהייט פון דער געזעלשאַפט שטייט כמעט ווי אַן אַ זייט. אַלע סאָציאַלע חשבונות פון פילע פון די טעאָרעטיקער פון סאָציאַליסטישן לאַגער און פון די אַזוי אָנגערופענע אַנאַרכיסטן, וועלכע זיינען ס׳רוב מער ניט ווי וואולגאַרע סאָציאַליסטן מיט אַ שלעכטער טאַקטיק אין צוגאַב, — זיינען געמאַכט געוואָרן אָן באַלעבאָס, אָן דעם אמת׳ן אדון־הגדול פון דער געזעלשאַפט. דער מיטלקלאַס איז איצטער גאָרניט, ער וועט אָבער זיין אַלץ אין דער מינוט, ווען ער פאַראייניקט זיך. סיי אין די הויך־אינדוסטריעלע לענדער, סיי אין די ווייניק אַנטוויקלטע, שטעלט דער מיטלקלאַס פאָר פון 75 פּראָצענט ביז העכער 90 פּראָצענט פון דער באַפעלקערונג.

אמת, עס איז שווער צו אָרגאַניזירן דעם מיטלקלאַס. דעם אַרבעטער האָט דער קאַפּיטאַל אַליין ניט ווילנדיק גענומען אָרגאַניזירן דורך דעם וואָס ער האָט צוליב זיינע פּראָדוקציע־צוועקן צוזאַמענגעבראַכט גרויסע צאָלן אַרבעטער אונטער איין דאַך, אין איין געביידע, אויף איין אָרט, ער האָט זיי קאָנצענטרירט, ווי זעלנער אין קאַזאַרמעס. דער מיטלקלאַס איז ניט אַזוי. ער איז צעזייט און צעשפּרייט איבער די שטעט און דערפער, איבער די גאַסן און וועגן. און איך וואָלט זאָגן, אַז דער אויטאָמאָביל איז די טעכנישע דערפינדונג, וועלכע וועט אויפהויבן דעם מצב פון מיטלמענטשן, געבנדיק אים די מעגלעכקייט זיך צוזאַמענצוקומען, זיך צוזאַמענצוטרעפן, זיך צוזאַמענצורעדן און זיך צו פאַראייניקן.

און ווען די אויפגאַבע פון אַרבעטער קלאַס איז איבערצונעמען די אינדוסטריע, קאָנפיסקירן אָדער אויף אַן אַנדער אופן זען פאַרנעמען דעם אינדוסטריעלן קאַפּיטאַל, איז די עובדא פון מיטלקלאַס זען צו באַהערשן דעם האַנדלס־קאַפּיטאַל. און דער מיטלקלאַס און אַרבעטער־קלאַס דאַרפן גיין האַנט אין האַנט איינער מיטן אַנדערן און העלפן איינער דעם אַנדערן צו מאַכן אַ סוף פון קאַפּיטאַליסטישן סדר.

יענע, וועלכע האָבן איינגערעדט און רעדן איין דעם אַרבעטער־קלאַס, אַז ער און דער מיטלקלאַס זיינען שונאים, געפינען זיך אונטער דער השפּעה פון גרויסן קאַפּיטאַל און ניט־ווילנדיק ווערן זיי זיינע משרתים, פאַרשטאַרקן זיינע פּאָזיציעס דורכדעם, וואָס זיי לאָזן ניט די צוויי ליידנדיקע קלאַסן קומען צו אַ פאַרשטענדעניש און בזה האופן פאַרגיכערן דעם פּראָצעס פון אָפּשאַפן קאַפּיטאַל.

אין יענעם טאָג, ווען מ׳וועט פאַרבאָטן צו דינגען אַרבעט, אין יענעם טאָג, ווען געדונגענע אַרבעט וועט באַטראַכט ווערן און ניט דערלאָזן ווערן פונקט ווי שקלאַפעריי, ווען מ׳וועט פאָדערן, אַז יעדער געדונגענער זאָל ווערן אַ שותף אין געשעפט, אין פאַבריק —

דעמאָלט וועט דער מיטלקלאַס אויפהויבן דעם קאָפּ און זיך שטעלן אויף די פיס, ווייל קאַפּיטאַל אַליין קען אים גאָרניט טאָן, בלויז קאַפּיטאַל, ווען ער פאַראייניקט זיך מיט געדונגענער אַרבעט, אַרבעט, וועלכע ער עקס־פּלואַטירט, טיראַניזירט, אָט־דער קאַפּיטאַל שלאָגט און ברעכט דעם מיטל־שטאַנד. דערהויפּט איז דער מיטלקלאַס פאַראינטערעסירט אין דעם אָפּ־שאַף פון לוין, פון עקספּלואַטירטער אַרבעט און זיינע אינטערעסן פאַלן צוזאַמען מיט די אינטערעסן פון אַרבעטער קלאַס אין אַלע ליניעס, אין אַלע פּינטעלעך.

דער מיטלקלאַס, די מערהייט פון אידישן פאָלק, מוז אָרגאַניזירט ווערן אַלס אַ קלאַס מיט אַ קלאַסן־אידעאָלאָגיע. אָבער דער מיטלקלאַס איז אין דער זעלביקער צייט מער ווי קלאַס, ער איז כמעט די גאַנצע אידישע נאַציאָן. און איז בכלל, אומעטום, ביי אַלע פעלקער, די מער־הייט פון דער געזעלשאַפט, ווי אויבן געזאָגט.

דער מיטלקלאַס אַרבעט צופיל, ער ווערט פאַר׳חושכ׳ט אין די קרעמ־לעך, אין ווערקשטאַטן, אויף די פאַרמס וכדומה. מ׳האָט געדאַרפט איינ־פירן אַ 6־שטונדיקן אַרבעטס־טאָג צווישן זיי. דעמאָלט וואָלט דער איינצל־האַנדל און די איבעריקע באַשעפטיקונגסצווייגן, אין וועלכע דער מיטל־קלאַס איז פאַרנומען, איינגעזאַפּט מער מענטשן און דער קלאַס וואָלט ניט דריקן מיט זיינע צאָלן אויף די אַרבעטער שיכטן און וואָלט ניט פאַר־לייגן זיינע מיטגלידער אַלס אַרבעטער אויפן מאַרק. דאָס אַליין וואָלט העלפן דעם אַרבעטער קלאַס, עס וואָלט אָפּשוואַכן די קאָנקורענץ פון די אַרבעט זוכער און אפשר וואָלט ער, דער מיטלשטאַנד, זיין בכוח צו געבן באַשעפטיקונג צו אַלע יענע, וואָס ווערן אַרויסגעשטויסן פון דער אינדוסטריע און געפינען זיך אין די רייען פון די אַרבעטלאָזיקע. דער פּראָ־צעס פון פּראָלעטאַריזאַציע, וואָס מ׳האָט געמיינט אַמאָל, אַז ער וועט פאַרקומען מיט גיגאַנטישע שריט, זעט מען איצטער פאַרפאַמעלעכט. דער פּראָלעטאַריאַט וואַקסט ניט אין צאָל, ווייל די מאַשין שטויסט אים אַרויס. און עס איז זייער מעגלעך, אַז אויב מ׳וועט זיך ניט שטאַרק און ערנסט פאַרנעמען מיט דעם פאַרקלענערן פון די אַרבעטס־שטונדן און אַרבעטס־טעג אין וואָך און אין יאָר, וועט מען האָבן גאָר אין גיכן אַ וויכטיקע פּראָבלעם פון דעפּראָלעטאַריזאַציע, אָדער פּשוט׳ער גערעדט, אַ כראָ־נישע אַרבעטסלאָזיקייט.

און מיר קומען צו צו דער פראַגע פון קאָאָפּעראַציע.

אָט די אידייע, וועלכע איז געניאַל און וועלכע שפּילט שוין ביי היינטיקן טאָג איינע פון די וויכטיקסטע ראָלעס אין דעם איבערבוי פון דער עקאָנאָמישער אָרדנונג, און וועט אין דער צוקונפט שפּילן נאָך אַ גרע־

סערע און וויכטיקערע ראָלע, פאַרוואַנדלענדיק באמת אונדזער געזעל־שאַפט, בנוגע אירעווירטשאַפטלעכע פונקציעס, אין אַ קאָאָפּעראַטיוו פון פּראָדוצענטן און קאָנסומענטן — פאָדערט מ׳זאָל זי אָביסל, ווי עס ווייזט מיר אויס, מאָדיפיצירן. אַנשטאָט דעם געברויכערס קאָאָפּעראַטיוו זאָל מען אַוועקשטעלן דעם הענדלערס קאָאָפּעראַטיוו אָדער אַסאָסיאַציע. דער געברויכער, אין פאַל ער איז אַן אַרבעטער, שפּאָרט אפשר טאַקע באמת אָפּ אַ פּאָר גראָשן אויפן אַרטיקל, ווען ער קריגט אים דורך זיין קאָאָפּעראַ־טיוו, אָבער דערפאַר טוט ער אַן אַ שאָדן דעם קרעמער, צונעמענדיק ביי אים זיין חיונה, און אַרום און אַרום קומט אויס, אַז ער, דער אַרבעטער, ווערט אַן אַ קונד פאַר די פּראָדוקטן, וועלכע ער פּראָדוצירט, און דאָס דריקט אַרונטער די סקאַלע פון לוין, וואָס ער קריגט, אָדער וואָס איז נאָך ערגער, שליידערט אים אַרויס פון פאַבריק צוליב דעם, וואָס עס קומט פאַר די דערשיינונג, וועלכע מ׳רופט איבער־פּראָדוקציע און איז באמת אונטער־געברויך. עס איז אַ שטעקן מיט צוויי עקן. און דער קלאַפּ וועלכן דער אַרבעטער קריגט צוריק, איז ניט שוואַכער פון דעם זעץ, וואָס ער דערלאַנגט דעם מיטלמענטשן, אויב ער נעמט אָרגאַניזירן גע־ברויך קאָאָפּעראַטיוון.

דער געדאַנק, אַז מ׳קען ברענגען צוזאַמען דעם געברויכער מיטן פּראָדוצירער, איז דורך און דורך ניט ריכטיק. אַזאַ מעגלעכקייט איז ניטאָ און קען ניט זיין. ווי מיר זאָלן ניט אָרגאַניזירן דעם פאַנאַנדערטייל פון די פּראָדוקטן, וועלן מיר אַלעמאָל מוזן אָנקומען צו פאַרמיטלער, וועלכע וועלן צוזאַמענשטעלן די מיטעלע רינגלעך פון דער ווירטשאַפט־לעכער קייט. אַמאָליקע יאָרן, איך מיין מיט אַ פערציק, פופציק יאָר צו־ריק, האָט דער געדאַנק נאָך געהאַט עפּעס אַ זינען, ווייל מיר האָבן דע־מאָלט געמיינט, אַז מיר זיינען בכוח צו פאַרוואַנדלען אַלע מענטשן אין פּראָדוצירער, אין ענגן זינען פון וואָרט. היינט ווייסן אַלע, אַז דאָס איז אוממעגלעך. און בכלל מוז מען ביי היינטיקע צייטן פאַרוואַרפן דעם ענגן באַגריף פון פּראָדוקטיווער אַרבעט. מען דאַרף זיך שטעלן אויף דעם ברייטערן, מער הומאַניסטישן, און מער ווירטשאַפטלעכן שטאַנדפּונקט פון „מאַכן אַ לעבן", און דער מיטל־מענטש מוז מאַכן אַ לעבן, מ׳דאַרף אים געבן די מעגלעכקייט עס צו טאָן. מ׳דאַרף אים ניט אַרויסשטויסן פון האַנדל, נאָר העלפן זיך אָרגאַניזירן אַזוי, אַז דער פאַרטייל פון פּראָ־דוקטן זאָל אָרגאַניזירט ווערן דורך אים און פאַר אים און פאַר אַלעמען.

איידער לאָזן שטאַרבן דעם מיטלקלאַס, זאָלן מיר בעסער לאָזן פּגר׳ן די פאַלשע טעאָריע וועגן אים, אַז ער דאַרף, מוז דעגענערירן און דער־נאָך שטאַרבן.

ווען דער מיטלקלאַס וואָלט באמת אונטערגייז, וואָלט ער מיט זיך אין קבר מיטנעמען אונדזער גאַנצע ציוויליזאַציע. עס וואָלטן איינפאַלן אונדזערע אַלע ווירטשאַפטלעכע אינסטיטוציעס, אונדזערע אַלע פּאָליטישע איינריכטונגען. — ער וואָלט לאָזן נאָך זיך אַ חורבן און מער גאָרניט, א תוהו ובהו, פון וועלכער קיין גאָט וואָלט קיין נייע וועלט ניט קענען באַשאַפן.

די לערע מכוח דעם אונטערגאַנג פון מיטלשטאַנד איז מער קאָמיש ווי טראַגיש. און מ׳דאַרף זיך אַ נעם טאָן און אויפהויבן דעם קלאַס דורך אָרגאַניזאַציע, דורך פאַראייניקונג. און מיט דער הילף פון פּראָלעטאַריאַט,ביידע קלאַסן פאַראייניקט, וואָלט ער אומשטירצן די הײַנטיקע קאַפּיטאַליסטישע אָרדנונג און באמת פאַרווירקלעכן דעם אידעאַל, וועלכן ער, דער מיטלקלאַס, האָט פאָרמולירט נאָך בשעת דער גרויסער פראַנצויזישער רעוואָלוציע — פרייהייט, גלייכהייט און ברידערלעכקייט.

נאַטירלעך, ניט אוטאָפּיסטיש, נייערט אין די ראַמען פון דער ווירקלעכקייט, ווייל „אידעאַלן" בכלל קענען קיין „רעאַל" ניט ווערן.

און דער אידישער ראַדיקאַל האָט דאָ די מעגלעכקייט צו באַווייזן, אַז ער איז לעבנס-פּעאיק, אַרבעטס-פּעאיק. נעמט זיך פאַר דער אַרבעט און אָרגאַניזירט דעם מיטלקלאַס, און לייזט זיין עקאָנאָמישע פראַגע, וועלכע איז באמת די עקאָנאָמישע פראַגע פון גאַנצן אידישן פאָלק.

איר וועט מיך פרעגן, קען מען פריידיקן קאָמוניזם (ניט באָלשעוויזם) צווישן מיטלקלאַס?

איך גלויב, אַז ניט. אָבער איך ווייס ניט וואו שטייט עס געשריבן אין דער תורה, אַז די לייזונג פון דעם סאָציאַלן פּראָבלעם מוז דווקא זיין פאַרבונדן מיטן קאָמוניזם.

דער איינציקער טעאָרעטיקער, וואָס האָט אַזוי געהאַלטן, איז געווען פעטער קראָפּאָטקין, און ער אַליין האָט זיך די לעצטע יאָרן אַנטזאַגט פון דעם געדאַנק.

איך רעכן, אַז דער פאַרזוך, וואָס ער האָט געפּרובירט מאַכן — ניט אין לעבן, ער האָט קיינמאָל ניט עקספּערימענטירט, נאָר אין טעאָריע — איז ווייט פון צו זיין געלונגען.

ווינציקער דאָגמאַטיזם און מער לעבנס-חוש און דער אידישער ראַדיקאַל וואָלט באמת שאַפן אַ גרויסע, געזונטע באַוועגונג.

וועגן ראַדיקאַליזם בכלל און דעם מיטלקלאַס קען מען זיך מיט מיר אַמפּערן, אָבער אויף דער אידישער גאַס קען מען זאָגן גאַנץ דײַטלעך און קלאָר, אַז אַלע יענע, וועלכע איגנאָרירן דעם מיטלקלאַס, האָבן ניט וואָס צו טאָן דאָ, ווייל די אידישע נאַציאָן איז אַ מיטלקלאַס נאַציאָן, פאַר-

מאָגט כמעט ניט קיין אַנדערע שיכטן, יעדנפאַלס זיינען די איבעריקע סאָציאַלע גרופּירונגען זייער שוואַך און אומבאַדייטנדיק.

איר וועט מיר זאָגן: אין מיין פאָרשלאָג לאָזט זיך ניט פילן קיין ראַדיקאַליזם אין באַקומינס גייסט פון צעשטערונג. איך וואָלט אייך ענטפערן מיט אַ פראַגע: גאָט האָט געהאַרעוועט זעקס טעג און געשאַפן אַ וועלט און דערנאָך האָט ער געבראַכט אַ מבול. פאַרוואָס האָט ער פאַרדעם דעם מבול ניט געבראַכט? ווייל עס איז ניט געווען וואָס צו פאַרפלייצן. דאָס אייגענע איז דאָ. מיר, אידישע ראַדיקאַלן, מוזן פאַרקאַטשען די אַרבל און זיך שאַפן אַ „אידישע וועלט” און דערנאָך ערשט, אויב מיר וועלן האָבן חשק דערצו, וועלן מיר ברענגען דעם מבול. מיר קענען ניט צעשטערן דאָרטן, וואו עס איז גאָרניט אויפגעבויט, און דעריבער דאַרף מען זיך קודם כל נעמען פאַרן בויען.

און דער אידישער ראַדיקאַל מוז זיין צו־ערשט אַ בויער, ניט קיין צעשטערער.

ב.

דער „זינדיקער” קרעמער

אַן איינרעדעניש איז ערגער ווי אַ קרענק; אַ סאָציאַלע איינרעדעניש איז נאָך ערגער, דאָס איז די ערגסטע חולאת. פאָראורטיילן עקזיסטירן אין יעדן געביט פון מענטשלעכן טראַכטן און רעליגיע און רעליגיעזע מענטשן האָבן ניט קיין מאָנאָפּאָל אויף דעם.

אין וואָס באַשטייט די „זינדיקייט” פון דעם עקאָנאָמישן נפש, וואָס הייסט קרעמער?

ער פּראָדוצירט ניט, ער ענדערט ניט די פּראָדוקטן, וועלכע גייען אַדורך דורך זיינע הענט, ער שאַפט ניט קיין נייע פאָרמען.

אויב דאָס איז דער „וויסנשאַפטלעכער” ענטפער, שטעלט זיך גלייך אַוועק אַ גאַנצער וואַלד פון קלאָץ־קשיות: און אַלע יענע טויזנטער און טויזנ־טער אַרבעטער, וואָס זיינען פאַרנומען אין טראַנספּאָרט, אין פירן אַהין און צוריק מענטשן און סחורות, איבער די קאָנטינענטן אָדער איבער די ים׳ען — וואָס ענדערן זיי אין די פּראָדוקטן, וועלכע זיי שלעפּן אַרום, און וועט דען אימיצער האָבן די העזה זיי אָפּצוזאָגן אין זייער חלק אויף עולם הבא אין דער עקאָנאָמישער וועלט? אָן זיי וואָלטן זיך די רעדער פון אונדזער גאַנצער מאַטעריעלער, און מער ווי פון דער מאַטעריעלער, ציוויליזאַציע זיך פון אָרט ניט רירן.

וואָס טוען די טראַנספּאָרטירער? זיי מאַכן זאַכן, וועלכע זיינען ווייט — נאָענט, און פאַרקערט, זאַכן, וועלכע זיינען נאָענט — ווייט.

קען די מאָדנע אייגנשאַפט „ווייטקייט" און „נאָענטקייט" אַריינקריכן אין קעגנשטאַנד? זיכער ניט, נאָר ווערמענס שולד איז עס? זיכער ניט פון דעם, וואָס איז פאַרנומען אין טראַנספּאָרט.

איך האָב געקענט צורעכענען צו דער קאַטעגאָריע „ניט־פּראָדוצירער" נאָך גרעסערע קאַדרען פון אַרבעטער און טוערס. נאָר איך רעכן, עס איז גענוג איין ביישפּיל.

די פראַגע איז ניט צי דער, יענער פּראָדוצירט, אָדער פּראָדוצירט ניט, די פראַגע איז אַלע מאָל, צי דאָס, וואָס ער טוט, אָדער אַ געוויסע סומע מענטשן טוען, איז נוצלעך פאַר דער געזעלשאַפט אין די געגעבענע אומשטענדן, צי אומנוצלעך, אָדער אפשר גאָר אַמאָל שעדלעך?

ווען איר נעמט דעם „קרעמער" און באַטראַכט אים פון דעם שטאַנדפּונקט, וועט איר דערזען פאַר זיך גאָר אַן אַנדער סאָרט בריה.

ער שטייט אָפּ אין זיין שטיקל קרעמל שעהן און שעהן, עס איז רעכט 12, עס איז רעכט מער, כמעט עס איז גאָר קיין שיעור און קיין מאָס ניטאָ פאַר אים און זיין אַרבעט.

ווען איר, דער „אדון", דער קויפער, באַווייזט זיך, איז ער אַלעמאָל גרייט אייך צו דינען, שטייט פּיקס און פּאַרטיק און וואַרט אויף אייך. אַמאָל ווערט אים נימאס דאָס שטיין — ער איז דאָך פאָרט אַ מענטש, כאָטש אַ „קרעמער" — פאַררוקט ער זיך ערגעץ אין אַ חושכ'דיקן הינטער־צימערל, אַמאָל כאַפּט ער דאָרט אַ צו־בייס, אָבער אין מיטן דעריינען באַווייזט זיך דער קונה און ער שפּרינגט אַרויס פון האַלב־פינצטערן הינטערגרונט, אַמאָל מיט אַ האַלב נאָך־ניט־אַראָפּגעשלונגענעם „שטיקל עפּעס" אין האַלדז. און ווי נאָר עס גיט זיך אים איין עס אַראָפּצושטופּן בשלום דורכן גאָרגל און דער דורכגאַנג ווערט פריי, פרעגט ער אייך, וואָס איר דאַרפט.

און וואָס איר זאָגט — טוט ער. ער דערלאַנגט אייך ניט דעם טעלערל פון הימל, נאָר ער נעמט אַראָפּ פון די פּאָליצעס וואָס ער פאַרמאָגט און גיט עס אייך איבער מיט אַ פריינטלעכן שמייכל נאָך דערצו, דאָס איז אַן אומזיסטיקע ביילאַגע.

נו, פרעגט זיך, אין וואָס באַשטייט דאָ זיין פאַרברעכן, זיין שווערע זינד?

איז ער נוצלעך? געוויס. אויב ניט ער, וואָס שטייט דאָ גלייך לעבן מיין הויז, וואָלט איך דאַרפן גיין אַ בלאָק נאָך אַ בלאָק אין זוכעניש אויסצוגעפינען דידאָזיקע טייערע „זעלטענע" פּראָדוקטן.

און דאָס גיין און זוכן וואָלט נעמען צייט. און צייט וואָס איז? דאָס איז שווער צו זאָגן, אָבער יעדנפאַלס איז עס ניט ווייניקער ווי געלט, צייט איז מער ווי געלט.

שטעלט זיך די פראַגע, איז דאָס צושטעלן מיר די פּראָדוקטן אַ נוצלעכע פונקציע, אָדער אַ שעדלעכע, אַט די אומשולדיקע פּראָדוקטן, אַן וועלכע קיין מוטער־בן־אדם קען זיך ניט באַגיין? זיכער נוצלעך, און דער „קרעמער" פילט אויס אַ נוצלעכע פונקציע אין אונדזער געזעל־שאַפט.

אלא וואָס דען, איר האַלט, ער איז פאַרט אַן „איבעריקער" מענטש. פאַר וואָס? ווייל דאָס פאַרשפרייטן אָדער פאַנאַנדערטיילן פון די פּראָ־דוקטן שטעלט איר זיך פאַר האָט געקענט פאַרקומען גאָר אויף אַן אַנ־דער אופן.

פאַרשטעלן זיך האָט יעדערער אַ רעכט וואָס ער וויל. און די פאַר־שטעלונגס־קראַפט אַרבעט ביי אַ סך מענטשן אַ סך שנעלער אפילו ווי דער פּראָפּעלער אין אַן עראָפּלאַן, וואָס ווערט געטריבן דורך אַ ראַקעטע, וואָס וועט מאַכן אין דער צוקונפט איבער טויזנט מייל אַ שעה.

אָבער די פּראַקטיק האָט עפּעס אויך וואָס צו זאָגן.

און אַז עס קומט צו דעם, שטעלט זיך אַלע מאָל אומבאַדינגט אַרויס, אַז צוויי סיסטעמען אין דער פּראַקטיק זיינען ניט אַזוי וויט פאַרשיידן איינס פון דאָס אַנדערע, ווי ווען איין סיסטעם האַלט זיך אין געביט פון „טראַכטן" און די צווייטע אין דער ספערע פון „טאָן".

איר וועט עפענען איין גרויסע קראָם, אַ סקלאַד, און פון דאָרטן וועט מען פאַנאַנדערפירן, צעטיילן די פּראָדוקטן איבערן גאַנצן שטאָט. נו, איז וואָס? וועט מען ווייטער מוזן עפענען קליינע קרעמלעך אויף אַלע ווינקלען און געסלעך. און אין די קראָמען וועט מען מוזן האַלטן מענטשן, און מענטשן האָבן מיר אַ קיימא־לן מוזן עסן, מוזן זיין אָנגעטאָן, און נאָך און נאָך. מענטשן האָבן באַדערפענישן, זייערע באַדערפע־נישן מוזן וויפיל־ניט־איז באַפרידיקט ווערן. און די פּראָדוקטן וועלן דאַרפן געפּאַקט ווערן און פאַנאַנדערגעפּאַקט ווערן, דערלאַנגט ווערן, פאַרשריבן ווערן, געציילט, גערעכנט, געמאָסטן, געוואויגן און אַזוי ווײ־טער. און דערביי וועלן ווייטער אַרבעטן מענטשן.

און אין דער אונטערשטער שורה וועט זיך אַרויסשטעלן, אַז מ'וועט דאַרפן אויפהאַלטן „קרעמערלעך" כמעט ווי ניט אין קיין קלענערער צאָל, אמת, זיי וועלן דעמאָלט טראָגן אַן אַנדער נאָמען, און זיי וועלן קריגן „געהאַלט" אַנשטאָט וואָס איצטער מאַכן זיי אַ לעבן פון „פאַרדינסט" — אַז אַך־און־וויי צו דעם „פאַרדינסט"...

אָבער דער גזעולשאַפט וועט עס קאָסטן כמעט ווי ניט ווינציקער. אַז איך וואָלט קיין מורא ניט האָבן, וואָלט איך זאָגן, אַז עס וועט טאַקע קאָסטן טייערער. און דאָס איז קיין עוולה ניט, ווייל די „קרעמער״ דע־מאָלט וואָלטן זיך לאָזן בעסער באַצאָלן ווי איצטער און וואָלטן ניט אָפּ־שקלאָפן צוועלף שעה אין מעת־לעת פאַר גאָרניט.

ווי מ׳זעט גאַנץ גרינג איין — און עס איז כמעט ווי אויפברעכן אַן אָפענע טיר — קאָן מען אַן „קרעמער״ זיך ניט באַגיין. און זיין פונק־ציע איז נוצלעך, און מ׳קען אים פון די וואָגשאָלן בשום אופן ניט אַראָפּ־וואַרפן.

און ווי לעכערלעך איז דער זאַץ וועגן זיין „חטא״, ווען מ׳פאַר־גלייכט אָט דעם אומשולדיקן, באַשפּיגענעם, פאַראַכטעטן שטיקל קרע־מער, וואָס זיין אַרבעט באַשטייט אין דערלאַנגען ברויט, פּוטער, מיט דעם „גלאָרדייכן״, מיט אַן אַרעאַל באַקרוינטן אַרבעטער, וואָס איז פאַרנומען ערגעץ אויף אַ פאַבריק, וואָס פּראָדוצירט טאַקע, אָבער וואָס? זאָלן מיר זאָגן, מאַכט קאַנאָנען אויף די פאַבריקן פון קרופּ אייִדער דער ווערסאַל־אָפּמאַך האָט עס פאַרבאָטן, אָדער נאָכדעם ווי מ׳האָט דעם „אָפּמאַך״ אָפּ־געמאַכט... אָדער אַרבעט אויף פּוטילאָוו, וואו מ׳פלעגט מאַכן באָמבעס, אָדער ערגעץ אין האַמבורג, וואו מען „פּראָדוצירט״ גיפטיקע גאַזן...

דער „קרעמער״ איז זינדיק און דער אַרבעטער איז „הייליק״, ווייל ער פּראָדוצירט...

אפילו קאָוטסקי, וואָס איז אַמאָל געווען אַ גרויסער הדוק, לאַכט אָפּ פון דעם וואולגאַרן, דעמאַגאָגישן זאַץ מכוח דעם „הייליקן וועזן״, דעם אַרבעטער. בכלל ווען מ׳פאַרדרייט אַ קאָפּ אַ קלאַס מענטשן, מ׳האָלט זיי אין איין חנפ׳ענען, זעט די זאַך אויס זייער חשוד... און יעדן אַרבעטער, וואָס האָט אַ געזונטן חוש פאַר דער ווירקלעכקייט, האָט די זאַך געדאַרפט אַריין אין כאַז... וואָס איז דער מער? צוליב וואָס אַזויפיל חניפה און צו־לעקעניש און אונטערלעקעניש! אַזעלכע שיינע, זיסע רייִדערייען, איז עס אַלץ אַן פניות?...

אויפן יוניאָן סקווער רעדט מען דאָך דעם אַרבעטער איין, אַז ווען ער בייט אויף אַ פאָר הויזן און צעטרענט אַ פּאָר הויזן, שאַפט ער דורך דעם די וועלט און מאַכט זי חרוב גלייך אויף דער שטעל.

פאַרוואָס אַזויפיל חניפה, אויב מען וויל אים ניט אָפּנאַרן, עפּעס אַרויסקריגן ביי אים אונטערן היפּנאָז פון די פאַרצוקערטע ווערטער־לעך?

די פאַבל איז אַלט ווי די וועלט. פאַבלען ווי די וועלט עלטערן זיך קיינמאָל ניט.

אַ מעשה מיט אַ קראָ, וואָס האָט געהאַלטן אַ קעז אין מויל, און דעם פוקס, וואָס איז געשטאַנען אונטן און האָט זיך ניט געקענט אָפּרימען סיי פון איר שיינקייט, סיי פון דער מתיקות פון איר טייערער שטימע און איר גרויסן טאַלאַנט צום זינגען. דער פוקס האָט געהאַט איין כוונה, אַ גאַנץ פּראָזאַאישע — זאָל זי נאָר עפענען די מויל, דער קעז וועט שוין אַרויס־פאַלן און אַריינפאַלן אין זיין מויל, וואָס ווייסט ווי טייער צו האַלטן קעז און ווי וואָלוול צו שאַצן חניפה.

די פוקסן, וואָס דרייען אַ קאָפּ דעם אַרבעטער קלאַס און פאַרשיטן אים מיט חניפה, מיינען, פשוט גערעדט, די קעז... נאָר לאָמיר לאָזן צורו דעם „הייליקן" אַרבעטער, מיט זיין נייעם „גלח"... דעם רב מיטן פּאָפּ, וואָס פאַרדרייען דעם קאָפּ...

מיר ווען זיך אומקערן צוריק צום „זינדיקן" קרעמער.

פוריע האָט אַמאָל געזאָגט, אַז פיר עפּל זיינען געווען אויף דער וועלט: צוויי ווערעמדיקע, שלעכטע, און צוויי גוטע. די שלעכטע צוויי — ווייסן אַלע — איינער איז דער עפּל, פאַר וועלכן מ'האָט אונדז פון גן־עדן אַרויס־געטריבן, דער צווייטער איז דער עפּל, צוליב וועלכן טראָיע איז פאַרניכטעט געוואָרן. די גוטע צוויי עפּל — איינער איז דער עפּל, וואָס איז אַראָפּ־געפאַלן פון בוים, אונטער וועלכן ניוטאָן איז געזעסן און אַדאַנק וועלכן ער האָט געשאַפן זיין לערע וועגן גראַוויטאַציע. און דער צווייטער עפּל איז יענער, וועלכן פוריע האָט געזען אין אַ סאַד אויף אַ בוים, און ער האָט געקאָסט זייער וואָלוול... און אַדאַנק אים האָט ער געשאַפן זיין לערע וועגן קאָאָפּעראַציע.

—סטייטש — האָט ער גע'טענה'ט — אַן עפּל אויפן צוויג איז אַזוי ביליק און אין פּאַריז אין אַ פרוכט־קראָם איז ער אַזוי טייער.

וועמענס שולד איז עס? אין דעם איז שולדיק דער מיטל־מענטש.

פאַראייניקט דעם פּראָדוצירער מיטן געברויכער, וואַרפט אַרויס דעם מיטל־רינג און די פּראָדוקטן וועלן ווערן ביליקער. דער געדאַנק איז אַ געניאַלער. דער געדאַנק פון ניוטאָנען איז זיכער געניאַל.

נאָר דער גורל פון די צוויי גוטע עפּל, האָב איך מורא, וועט זיין איי־נער און דערזעלביקער.

ניוטאָנס עפּל נעמט ווערן צוגעלייגט און צוגעפוילט אַביסל, יעדנ־פאַלס כאַפּט עס שימלען איצטער, נאָכן אויפקום פון איינשטיינען מיט זיין רעלאַטיוויטעט סיסטעם.

און פוריעס עפּל איז אויך ניט אַזאַ „מציאה" אין דער פּראַקטיק.

איר זייט ניט בכוח, בשום אופן ניט, אַרויסצוּוואַרפן די מיטל־רינ־

גען פון דער קיטל, וואָס פּאַראַייניקט דעם פּראָדוצירער מיטן געברוי־כער. איר מוזט זיי האָבן, איר מוזט אָנקומען צום מיטל־מענטשן, ער איז נויטיק, ער איז נויטוועדיק, מ׳קאָן זיך אָן אים ניט באַגיין, הגם מען קען אים איבעראַנדערשן אַביסל, צופּוצן, בייטן זיין נאָמען און אוועק־שטעל. אָבער אינגאַנצן אים מאַכן פאַר איבעריק איז אוממעגלעך.

אום צו שאַפן אַ קאָאָפּעראַציע דאַרף מען אויך האָבן מענטשן. קודם־כל איז פוריע אַליין שוין געווען אין אַ געוויסן זין דער מיטל־מענטש, וואָס העלפט ברענגען די צוויי עקן, געברויך און פּראָדוקציע, צוזאַמען. מ׳דאַרף פאַרשפּרייטן דעם געדאַנק, מען דאַרף שאַפן אַ גאַנצן שטאַב פון „קאָאָפּעראַטאָרן", איך מיין וואָס פּריידיקן עס, און נאָך דעם אַ גאַנצע אַרמיי פון מיטל־מענטשן, „פּאַרקויפער", קרעמער, נאָר אונטער אַן אַנ־דער טיטל.

איך וויל ניט אַראָפּוואַרפן די חשיבות פון קאָאָפּעראַציע.

איך וויל אויפהויבן דעם קרעמער, זיין מענטשן־ווערדע און זיין עקאָנאָמישן באַטרעף.

ווייל דער ביטול צו אים שטאַמט ניט פון אַ ריינעם אָרט. עס איז ניט דער פּראָלעטאַריער, וואָס האָט געשאַפן אַזאַ באַציאונג, דאָס איז דער אַלטער פעאָדאַל, דער גוט־באַזיצער, דער „איידל־געבוירענער", וואָס האָט געשפּיגן אים, דעם קלאַס פון קרעמער און מיטלשטאַנד־מענטשן, אין צורה אַריין.

ווי האָט זיך אויסגעדריקט נאַפּאָלעאָן, דער אויפגעקומענער פּריץ: „די ענגלישע נאַציאָן איז אַ נאַציאָן פון קרעמער".

אַ סך רעדן אַזוי וועגן דער אידישער נאַציאָן.

נאָר וואָס דער מיטל־קלאַס באַדאַרף באמת איז ניט קיין קריסטוס, ער זאָל קומען און פאַרגעבן אים זיינע עבירות.

וואָס ער דאַרף איז זעלבסט־ווירדע, עקאָנאָמישן באַוואוסטזיין, און וואָס ס׳איז נאָך וויכטיקער — זעלבסט־אָרגאַניזאַציע.

ג.

פּאָלעמישעם מכוח דעם אייגענעם ענין

דער מיטלקלאַס גייט ניט אונטער, ער דעגענערירט ניט, שטאַרבט ניט אויס, ווערט ניט קלענער אין צאָל. און די פראַגע שטעלט זיך ווי אַזוי לייזט מען זיין פראַגע, די פראַגע פון מיטל־קלאַס, און נאָך מער ווי אַזוי לייזט מען די פראַגע פון אַרבעטער־קלאַס אונטער די געגעבענע

אומשטענדן, וועלכע באַוויזן קלאָר און דייטלעך, אַז מיר קענען ניט דער־וואַרטן צו קריגן אַ מאַיאָריטעט פון לוין־אַרבעטער, אָדער פון פּראָלעטאַ־ריער, ד. ה. פון אַרבעטער, וועלכע פאַרמאָגן גאָרניט אויסער זייערע צען פינגער. בנאמנות, מיר קענען ניט אויסשייגעצן דעם פאַקט אַזוי, אַז ער זאָל זיך פאַרשעמען אָדער דערשרעקן זיך און אויפהערן צו עקזיס־טירן.

אַזאַ קונצנמאַכער איז געווען מערניט ווי איין העגעל; ער פלעגט זאָגן, אַז אויב די טאַטזאַכן שטימען ניט מיט זיין לערע, מיט זיין אויפפאַסונג, איז אַ קלאָג צו די טאַטזאַכן, און זיי דאַרפן אָפּטרעטן און מאַכן אַ וועג פאַר זיין קאָנצעפּציע, ווייל אידייען זיינען פיל וויכטיקער פון לעבנס־דערשיי־נונגען.

אויף מיין ערן־וואָרט, אויב דאָס סאָציאַלע לעבן, דער סטרוקטור פון די קלאַסן און זייערע שייכות׳ן וואָלט העלפן זידלען, וואָלטן פילע עס טאָן, ווייל נאָך אַלעמען, ווייסט דאָך יעדערער, אַז ס׳איז אַ סך גרינגער זיך פאַנאַנדערגאַרטלען און זיך צע׳מי־שברכ׳ן איידער גיין ברעכן דעם קאָפּ, און זיך באַמיען צו פאַרשטיין די לעבנס־פּאַרווירעניש און פאַרוויקלע־נישן, אויף וועלכע די חברה׳שע עקזיסטענץ איז אַזאַ בריה אַנצופלאָנ־טערן.

די מאַרקסיסטישע אויפפאַסונג איז געווען אַמאָל פּשוט און אַלף־בית׳עדיק. די מאַסן פּראָלעטאַריזירן זיך, דער מיטל־קלאַס ווערט אַרויס־געשטויסן פון האַנדלס מאַרק, פון דער פּראָדוקציע, פון אַלע געביטן פון עקאָנאָמישן טאָן, אַזוי אַרום וועט דער פּראָלעטאַריאַט, דער קלאַס פון לוין־אַרבעטער, ווערן מיט דער צייט די מאַיאָריטעט פון דער געזעל־שאַפט, וועלכע וועט זיין איינגעטיילט אין צוויי חלקים, וואָס וועלן האַלטן אין איין ראַנגלען זיך; אויף איין זייט די מערהייט, אויף דער צווייטער זייט, אַ בישטיקע, שיטערע, קליינע אין צאָל, מינדערהייט, קאַפּיטאַליסטן. עס וועט פאַרקומען דער לעצטער צוזאַמענשטויס — און די הערשאַפט פון די קאַפּיטאַליסטן וועט פאַרניכטעט ווערן און אַ נייע פאָרמע פון באַ־לעבאַטישקייט וועט איינגעפירט ווערן.

אויף דעם האָט זיך געפאָדערט, לויט זייער השגה נאָך, איין זאַך כמעט, הויפּטזעכלעך צייט; די צייט וואָלט עס באַוויזן, די קאָנצענטראַציע פון קאַפּיטאַל וואָלט עס באַוויזן, אַ פּראָצעס, וועלכער האַלט אין איין אונטערגראָבן די יסודות פון קאַפּיטאַליזם דורך דעם, וואָס ער שמעלצט צוזאַמען אַלע קלאַסן און מאַכט פון זיי איין קלאַס פון עקספּלואַטירטע, איבערלאָזנדיק אַ הייפל פון עקספּלואַטאַטאָרן.

איצטער איז די פראַגע אַזוי: אויב איר גלויבט, אַז דער דורכפיר

פון אונדזערע אידעאַלן דאַרף אָפּגעלייגט ווערן אויף אַ וויטן לעתיד־לבוא, ווען יענער פּראָצעס וועט באַוויזן אויפצוטאָן, וואָס מ'האָט פאַר־לאַנגט פון אים, איז וואויל און גוט צו אייך; לייגט צוזאַמען די הענט און וואַרט געדולדיק אויף דעם משיח, וואָס וועט קומען רייטנדיק אויף דעם קאָנצענטרירטן קאַפּיטאַל.

די ווירקלעכקייט האָט אָבער באַוויזן, אַז מ'קען ניט זיצן און וואַרטן, אַז מ'מוז עפּעס טאָן.

און אפילו מאַרקסיסטן, סאָציאַליסטן, האָבן געמוזט פאַרבויגן אַביסל זייערע פּרינציפּן — און באַלשעוויזם איז אַרויסגעשפּרונגען פון דער וועלט־מלחמה און סאָציאַליסטישע קאַבינעטן האָבן זיך באַוויזן דאָ און דאָרטן — און ניט ווילנדיק זיינען זיי אַריינגעצויגן געוואָרן אין סאָציאַל־פּאָליטישער אַרבעט. און ווי שטעלט איר זיך פאָר, גענאָסן, אַז מיר זאָלן האַלטן אין איין סאָלאַמייזשען און איבערגיסן „פון דאָס פוסטע אין דאָס ליידיקע", ווייטער אַמאָל איבערשעפּטצן אונדזערע דאָגמעס, און נאָך אַמאָל זיי איבער'חזר'ן, און ווייטער אַמאָל איבערגעלופּטערט זיי — אָדער איר רעכנט, אַז מיר דאַרפן עפּעס נעמען טאָן, אויסער שטיין ווי פאַר גאַפּטע און שרייען שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו — און אָפּקומען מיט דעם און מיינען, אַז אַזוי אַרום וועלן מיר פאַרניכטן דעם גוי'אישקן שטאַט, אומשטירצן דעם קאַפּיטאַליזם, און בשום אופן ניט פּרובירן זען צוזאַמענשטעלן, אַזוי צו זאָגן, אַן אַרמיי פון קעמפער, געפינען אָנהענ־גער, טרעגער, וועלכע וואָלטן זען דורכפירן, פאַרווירקלעכן אונדזערע פּרינציפּן, טאָן עפּעס, שאַפן עפּעס, און ניט האַלטן אין איין תהלים־זאָגן, הגם אונדזער תהלים איז אַ גאַנץ שיינע לירישע ווערק.

און אויב מיר ווילן עפּעס נעמען טאָן און אין דיקטאַטור פון אַ מי־נאָריטעט איבער אַ מאַיאָריטעט גלויבן מיר ניט, און אפילו נאָכמער, מיר גלויבן בכלל ניט אין קיין דיקטאַטור, און דער אַרבעטער קלאַס ביי היינטיקן טאָג איז אַ מיעוט אפילו אין די אינדוסטריאַליזירטסטע לענ־דער, פרעג איך אייך, ענטפערט מיר, צי מיר דאַרפן זיך נעמען צוזאַמענ־רעדן מיט דעם קלאַס, וואָס איז אונדזער נאָענטסטער שכן און זען צי מיר קענען געפינען אַ וועג ווי אַזוי צוזאַמען נעמען אַרבעטן אום זיך צו באַפרייען פון דער פּעטליע, וועלכע שטיקט דעם האַלדז פון אַרבעטער־קלאַס און פון מיטלקלאַס, אָדער עס איז אסור־חזיר, עס איז בעסער דערשטיקט צו ווערן פון פאַשיזם און טאָטאַל־שטאַטיזם אָדער קאָמי־סאַריזם, אַבי ניט צו קומען צו אַ פאַרשטענדעניש מיט אַ קלאַס, וועלכער שטעלט פאָר די מערהייט פון דער געזעלשאַפט, און וועלכער, אַלס אַ קלאַס, ווערט אַרויסגעריסן, ליידט פון קאַפּיטאַל און מאַכט, און ווען ער

וואלט ווערן ארגאניזירט און קלאסן־באוואוסטזיניק, וואלט זיין דער בעסטער מיטקעמפער פאר א נייער ארדנונג?

אויב איר ווייסט פון אזעלכע הייליקע פסוקים אין אייער תורה, וועלכע הייסן אייך פארמאכן די אויגן און פארשטאפן נאז און אויערן בכדי איר זאלט ניט חס־וחלילה דערזען די ווירקלעכקייט און זיך עפעס אפלערנען פון איר — ווייס איך פון אזעלכע פסוקים ניט. איך האב אלע מאל תופס־געווען ראדיקאליזם, בכלל, און אידישן ראדיקאליזם, בפרט, אלס א לערע פון לעבן, ניט פון טויט און זיסע געשמאקע טראדיציאנעלע פראזן, און טאן גארניט און שפייען אין פייער אריין...

איר רעדט זיך איין, אז צווישן ארבעטער־קלאס און מיטל־קלאס ליגט א תהום. קוקט זיך צו צו אייער לעבן, צום לעבן פון מיטל־קלאס מענטשן און ארבעטער־לעבן און אדרבא, איבערצייגט מיך, באווייזט מיר עס.

וואו איז דא אין אמעריקע צווישן אידן דער פראלעטאריער, וועלכער פארמאגט גארניט אויסער זיינע צען פינגער?

פארמאגט ער א הייזקע? א מאשין? איז ער א קליינבירגער אדער א פראלעטאריער אין אלטן זין פון ווארט, וואס איז זיין פסיכאלאגיע, ניט קיין קליינבירגערלעכע? די מחיצה צווישן די צוויי קלאסן ווערט צעבראכן פון לעבן אליין, זיי דערנעענטערן זיך וואס ווייטער אלץ מער.

און אנשטאט דער אלטער טעאריע פון דער פראלעטאריזאציע פון די מאסן, וועט מען דארפן אננעמען א פארקערטע לערע וועגן דער דעפראלעטאריזאציע פון פראלעטאריאט, וועלכער ווערט אריינגעצויגן אין דעם זומפ פון אייגנטום דורך דעם, וואס ער קויפט אקציעס (סטאק, באנדס) פון די געזעלשאפטן, אין וועלכע ער איז אנגעשטעלט. און בשעת׳ן לעצטן קראך פון דער געלט־בירזשע האבן א רעכט ביסל פראלעטאריער, סיי הענט־ארבעטער און סיי געהירן־הארעפאשניקעס, אנגעוואוירן א רעכט־ביסל פון זייערע אפשפארונגען.

צביעות, היפאקריטסטווא האבן זיך ניט גערעכנט צווישן די מעלות פון דער אידישער ראדיקאלער געזעלשאפט־אויפפאסונג. זאגט דעם אמת, ווי גרויס איז די צאל פון די אידישע פראלעטאריער, וועלכע גיבן איבער בירושה זייער פראלעטארישקייט און בזה־האופן זיינען זיי אימשטאנד אפצוגיסן און פארהארטעווען א ריינע פראלעטארישע פסיכאלאגיע? אויב ער איז אן ארבעטער, איז זיין זון אדער א דאקטאר, אדער א לאיער, אדער עפעס אנדערש, יעדנפאלס ניט קיין האנט־ארבעטער.

אדער אפשר ווילט איר זיך שטעלן אויף דעם פאלשן פאריסייאישן שטאנדפונקט, אז א דאקטאר, אינזשיניער, דענטיסט, אדער אפילו אן אר־

בעטער, וואָס פאַרדינט זיינע פינף־צען טויזנט דאָלער און העכער אַ יאָר, איז אַ פּראָלעטאַריער, און אַ קרעמערל, וואָס האַנדלט מיט הערינג, אָדער ברענגט אין שטוב אַריין פּוטער, איז אַ „בורזשואַ", ווייל דער ער־שטער לעבט פון אַרבעט און דער צווייטער לעבט פון פּראָפיטן. אָט־דער שטאַנדפּונקט ווערט אָנגעווענדעט אין רוסלאַנד. גרויסע נוצן האָט עס אָבער דערווייל קיינעם ניט געבראַכט, איך מיין עקאָנאָמיש. דאָס וואָלט זיין אומגעהויער אומאָרנטלעך. מ'מוז שטיין אויפן שטאַנדפּונקט פון הכנסה, איינקונפט, ניט פון לוין און ניט פון פּראָפיטן.

ס'רוב פון מיטלקלאַס זיינען לופט־מענטשן, שטויב־מענטשן. זיי פאַרמאָגן גאָרניט, ניט קיין קאַפּיטאַל און ניט קיין מלאכה. פאַרגעסט ניט, אַז אַ מלאכה איז אויך עפּעס אַ מין שטיקל „קאַפּיטאַל", עפּעס אַ מין באַזיץ, אַ סומע פעאיקייטן, קענטענישן וכדומה. דאָ האָבן מיר מענטשן, וואָס זיינען אַזוי אומגליקלעך, אַז זיי באַזיצן אַפילו קיין מלאכה אויך ניט. ווען איר זיי אָפּזאָגן אין אַ חלק, אין אַן אָרט אויף דער וועלט, אין אַ טייל בשעת'ן אויסטייל פון פּראָדוקטן, ווען איר האָבן אַ האַרץ זיי הייסן זיך אויסציען און אויסגיין פון הונגער — און זיך אָנרופן בשעת מעשה ראַ־דיקאַלן, און זאָגן און מיינען און גלויבן, אַז איר קעמפט, אָדער פריי־דיקט, פאַר אַ נייעם פיר פון דער געזעלשאַפט, אין וועלכער מענטשן וועלן זיין פריי און גלייך?

מעגן מיר, דאַרפן מיר שטיין אויף אַ שטאַנדפּונקט פון אייזערנער אכזריות און כשר'ער „פּראָדוקטיוויטעט", אַ שטאַנדפּונקט, וואָס קיין ראַ־דיקאַל טעאָרעטיקער, וואָס האָט שכל הישר, האָט קיינמאָל ניט פאַר־טיידיקט, נאָר אַלעמאָל באַקעמפט?

ניט רעליגיע אַליין פאַרמאָגט פאַראורטיילן און זאַבאַבאָנעס, יעדע לערע פאַרמאָגט עס. און עס איז דער חוב פון דעם דענקענדיקן טייל פון דער ראַדיקאַלער באַוועגונג ניט צוצובאַמקעווען צו זיי, נאָר זיי אויסקערן, אָפּ־סקראָבען, אָפּשטויבן. און ווען איך טו עס, דוכט זיך אייך אויס, אַז איך רייס אַראָפּ דעם ראַדיקאַלן בנין. מיינט איר טאַקע, אַז די אָנגעקליבענע נאַרישקייטן אַרום דעם ראַדיקאַליזם האַלטן אויף דעם ראַדיקאַליזם. איך מיין, אַז זיי שטערן, ווי ווילדע, פּאַראַזיטישע געוויקסן, וועלכע קלייבן זיך אַרום דעם שטאַם פון בוים, און מ'דאַרף זיי עוקר־זיין מין־השורש, בכדי די וואָרצלען פון בוים זאָלן קריגן מער יניקה און חיונה, זאָלן געניסן מער פון דעם זאַפט פון דער ערד.

„וואוהין זאָלן מיר גיין?" צום אידישן ראַדיקאַליזם, צו די פּרינ־ציפּן, צו דער ריינער נשמה און נאַקעטן גוף פון אידיש-ראַדיקאַלן באַנעם און ניט פּאַכען מיט די טראַנטעס, אין וועלכע איר האָט זיך אויסגע־

פוצט און ווילט זיך ניט שיידן מיט זיי, און איר פראַנטעוועט אין זיי אַרום און רעדט זיך איין, אַז שלמה המלך אַליין איז אַזוי פראַכטפול ניט גע־ווען אויסגעצירט, אָדער די רויזן און ליליען פון דעם פעלד דאַרפן מקנא זיין אייער גרויסאַרטיקער קליידונג.

און אויב איר מיינט טאַקע פראַקטיש, „וואו גייט מען זוכן נאָכפאָל־גער?" גייט צוביידן, צום אַרבעטער און צום קרעמער און צו יעדן מענטשן, וועלכער פאַרשטייט, אַז עס איז צייט, אַז מענטשן זאָלן לעבן מעשה מענטשן, ניט ווי ווילדע חיות אין די וועלדער אָדער אין שטייגן. גייט זוכט — וועט איר געפינען, קלאַפט אין די טירן, אין די טויערן, אין די הערצער און די אויערן — וועט מען אייך ענטפערן.

„זאָלן מיר זיך ווענדן צו די פיזישע און גייסטיקע לוין־אַרבעטער, וועלכע ווערן עקספּלואַטירט פון קאַפּיטאַליסטישן קלאַס".

ווי שטעלט איר זיך פאָר, אַז די איינציקע, וועלכע ווערן עקספּלו־אַטירט, זיינען מער ניט ווי די לוין־אַרבעטער. געגאַנסן, וואו האָט איר גע־לערנט דעם אַבסורד? איר מעגט וויסן, אַז די הונדערטער מיליאָנען פויערים און פאַרמערס ווערן עקספּלואַטירט הגם זיי זיינען ניט קיין לוין־אַרבעטער.

און די קרעמערלעך ווערן עקספּלואַטירט פון „פינאַנציעלן" קאַפּי־טאַל ניט ווייניקער ווי דער אַרבעטער, דער אינדוסטריעלער לוין־אַרבעטער, פון אינדוסטריעלן קאַפּיטאַל. דער קליינער קרעמער ווערט אויסגעשמאַקטשעט פון האַנדלס־קאַפּיטאַל. כ'לעבן, עס וואָלט, בנאמנות, ניט שאַטן אונדזערע ראַדיקאַלן, זאָלן אַמאָל אין אַ יובל (איך מיין, ווען מיר האָבן אַ יובילײ) אַריינקוקן אין אַ רעכט ווערק, לכל־הפחות דורכ־קוקן אַזאַ קלאַסישע ווערק ווי פּרודאָנס „סיסטעם פון עקאָנאָמישע ווי־דערשפּרוכן". די גאַנצע פּאָלעמיק צווישן מאַרקסן און פּרודאָנען, קען מען זאָגן, דרייט זיך הויפּטזעכלעך אַרום דער פראַגע, וועלכע פאָרמע פון קאַפּיטאַל וועט קריגן די אויבערהאַנט. און עס האָט זיך אַרויסגע־שטעלט ביי היינטיקן טאָג, אַז פּרודאָן איז געווען גערעכט, אַז דער פי־נאַנציעלער קאַפּיטאַל האַלט אין קלעם אָדער פירט אַרום אויפן שניר׳ל דעם אינדוסטריעלן. דער באַנקיר רייט אויפן אינדוסטריאַליסט, און דער פינאַנציעלער קאַפּיטאַל דורך זיינע צינזן שינדט די הויט פון מיטל־קלאַס און פון אַרבעטער.

וואָס דאַרפט איר ווייט גיין, איר קויפט אַ הייזקע, צאָלט איר דעם באַנק, הערט איר אויף צו צאָלן, נעמט מען ביי אייך צו אי די הויז, אי די געלט, וואָס איר האָט איינגעצאָלט. וואָס מיינט איר? דאָס איז ניט

עקספּלואַטאַציע? און מער — דאָס איז ריינע און שיינע גניבה, מ'ראַ־בעוועט אין מיטן גאַס, אין מיטן העלן טאָג.

און מיינט איר טאַקע, אַז עקספּלואַטאַציע קומט מער ניט פאָר ווי אויפן פאַבריק? ווייסט איר דען ניט, אַז דער וועלטלעכער שטאַט, אַלס אַזוינער, עקספּלואַטירט, זויגט דאָס בלוט פון זיינע בירגער, פון אַלע מיטל־קלאַס מענטשן, רייסט פון לעבעדיקע און פון טויטע. און ליידט דען ניט דער מיטל־קלאַס פון די היישעריקן, די טשינאָווניקעס, די ביוראָ־קראַטן, וועלכע לעבן אויף זיין חשבון און נעמען פון אים אַ היפּש ביסל און גיבן אים צוריק גאַנץ ווינציק? איז דער אַרבעטער־קלאַס דער איינ־ציקער קלאַס, וועלכער ליידט פון פּאָליטישן דרוק? וואָלט דאָס געווען דער פאַל — וואָלטן אונדזערע אויסזיכטן אויף דער לייזונג פון דער פּאָ־ליטישער פראַגע זיין גאַנץ שוואַכע.

„די סטאָרקיפּערס, די וועמעס קליינלעכער און ענגהאַרציקער איינ־דיווידואַליזם און גראָשנדיקע אַמביציעס דינען אַלס די ריכטיקע שטי־צע פון דער קאַפּיטאַליסטישער סיסטעם".

איך פרעג אייך, וועלכער קלאַס מענטשן וואָלט בעסער זיין. איר האַלט אין איין שיִטן פּעך און שוועבל אויף זיין קאָפּ. איר באַהויפּט, אַז איר זייט זיין שונא, ממילא איז ער אייערער. קיין סאָציאַלע סיסטעם האָט זיך ניט געהאַלטן אויף איין קלאַס, ס'רוב באַהעפט מען צוויי קלאַסן צוזאַמען, און פאַרשטייט זיך, אַז דער קאַפּיטאַליסטן קלאַס האָט ניט גע־וואַרט, אַז אימיצער זאָל קומען און אים געבן אַן עצה, אַז ער זאָל זיך צושאַרן צום מיטל־קלאַס, אים אונטערוואַרפן פון צייט־צו־צייט אַ ביינדל און אַזוי אַרום אים האַלטן אויף דער קאַפּיטאַליסטישער קייט און האָבן אים אַלס העלפער און שטיצער. די קאַפּיטאַליסטן האָבן עס געטאָן און האָבן אָפּגענאַרט און נאַרן אָפּ און ווילן איינרעדן דעם מיטל־קלאַס, אַז זיי, די קאַפּיטאַליסטן, וואָס זויגן זיין בלוט, זיינען זיינע גוטע פריינט. אַ קלאַס, וועלכער איז ניט ווייניקער ווי דער אַרבעטער פאַראינטערעסירט אָפּצושאַפן גרויס־קאַפּיטאַל, אַ קלאַס, וועלכער האָט געדאַרפט, לויט זיין עקאָנאָמיק און פּאָליטיק, גיין האַנט־אין־האַנט, פּלייצע־צו־פּלייצע מיטן פּראָלעטאַריאַט — סטאַרעט איר זיך מיט כל הכּוחות און סאָפיזמען אים זען איינצושמועסן, אַז ער איז און דאַרף זיין אייער שונא, ווייל איר האָט אים פיינט און שפּייט אים אין פּנים.

ווען איר זייט זיינע פיינט — פאַרשטייט זיך, אַז ער וועט אייך מוזן באַקעמפן, אַ ברירה האָט ער, אויב איר ווילט אים אומברענגען, פאַר־אייניקט ער זיך מיט די שונאים... און דאָס רופט איר קלאַסן־סטראַטעגיע. אַז אַך־און־ווי צו אַזאַ סטראַטעגיע, און אַזאַ פירערשאַפט. אָט די פאַלשע

טאַקטיק האָט געפירט צו דעם, אַז דער פאַשיזם האָט געזיגט שוין אין אַ היפּשער צאָל לענדער.

און נאָך אַלעמען — וואו האָט איר געזען דעם מיטל־קלאַס קעמפנ־דיק מיט די קאַפּיטאַליסטן קעגן די אַרבעטער? אין וועלכן לאַנד, אונ־טער וועלכע אומשטענדן?

האָט דער מיטל־קלאַס ניט געהאָלפן דעם אַרבעטער־קלאַס אין רוס־לאַנד, סיי בשעת דער מערץ־רעוואָלוציע און סיי בשעת דער אָקטאָבער־רעוואָלוציע? האָט דער מיטל־קלאַס ניט געקעמפט מיטן פּראָלעטאַריאַט בשעת דער פּאַריזער קאָמונע? האָבן די פּויערים און דער גאַנצער מיטל־קלאַס, ווי קליינע בעלי־מלאכות, קליינע קרעמערלעך וכדומה, ניט גע־קעמפט קעגן איינפיר און הערשאַפט פון קאַפּיטאַל. די פּויערים אויפ־שטאַנדן — ווער ווייסט זייער צאָל?

„זאָגט אונדז אונטער די דערפאַרונג, אַז די רעוואָלוציאָנערישקייט פון מיטל־קלאַס איז ניט געשטויגן און ניט געפלויגן".

וועלכע דערפאַרונג? היסטאָרישע אָדער פּערזענלעכע, וואו האָט איר גענומען אייער דערפאַרונג?

האָט דער מיטל־קלאַס אין רוסלאַנד אַרויסגעטיילט פון זיך ווייניק רעוואָלוציאָנערן און קעמפער? האָט דער מיטל־קלאַס ניט געגעבן די גרעסטע פירנדיקע גייסטער פון דער מענטשהייט אויף אַלע געביטן פון שאַפן, אין קונסט, וויסנשאַפט, דערפינדונגען?

מיינט איר טאַקע, אַז אימיצער האָט אַ מאָנאָפּאָל אויף רעוואָלוציאָ־נערישקייט? רעוואָלוציעס מאַכט קיינער ניט פון וואוילטאָג אָדער דער־פאַר, ווייל אַן אַגיטאַטאָר צעשרייט זיך אויפן קול. אויב דער הערשנדיקער קלאַס גיט נאָך, גייט איין אויף הנחות, דעמאָלט ווענדט דער אונטער־דריקטער קלאַס אָן דעם רעפאָרם מעטאָד. אויב דער דריקער איז ביי זיך פאַרביסן און עס איז ניטאָ קיין אַנדער וועג, סיידן אויפרייסן די אָרדנונג, דעמאָלט געברויכט דער פאַרשקלאַפטער קלאַס רעוואָלוציאָנערע מיט־לען. אָט־דער געזעץ איז ריכטיק בנוגע יעדן קלאַס, סיי אַרבעטער, סיי ניט אַרבעטער. קיינער גייט ניט אויפן שווערן וועג, אויב עס איז דאָ אַ מעג־לעכקייט צו גיין און דערגרייכן דעם זעלביקן אָרט אויף אַ קירצערן און גרינגערן וועג. און פאַרשטייט זיך, אַז דער מיטל־קלאַס, אויב מ׳וועט אים צוקוועטשן צום וואַנט, וועט באַווייזן זיינע ציין און נעגל, אפילו אַ שטצורע טוט עס. איר פאַרשטייט עס ניט, ווייל ביי אייך אין קאָפּ באַמבלען זיך נאָך אַרום די אַלטע מאַרקסיסטישע שטיקלעך איינרעדעניש, אַז דער מיטל־קלאַס איז ניט בכוח עפּעס צו שאַפן, צו אויסערן מוט און קאָמפּס־לוסט, ווייל ער איז נעבעך אַ גוסס, ער ליגט אויפן טויטן־בעט און ער פאַ־

כעט מיט דער נשמה און ער מוז באַלד אויסגיין און קיין טאַטע אין הימל קען אים ניט העלפן. די געשיכטע האָט אים אַרויסגעטראָגן אַ פּסק־דין. נעבעך! עסט זיך ניט אָפּ די האָרץ, די מערהייט פון דער מענטשהייט האַלט נאָך ניט ביים אונטערגיין. און אין הלכות קאַמף קען זיך דער מיטל־קלאַס פאַרהערן מיט ווענען איר ווילט אַליין.

טייכן בלוט האָט דער מיטל־קלאַס פאַרגאָסן אין זיין קאַמף פאַר פרייהייט און קעגן קאַפּיטאַל. האָט דער מיטל־קלאַס זיך ניט באַטייליקט אין דער גרויסער פראַנצויזישער רעוואָלוציע? אין דעם אויפשטאַנד אין מיונצער, מיט וועלכן עס האָבן אָנגעפירט די אנאבאפטיסטן? איי וואָס, מ'האָט אים פאַרנאַרט אין זאַק אַריין, געאַקערט די פעלדער האָט ער, געקייט די ערד האָט ער, פאַרזייט עס מיט זיינע קרבנות — און דערנאָך, אַז עס איז געקומען צום שניט, איז אַרויס דער קאַפּיטאַליסט און ער האָט פאַרכאַפּט די תבואה און אַוועקגעפירט צו זיך אין שייער אַריין. איז ער דער איינציקער קלאַס, וועלכן די הערשנדיקע קליקע און מינאָריטעט האָט אָפּגענאַרט?! געפינען זיך ביי היינטיקן טאָג ניט די אַרבעטער אין דעם זעלביקן צושטאַנד פון פאַרפירטע, פאַרנאַרטע און באַראַבעוועטע?!

„דאַרפן מיר גיין צו די קרעמער, באַהעפטן זיך מיט די אידישע „באַ־ביטס" וועמעס קאָמפּאַקטע מאַיאָריטעט איז דער רוקן־ביין פון קאָנ־סערוואַטיזם און רעאַקציע".

זיכער איז עס אַזוי, וואָלט דער מיטל־קלאַס זיך פאַראייניקט מיט אונדז, וואָלט פון דער היינטיקער רשעות־סיסטעם ניט בלייבן קיין שריד־ופליט; פאַרוואָס? ווייל זיי זיינען כמעט די גאַנצע באַפעלקערונג.

אָבער קען מען אַזוי אורטיילן וועגן אַ קלאַס? האָט מען דאָס איי־גענע ניט געקענט זאָגן מיט אַ דרייסיק יאָר צוריק וועגן אַרבעטער־קלאַס? קען מען דאָס אייגענע ניט באַהויפּטן ביי היינטיקן טאָג וועגן אַמע־ריקאַנעם אַרבעטער? וועגן דייטשן אַרבעטער? וועגן ענגלישן אַרבעטער?

אָבער וועגן קלאַסן אורטיילן מיר ניט לויט דעם ווי זיי זיינען, נאָר ווי אַזוי זיי דאַרפן און מוזן זיין. מיר פרעגן אַלעמאָל וואוהין טרייבן זיי די עקאָ־נאָמישע טענדענציעס, וועלכע ליגן פאַרוויקלט אין דעם היינטיקן סיס־טעם.

אַרבעט ניט דער מיטל־קלאַס צוועלף־דרייצן שעה אַ טאָג, ווערט ער ניט פאַר'חושכ'ט אין די דערפער אָדער אויף די פאַרמס, אָפּגעריסן און אָפּ־געשניטן פון קולטור, פון אַ מענטשלעכן לעבן? האָט ער אַ סך צייט צו טראַכטן וועגן זיין לאַגע? עפּנט ער ניט אויף זיין קלייטל (סטאָרקע) זעקס אין דערפרי און פאַרמאַכט עס אַרום צוועלף אין מיטן נאַכט? קענט איר

ניט באַגרייפן, אַז אַ קלאַס, וואָס לעבט אַזוי, האָט ניט קיין יכולת אויס־צוקריסטאַליזירן זיין וועלט־קוק. ער האָט ניט קיין פליגלען און דעריבער הויבט ער זיך ניט אויף העכער פון דריי גראָשענע אַמביציעס. זיי זייַנען פאַרשקלאַפט, פאַרזונקען אין אַ זומפּ, פאַרציגלט און פאַרליימט, בויענדיק די פעסטונגען פון קאַפּיטאַליזם. און איר — אַנשטאָט צו העלפן זיי, שטייט און שילט זיי, וואַרפט שמוץ אויף זיי.

עס איז באמת שווער צו באַגרייפן, ווי אַזוי קענען ראַדיקאַלן רעדן און שרייבן מיט אַזאַ פאַראַכטונג וועגן מיליאָנען און מיליאָנען מענטשן, וועלכע פאַרדינען גיכער מיטגעפיל, רחמנות איידער שפּאָט, און קוקן אויף זיי פון אויבן־אַראָפּ. פאַרגעסט ניט, אַז דאָ רעדט זיך וועגן דער פאַר״חושכ׳טער מענטשהייט, בערך אַ גאַנצן ביליאָן מענטשן...

איר, כ׳לעבן, ווייסט גאַנץ גוט, אַז עס איז ניט אַזוי גרינג אָנגעקומען צו אָרגאַניזירן דעם אַרבעטער קלאַס דאָ אין אַמעריקע, און אין יעדן לאַנד האָט עס געקאָסט אַן אַ שיעור אַנשטרענגונג. און ווען עס האַנדלט זיך וועגן מיטל־קלאַס, וואָלט איר וועלן, אַז אַלץ דאָס זאָל געטאָן ווערן מיט אַ שם־המפורש, דורך נאַכט, אַ באַוואוסטזיניקער קלאַס זאָל זיך אַנטפּלעקן אויף דער סצענע פון דער געשיכטע, ווי פון הימל אַראָפּגעפאַלן אָדער פון שוים אַרויסגעשפּרונגען.

זיי זייַנען רעאַקציאָנער, קאָנסערוואַטיוו — זיכער, זיי זייַנען עס, גייט אַגיטירט זיי, קלערט זיי אויף, גיט זיי צו פאַרשטיין זייערע אינטערעסן; דעקט אויף די יסודות פון סאָלידאַריטעט, וועלכע זייַנען איינגעוועבט אין זייער לעבן, ווי אין דעם סאָציאַלן לעבן פון יעדן קלאַס, וואָס ליידט און בלוטיקט און ווערט באַ׳עוולה׳ט. איר וואָלט וועלן, אַז געבראָטענע טויבן פון באַוואוסטזיניקייט זאָלן פאַלן אין מויל אַריין און זיך פון דאָרטן אַראָפּגליטשן אין מאָגן אַריין! איר זיצט זיך פאַרשפּאַרט אין אייערע קלייזלעך און גדול׳ט זיך מיט אייער פּרינציפּיעלער אויסגעהאַלטנקייט און וואַרט, אַז דער המון זאָל זיך אַריינרייסן צו אייך און אַזוי אַרום צעשטערן אייער גרויסע איינזאַמקייט... אַזעלכע ניסים געשעען ניט, מ׳וועט אייך די שוועלן ניט אָפּשלאָגן. איר האָט זיך געדאַרפט מטריח זיין און אַראָפּ פון די בערג, פון די הויכע פּרינציפּן און זיך אַראָפּלאָזן אין די טאָלן פון לעבן און קאַמף.

„יעדער הענדלער וויל האָבן דערפאָלג אויפן רעכענונג פון אַנדערן, מיין געשעפט זאָל בליען און וואַקסן, דער שכן אָבער מיט זיין סחורה, מעג גיין צום טייוול — צום שעריף הייסט עס״.

איר זייט גערעכט, עס איז אַזוי. דאָס איז די „מענטשלעכע נאַטור״. אָדער מ׳רייסט זיך אַרום צווישן זיך ווי הינט, אָדער מ׳פאַראייניקט זיך

און מ׳קעמפט קעגן אַלגעמיינעם שונא. דאָס איז אַזוי נאַטירלעך, ווי דאָס, וואָס שטיינער פאַלן און וואַסערן פליסן. אַזוי זיינען געווען און זיינען די אַרבעטער, וואו זיי האָבן ניט זייערע יוניאָנס, זייערע פּראָפעסיאָנעלע פאַראיינען. ווען איר וואָלט מיר אויפווייזן, אַז אַ מיטל־קלאַס מענטש איז בכלל אַן אוממענטש, וואָלט איך אפשר נעמען זיך פרעגן און צווייפלען צי מ׳קען זיי פאַראייניקן, איר ווייזט אָבער אָן, אַז זיי פאַרמאָגן אַלע מענטשלעכע חסרונות; זיי האָבן פיינט יענע, וועלכע האָבן זיי פיינט, און זיי רייסן זיך אַרום צווישן זיך, און זיי ווילן זיך אַרומרייסן ביז זיי וועלן תופס־זיין, אַז מ׳דאַרף זיך נעמען אָרגאַניזירן און בויען דעם לעבן אויף דעם פּרינציפּ פון אינטערעסן־צוזאַמענפאַל, איידער פאַנאַנדערפאַל. איידער צו קעמפן איינער קעגן אַנדערן, אונטערשטעלן איינער דעם אַנ־דערן אַ פיסל, זען באַקעמפן גרויסן קאַפּיטאַל, וואָס ווערגט און שטיקט ביידן — סיי אים און סיי זיין שכן.

„עס איז ברוטאַלער עגאָאיזם, דאָס איז די כאַראַקטעריסטיק פון מיטל־קלאַס, איינער קעגן צווייטן, אַלע קעגן איינעם און איינער קעגן אַלעמען״ — דאָס קען ניט דינען אַלס סימן מובהק פון מיטל־קלאַס, אַזוי טוען אַלע מענטשן. אַרבעטער סקעבן, רייסן אַרונטער דאָס געהאַלט, רייסן אַרויס דעם ביסן איינער פון אַנדערנס מויל ביז זיי פאַראייניקן זיך. און אפילו נאָכדעם, נאָך דער פאַראייניקונג און דעם אויפבוי פון אַ יוניאָן, איז מען אויך קיינמאָל ניט פאַרזיכערט קעגן דעם יצר־הרע פון רייסן און בייסן זיך. עס איז געבוג, אַז די „לינקע״ זאָלן זיך אַ נעם טאָן צו דער אַרבעט... און די פעדערן פון די כפרות־הינדלעך... הגם זיי שווערן זיך, אַז זיי זיינען זייער ווייט פון צו זיין באַשטראָפט מיט קליינבירגערלעכער פּסיכאָלאָגיע. פון אייער שרייבן קוקט אויס, אַז איר וואָלט וועלן אַ ממזר־בלבול אויסטראַכטן אויפן קרעמער, אַבי אים צו פאַרהאַסן און באַשפּייען. איר האָט אָבער דערווייַלע גאָר ניט געקענט אויסטראַכטן.

3.

די אַרבעטער פראַגע

א.

די מיסיע און דער אַרבעטער-קלאַס

אין דער סאָציאַליסטישער תורה, אָדער ריכטיקער פראָפּאַגאַנדע, ליגט אַ טיפער ווידערשפרוך.

פון איין זייט באַהויפּטעט מען, אַז דער אַרבעטער קלאַס, אַלס אַזוינער, אַלס אַ גאַנצע זאַך, האָט אַ קהל'שע מיסיע, פון דער אַנדער זייט, ווייטער, האַלט מען אין איין טענה'ן, אַז דער אַרבעטער דאַרף זיין קלאַסן־באַוואוסטזיניק.

איך גלויב, אַז צו מאַרקסן איז די אידייע פון דער מיסיע איבערגעגאַנגען בירושה, מיט נאָך אַ סך גייסטיקע חפצים, פון דעם פילאָזאָף העגעל.

העגעל, פיכטע, הערדער האָבן פאַנאַנדערגעאַרבעט דעם געדאַנק, אַז נאַציאָנען האָבן ספּעציעלע מיסיעס, און די דייטשע נאַציאָן, דאָס פאָלק פון דענקער און דיכטער, האָט אַ באַזונדערע שליחות אויסצופירן אין דער געשיכטע פון דער מענטשהייט, וועלכע דער היסטאָרישער גורל האָט אויף אירע פּלייצעס אַרויפגעלייגט און האָט אויף איר גוזר געווען עס צו טראָגן, און דערטראָגן ביז צום פאַרווירקלעכן.

די אידייע פון דער מיסיע פון דער נאַציאָן, האָט מאַרקס איבערגעניצעוועט, פאַרבייטנדיק דעם וואָרט נאַציאָן, מיטן וואָרט קלאַס.

און ער האָט פּראָקלאַמירט, אַז דער אַרבעטער־קלאַס האָט דורכצוזעצן אַ גרויסע אויפגאַבע, די איבערבויאונג פון דער גאַנצער מענטשלעכער געזעלשאַפט אויף נייע יסודות, אַוועקשטעלן זי אויף אַ פונדאַמענט פון יושר און גערעכטיקייט.

ווען מיר באַהויפּטן, אַז דער אַרבעטערקלאַס האָט אַ מיסיע, הייסט עס, אַז מיר ווילן האָבן, אַז דער אַרבעטער־קלאַס זאָל זיך אויפפירן

אויפן אַלטאַר פון אַלגעמיינעם וואוילזיין, ער זאָל ניט האָבן אין זינען זיינע אייגענע קלאַסן־עגאָאיסטישע אינטערעסן, נאָר ער זאָל טראַכטן און פאַדערן פאַרן טובת־הכלל, פאַר דער געזעלשאַפט אַלס אַזוינער.

דער געדאַנק איז אַביסל אַ מאָדנער, ווייל עס איז זייער שווער זיך פאָרצושטעלן, אַז אַזאַ אומגעהויער גרויסע קערפּערשאַפט, זאָל זיין ניט עגאָאיסטיש, זאָל ניט דאגה'ן און פאַרזאָרגן זיך אַליין, נאָר כסדר האָבן אין זינען אַלעמען, די גאַנצע חברה, פון וועלכער זי, די קערפּער־שאַפט, איז אַ באַשטנדטייל. ווען ער, דער קלאַס, זאָל זיך פאַרנעמען מיט דעם וואוילשטאַנד פון דער געזעלשאַפט, אַלס אַזוינער, וואָלט ער ממילא אויפהערן צו עקזיסטירן אַלס אַ קלאַס, אַלס אַן עקאָנאָמיש־פּסיכאָ־לאָגישע אייניקייט און וואָלט זיך צוזאַמענגעגאָסן גייסטיק מיט די איי־בעריקע שיכטן פון דער געזעלשאַפט, און וואָלט, היוצא, פאַרלירן זיין קיום, אַלס אַ פּסיכאָלאָגישעס גאַנצעס, וואָס האָט אַ באַוואוסטזיין פון זיין ספּעציעלן „איך".

קלאַסן־באַוואוסטזיין פאָדערט, אַז דער איינצלנער אַרבעטער, מיט־גליד פון קלאַס, זאָל נעמען קוקן אויף זיך אַלס אַ טייל פון דאָס גאַנצע, וואָס ווערט אָנגערופן קלאַס, זאָל זיך באַטראַכטן אַלס אַ צעלע פון דעם קערפּער, זאָל פאַרשטיין, אַז זיינע איינצלנע, אינדיווידועלע אינטערעסן פאַלן צוזאַמען מיט די אינטערעסן, שטרעבונגען און פאַרלאַנגען פון זיין קלאַס. און עס איז ניט גענוג ער זאָל עס פאַרשטיין מיטן „טרוקע־נעם" קאָפּ, ער דאַרף עס נעמען פילן, ער דאַרף אָנהויבן אידענטיפיצירן זיך אַליין מיט זיין קלאַס, צו וועלכן ער באַלאַנגט. עס דאַרף ביי אים ווערן אַ זאַך פון עמאָציעס, פון געפיל, פון האַרץ און שטימונג. ער דאַרף זיך פאַרוועבן און פאַרפלעכטן מיט זיין קלאַס.

די ליידן פון קלאַס — זיינען זיינע ליידן.

די פריידן פון קלאַס — זיינען זיינע פריידן.

עס דאַרף אויסגעקריסטאַליזירט ווערן אין פּסיכאָלאָגיע, אין נשמה, אין פילן און אויספאַסן זאַכן און געשעענישן.

זיינע סימפּאַטיעס און אַנטיפּאַטיעס, זיין ליבע און האַס, דאַרפן ווערן פאַרפאַרבט מיט אַ קלאַסן־קאָליר.

דער רוף צום אַרבעטער צו ווערן קלאַסן־באַוואוסטזיניק איז דער אויפוויז, אַז ער דאַרף אַרויס פון זיינע אייגענע ד' אמות, פאַרלאָזן די שמאָלינקע, קליינינקע אינטערעסן פון זיך אַליין, אַלס אַן איינצלנעם אַר־בעטער, וועלכער איז עלול צו קאָנקורירן מיט זיין ברודער אַרבעטער, אָפּשלאָגן אַ „דזשאָב" פון זיין אייגענעם מיטגליד פון אייגענעם קלאַס, דאָס איז אַן אויפפאָדער אַרויסצוגיין פון דער אייזערנער בלינדער שטייג

פון די עגאָאיסטישע אינטערעסן און זיך באַהעפטן צום גרעסערן קער־פער, צו דעם צוזאַמענגעמס פון אַרבעטער, וועלכע בילדן אַ קלאַס.

און די אינטערעסן פון קלאַס דאַרפן דאָמינירן, שטיין העכער, אָפּ־געשאַצט ווערן אַלס וויכטיקער, איידער זיינע אייגענע, נידעריקע, אַל־טעגלעכע אינטערעסלעך.

און אויב דער אַרבעטער, דער איינצלנער, קען פון דעם עפּעס פאַר־לירן, און פאַרלירט טאַקע, איז עס מער ניט ווי צייטווייליק, ווייל אין דער לעצטער שורה וועט ער פאַר דעם באַלוינט ווערן. דער קלאַס, אַלס אַ גאַנצער, קען בעסער באַזאָרגן זיינע איינצלנע מיטגלידער איידער זיי וואָלטן בכוח געווען זיך צו באַזאָרגן, יעדערער פאַר זיך.

דער קלאַס וועט קעמפן זיין קאַמף. אין פאַראייניקונג איז מאַכט. און די פאַראייניקונג, וועלכע פאָדערט קרבנות, וועט ניט בלייבן הינטער־שטעליק און וועט ניט זיין פויל צו באַצאָלן מיט דער פולער האַנט פאַר די אָפּפער, וואָס דער איינצלנער אַרבעטער האָט געבראַכט.

דאָס איז, קורץ געפאַסט, דער געדאַנקען־גאַנג פון דעם פריידיקער פון קלאַסן־באַוואוסטזיין.

דער איינצלנער אַרבעטער דאַרף שטיין שטאָל און אייזן פאַר זיין קלאַס. דאַרף אויפהויבן די אינטערעסן פון קלאַס העכער פון אַלע אי־בעריקע אינטערעסן.

אַ קלאַס איז, נאַטירלעכערווייזע, עגאָאיסטיש, אייגן־נוציק, זעלבסט־זיכטיק, און ער מוז אַזוי זיין.

דער אינסטינקט פון זיך אויפהאַלטן, פון זעלבסט־עקזיסטענץ, דיק־טירט אים דעם גרויסן געבאָט: ליב זיך, קעמף פאַר זיך, פאַרטיידיק דיינע אינטערעסן.

כל־זמן עס רעדט זיך וועגן אַרבעטער קלאַסן־באַוואוסטזיין, שטייען מיר אויף אַ סאָלידן, עקאָנאָמישן, געזונטן באָדן.

אָבער דער סאָציאַליסט, דער מאַרקסיסט, קען ביי דערביי, ביי דעם פונקט, זיך ניט אָפּשטעלן.

ער מוז גיין ווייטער און פאַרלאָזן דעם „באָדן פון אונטער די פיס", ער מוז פאַרלאָזן דעם מאַטעריאַליסטישן קלאַסן־שטאַנדפּונקט און זיך אַריינלאָזן אין דער „מיסטיק" פון דער מיסיע, וואָס דער גייסט פון דער געשיכטע האָט אַרויפגעלייגט אויפן אַרבעטער קלאַס. און דאָ פאַרווירט ער זיך אין אַ גאַנצן קנויל פון ווידערשפּרוכן.

סאָציאַליזם, מאַרקסיזם, איז אַ לערע ווי איבערצובויען די געזעל־שאַפט אַזוי, אַז אַלע זאָלן זיין גליקלעך, אַז דאָס בייז זאָל פאַרשווינדן

ווי אַ רויך, אַז אַלע פּנים׳ער זאָלן לייכטן, אַז אַלע טרערן זאָלן אָפּגע־ווישט ווערן און נאָך און נאָך.

אָן די צוזאָגונגען וואָלט דאָך דער סאָציאַליזם קיין פּנים ניט האָבן.

ער וואָלט ניט באַזיצן געגוג צוצי־קראַפט, גענוג אויפרייץ־חן און געגוג אויפרייס־שטאָף צו פאַרניכטן די אַלטע געזעלשאַפט.

און אויסער צעשטערן די אַלטע געזעלשאַפט דאַרף מען דאָך אויך בויען אַ נייע געזעלשאַפט.

און די נייע דאַרף זיין אין לשער בעסער, שענער, ראַציאָנעלער און עטישער פון דער אַלטער.

און אַז מ׳האַלט ביי משיח׳ס צייטן, ביי גאולה, דאַרף מען דאָך האָבן אַ משיח, אַ דערלייזער.

און מ׳קען בשום אופן ניט אויסקומען אָן אַ מיסיע, אָן אַ טרעגער פון דער מיסיע.

און, פאַרשטייט זיך, אַז דער אַרבעטער קלאַס, און נאָר ער אַליין, איז דער גואל־צדק, דער טרעגער פון דער הייליקער, גרויסער מיסיע.

אָבער בזה־האופן ווערט דאָס בילד, דאָס עקאָנאָמיש פּאָליטיש גע־מעלעכץ, פון אַרבעטער צעשוואומען, צערונען.

אַנשטאָט אַ יונג מיט ביינער, מיט אַ האַמער אין דער האַנט, אַ קער־פּערשאַפט, אַ קיבוץ, וואָס איז געזונט, שטאַרק, פריש, עגאָאיסטיש און מאַטעריאַליסטיש, איז פאַרקאַכט מיט לייב און לעבן, אַריינגעטאָן אי־בערן קאָפּ אין זיינע אינטערעסן, אַנשטאָט דעם קריגן מיר פּלוצלונג עפּעס אַ מין האַלב טונקעלן חלום, עפּעס אַ מין היסטעריש אויסגעשריי וועגן אויסלייזונג, עפּעס אַ מין אויסגעדאַרטן, אויסגעקוואַרטן אַסקעט־צדיק, וואָס נעמט אויף זיך אַלע לאַסטן פון דער וועלט. ער שלעפּט זיי אויף זיינע פּלייצעס און בויגט זיך אין דריייען, און סאָפּעט, און האַלט אויס־געגלאָצט די אויגן און קוקט צום מזרח אָדער צום מערב, און שעפּטשעט עפּעס מאָדנע אומפאַרשטענדלעכע פאָרמולעס וועגן אַ געזעלשאַפט אָן אַ טראָפּן שלעכטס, וועגן ליכט אָן שאָטנס, וועגן אַ רויז אָן שטעכעלעך...

דער רעאַליזם, דער געזונטער אינסטינקט, די קלאָרקייט, אויסגע־האַלטנקייט, ווערט פאַרשוואונדן מיטן מאַך פון דעם כישוף־שטעקל.

און אַ סאָציאַלער מיסטיציזם רייסט זיך אַריין און קערט אַלץ איבער מיטן קאָפּ אַראָפּ, מיט די פיס אַרויף.

נעמט מען איינרעדן אַ קלאַס, אַז זיין פליכט און אויפגאַבע איז צו ראַ־טעווען די גאַנצע געזעלשאַפט — און אויב מען מיינט עס באמת, און עס איז ניט קיין שפּיצל אָפּצונאַרן די געזעלשאַפט, פאַרשלעפּערן איר וואַכזאַמקייט און היטבאַרזאַמקייט און בשעת־מעשה זי באַ׳גנב׳ענען —

דעמאָלט פאַרשמירט מען די פיזיאָנאָמיע, דעם קלסתר־פנים פון קלאַס, מ׳רייבט אָפּעט זיינע אינדיווידועלע שטריכן, מ׳הייסט אים זיך, ווילנ־דיק ניט ווילנדיק, אויפלייזן אין קהל, אין כלל, אין דאָס געמיינזאַמע.

און ווי קען מען באמת מיט איין זייט מויל פריידיקן דעם קלאַסן־קאַמף און טייטשן און אויסטייטשן דעם באַדייט פון קלאַסן־באַוואוסטזיין; און מיט דעם אַנדערן האַלב מויל מאַכן אַ תל פון דעם, וואָס דער ערשטער האַלבער מויל האָט נאָר וואָס אַרויסגעזאָגט.

קלאַסן־קאַמף, קלאַסן־גבורה, קלאַסן־אינטערעסן, קלאַסן־זיג.

איך ווייס, אַ סך וועלן טענה׳ן, ס׳טייטש, עס קלינגט צו ברוטאַל, צו גראָב, צו ווילד. נאָר דעם אייגענעם קלאַס אין זינען — עס פּאַסט ניט!

איך האַלט, אַז עס איז ניט אַזוי געפערלעך.

אַ קלאַס, וואָס ראַטעוועט זיך, וואָס שלעפּט זיך אַרויס פון סאָציאַלן זומפּ, האָט שוין געטאָן אַ גרויסע גוטע זאַך מיט דעם אַליין, וואָס ער האָט זיך געראַטעוועט.

די מיסיע אידייע קלעפּט ניט, האַרמאָנירט ניט מיט דעם געדאַנק פון קלאַסן אויבערהאַנט.

בכלל דוכט זיך מיר, אַז די סאָציאַליסטן מאַרקסיסטן האָבן צופיל משאות אַרויפגעלייגט אויף די אָרימע פּלייצעס פון האָרעפּאַשנעם אַר־בעטער־קלאַס.

זיי האָבן פון אים געמאַכט אַ פּאַדראַדטשיק, וואָס דאַרף אַלץ צו־שטעלן, אַלץ פאַרריכטן, אַלץ גוט מאַכן.

זיי דערמאָנען גאַנץ אָפּט שלום־עליכם׳ס מעשה מיט יענעם זייגער. מען האָט אויף אים אָנגעהאָנגען אַזוי פיל שווערע אייזנס, אַז אין איין שיינער שעה האָט ער גענומען און זיך אַראָפּגעוואָרפן פון וואַנט...

ער האָט ניט געקענט האַלטן אויף זיך אַזוי פיל לאַסטן.

אַלע פעלערן, וועלכע אַ מויל קען אַרויסרעדן און קריטיקירן און אַן אויג קען דערזען און אויסשפּירן, איז דער אַרבעטער־קלאַס אַ מחויב צו פאַרריכטן.

איז ער טאַקע מחויב? און ווער קען עס אים הייסן טאָן?

אויב דער אַרבעטער־קלאַס אין געוויסע שיכטן זיינע האָט אויפגענו־מען די אידייע פון דער מיסיע, איז עס נאָר דערפאַר, ווייל ער איז ניט קלאַסן־באַוואוסטזיניק, ווייל ער פאַרטיידיקט ניט ווי געהעריק זיינע קלאַסן־אינטערעסן אָדער ער פאַרשטייט זיי ניט, און ער לאָזט זיך פאַר־דרייען דעם קאָפּ מיט כל־ערליי זאַבאָבאָנעס און אויסטראַכטעכצן.

וואָלט ער געווען קלאַסן־באַוואוסטזיניק, — און מ׳דאַרף צוגעבן, אַז ער ווערט עס מער און מער פון טאָג צו טאָג, דערוווערבנדיק מער און

מער דערפאַרונג און לעבנס־פאַרשטאַנד און איינשאַפּנדיק זיך מער און מער רעאַליזם — וואָלט ער לאַנג פאַרשטאַפּן זיינע אויערן און ניט אַרויפלאָזן אויפן שוועל פון זיין באַוואוסטזיין קיינע דרשות מכוח דערלייזונג פון דער גאָרער וועלט און דער גאַנצער געזעלשאַפט.

די גאַנצע געזעלשאַפט דאַרף זאָרגן וועגן דער גאַנצער געזעלשאַפט.

די גאַנצע מענטשהייט, און דער מענטש, דאַרפן זאָרגן וועגן דער מענטשהייט.

דער אַרבעטער־קלאַס, אַלס אַ קלאַס, דאַרף האָבן זיך מער אין זינען, און ער וועט עס טאָן מיט דער צייט, מיטן וואוקס פון זיין קלאַסן־באַוואוסטזיין, מיט דעם אויסקריסטאַליזירן פון זיין קלאַסן־פּסיכאָלאָגיע און קלאַסן־פאַרשטאַנד.

און ער וועט ניט דערלאָזן, אַז מ׳זאָל מיט אים פאַרשטעקן אַלע סאָציאַלע לעכער.

די מיסיע אידייע פאַר דעם אַרבעטער קלאַס איז איינע פון די פאַרפירערישסטע געדאַנקען.

דער אַרבעטער קלאַס וועט זיך אַננעמען מיט אַ מער רעאַליסטישן וועלט־קוק, געזעלשאַפט פאַרשטיין.

און ער וועט נעמען זיך צוקוקן נענטער און נענטער צו זיינע קלאַסן־אינטערעסן, און וועט אַראָפּוואַרפן דעם כאַמוט, וואָס מ׳האָט אים אָנגעטאָן און וועט אַרויס פון סאָציאַליסטיש־מאַרקסיסטישן שפּאַן.

ער וועט אויפהערן צו זיין אַ שקאַפּע, וואָס פירט דערלייזונג־וואַסער פאַר דער גאַנצער געזעלשאַפט.

מ׳דאַרף איבערבויען די גאַנצע געזעלשאַפט, די געזעלשאַפט־סטרוקטור טויג אויף כפרות.

גאַנץ גוט, אדרבא, בויט זי איבער. מהיכי תיתא!

אָבער פאַרוואָס איז עס דווקא דער אַרבעטער־קלאַס, וועלכער דאַרף אויף זיך נעמען די עובדא, די גאַנץ ניט גרינגע שטיקל אַרבעט?

— פאַרוואָס?

— פאַרשטייט איר מיר, ווייל דער אַרבעטער קלאַס איז באַ׳עוולה׳ט אין דער עקאָנאָמיק; ער אַרבעט, שוויצט, פּראַצעוועט אין דער אינדוסטריע און זי, די אינדוסטריע, די געצייג ווי די פּראָדוקטן, געהערן ניט צו אים — ענטפערט מיר דער מאַרקסיסט.

— אוודאי, אַזוי, אָבער וואָס פאָלגט פון דעם? אַז דער אַרבעטער־קלאַס דאַרף זיך אַ נעם טאָן, זיך אָנשטרענגען, זיך אָרגאַניזירן און איבערנעמען די אינדוסטריע, ווערן אין איר אַ שותף, אָדער איבערנעמען זי אינגאַנצן.

— ניין, שרייט דער סאצ.־דעמאקראט, דאס טויג ניט. די אינדוס־טריע דארף מען אוועקשענקען דער מלוכה.

— פארוואס דער מלוכה? עקשנ׳ען מיר זיך איין.

און מיר וועלן ניט אריינגיין אין א דעבאטע מכוח מלוכה און גע־זעלשאפט, זאל אונדזערע איבערגיין, און מיר וועלן נאכגעבן, אז מלוכה און געזעלשאפט איז איין און דאס זעלבע. א טובה טאן דעם מארק־סיסט.

אבער אויך דעמאלט שטייען מיר און פרעגן:

— פארוואס דער געזעלשאפט? דער ארבעטער ארבעט אויף דער פאבריק און די פאבריק געהערט ניט צו אים — נו, זאל ער זי איבער־נעמען פון באלעבאס און אליין ווערן א באלעבאס.

— ס׳טייטש, דאס וועט ניט לייזן די פראגע, — טענה׳ט דער מארק־סיסט.

וועלכע פראגע, פרעגן מיר ווייטער, די ארבעטער פראגע קען גע־לייזט ווערן נאר אויף אזא אופן, און ניט אויף אן אנדער אופן. נאר אוי־סער די „ארבעטער פראגע״ איז פאראנען א געזעלשאפט־פראגע, וועלכע דער מארקסיסט וואלט וועלן פארענטפערן. גאנץ גוט, אבער וואס האט עס צו טאן מיט דעם ארבעטער־קלאס?

איז באמת דער ארבעטער־קלאס זיך מחויב צו לייגן אין דער לענג און אין דער ברייט פאר דער געזעלשאפט?

דער ארבעטער־קלאס, ווען ער וועט קאנסטרואירט ווערן, וועט זיין עגאאיסטיש און וועט זיך ניט פארנעמען מיט קהל׳שע ענינים, נאר מיט זיינע אייגענע אינטערעסן.

ער וועט לייזן די ארבעטער פראגע פון שטאנדפונקט פון ארבעטער־קלאס און ניט פון שטאנדפונקט פון דער געזעלשאפט, אלס אזוינער.

ב.

ארבעטער-קלאס און דער ארבעטער

עס איז דא א שפרוך — „צוליב די בוימער זעט מען ניט דעם וואלד״.

אמאל, ווען מ׳קומט צו זייער נאענט צו די בוימער, און מ׳נעמט בא־טראכטן, אויספארשן, אויסלערנען דאס לעבן, וואקסן, בליען און דארן פון דעם איינצלנעם בוים, פארגעסט מען אינגאנצן אן זיין קהלה, דעם סאד, גארטן אדער וואלד.

יעדער בוים איז זיך אַ וועלט פאַר זיך, אַן אינדיווידואַליטעט, און איי־נער פון אַנדערן איז פאַרשידן; איינער הויך, ריזיק, שפּאַרט אונטער דעם הימל, פאַרטשעפּעט אַ פאַרביישווימענדיקן וואָלקן, דעם קאָפּ פאַרריסן; דער צווייטער קליין, איינגעשרומפּן, איינגעקוואָרט, האַלט זיך נאָענט צו דער מוטער־ערד, האָט מורא אָוועקצוגיין פון איר שויס און פאַרטוך; איי־נער איז שאָטנדיק, צווייגהאַפטיק, באַשאָטן מיט נעסטן, פאַרוויגט מיט ווינטעלעך און באַזונגען; דער אַנדערער — דאַר, אַ פּאָר נישטיקע צוויי־געלעך, אַ מין סריס, רחמנא ליצלן.

אָ, קיין צווייפל ניט, אַז עס איז דאָ צו וואָס זיך צו צוקוקן, וואָס צו לערנען, וואָס אויפצופּאַסן אין יעדן בוים באַזונדער.

אָבער דער שפּרוך וואָרנט אונדז, דערמאָנט אונדז, אַז מיר זאָלן צופיל ניט הינגעריסן ווערן פון דאָס באַאָבאַכטן פון דעם איינצלנעם, איינזאַמען בוים. נאָר מיר זאָלן אים אויפנעמען אַלס איינעם פון די מע־רערע, אַלס איינעם, וואָס גייט אַריין אַלס אַ טייל אין דאָס גאַנצע, וואָס הייסט וואַלד, אָדער גאָרטן.

דעם אמת זאָגנדיק, אין סאָציאַלע פראַגן זיינען מיר דווקא געניגט צו מאַכן אַ קעגנזעצלעכן טעות, אייגנטלעך, מיר טוען מערסטנטיילס פאַר־קערט „צוליבן וואַלד זעען מיר ניט די ביימער".

מיר כאַפּן אויף דאָס אַלגעמיינע, דאָס געזעלשאַפטלעכע, דאָס סאָ־ציאַלע; מיר איגנאָרירן, פאַרזען און פאַרקוקן דאָס אינדיווידועלע, דאָס איינצלנע, דאָס אייגנאַרטיקע.

נאַטירלעך, ווען מ'שטייט פון דער ווייטן, וואָס זעט מען? אַ שוואַרצע געדיכטע מאַסע, עפּעס אַ מין סאָלידע, מאַסיווע זאַך, וואָס איז אומדורכ־דרינגבאַר. ערשט ווען מ'קומט צו נאָענט, דערזעט מען די אינטערוואַלן, די צווישן־שטחים, די בלויזן צווישן בוים און בוים, און די ביימער, אַלס אַזוינע. פון דערווייטנס גיסט זיך עס אַלץ צוזאַמען אין איין שטיק.

די צוויי עקסטרעמען, — דאָס פאַרגעסן אַן די ביימער זיך פאַרטועג־דיק מיטן וואַלד, דאָס פאַרזען דעם וואַלד צוליבן אַריינטאָן זיך און זיך פאַראינטערעסירן מיט די איינצלנע ביימער, — פירן ניט צום ריכטיקן אָפּשאַץ פון סאָציאַלע דערשיינונגען, און דינען אַלס פאַרגרייזער פון די סאָציאַלע פּראָבלעמען, מיט וועלכע מיר האָבן געהאַט צו טאָן, מיר האָבן צו טאָן און מיר וועלן נאָך פאַר־יאָרן און יאָרן האָבן צו טאָן.

דאָס געזאָגטע ווילן מיר אָנווענדן צו דער פראַגע: שטייען מיר יאָ אויפן שטאַנדפּונקט פון אַרבעטער קלאַס, אָדער ניט?

אום צו געבן אַן ענטפער אויף דער פראַגע, דאַרף מען פאַרדעם גוט פאַנאַנדערגלידערן דעם טערמין „אַרבעטער־קלאַס".

די זאַך איז ניט אַזוי איינפאַך, ווי עס זעט אויס. בכלל אין סאָציאַלע דערשיינונגען האָבן מיר אָן אַ שיעור מיסברויכונגען. און מ׳דאַרף זיין זייער פּאַרזיכטיק, ווען מ׳האָט צו טאָן מיט זיי. עפּעס אַ האָר אַראָפּ אָן אַ זייט און איר פאַרבלאָנדזשעט, און דערגרייכט פאַרקערטע רעזולטאַטן, רעזולטאַטן, וואָס זיי זיינען דער היפוך פון דעם, וואָס איר דערוואַרט.

אַרבעטער־קלאַס, וואָס באַדייט עס? הייסט עס די גאַנצע סומע פון יענע מענטשן, וועלכע זיינען פאַרנומען מיט אַרבעט, באַשעפטיקט אין דער פּראָדוקציע?

אויב אַזוי אויסגעטייטשט, דוכט זיך מיר, אַז מיר שטייען מיט בײדע פיס גאַנץ פעסט אויף דעם שטאַנדפּונקט פון אַרבעטער־קלאַס.

איר זעט, אַז איך וויל דאָ ניט אַריינגיין אין קיין חקירות מכוח אַר־בעט און פּראָדוקטיווער אַרבעט.

מיר אַרט ניט, אין דעם געגעבענעם פאַל, אָנצונעמען, אַז נאָר פאַ־בריק־אַרבעט איז ריכטיקע, אמת׳ע, כשר׳ע אַרבעט.

איך וואָלט אפילו גיין ווייטער און אויסקשטעלן דעם וואָרט פּראָ־לעטאַריאַט, צו פאַרבייטן דעם טערמין אַרבעטער־קלאַס.

און דאָ וואָלטן מיר ווייטער שטעלן די פראַגע: וואָס מיינט מען אונ־טערן וואָרט „פּראָלעטאַריאַט״? אויב מ׳פאַרשטייט אונטער דעם די גאַנ־צע סומע פּראָלעטאַריער, אַלע יענע, וואָס זיינען געדונגען, זיינען באַ־שעפטיקט אין דער אינדוסטריע, אין וועלכער זיי האָבן ניט קיין אייגנטום־חלק — קען איך זאָגן בפה־מלא, מיטן גאַנצן הארצן, אַז מיר שטייען אויפן שטאַנדפּונקט פון פּראָלעטאַריאַט אין דער לייזונג פון דער אַרבע־טער־פראַגע.

די צרה איז אָבער, וואָס יענע, וואָס לאָזן פון מויל ניט אַרויס דעם וואָרט „אַרבעטער־קלאַס״ פאַרשטייען אונטער דעם עפּעס אַ מין אַב־סטראַקציע, און ניט דעם קאָנקרעטן סך־הכל פון אַלע אַרבעטער.

אַ ביישפּיל, אַ היסטאָרישער, וועט מאַכן קלאָר די זאַך.

סמיט, דער קלאַסישער פּאָליטישער עקאָנאָמיסט, האָט אָנגעשריבן זיין גרויס ווערק, אויף וועלכן דער ליבעראַליזם האָט געבויט זיינע עקאָ־נאָמישע לערן און האַנדלונגען, אונטערן טיטל: „די רייכקייט פון די נאַ־ציאָנען״. וואָס האָט ער געמיינט, רעדנדיק וועגן רייכקייט אין צוזאַמענ־באַצוג מיטן וואָרט און באַגריף „נאַציאָן״? וואָס איז דער פּשט אַ נאַ־ציאָן איז רייך?

הייסט עס, אַז אַלע יענע, וועלכע ווערן פאַררעכנט פאַר מיטגלידער פון דער נאַציאָן זיינען רייך? אָדער האָבן אַ גלייכן טייל אין די רייכטי־מער, וועלכע די נאַציאָן, אַלס אַ גאַנצע, אַלס אַ קיבוץ, פאַרמאָגט! ביין,

חס ושלום, ניט דאָס. די רייכקייט פון דער נאַציאָן באַדייט, אַז עס זיינען דאָ רייכע אינדיווידן אין דער געגעבענער נאַציאָן. אָט אַזוי ווי אַן אַנטי־סעמיט באַהויפּטעט, אַז די אידן זיינען רייך, ווייל עס זיינען דאָ צווישן זיי איינצלנע פּערזאָנען, וועלכע זיינען מאוים־דיק רייך. ראָטשילד איז רייך — הייסט עס די אידן זיינען רייך.

דער ליבעראַליזם האָט גערעדט וועגן דער נאַציאָן, ווען באמת האָט ער אין זינען געהאַט און אָפּערירט מיט די קעפּ, מיט אַ דינער שיכט פון דער געזעלשאַפט.

דאָ איז דער אומגליק, וואָס אונטער אַ וואָרט, וואָס באַצייכנט דעם כלל, אַ גאַנצן קיבוץ, אַ גאַנצע געזעלשאַפט, רוקט מען אונטער אַ פּאָר איינצלנע פּערזאָנען, וועלכע פאַרשטעלן די געזאַמטשאַפט, פאַרשאָטענען זי מיט זייער גרויס, הויך און דיקייט, און די אַלע מיליאָנען פון יענע קליינע, שוואַכע, נעבעכדיקע ברואים, זעט מען ניט אַרויס.

ווען מ'האָט גערעדט וועגן דער נאַציאָן, דער גרויסקייט, רייכקייט, באַרימטקייט, געלערנטקייט פון דער נאַציאָן — האָט מען אַלעמאָל באמת באַצייכנט די גרויסקייט פון אַ קליינער גרופּע מענטשן, וועלכע האָבן כלומרשט רעפּרעזענטירט די נאַציאָן.

אָט־דער טעות און פאַרבלענדעניש פאַרפאָלגן יעדע גענעראַליזאַציע, וועלכע ווערט אָנגעווענדט אין סאָציאַלע דערשיינונגען, דאָס איז ניט אַ פעלער, וועלכער איז צוגעשטאַנען ספּעציעל צום באַגריף און וואָרט נאַציאָן. יעדער שם הקיבוץ, יעדער וואָרט, וועלכער באַצייכנט אַ געזעמל, וועט באַגעגענען דעם זעלביקן שלים־מזל, וועט אָנמאַכן די זעלביקע צרות, וועט פאַרפירן און פאַרבלענדן, ווייל סוף כל סוף וועט מען אייך אונטעררוקן אַן ערזאַץ, און אָנבאָטן זיך צו האַלטן מיט דער פּיקציע, מיטן אָפּנאַר.

אום דאָס זאָל ניט געשען און מ'זאָל אויסמיידן געמאַכטע פעלערן און ניט אַריינפאַלן כסדר אין די זעלבע סאָציאַלע גריבער, דאַרף מען זיך ניט לאָזן פירן אויפן פאַלשן וועג פון די אַבסטראַקטע באַגריפן, און זען אַריינלייגן אין זיי קאָנקרעטע אינהאַלטן.

מ'דאַרף שטיין אויפן שטאַנדפּונקט פון אַרבעטער, פון יעדן איינצלנעם אַרבעטער, פון יחיד, און גיין אַרויף אָנהויבנדיק פון סאַמע גרונט; דער איינצלנער אַרבעטער איז צו שוואַך צו פאַרטיידיקן זיינע אינטערעסן, דעריבער פאַראייניקט ער זיך מיט אַנדערע אַרבעטער, בכדי צוזאַמען, מיט פאַראייניקטע כוחות, צו באַקעמפן דעם אַלגעמיינעם שונא.

אויפן אַלטאַר פון דעם אַבסטראַקטן באַגריף „אַרבעטער־קלאַס" אָפּפערט מען אויף די ממשות'דיקע רעאַלע אינטערעסן פון די אַרבעטער,

פון אַרבעטער־קלאַס (אָן געגנדזענע פיסלעך), אָבער דערפאַר פאַרטיידיקט מען מיט כל־הכוחות די רעאַלע, די אמת׳ע, די פלייש און בלוט אינטערעסן פון דער גרופּקע, פון דער פאַרטיי אָדער קליקע.

און דעריבער, ווען מען פרעגט אונדז, צי שטייען מיר אויפן שטאַנד־פונקט פון אַרבעטער־קלאַס, ענטפערן מיר אָן קווענקלעניש: זיכער, מיר שטייען, אָבער אונטערן וואָרט אַרבעטער־קלאַס פאַרשטייען מיר די גאַנ־צע סומע מענטשן, וועלכע אַרבעטן, באַטייליקן זיך, אַלס אַרבעטער, אין דער אינדוסטריע, און לעבן אויף שכירות.

אָבער ווען דעם באַגריף פאַלסיפיצירט מען, מ׳גיט אַנשטאָט אים ערזאַצן און דריידלעך און שפּיצלעך און פון פינגער אַרויסגעזויגענע טעאָ־ריעס און גאַנצע בערג פון וויסטע און נישטע חלומות און דאָס אַלץ וויל מען אַרויסגעבן אַלס די אידעאָלאָגיע פון אַרבעטער־קלאַס, און מ׳וויל אונדז איינשמועסן, אַז דער בעסטער וועג צו לייזן די אַרבעטער־פראַגע איז אומצוברענגען די אַרבעטער אין אַן אייגענעם ברודער־קאַמף — וואַרפן מיר עס אָפּ. ווייל מיר פאַרשטייען און זעען גאַנץ קלאָר, אַז אונ־טער דער מאַסקע פון אַרבעטער־קלאַס פיגורירט אַ גרופּע, אַן אַנדער סאָציאַלע אויסבילדעכץ, אַ נאָך־ניט אינגאַנצן אויסגעקריסטאַליזירטע פאָרמאַציע, וועלכע פאַרטיידיקט מיט די ציין און נעגל אירע אייגענע אינ־טערעסן, וועלכע פאַלן בשום אופן ניט צוזאַמען מיט די אינטערעסן פון די אַרבעטער, און די גרופּע פאַרגוואַלטיקט די אַרבעטער, אַ טייל פון זיי, און פאַרטונקלט זייער באַוואוסטזיין און ניט נאָר פאַרנאַכלעסיקט, נאָר באַגראָבט זייערע אינטערעסן. פאַר אָט־דער גרופּע עקזיסטירט ניט דער אַרבעטער קלאַס אין לעבן, נאָר ער געפינט זיך ערגעץ אין אַ הייליקן ספר, אָנגעשריבן ערגעץ פון אַ הייליקן. און אַלע יענע אַרבעטער, וואָס האַלטן ניט פון יענעם ספר און יענעם קדוש, ווערן ממילא אויס אַרבעטער, און זייערע אינ־טערעסן זיינען גאָרניט ווערט, ווי בלאָטע.

דערפאַר זאָגן מיר, כדי צו באַוואָרענען זיך קעגן אָט־דער מיסברוי־כונג, דאַרף מען שטיין אויפן שטאַנדפּונקט פון אַרבעטער און זיך אַרויפ־הויבן צו דער סומע אַרבעטער.

פון אונטן אַרויף און ניט פון אויבן אַראָפּ, סאָציאָלאָגיש גענומען.

אָבער אַזאַ אויפפאַסונג איז אַן אינטעראינדיווידועלע, ניט קיין סאָ־ציאַלע, אַזאַ אַרבעטער קלאַס וואָלט בילדן אַן אינטעראינדיווידועלע פאָר־מאַציע.

ג.

ליבעראַליזאַציע פון אינדוסטריע

סאָציאַליזם — אַ וואָרט, וואָס אַלע ווייסן. אַלע מיין איך יענע, וואָס האָבן אַ באַציאונג צו דער ראַדיקאַלער באַוועגונג.

פונדעסטוועגן וואָלט ניט געשאַט צו פרעגן:

סאָציאַליזם, וואָס איז עס?

פילאָלאָגיש שטאַמט דאָס וואָרט פון „סאָציאוס", אַ חבר. סאָציאַליזם, אויב אַזוי, באַדייט, אַז מ'דאַרף איינפירן „געזעלשאַפטלעכקייט".

און ווען עס האַנדלט זיך, למשל, מכוח דער אינדוסטריע, נוצט מען דעם וואָרט סאָציאַליזאַציע, וואָס מיינט די פאַרגעזעלשאַפטלעכונג פון די מיטלען פון פּראָדוקציע.

אייגנטלעך וואָלט איך זאָגן, אַז סאָציאַליזם איז דער אידעאַל וועגן שאַפן אַ געזעלשאַפט.

איז דען קיין געזעלשאַפט ניטאָ? וועט דער לייענער פרעגן. דאַרף מען דען האָבן אַ באַזונדער לערע, אַ באַזונדערן אידעאַל, וועלכער זאָל באַשטרעבן דעם איינפיר פון אַ געזעלשאַפט?

אויף דעם וועלן מיר ענטפערן: אַז עס איז כמעט ווי ניטאָ קיין געזעלשאַפט.

ס'טייטש, ווי אַזוי איז דאָס? וועט פרעגן דער לייענער און מעגלעך נאָך אַ קוועטש טאָן מיט דער „לינקער" פּלייצע.

די זאַך איז איינפאַך — עס איז דאָ אַ געזעלשאַפט, וועלכע איז צעריסן אויף קלאַסן, וועלכע רייסן זיך אַרום צווישן זיך, קעמפן איינער קעגן אַנדערן, און קיין איינהייטלעכע געזעלשאַפט פאַרמאָגן מיר ניט. פשוט גערעדט, מיר האָבן אַ סומע, אַ צוזאַמענגעם פון עטלעכע קלאַסן, וועלכע שטרייטן איינער קעגן אַנדערן. מיר וואָלטן וועלן האָבן — ריכטיקער, אויפבויען — אַ סאָלידאַרע, איינהייטלעכע געזעלשאַפט מיט אַן אמת'ן ציבור לעבן, וועלכע זאָל זיך שטיצן אויף קעגנזייטיקער הילף, אַנשטאָט וואָס היינט האַלט זי זיך אויף דעם קעגנזייטיקן געשלעג, און שטירדעס, נגישות אָנטאָן.

אין אַ צונויפגעפּרעסטן קנויל מענטשן, וועלכע האַלטן זיך אין קיילן־ביילן, זיינען די איינצלנע זיכער צוזאַמענגענומען אַמאָל אַזוי ענג און פעסט, אַז איר דאַרפט אַ סך כוחות אָנווענדן, בכדי זיי פאַנאַנדערצורייסן. אָבער דאָס איז אַ צוזאַמענבונד, וועלכער ווערט געקניפּט דורך דעם ווילדן פאַרלאַנג איינער דעם אַנדערן אַן אויג אַרויסצונעמען, אַ צאָן אויסהאַקן, אונ־

טערשלאָגן די לונגען וכדומה „כירורגישע" אָפּעראַציעס; יעדער פון די שלעגער באַמיט זיך, פלייסט זיך צוצוקומען וואָס נענטער צו יענעם, וועלכן אים וואָלט זיך געוואָלט צעברעכן די ביינער. אָבער זיי שטופּט צוזאַמען, ברענגט צוזאַמען פיינטשאַפט און קעגנערשאַפט.

און אַזעלכע פאַראייניקונגען — הלוואי וואָלטן זיי בעסער ניט עקזיסטירט.

דאָס אייגענע אונדזער ציבור־לעבן. קיינער קאָן ניט זאָגן, אַז מיר זיינען ניט פאַרבונדן, פאַרפלאָכטן, צונויפגעפּאַרט, כמעט איבערגעפלאָכטן, פאַרשנורעוועט ענג, שטייף. אָבער בשעת מעשה זיינען מיר אויסן ניט צו העלפן נאָר שטערן, ניט טאָן גוטס, נאָר אָנטאָן צרות איינער דעם אַנדערן. און באמת, די פיינטשאַפט און דער פאַרלאַנג אויסצונוצן, אויסצוזויגן איינער דעם צווייטן — דאָס ברענגט אונדז צוזאַמען, דאָס האַלט אונדז צוזאַמען.

אַ פּיאַווקע, וואָס זויגט דאָס בלוט, האַלט זיך גאַנץ פעסט צו צום האַלדז אויף וועלכן זי זיצט אַזוי, אַז איר קענט זי כמעט ניט אָפּרייסן. פון דעסטוועגן איז זי ניט אָרגאַניש צוזאַמענגעבונדן מיטן קערפּער פון יענעם, ווען זי שמאַקצעט אויס.

דאָס אייגענע אונדזער געזעלשאַפט, וועלכע באַשטייט הויפּטזעכלעך פון דריי שאַרף־אָפּגעזונדערטע און דאָך צוזאַמענגעבונדענע באַשטאַנדטיילן.

ביוראָקראַטן, קאַפּיטאַליסטן און פּראָלעטאַריער. זיי האַלטן זיך איינער אָן אַנדערן. די קאַפּיטאַליסטן קענען ניט אויסקומען, קענען קיין לעבן ניט מאַכן, קיין פּראָפיטן ניט אָנהויבן, אָן דעם אַרבעטער קלאַס.

דער ביוראָקראַט ציט זיין חיונה פוןביידן. איבערהויפּט איז ער פאַראינטערעסירט זיי זאָלן זיך אַרומרייסן צווישן זיך. וואָס מער זיי ראַנגלען זיך, אַלץ מער מוז מען אָנקומען צו אים, וועלכער פאַרנעמט זיך מיט דער פונקציע פון „אָרגאַניזירן" די געזעלשאַפט, אויפּפּאַסן אויף דאָס חברה־לעבן אַזוי, אַז עס זאָל פונקציאָנירן, ניט געבראָכן ווערן איבגאַנצן, דאָס געשלעג זאָל זיך ניט אָפּשטעלן, די וואונדן זאָלן האַלטן אין איין טריפן מיט בלוט און אייטער, און ער וועט האַלטן אין צולייגן נאַסינקע טיכעלעך.

וואָס מער ווידערשפּרוכן אין געזעלשאַפט, אַלץ בעסער פאַר אים, ווייל דעמאָלט מוז מען אים נויטיק האָבן, ער זאָל איינפירן שלום, אויפהאַלטן דעם בורג־פרידן, אַרויסגעבן געזעצן און אַכטונג־געבן אויף זייער דורכפיר און אָנווענד אין לעבן; די געזעצן שרייבן פאָר ווי צו שלאָגן, ווי צו ביילן, אויף וועלכן אופן, די ביוראָקראַטן זיינען צייטנווייז כמעט

ווי נייטראַל, ווייל באמת גענומען, דער קלאַס פון ביוראָקראַטן, די כלומרשטע „אָרגאַניזירער“ פון געזעלשאַפטלעכן לעבן, זיינען פאַראינ־טערעסירט אין איין זאַך — אין דאָס פאַראייביקן דעם פּראָצעס פון אַנ־טאַגאָניסטישן צוזאַמענלעב, צוזאַמענעקזיסטענץ פון די פאַרשיידענע קלאַסן אין דער געזעלשאַפט.

אַזוי ווי אַ ריכטער, ווען ער „אַרבעט פון שטיק“, איז פאַראינטע־רעסירט עס זאָלן פאַרקומען וואָס מער סיכסוכים, קריגערייען, צוזאַמענ־שטויסן, אום ער זאָל האָבן וואָס צו טאָן, זיך אַריינלייגן אין אַ שלום, און שליכטן, אויסגלייכן די שטרייטנדיקע פּרעטענזיעס, אַזוי זיינען די ביוראָ־קראַטן, אַלס אַ קלאַס, מיט לייב און לעבן פאַראינטערעסירט, אַז אין דער געזעלשאַפט זאָל זיין וואָס מער טומלעניש, בורעניש, רייסערייען און קעגנ־זאַצן, בכדי מ׳זאָל זיך אָן זיי ניט קענען באַגיין, מען זאָל מוזן אַרויסקוקן צו זייער אַריינמישן זיך און זיי זאָלן ווערן אומבאַדינגט נויטיק אום אויפ־צוהאַלטן דעם גלייכגעוויכט פון געזעלשאַפטלעכן לעבן.

אָט די דריי הויפּט־קלאַסן, ווי אָנגעוויזן, זיינען אויסגעשנירלט, פאַרפּלאָנטערט איינער מיטן אַנדערן. אָבער דאָס איז אַ צרה׳דיקע געזעל־שאַפט, וועלכע ווערט אַזוי אויפגעהאַלטן. דאָס איז ניט קיין געזעלשאַפט אין אמת׳ן זין פון וואָרט.

ווייל געזעלשאַפט, פילאָלאָגיש אפילו, שטאַמט פון וואָרט „געזעל“, וועלכער באַדייט אַ מיטהעלפער, ווי דער העברעאישער וואָרט „חברה“ נעמט זיך פון וואָרט חבר. אָן אמת׳ע חברה קען זיך האַלטן בלויז אויף חבר׳שאַפט.

אָבער קען מען זאָגן, אַז אונדזער היינטיקע געזעלשאַפט איז געבויט אויף חבר׳שאַפט? איז אַ קאַץ מיט אַ מויז חברים? איז אַ שעפּס מיט אַ וואָלף? עס איז כמעט ניטאָ קיין געמיינזאַמעס אין אונדזער ציבור־לעבן, נאָר קעגנגעזעצטעס, און דאָס קעגנגעזעצטע האַלט, צעמענטירט אונדז.

דעריבער זאָגן מיר, אַז סאָציאַליזם אייגנטלעך באַדייט דאָס איינ־פירן, דאָס שאַפן פון אַ געזעלשאַפטלעכן לעבן, דאָס אויפריכטן פון אַ געזעלשאַפט.

דאָס וואָרט געזעלשאַפט עקזיסטירט, עס ווערט גענוצט מיט רעכט צו קליינע פאַרבינדונגען און אַסאָציאַציעס, וועלכע זיינען באמת געבויט אויף דעם פּרינציפּ פון דאָס אַלגעמיינע, געמיינזאַמע.

אָבער אונדזער גרויסער אַלץ־אַרומנעמענדיקער צוזאַמענלעב גייט ניט אַרונטער אונטער אַזאַ קעפּל. ער פאַרדינט ניט דאָס רעכט זיך אָנצורופן „געזעלשאַפט“, ער דערמאָנט גיכער אָן אַ סטאַיע הינט, וועלכע רייסן זיך איבער אַ ביין...

א מעטאפארע, וועלכע פרץ האט גענוצט צו באצייכענען דעם באגריף „פאטערלאנד".

דעריבער זאגן מיר, אז סאציאליזם אייגנטלעך דארף מען דעפינירן אלס אן אידעאל צו שאפן א געזעלשאפט, א פארמאציע, וועלכע עד־היום האט ניט עקזיסטירט.

ביז־אהער, גלויב איך, וועט זיך קיינער מיט מיר ניט אמפערן. לייע־נענדיק, קאן זיין, וועלן אנדערע זאגן, צו וואס ברעכט ער זיך אריין אין אפענע טירן? צוליב וואס מאריך זיין וועגן זאכן, וואס מיר אלע וויסן און אנערקענען?

איך האב אבער גערעכנט, אז עס איז כדאי זיך אפצושטעלן אויף דעם גרונט־באגריף אום דאס וויטערדיקע זאל זיין קלאר.

ווען מיר לאזן זיך ארונטער צו דער עקאנאמישער פראבלעמע און מיר גיבן א פרעג: צו וועמען דארף, על־פי־יושר און שכל־הישר, געהערן די אינדוסטריע? וועלכער אופן פון אנפיר וואלט געבן דעם העכסטן קאפ־פיציענט פון פראדוקטיוויטעט און וואלט אנטשפרעכן די אינטערעסן פון די פראדוצירער?

אויף דעם ענטפערט דער סאציאליסט, אז די אינדוסטריע, די פרא־דוקציע־מיטלען דארפן סאציאליזירט ווערן, דארפן פארגעזעלשאפטלעכט ווערן.

מיר וועלן זיך ניט פארהאלטן לאנג און צוגעבן: ער איז גערעכט.

נאר איין פראגע שטעלט זיך גלייך: איבערגעבן די אינדוסטריע דער געזעלשאפט, מהיכי תיתא, אדער „אלרייט", ווי איר זאגט אין אמעריקע. אבער וואו נעמט מען די געזעלשאפט, וועלכער מ'זאל קענען אנטרויען די ווירטשאפט, די אינדוסטריע?

א געזעלשאפט, אלס א סאלידארער מהות, א געזעלשאפט געבויט אויף חבר'שאפט, אויף דאס געמיינזאמע, וואו נעמט מען עס? דאס איז דאך אן אידעאל, דאס אייגנטלעך קומט דאך דער סאציאליזם ערשט צו פריידיקן און דענקט איינצופירן.

ווען א „געזעלשאפט" וואלט עקזיסטירן, ווען אזא סאציאלער וועזן וואלט זיין בנמצא, וואלט האבן א זינען, איך מיין ביידע, א וויסנשאפטלעכן און פראקטישן, דער פארשלאג צו פארגעזעלשאפטלעכן די פראדוקציע־מיטלען.

ביי היינטיקן טאג אנשטאט א געזעלשאפט, פארמאגן מיר א מין ויתרוצצו הבנים בקרבה, א סומע קלאסן און סאציאלע גרופירונגען, וועלכע רייסן זיך, בייסן זיך, און בכדי זיי זאלן ניט ארויס פון די ראמען, וויסן א

מאָס און אַ שיעור אין געשלעג, האָבן זיי באַשאַפן אַ צאַם, וואָס הייסט שטאַט, און וועלכער האַלט זיי אין זיי זאָלן איינער דעם אַנדערן ניט אי־בערשניידן, אין היץ און צעקאָכעניש פון געשלעג, די רוב סימנים... און אויף אַזאַ אופן האָבן זיי געשאַפן די מעגלעכקייט כסדר אַנצוגיין מיט דעם „שפּיל פון כוחות", ווי זיי רופן עס אין אַ הויכן סטיל...

וואָס טוט מען מיט דער אינדוסטריע, ווען מ'נעמט זי צו, ווען מ'קאָנפיסקירט זי, פון דעם קאַפּיטאַליסטן קלאַס?

עס וואָלט ניט זיין אַזוי שווער זי אָפּצונעמען, ווען מיר וואָלטן וויסן געננוי וועמען מ'דאַרף זי איבערגעבן. וועמען?

דער געזעלשאַפט, וועלכע עקזיסטירט ניט...

אָבער אויף אַזאַ אופן, איבערגעבנדיק דער געזעלשאַפט די אינ־דוסטריע, וועלן מיר טאַקע שאַפן די געזעלשאַפט, קען זיך איינשפּאַרן דער סאָציאַליסט.

אָבער, איך גלויב, אַז יעדער פילט, אַז אָט־דער אַרגומענט איז אַ שוואַ־כער.

וואָס ווילן זיי, די קלאַסן־סאָציאַליסטן אייגנטלעך, מיט איין טריט דערגרייכן צוויי צילן? מיט איין שטיין דער'הרג'ענען צוויי פויגלען איז אַ שווערע זאַך, אָבער פּאַרט מעגלעך, אָבער מיט איין שליידער דער'הרג'ענען איין פויגל, און לעבעדיק מאַכן, אָדער באַשאַפן אַ צווייטע — דאָס איז שוין צופיל קונצן.

דאָס קאָנפיסקירן, „די עקספּראָפּריאַציע פון די עקספּראָפּריאַטאָרן", ווי מאַרקס האָט עס גערופן, קען צעברעכן דעם קאַפּיטאַליסטן קלאַס, אָבער דער אַקט אַליין שאַפט ניט קיין איינהייטלעכע געזעלשאַפט, מחמת דעם, וואָס די לעצטע פאַרמאָגט נאָך אַנדערע פאָרמאַציעס, און בכלל ווערט עס אַזוי גיך ניט געטאָן...

נאָר דער סאָציאַליסט וועט צוגעבן, אַז מ'קען ניט איבערגעבן דער געזעלשאַפט די אינדוסטריע, מחמת די געזעלשאַפט דאַרף נאָך ערשט באַ־שאַפן ווערן, דעריבער וועט ער זאָגן, האָבן מיר פאַרגעלייגט, אַז מ'זאָל איבערגעבן די ווירטשאַפט דעם שטאַט, דער מלוכה, זי זאָל אָנפירן און פאַרוואַלטן די באַלעבאַטישקייט.

אָבער אויב אַזוי, גלויב איך, וועט יעדער אַרבעטער טענה'ן — איך מיין יעדער אַרבעטער, וואָס האָט נאָך אַ קלאָרן, ניט קיין צעדולטן קאָפּ אויף זיינע פּלייצעס — אויב די אינדוסטריע גיט מען ניט איבער דער געזעלשאַפט, נאָר דעם שטאַט — אַן אינסטיטוציע, וועלכע ווערט פאַר־טראָטן הויפּטזעכלעך פון איין קלאַס, דעם ביוראָקראַטן קלאַס — שטעלט זיך די פראַגע: פאַרוואָס זאָל מען עס בעסער ניט אַוועקגעבן דעם אַרבע־

טער־קלאס? יעדנפאלס איז דאך דער ארבעטער־קלאס מער באַרעכטיקט צו פאַרנעמען די אינדוסטריע, אין וועלכער די אַרבעטער זיינען באַשעפ־טיקט, איידער דער ביוראָקראַטן קלאַס?

יעדער מאַרקסיסט־סאָציאַליסט ווייסט, אַז דער שטאַט איז אַ קלאַסן־אינסטיטוציע. ווען עס וואָלטן ניט זיין קיין קלאַסן־ווידערשפרוכן, קיין סתירות און ניגודים, וואָלט דער שטאַט ניט האָבן אויף וואָס זיך צו האַלטן. דאָס איז איינע פון די הויפט־געדאַנקען פון מאַרקסיזם.

דער שטאַט קען ניט זיין דער פאַרטרעטער פון דער קלאַסנלאָזער גע־זעלשאַפט, ווייל לויט זיין עצם מהות נאָך איז ער קאָנסטרואירט אויף דיפערענציאַציעס.

און ווען עס שטעלט זיך די פראַגע:

וועמען זאָל מען איבערגעבן די אינדוסטריע, נאָכדעם ווי די בור־זשואַזיע איז עקספראָפריאירט געוואָרן — דעם אַרבעטער קלאַס, אָדער דעם ביוראָקראַטן קלאַס? דאַרף יעדער סאָציאַליסט בר־דעת ענטפערן: דער אַרבעטער איז בילכער.

ווען עס וואָלט זיך האַנדלען: אַרבעטער קלאַס אויף איין זייט, און די געזעלשאַפט, אַלס אַ גאַנצע, אויף דער אַנדער זייט, דעמאָלט וואָלט מען זיך, אפשר, קענען קווענקלען. אָבער דער אויסקלייב שטייט אַזוי:

אָדער דער ביוראָקראַטן קלאַס, אָדער דער אַרבעטער קלאַס — און דער ענטפער קען זיין מער ניט ווי איינער.

נאָכדעם ווי די אינדוסטריע ווערט צוגענומען ביי דעם קאַפּיטאַליסטן קלאַס, גייט זי איבער אין רשות פון אַרבעטער־קלאַס.

פאַר דעם שטימט דער שכל, דער יושר, און דאָס איז אין איינקלאַנג מיט די אינטערעסן פון דער אינדוסטריע.

נאָך אַלעמען, ווער פירט אָן דעם קאַמף קעגן קאַפּיטאַליסטן קלאַס? דער אַרבעטער.

ווער איז פאַרנומען אין דער אינדוסטריע? דער אַרבעטער־קלאַס. דאַרף ער זי קריגן.

יעדנפאַלס אין דער איבערגאַנגס־צייט.

ווען אַן איינהייטלעכע געזעלשאַפט, אַן אָן־קלאַסן געזעלשאַפט, וועט געשאַפן ווערן, וועלן מיר דעמאָלט זען, ווי אַזוי די אינדוסטריע צו „פאַר־געזעלשאַפטלעכן". אָבער קודם כל מוז מען זי „פאַראַרבעטערן".

לייבאָריזאַציע פון אינדוסטריע, ניט נאַציאָנאַליזאַציע און ניט סאָ־ציאַליזאַציע.

ד.

אַרבעט און קאַפּיטאַל

מיט יאָרן צוריק האָט די דערשיינונג אויסגעזען גאַנץ אייגפאַך.

זי איז באמת געווען דעמאָלט אַ סך פשוט'ער ווי זי איז היינט.

אַמאָל האָט מען זיך פאָרגעשטעלט די זאַך אַזוי:

אַרבעט שטייט, אַזוי צו זאָגן, אויף איין זייט, קאַפּיטאַל אויף דער צווייטער זייט, און צווישן זיי ליגט כמעט ווי אַן אָפּגרונט.

דער צוזאַמענשטויס צווישן אַרבעט און קאַפּיטאַל איז געווען אומגעפּער דער איינציקער, וועלכער האָט זיך געוואָרפן אין די אויגן פון אויספאָרשער פון סאָציאַל־עקאָנאָמישע פענאָמענען.

די, וואָס אַרבעטן, זיינען געדונגענע, פאַרמאָגן גאָרניט, זיינען פאַרנומען אין פאַבריקן, אין אַנשטאַלטן, וועלכע געהערן ניט צו זיי. די פאַרמעגלעכע, די אָנגעשאָטענע זעק, אַרבעטן ניט. זייער עובדא באַשטייט אין דינגען אָדער קויפן אַרבעטס־קראַפט.

דאָ איז אַ סתירה פון אינטערעסן.

און דאָס איז דער איינציקער, דער קאַרדינאַלסטער ווידערשפרוך, וואָס צעעסט אונדזער ווירטשאַפט.

קאַפּיטאַל נעמט אַראָפּ די סמעטענע פון פּראָדוקציע־פּראָצעס און לאָזט איבער די סירוואַראַדקע פאַרן אַרבעטער קלאַס, וועלכער קריגט זיין נעבעכדיקן געהאַלט און פּראַצעוועט, האָרעוועט, אָבער בלייבט אַלעמאָל אַ פרעמדער, אַ שטיף־קינד אין דעם באַלעבאַטישקייט־הויז.

אַרבעט און קאַפּיטאַל — צוויי שונאים. זיי האַלטן אין איין קריגן זיך; איינער ציט צו זיך און דער צווייטער — צו זיך.

אַרבעט האָט אַ יתרון איבער קאַפּיטאַל אין דער הינזיכט:

קאַפּיטאַל קען ניט אויסקומען אָן אַרבעט־קראַפט, פון דעם קוואַל ציט ער זיין חיונה, דאָס הייסט די קאָלאָסאַלע פּראָפיטן. אויף ניט־דערצאָלטער אַרבעט, אויף דעם האָדעוועט זיך אויף דער קאַפּיטאַל און וואַקסט, דער קאַפּיטאַליסטן קלאַס לעבט אויף דעם חשבון פון אַרבעטער קלאַס און מוז צו זיי אָנקומען.

אַרבעט קען זיך אָבער באַגיין אָן קאַפּיטאַל, אָדער קאַפּיטאַליסט. דעריבער אין צוזאַמענשטויס פון די צוויי פאַקטאָרן קען זיך דער אַרבעטער, דער טרעגער פון אַרבעטס־קראַפט, פילן גאַנץ געדולדיק און פאַרריסן, ווייל ער קען אָנפירן דעם קאַמף ביזן סוף, ביז דער פאַרניכטונג פון קאַפּיטאַליסט און קאַפּיטאַליסטישער סיסטעם, בשעת דער קאַפּיטאַליסט קען

ניט, איז ניט בכוח צו פאַרניכטן דעם אַרבעטער־קלאַס, אָן וועלכן די קאַ־פּיטאַליסטישע אָרדנונג וואָלט ניט קענען פונקציאָנירן און אפילו עקזיס־טירן.

יאָ, מיט צענדליקער יאָרן צוריק האָבן די סאָציאַל־עקאָנאָמישע דער־שיינונגען אויסגעזען פיל איינפאַכער, און זיי זיינען באמת ניט געווען אַזוי פאַרפּלאָנטערט, פאַרווירט ווי ביי היינטיקן טאָג.

אַרבעט און קאַפּיטאַל, זייערע צוזאַמענפאַרהעלטענישן, זייערע צוזאַ־מענשטויסן — דאָס האָט פאַרנומען דעם אויבן־אָן אין די עקאָנאָמישע אונטערזוכונגען און אויספאָרשונגען פון לעבן פון יענער צייט.

דער באַאָבאַכטער האָט בלויז דאָס געזען און דאָס אויסשליסלעך פיקסירט.

דער מאָמענט פון אָרגאַניזאַציע, וועלכער פלעכט זיך אַריין און האַלט צוזאַמען די צוויי פאַקטאָרן — אַרבעט און קאַפּיטאַל — האָט זיך ניט שטאַרק־בולט אַנטפּלעקט.

און ווען מ'האָט אים יאָ באַמערקט, האָט מען אים ניט אָפּגעשאַצט לויט זיין חשיבות נאָך; ער איז געלעגן עפּעס ווי אַ שאָטן פון דער געלער זון — געלט־קאַפּיטאַל.

און עס איז קיין חידוש ניט. דער אָרגאַניזאַציע־פאַקטאָר איז ניט געווען אַזוי וויכטיק, ווייל די עקאָנאָמישע קערפּערשאַפטן זיינען געווען פאַרהעלטנישמעסיק קליין אין צאָל און היקף.

די פאַבריקן, ווערקשטאַטן זיינען געווען ניט־געוויקסיק, די צאָל אַר־בעטער, פאַרנומען אין יעדער איינציקער פון זיי, ניט גוואַלדיק גרויס.

אייגנטלעך האָט די אָרגאַניזירטע אַרבעטערשאַפט אַוועקגעשטעלט דעם טראָפּ אויפן וואָרט אָרגאַניזאַציע.

און דאָ האָט מען גענומען דורכטאָפּן דעם פּראָצעס פון אָרגאַניזאַציע אומעטום, אַרויפגייענדיק ביז צו די אָנהויבן פון דער אינדוסטריע און ווירטשאַפט.

עס איז ניט אַזוי וויכטיק דער פאַנאַנדערשייד פון אַרבעטער און זיינע כלים, ווי דער פאַנאַנדער־ריס, וואָס ווייזט זיך אַרויס צווישן איינ־פאַכער אַרבעט פון איינצלנעם אַרבעטער און דער אָנפירנדיקער אַרבעט, וועלכע באַשטייט אין אָרגאַניזירן דעם פּראָדוקציע־פּראָצעס.

ניט נאָר דאָס געצייג האָט זיך אָפּגעטיילט פון אַרבעטער, ער האָט אויפגעהערט צו זיין דער אייגנטימער פון די אינסטרומענטן און פּראָ־דוקציע־מיטלען, וועלכע ער געברויכט. נאָר מער און טיפער: דער אַר־בעטער האָט אויפגעהערט צו באַהערשן דעם פּראָצעס פון אָרגאַניזאַציע.

די ערשטע דערשיינונג איז אַן עקאָנאָמישע, די צווייטע — אַ סאָציאָלאָגישע. און זי איז תוכ׳יקער, וואָרצלדיקער.

דער אָרגאַניזאַציע־פּראָצעס האָט זיך אַרויסגערוקט, אויסגעוואַקסן, געוואָרן אַ וויכטיקער „מאַכער״ און דער איינצלנער אַרבעטער האָט איבער אים קיין שליטה ניט, קיין דעה ניט.

און מיר האָבן דריי מאָמענטן אין יעדער גרויס־אינדוסטריעלן פּראָצעס: אַרבעט, קאַפּיטאַל און אָרגאַניזאַציע.

און דער אַרבעטער שטויסט זיך צוזאַמען ניט נאָר מיטן קאַפּיטאַליסט, נאָר אויך מיטן אָרגאַניזירער, מיטן קלאַס פון אָרגאַניזאַטאָרן.

מיר האָבן נאָך געדאַרפט צוגעבן אַ פערטן מאָמענט — דערפינדונג.

דאָס איז פאַרהעלטנישמעסיק אַ נייער אַרויסוואוקס, און האָט ווייניק אויפמערקזאַמקייט צוגעצויגן צו זיך מצד פון די טעאָרעטיקער, איבערהויפּט פון די אַזוי גערופענע „פּראָלעטאַרישע״ פאָרשער.

אַרבעט און דערפינדונג, דאָס איז אַ נייער קניפּל אויפן שנירל פון עקאָנאָמישע פּראָצעסן.

נעמט די עדיסאָן קאָמפּאַני, די וועסטינגהויז און נאָך און נאָך.

דאָ האָט איר צו טאָן ניט מיט פּשוט׳ע קאַפּיטאַליסטן, קאַפּיטאַליסטישע פירמעס. ניין, דאָ איז קאַפּיטאַל פאַרפלאָכטן מיט אַ דערפינדונג.

און צו דעם מוז מען האָבן אַ באַזונדער צוגאַנג. די אַלטע פּאָליטישע עקאָנאָמיע האָט עס ניט אָפּגעשאַצט.

ווי איר זעט, איז די פראַגע שטאַרק קאָמפּליצירט געוואָרן.

אַרבעט, קאַפּיטאַל, אָרגאַניזאַציע, דערפינדונג — על־כן האָט איר פיר באַשטאַנדטיילן, פיר שותפים פון דעם עקאָנאָמישן פּראָצעס.

נאָר מיר וועלן זיך באַנוגענען מיט די פאַרדעמדיקע דריי, און וועלן זיך אָפּשטעלן אביסל אויפן מאָמענט פון אָרגאַניזאַציע.

דער אַרבעטער־קלאַס, אין קאַמף קעגן קאַפּיטאַל, נעמט זיך אָרגאַניזירן. ער וויל גובר זיין קאַפּיטאַל דורכדעם, וואָס ער, דער אַרבעטער־קלאַס, וועט זיך אָרגאַניזירן אין גרעסערע מאַסן, אין אַ גרעסערער צאָל ווי ער איז אָרגאַניזירט, צוזאַמענגענומען און צוזאַמענגעבראַכט אין איין אָרט פאַרן קאַפּיטאַל, אין דעם אוממיטלבאַרן פּראָדוקציע־פּראָצעס.

די אַרבעטער, ניט ווילנדיק, זיינען פאַרבונדן דורך די געמיינזאַמקייט פון דער אַרבעט.

דאָס טוט דער קאַפּיטאַל אַליין, אַן דעם וואָלט ער ניט געקענט פונקציאָנירן, ער מוז ברענגען די אַרבעטער צוזאַמען, און געבן זיי אַ באַשטימטע שטיקל אַרבעט.

דאָס איז דער ראשית פון אָרגאַניזאַציע. דאָס איז אַ ריין אינדוס־טריעלער פּראָצעס.

דער אַרבעטער נעמט זיך אָרגאַניזירן און אַרויסוואַקסן פון די ענגע ראַמען פון דער איינצלנער פאַבריק אויף וועלכער ער אַרבעט. און ער פאַראייניקט זיך מיט זיין ברודער־אַרבעטער, כדי צו האָבן עפּעס אַ שטיקל דעה, לכל הפחות, איבער די שכירות, וועלכע ער קריגט.

און ניט ווילנדיק, ניט באַמערקטערהייט, נעמט אויסוואַקסן אַ גרופּע „אָרגאַניזירער", מענטשן, וועלכע האָבן אַ באַזונדערע באַגאַבטקייט, אַ באַ־זונדערע באַשאַנקענקייט צו באַהערשן דעם פּראָצעס פון אָרגאַניזאַציע.

אמת, די „אָרגאַניזירער" זיינען די פריינט, די בעסטע גוטע פריינט פון אַרבעטער־קלאַס. זיי זיינען געקומען אים צו העלפן אָנפירן זיין קאַמף, דעם ביטערן קאַמף קעגן זיין שונא, דעם קאַפּיטאַל.

און אין דער ערשטער צייט זיינען זיי באמת לייב פון זיין לייב און ביין פון זיין ביין. אָבער מיט דער צייט, מיטן אָנוואָקס, און אָנקלייב פון אָרגאַניזירטע כוחות, נעמען זיי זיך ספּעציאַליזירן און פּאָוואָלינקע, קאַם־קאַם, נעמען זיי זיך אָפּרוקן, אָפּטיילן פון די מאַסן, און זיי שיידן זיך אַרויס אין אַ באַזונדער קאַטעגאָריע, מיט באַזונדערע אינטערעסן, באַזונ־דערע אָנשויאונגען.

אָבער זיי שטייען נאָך פאַרט אויף דער זייט פון דער באַריקאַדע. זיי שטייען נאָך אַלץ מיטן אַרבעטער קעגן קאַפּיטאַל.

דער פּראָצעס גייט אָן, ער קריסטאַליזירט זיך מער און מער.

קאַפּיטאַל שלאָפט ניט פאַר דער צייט, וואָס דער אַרבעטער־קלאַס אָרגאַניזירט זיך, אַנטוויקלט זיך פיל־ווייניק.

די טעכנישע מיטלען, אָנגעווענדט אין דער אינדוסטריע, ווערן קאָמ־פּליצירטער, און די אינדוסטריע אַליין וואַקסט אויך, די צאָל אַרבעטער, פאַרנומען אין באַזונדערע צווייגן, קוועלט אָן, און איינצלנע, אָפּגעזונ־דערטע געביטן פון אינדוסטריע, וואַקסן זיך צוזאַמען, אָדער גיסן זיך צוזאַמען, עס שווימען אַרויף די טראָסטן און קאַרטעלן.

די אָרגאַניזאַציע־פּראָצעסן, וועלכע ווערן דאָרטן אָנגעווענדט, זיי־נען פיל־פאַכיקער איידער די יעניקע פון די קליינע ווערקשטאַטן.

און קאַפּיטאַל האַלט אויך אין איין אויסטיילן באַזונדערע קאַדרן פון אָרגאַניזירער, פון מענטשן, וועלכע זיינען ספּעציעל פאַרנומען מיטן אָנ־פירן דעם אָרגאַניזאַציע־פּראָצעס.

און פוןביידע זייטן נעמען זיך באַוויזן גרופּן, וועלכע זיינען בעצם געווען גאַנץ פאַרוואַנדט, נאָענט סיי אין גייסט און סיי אין זייער אָרט־פאַרנעם אין דער אינדוסטריע.

דער „אָרגאַניזירער״, וועלכער איז אויסגעוואַקסן אויפן געביט פון אָנפירן דעם קאַמף קעגן קאַפּיטאַל, און דער אָרגאַניזירער פון צווייטן צד, פון קאַפּיטאַל, נעמען זיך דערקענען און איבערשמועסן זיך איבער די קעפּ פון די אַרבעטער און קאַפּיטאַליסטן. זיי נעמען ווערן באַוואוסטזיניק צו אַ געוויסער מאָס און זיי מאַכן אַ פאַרזוך זיך צו פאַראייניקן און זיך עטאַבלירן אַלס אַ נייער קלאַס.

די אָרגאַניזירער פון אַרבעטער קלאַס און די אָרגאַניזירער פון פּראָדוקציע־פּראָצעס דריקן זיך די הענט און ווערן איין קלאַס געשמידט דורך קלאַסן־באַוואוסטזיין און אַלגעמיינקייט פון אינטערעסן.

אַמבעסטן און קלאָרסטן זעט מען עס אין רוסלאַנד, וואו דער קאַפּיטאַליסט איז אַראָפּגעשטויסן געוואָרן פון דער אוואַנס־סצענע, און דער אָרגאַניזאַטאָר, אונטערן נאָמען קאָמיסאַר, האָט פאַרנומען זיין אָרט.

דאָס איז דער קערנדל, דער תמצית פון די גרויסע געשעענישן, וועלכע זיינען פאָרגעקומען אין רוסלאַנד פון 1917—1928, ביז דער קערנדל איז באַוואַקסן געוואָרן דאָרטן, אַדאַנק צו געוויסע היסטאָרישע אומשטענדן, מיט אַ דיקן־ווילדן שאָלעכץ.

אָבער ניט וועגן רוסלאַנד ווילן מיר דאָ שרייבן. מיר נוצן עס מער ניט ווי אַן אָנווייז. אין רוסלאַנד איז עס בולט און קלאָר. אָבער אין אַ שוואַכערער און וויכערער פאָרמע קען מען עס נעמען באַמערקן אין אַלע לענדער, וועלכע זיינען אינדוסטריאַליזירט און די אַרבעטערשאַפט איז אָרגאַניזירט. מער ניט, וואָס דער קאַפּיטאַליסט פאַרשטעלט דאָ מיט זיינע ברייטע פּלייצעס דעם אָרגאַניזירער אין זיינעביידע געשטאַלטן, אַרבעטער אָרגאַניזאַטאָר און אינדוסטריע־אָרגאַניזאַטאָר.

דעם אַרבעטער קלאַס איז די זאַך ניט קלאָר. ער גיט זיך ניט אָפּ קיין ריכטיקן דין־וחשבון אין אַלעם דעם, וואָס דאָ קומט פאָר. ער איז נאָך ניט בכוח צו נעמען איבערשאַצן די שעצער, וועלכע ער האַלט פאַר אייגענע, ווען באמת געהערן זיי גאָר צו אַן אַנדער קלאַס.

ער מיינט נאָך אַלץ, אַז די אידעאָלאָגיע, מיט וועלכער ער טראָגט זיך אַרום, איז זיינע, ווען באמת געהערט זי צו דעם קלאַס „אָרגאַניזירער״, וועלכער האָט פאַר אים געשאַפן די אידעאָלאָגיע און האָט אים איינגעשמועסט, אַז דאָס איז אַן „אַרבעטער אידעאָלאָגיע״.

ווי מיט אַ פופציק־זעכציק יאָר צוריק, האָט זיך דער אַרבעטער קלאַס נאָכגעשלעפּט נאָך די קאַפּיטאַליסטן און זייערע אידעאָלאָגן, אַזוי שלעפּט ער זיך איצטער בלינדערהייט נאָך דעם קלאַס פון אָרגאַניזירער און זייערע „דענקער״. זיי שטעלן אים צו זיין גייסטיקע שפּייז, וועלכע ער עסט מיט גרויס געשמאַק, און ער ווייסט ניט, אַז זיי סמ׳ען אים אָפּ, אַז

זיי פארפירן און פארווירן אים. ער ווייסט עס ניט קלאר, דייטלעך, באַ־וואוסטזיניק. אָבער אינסטינקטיוו, אין די טיפענישן פון זיין קלאסן־נשמה, פילט ער עפעס, שפירט ער עפעס און ער נעמט זיך פארהאלטן מיט גרויס פארדאכט צו זיינע „גרויסע גוטע פריינט", וועלכע דער־קלערן זיך אים אין ליבע צען מאל א טאג, און האבן אים העלטער ווי זיך אליין.

דערווייל איז עס א טונקעלער געפיל. אָבער ער לאזט זיך שוין באמערקן.

דער אַרבעטער קלאס, פאר די לעצטע צענדליק יאר נאך דער רו־סישער לעקציע, וועלכע ער האט געקראגן און באצאלט גאנץ טייער רבי־געלט, נעמט ביסלעכווייז מאנעווורירן. ער נעמט אנווערן זיין תמימות און אומשולדיקייט, זיין קינדערשן צוטרוי צו יענע, וואס רעדן כסדר אין זיין נאמען.

ער נעמט, הגם גאנץ טונקל, איינזען, אז ער האט מער שונאים ווי ער האט זיך פארגעשטעלט, אז יענע, וועלכע זיינען כלומרשט זיינע פריינט, זיינען בעצם געגנומען אויך מער ניט ווי פארמאסקירטע שונאים. און ווען עס האנדלט זיך וועגן פראקטישע, סטראטעגישע מאסרעגלען, נעמט ער ארויסווייזן מער פארזיכטיקייט.

ווי איך האב געזאגט — ער מאנעווורירט; ער קוקט און טראכט פון וועלכן שונא קען מען קריגן, ארויסרייסן גרעסערע הנחות. דערפאר איז ער ביי זיך ניט אזוי תקיף ווי פאר דעם אין אנגריף אויפן קאפיטאליסטן־קלאס.

ווי יענער אַרענדאטאר אין בראנשטעטערס מעשה, האט ער מורא צו בעטן א מפלה אויפן פריץ, טאמער וועט דער צווייטער פריץ, וואס וועט קומען נאך דעם ערשטן, זיין נאך א גרעסערער שונא ישראל, און נאך גרויזאמער שינדן די פעל.

דער אַרבעטער קלאס נעמט זיך אַרומקוקן און איבערלייגן און זיך פארטראכטן: יא, דער קאפיטאליסט איז א דם־שונא, אָבער דער „אַר־גאניזירער", וואס טראגט א שיינעם נאמען, איז גאר ניט אזא גוטער פריינט.

און דער טונקעלער באוואוסטזיין דיקטירט די פארזיכטיקייט, וועל־כע עס ווייזן אַרויס לעצטנס גרויסע אַרבעטער קערפערשאפטן, די קאנ־פעדעראציעס פון פראצע אריינגערעכנט. דערפאר לאזן זיך הערן אזוי העזה'דיק די שטימען מכוח א פארשטענדיקונג, אויסגלייך צווישן אַרבעט און קאפיטאל.

דער אַרבעטער קלאס נעמט פילן, אז א שונא שטייט הינטער זיין

רוקן און טשאַטעוועט אים. ער וואַרט און קוועלט אָן פון הנאה, אַז אָט־אָט וועט דער אַרבעטער בייקומען דעם קאַפּיטאַליסט, אָבער אין געשלעג וועט ער אַזוי אָפּגעשוואַכט ווערן, אַז ער, דער דריטער, דער נייער אויפגעקומענער, וועט זיך אים אַוועקזעצן אויפן רוקן און פאָרן ווייטער רייטנדיק אויף אים.

דער פּחד פאַרן דריטן — דאָס איז דאָס כאַראַקטעריסטישע אין דער אַרבעטער פּסיכאָלאָגיע פון אונדזער צייט.

ה.

קאַפּיטאַל, אַרבעט און שטאַט

אייגנטלעך, האַלט דער מלוכה־סאָציאַליסט אין איין טענה׳ן אַז דער אַרבעטער דאַרף בלויז זען אויסצונוצן דעם שטאַט, דעם מלוכה־אַפּאַראַט, די געזעצגעבערישע מאַכט אין זיין קאַמף קעגן קאַפּיטאַל.

אַרבעט און קאַפּיטאַל ראַנגלען זיך. די קאַפּיטאַליסטן זיינען אין דער מינדערהייט, די אַרבעטער — אין דער מערהייט, און היות אַז אין לאַנד הערשט אַ דעמאָקראַטיע, זיינען די אַרבעטער בכוח צו געברויכן זייערע פּאָליטישע רעכט, אַלס אויסקלייבער, אַלס שטימען־אָפּגעבער, און בזה האופן אויסאַיבן אַ דרוק אויפן קאַפּיטאַל, אַרויסגעבנדיק סאָציאַלע געזעצן, וועלכע זאָלן שטיין אויף דער וואַך און אָפּהיטן דעם אַרבעטער און פאַרטיידיקן זיינע פּאָזיציעס.

דאָס איז דער אָנהויב פון דער אַרגומענטאַציע און געדאַנקען־גאַנג.

און כל־זמן דער מלוכה־סאָציאַליסט האַלט זיך אין די גרענעצן פון אויסנוצן דעם שטאַט, מוז מען צוגעבן, אַז ער רעדט כמעט ווי צו דער זאַך.

כל־זמן דער שטאַט עקזיסטירט, דאַרף מען זען, אַז ער זאָל פּאַרוואַלטעט ווערן אַזוי, אַז ער זאָל ניט נאָר ניט שטערן דעם אַרבעטער־קלאַס אין זיין קאַמף פאַרן אויסבעסערן זיין לאַגע, נאָר פאַרקערט, ער זאָל נאָך אים אַרויסהעלפן.

דאָס איז אייגנטלעך געווען איינער פון די הויפּט־געדאַנקען פון לאַסאַלן. אין אַמעריקע זעט מען ווי שווער עס איז אויסצונוצן די אַזוי גערופענע דעמאָקראַטיע צו גונסטן פון אַרבעטער־קלאַס, אָבער טעאָרעטיש גענומען קען מען דאָך אָבער ניט באַהויפּטן, אַז אַזאַ זאַך איז בעצם ניט מעגלעך.

און דער מלוכה־סאָציאַליסט, אין דעם ערשטן טייל פון דעבאַטירן

קעגן דעם אַנאַרכיסט, האָט זיך געפילט גאַנץ תקיף, שטייענדיק אויף אַ געזונטן באָדן פון אַ רעאַלן פאַרשטיין און אויפפאַסן די סאָציאַל־פּאָלי־טישע ווירקלעכקייט.

אַ דעמאָקראַטיע בינדט פאַנאַנדער גאַנצע אוצרות כוחות, פאַר וואָס זאָל עס דער אַרבעטער־קלאַס ניט אויסנוצן, דער קלאַס, וועלכער קען גרינג געווינען אַ מערהייט. אמת, אַ מערהייט וואָלט דער אַרבעטער־קלאַס ערשט דעמאָלט געקענט קריגן, ווען ער וואָלט זיך געהאַט פאַראייניקט מיטן מיטל־קלאַס, אָבער דאָס זיינען איינצלהייטן, וועלכע רירן אָן בלויז די טאַקטישע זייט, ניט דעם פּרינציפּ.

ווייטער, אַמאָליקע יאָרן האָבן די מלוכה־סאָציאַליסטן געגלויבט, אַז דער מיטל־קלאַס וועט גאַר אין קורצן אונטערגיין, ווערנדיק צעשפּלי־טערט, אַ טייל פון אים פאַרשלונגען פון פּראָצעס פון פּראָלעטאַריזאַציע, וועלכער קומט פאַר און אַ צווייטער טייל פון פּויפּעריזאַציע. איינס פון די ביידע, האָבן זיי גע׳טענה׳ט: אָדער דער מיטל־קלאַס וועט אונטער־גיין און פאַראַרימט ווערן און אַזוי אַרום אַראָפּגעוואָרפן ווערן פון די וואָגשאָלן, אָדער ער וועט אַריינגעצויגן ווערן אין די רייען פון די אַר־בעטער, אַדאַנק דעם, וואָס דער גרויסער קאַפּיטאַל, ווי אַ גרויסער פיש, פאַרשלינגט דעם קליינעם געשעפטס־מענטש מיט זיין געשעפט.

איך וויל זיך דאָ ניט אַריינלאָזן אין אַ פאַנאַנדערנעם פון דעם טעזיס.

וואָס מיך אינטערעסירט איז די צווייטע העלפט פון דער באַהויפּ־טונג.

און איך מוז זאָגן, אַז אויף וויפיל די ערשטע העלפט האָט אויסגע־זען פּראַקטיש און רעאַליסטיש, אויף אַזוי פיל איז די צווייטע העלפט אינגאַנצן אומרעאַליסטיש, און הויפּטזעכלעך ניט אויסגעהאַלטן לאָגיש.

זעט, מען הויבט אָן מיט דעם געדאַנק, אַז אַרבעט דאַרף אויסנוצן דעם שטאַט אין קאַמף קעגן קאַפּיטאַל, און מ׳פאַרענדיקט מיט דעם פאַר־שלאַג, אַז אַלץ, די אינדוסטריע, די ווירטשאַפט, סיי די פּראָדוקציע און סיי דער אויסטויש, זאָלן אָוועקגעגעבן ווערן דעם שטאַט, אין זיין רשות און יוריסדיקציע. ער זאָל ווערן דער בעל־הבית פון דעם.

פאַרוואָס קומט עס אים? צוליב וואָס זאָל עס אַזוי געטאָן ווערן? פאַר־וואָס זאָל דער אַרבעטער־קלאַס אַזוי זעלבסט־מערדעריש האַנדלען?

זאָלן מיר נאָכגעבן דעם סאָציאַל־דעמאָקראַט, אַז דער שטאַט דאַרף און קען אויסגענוצט ווערן. אָבער פון דעם איז נאָך גאַנץ ווייט צום צווייטן געדאַנק — אַז דער שטאַט זאָל אַלץ איבערנעמען. מ׳לייגט כלומרשט פאַר דעם אַרבעטער־קלאַס, אַז ער זאָל אויסנוצן דעם שטאַט, און צום סוף

שטעלט זיך אַרויס, אַז דער שלוס, דער סוף־פּסוק איז, אַז דער שטאַט זאָל זען אויסנוצן דעם אַרבעטער־קלאַס און ביי אים אַוועקנעמען דיווירט־שאַפט.

און עס איז מערקווירדיק, אַז אייגנטלעך ווידערהאָלט זיך דאָ דער אייגענער טעות, וועלכן מיר האָבן שוין עטלעכע מאָל אויפגעדעקט אין מלוכה־סאָציאַליסטישן געדאַנקען־גאַנג.

זיי הויבן אָן מיט אַ קלאַסן אידעאָלאָגיע, מיט אַ קלאַסן־קאַמף — און פאַרפאַרן אין סאָציאַליזירונג, אין איבערגיין צו אַן איינהייטלעכער געזעלשאַפט. מ'קען דאָך ניט האַלטן דעם שטעקן ביי ביידע עקן. אויב מ'שטייט אויפן שטאַנדפּונקט פון אַרבעטער־קלאַס, דאַרף מען אויף דעם שטאַנדפּונקט בלייבן און מ'קען ניט פּלוצלונג אַריבערשפּרינגען, פאַר־לאָזנדיק דעם שטאַנדפּונקט פון קלאַס און זיך שטעלן אויף אַן אַלגעמיין געזעלשאַפטלעכן באָדן.

דאָ איז דער איבערבראָך נאָך מער שרייענדיק.

מ'הויבט אָן מיט דעם איינפאַכן און גלאַטן געדאַנק, אַז דער אַרבעטער קלאַס זאָל זען אויסנוצן דעם שטאַט, די סאָציאַלע געזעצגעבעריי, און מ'גייט פּלוצלונג אַריבער אין אַ דיאַמעטראַלן קעגנזאַץ — אַוועקגעבן אַלץ דעם שטאַט.

דער אַרבעטער ווערט אַריינגעצויגן, כמעט ווי אַריינגענאַרט, אונ־טער דעם אויסרייד פון אויסנוצן דעם שטאַט, אַלס פאַרמיטלער פון די צוויי קעמפּנדיקע צדדים; אָבער דער לעצטער שאַרט זיך צו און פון אַ פאַר־מיטלער ווערט ער פאַרוואַנדלט אין אַ בעל־הבית, און ער נעמט צו די באַלעבאַטישקייט. שטילערהייט, מעשה־קאַץ, רוקט ער זיך צו צו דער ווירטשאַפט, נעמט זיך אַריינמישן און צום סוף לייגט ער אַרויף אויף איר זיין לאַפּע.

פון דער ראָלע פון אַ פאַרמיטלער און אַ בעל־רחמים, וועלכער נעמט זיך אָן די קריוודעס פון אַרבעטער קלאַס, ביזן איבערנעמען די ווירט־שאַפט, איז אַ רעכט שטיקל וועגס.

לאָמיר געבן אַ קוק ווי דער דריטער שטאַנד און דער קאַפּיטאַ־ליסטן קלאַס האָבן געהאַנדלט בנוגע דעם שטאַט.

אמת, זיי האָבן אים אויסגענוצט אין זייער קאַמף קעגן די פעאָדאַלן, קעגן די פּריצים, זיי האָבן אַרויסגעגעבן געזעצן און אָפּגעשאַפט די פּרי־ווילעגיעס פון די הערשנדיקע שטאַנדן, עקספּראָפּריאירט זייער לאַנד, באַ־רויבט זיי פון זייערע טיטולן און רעכט... און דאָ האָבן זיי זיך אָפּגע־שטעלט. זיי האָבן זיך קיינמאָל ניט דערטראַכט צו דער מאָדנער היס־טאָרישער פאַרבלענדעניש־נאַרישקייט: אַז היות מ'נעמט צו די גיטער,

דעם ערד־באַזיץ פון די גרויסע פּריצים, דאַרף מען עס אַוועקגעבן דעם שטאַט.

בנוגע דער פּויערים־פראַגע האָבן עס אַלע פאַרשטאַנען, אַז אויב מ'שאַפט אָפּ לייב־אייגנטום, הייסט דאָס, אַז מען מוז נעמען די ערד און איבערגעבן עס דעם פּויערטום, די יעניקע, וועלכע באַאַרבעטן עס, קול־טיווירן עס, און ניט דעם שטאַט.

מ'האָט דאָך דאַרטן אויך געקענט מאַכן דעם זעלביקן גרייז און אָפּ־שאַפנדיק פּריוואַטן לייב־אייגנטום, איינפירן בשעת מעשה מלוכה לייב־אייגנטום. דאָס הייסט לאָזן פאַנטשיזנע, נאָר האָבנדיק עס נאַציאָנאַלי־זירט אָדער סאָציאַליזירט.

עס קומט טאַקע עפּעס אויס, אַז די מלוכה־סאָציאַליסטן האַלטן די אַרבעטער פאַר גרעסערע נאַראָנים ווי די פּויערים. מ'דאַרף אָבער צופיל ניט בויען אויף יענעמס נאַרישקייט... ווייל טאָמער נעמט ער און ווערט פלוצלונג קלוג?

דערפאַר טאַקע איז פאַרגעקומען דער אומדערוואַרטער דורכפאַל מיטן רוסישן אַזוי גערופענעם „קאָמוניזם". זיי האָבן געפּריידיקט דעמאָ־קראַטיזם כל זמן עס האָט זיך געהאַנדלט וועגן אויסנוצן די דעמאָקראַ־טיע קעגן דעם קאַפּיטאַליסטן קלאַס, אָבער ווי נאָר די מלוכה, אין דער סאָציאַלער פערזאָן פון דעם ביוראָקראַטן קלאַס, האָט פאַרנומען די ווירט־שאַפט, אַ זאַך, נאָך וועלכער זיי האָבן געגאַרט און געלעכצט, האָבן זיי גלייך פאַרקירעוועט אויף אַ דיקטאַטור. ווייל דער שטאַט, ווערנדיק בעל־הבית, אַן עקאָנאָמישער סוביעקט, שטויסט זיך צוזאַמען מיט אַלע איבער־ריקע קלאַסן, מיטן מיטל־שטאַנד און מיטן אַרבעטער־קלאַס. און כדי זיך צו באַוואָרענען אַנטקעגן אַזוי פיל שונאים, וועלכע זיינען נאַטירלעכער־ווייזע אַ מערהייט אין געזעלשאַפט, מוז דער שטאַט אָנווענדן דראַקאָנישע געזעצן און מעטאָדן.

דאָס איז אַ רעזולטאַט פון דער אומלאָגישקייט פון דעם זאַץ. אויסנוצן דעם שטאַט איז איין זאַך, און איך צווייפל שטאַרק, צי דער קלאַסישער אַנאַרכיזם איז געווען גערעכט אין זיין איינשפּאַרן זיך אויף דעם פּונקט, און דערקלערן דעם שטאַט אַלס עפּעס אַ מין טאַבו, אַ מין שרץ, וואָס איז מטמא, פאַראומרייניקט יעדערן, וועלכער רירט זיך צו צו אים.

אָבער דערפאַר בנוגע דער צווייטער העלפט איז דער אַנאַרכיזם גע־ווען אויסגעהאַלטן ביז גאַר און זייער רעאַליסטיש.

אַרבעט נויטיקט זיך אין שטאַט יעדנפאַלס ניט מער ווי קאַפּיטאַל. און פאַרוואָס זאָל אַרבעט, דער אַרבעטער־קלאַס, זיך דערקלערן פאַר אַזאַ גרויסן גוטן פריינט פון שטאַט אַזוי, אַז ער זאָל אים אַלץ אָנפאַרטרויען?

און אויב די קאַפּיטאַליסטן, אין דער פאַרשוין פון די ליבעראַלן און זייערע יורידישע אידעאָלאָגן, האָבן דערקלערט דעם שטאַט אַלס אַ נאַכט־שומר, וואו איז דער שכל, יושר און לאָגיק, אַז אַרבעט זאָל אים פּראַקלאַמירן אַלס דעם „כל־וכל" פון דער נייער געזעלשאַפט, אים אַלץ אָוועקגעבן, אָוועקשענקען.

די בעסטע דעמאָקראַטיע קען ניט באַוואָרענען דעם אַרבעטער קעגן די מיסברויכן פון שטאַט אויף מאָרגן נאָכדעם ווי דער לעצטער נעמט איבער און פאַרוואַלט די גאַנצע ווירטשאַפט. דער ביוראָקראַט ווערט זיין אַן ערגערער בעל־הבית און עקספּלואַטאַטאָר פון קאַפּיטאַליסט.

און איך שטעל זיך ניט פאָר, אַז דער אַרבעטער קלאַס ווערט מיט גוטן גיין אויף דעם וועג פון אָוועקגעבן די ווירטשאַפט, פאַר דער באַהערשונג פון וועלכער ער קעמפט קעגן קאַפּיטאַליסט, דעם שטאַט.

ווען דער אַרבעטער־קלאַס ווערט איבערנעמען די ווירטשאַפט, ווערט ער עס האַלטן פאַר זיך, אָנערקענענדיק דאָס רעכט פון אַרבעט, פון אַרבעטער אויף זיינע פּראָדוקטן.

„האוחז בידי" איז פאָרט די בעסטע תפילה.

ניט שוין זשע פאַרשטייט עס ניט דער אַרבעטער־קלאַס?

ז.

די אַרבעטער פראַגע

עס זיינען דאָ פראַגן, וועלכע בעצם גענומען זיינען איינפאַך, נאָר אַ דאַנק געוויסע אומשטענדן האָט מען זיי אַזוי פאַרדרייט און פאַרקרוטשעט אַז, ווי מ׳זאָגט אין רוסיש, „דער טייוול אַליין קען אַ פוס צעברעכן".

צו דעם סאָרט געהערט אויך די אַרבעטער פראַגע.

זעט ווי מאָדנע די זאַך איז פאַרקריפּלט געוואָרן.

אַ מלוכה־סאָציאַליסט האַלט אין איין טענה׳ן, אַז ער שטייט אויפן שטאַנדפּונקט פון אַרבעטער קלאַס, אַז ער פאַרטיידיקט די אַרבעטער אינטערעסן, אַז ער פאַרטיפט דעם אַרבעטערס קלאַסן־באַוואוסטזיין, אַז ער פריידיקט אין פירט אָן דעם קלאַסן־קאַמף. און עס וואָלט זיך געוועלן אים גלויבן, אַז ער טוט עס טאַקע, אָבער פּלוצלונג גיט ער זיך אַ בויג איבער, אַ וואָרף אַריבער און ער שטייט שוין מיט בײדע פיס אויפן שטאַנדפּונקט פון דער געזעלשאַפט, אַלס אַזוינער, אָדער נאָך ריכטיקער, אויף דער פּלאַטפאָרמע פון שטאַט. און אַזוי שליידערט ער זיך פון עק צו עק מיט אַזאַ שנעלקייט, אַז עס איז שווער צו זאָגן וואו שטייט ער באמת.

ווי אַזוי לייזט אַ מלוכה־סאָציאַליסט די אַרבעטער־פראַגע?

ער האָט איין ענטפער: די אינדוסטריע דאַרף נאַציאָנאַליזירט ווערן.

נאַציאָנאַליזירט ווערן — וואָס באַדייט עס? אַוועקגעבן עס דער נאַציאָן, אַלס אַזוינער.

דאַן רעכט, איז עס דאָך אַן ענין פאַר דער נאַציאָן, פאַר דער גאַנצער באַפעלקערונג. און אויב אַזוי, אויב די נאַציאָן, אַלס אַ גאַנצע, קריגט אַ ווירטשאַפט, אַן אינדוסטריע — דאַרף זי דאָך זיין פאַראינטערעסירט אין דעם, צו קריגן עס, און זי מעג זיך אָנשטרענגען טאָן עפּעס צו גונסטן פון דעם איבערגאַנג פון דער ווירטשאַפט פון די פּריוואַטע הענט, אין וועלכע די ווירטשאַפט געפינט זיך, צו קהל'שע הענט און רשות. דער שטאַנדפּונקט איז דעמאָלט אַן אַלגעמיין־געזעלשאַפטלעכער שטאַנדפּונקט. אַ געזעלשאַפט קען ניט דערוואַרטן צו קריגן אַ ווירטשאַפט פאַר גאָרניט טאָן. די געזעלשאַפט, אַלס אַ גאַנצע, וויל איבערנעמען די ווירטשאַפט און אָנגיין מיט דער אַרבעט, אַדמיניסטרירן זי, פאַרוואַלטן זי צו איר טובה; צו וועמען דאַרף מען זיך דעמאָלט ווענדן מיט דער פּראָפּאַגאַנדע־אַרבעט? צו דער געזעלשאַפט. ווי אַזוי קען מען דאָ אָנווענדן אַ קלאַסן־שטאַנדפּונקט?! ווען דער ענין אינטערעסירט אַלעמען אָן אויסנאַם פון קלאַס, ווען אַלע שיכטן פון פאָלק בעמען איבער די אינדוסטריע — טאָ זאָלן זיי אַרבעטן דערפאַר. זאָלן זיי קעמפן דערפאַר.

אַזאַ שטאַנדפּונקט איז באמת אַ נאַציאָנאַלער, אַן „עקאָנאָמיש־נאַציאָנאַלער". אויב די נאַציאָן איז אַ גאַנצע זאַך, איז עפּעס אַ מהות, דאַן דאַרף זי זיך אַרויסווייזן אויפן עקאָנאָמישן געביט ווי זי האָט זיך, צו אַ געוויסן גראַד, אַרויסגעוויזן אַלס אַ יש אויפן פּאָליטישן פעלד. זי האָט געשאַפן אירע פּאָליטישע אינסטיטוציעס, וועלכע געהערן ניט צו פּריוואַטע מענטשן, נאָר צו דער נאַציאָן, אַלס אַ גאַנצער, זאָל זי שאַפן דאָס גלייכן אין עקאָנאָמיק. זאָל זי טאָן דאָס אייגענע אין דער ווירטשאַפט.

נאַציאָנאַליזאַציע פון אינדוסטריע — איז ניט קיין לייבאַריזאַציע פון אינדוסטריע. עס איז בשום אופן ניט דאָסזעלביקע. אויב עס איז אמת, אַז די באַפעלקערונג וועט געווינען פון דעם, וואָס די אינדוסטריע וועט ווערן נאַציאָנאַליזירט, אויב דער זאַץ איז אַ ריכטיקער, דאַרף מען אים אַרויסזאָגן מיטן גאַנצן מויל, און ציען אַלע קאָנסעקווענצן פון אים. זיך ניט שעמען און זיך אָפּזאָגן פון קלאַסן־שטאַנדפּונקט, ווייל אין דעם פּלאַן, אין דער לייזונג איז אַריינגעצויגן באמת די גאַנצע חברה, אַלע סאָציאַלע עלעמענטן, דער קהל, דער גרויסער רבים. אָנהויבן אָבער מיטן אַרבעטער־קלאַס, אַרבעטער־קלאַסן־באַוואוסטזיין, קלאַסן־קאַמף, שטיין כלומרשט אויפן קלאַסן־שטאַנדפּונקט — און צום סוף פאַרפאַרן אין נאַציאָנאַליזאַ־

ציע, קען מען ניט. צו זאָגן דאָס מינדסטע וועגן דעם — עס איז ניט אויסגעהאַלטן, עס איז ניט לאָגיש. מ׳פאָדערט אויף איין קלאַס ער זאָל קעמפן, ער זאָל זיך אָנשטרענגען, ער זאָל געבן קרבנות, ער זאָל אָנפירן אַ סאָציאַלע רעוואָלוציע. דאָס זיינען אַלץ זאַכן, וואָס ווערן ניט גרינג דורכגעפירט, וואָס קאָסטן ענערגיע, מי, אָנשטרענג און על־כּולם לעבנס. די רעדער פון דער געשיכטע ווילן זיך פון זיך אַליין ניט דרייען, מ׳דאַרף זיי שמירן.

ווער דאַרף עס אַלץ טאָן? ווער איז עס מחויב צו טאָן? דער אַרבעטער־קלאַס. ווער וועט קריגן דעם רעזולטאַט? דעם קריג, דעם קלאַסן־קריג פירט אָן דער אַרבעטער — ווער וועט נעמען די „רויב", די קלאַסן־רויב, דעם געווינס? אָ, דאָס וועט נעמען די גאַנצע געזעלשאַפט, דער קהל וועט איבערנעמען דיווירטשאַפט. אויב אַזוי, זאָל דער קהל אָנפירן דעם קריג, זאָל ער זיך באַטייליקן אין די קרבנות, אין אָנשטרענג, אין געשלעג. און אויב ער טוט עס טאַקע — טאָ ווי אַזוי קען מען רעדן וועגן אַרבעטער־קלאַס ספּעציעל, וועגן זיין שטאַנדפּונקט, וועגן זיינע אינטערעסן?

די לייזונג פון דער פראַגע איז אין ווידערשפּרוך מיט דער פאָרמולירונג פון דער פראַגע. דאָס הייסט געהאַלטן דעם שטריק ביי ביידע עקן. מ׳קען דאָך ניט באַצייכענען אַלס „אַרבעטער שטאַנדפּונקט" אַזאַ מאָדנעם צוגאַנג צו דער פּראָבלעמע. דאָס וואָלט זיין אַ פאַלשער קלאַסן־שטאַנדפּונקט. כּל־זמן מ׳דאַרף, שונא ישראל, אָנלייגן מיט קאָפּ, ברענגען אָפּפער — שטייט מען אויפן אַרבעטער שטאַנדפּונקט, דאָס הייסט, מ׳פאָדערט אויף דעם אַרבעטער עס צו טאָן.

און ווען עס האַלט שוין נאָכן זיג, ווען מ׳האַלט ביים טיילן דאָס געוואונענע — דעמאָלט שטעלט מען אַרויס גאָר אַן אַנדער שטאַנדפּונקט, דעמאָלט לאַדט מען איין די גאַנצע געזעלשאַפט. זי זאָל קומען און זאָגן איר דעה, און נעמען באַלעבאַטעווען איבער דער ווירטשאַפט, וועלכע דער אַרבעטער־קלאַס האָט מיט זיין מסירות נפש און בלוט־פאַרגיסונג אַרויסגעריסן פון די קאַפּיטאַליסטן.

איך גלויב, אַז די מלוכה־סאָציאַליסטן זיינען אַביסל צו גרויסע אַלט־רואיסטן... צו גרויסע נדבנים אויפן אַרבעטער־קלאַס׳ חשבון... איינס פון די ביידע, אָדער בייטן אינגאַנצן דעם שטאַנדפּונקט און זיך אַוועקשטעלן אויף אַן אַלגעמיין־מענטשלעכן שטאַנדפּונקט, און אַוועקוואַרפן די פלאַפּלעריי וועגן אַרבעטער קלאַסן־באַוואוסטזיין, קלאַסן־קאַמף וכדומה, אָדער זיך שטעלן אויפן קלאַסן שטאַנדפּונקט און פאָרמולירן די לייזונג פון דער אַרבעטער פראַגע אַלס די ליבאָריזאַציע פון אינדוסטריע, פּשוט גערעדט, אָן פרעמדע ווערטער, איבערגעבן די ווירטשאַפט אין רשות פון אַרבעטער

קלאַס, ניט אָװעקגעבן די װירטשאַפט, די אינדוסטריע דער נאַציאָן, נאָר דעם אַרבעטער־קלאַס. דאָס װאָלט שטימען מיטן אָנהויב, דאָס װאָלט זיין אין איינקלאַנג מיט דער טעאָריע פון קלאַסן־קאַמף, קלאַסן־באַוואוסטזיין.

אָבער דאָס איז נאָך ניט אַלץ. די פאַרוױרעניש װעט נאָך געדיכטער װערן, װען מיר װעלן נעמען אויסטייטשן דעם װאָרט „נאַציאָנאַליזאַציע” אָדער „סאָציאַליזאַציע”. איינפאַך גערעדט, הייסט דאָס, אַז מ׳לייגט פאָר דעם אַרבעטער־קלאַס צו באַקעמפן דעם קאַפּיטאַליסטן־קלאַס, צו „עקס־פּראָפּריאירן די עקספּראָפּריאַטאָרן”, אָװעקצונעמען ביי זיי די װירט־שאַפט און אָװעקגעבן זי דער רעגירונג.

װעלכער סאָרט פון אַ רעגירונג? דאָס איז אַ מחלוקת פון די פּוסקים, דאָס איז אַ שטרייט־פראַגע. סאָציאַל־דעמאָקראַטן זאָגן — אַ דעמאָקראַטי־שע רעגירונג; קאָמוניסטן זאָגן — אַ דיקטאַטאָרישע רעגירונג, אַן אַרבע־טער און פּויערים מאַכט. זיי רופן עס די דיקטאַטור פון פּראָלעטאַריאַט מיט אַ „צוטשעפּ” פון פּירער.

מיר װעלן דאָ ניט עפענען קיין דיסקוסיע צי אַ דעמאָקראַטיע איז באמת דעמאָקראַטיש, צי די אַרבעטער רעגירונג איז באמת אַן אַרבעטער־רעגירונג. דאָס װאָלט אונדז אָפּגעפירט פון דער פראַגע, װעלכע מיר װילן באַהאַנדלען. נאָכגעגעבן, ביידע שיטות זיינען גוט. אָבער די פראַגע בלייבט דאָך אַלץ: פאַרװאָס זאָל דער אַרבעטער קלאַס נעמען אַ װירטשאַפט, װעלכע ער האָט דערוואָרבן, זאָלן מיר זאָגן, אין אַ סאָציאַלער רעװאָלוציע אָדער אויף אַן אַנדער אופן, און זי אָװעקגעבן דער דעמאָקראַטישער אָדער דער דיקטאַטאָרישער רעגירונג?

װען איר פרעגט אַ קאָמוניסט: װעלכע פאָרמע פון אַ רעגירונג עקזיס־טירט אין אַמעריקע, אין פראַנקרייך, אין דייטשלאַנד? װעט ער אייך ענטפערן: דאָרטן עקזיסטירט אַ דיקטאַטור פון דער בורזשואַזיע, און קעגן אַט־דער דיקטאַטור װיל ער אויפריכטן אַ דיקטאַטור פון פּראָלעטאַריאַט.

גיט אים נאָך, טוט אים אַ טובה. זאָל זיין אַזוי. אָבער עס װאָלט גע־לוינט זיך צוצוקוקן צו דער „דיקטאַטור פון דער בורזשואַזיע”, זען װי אַזוי זי פירט זיך אויף, װען זי איבט אויס איר דיקטאַטאָרישע מאַכט. קיי־נער װעט ניט זאָגן, למשל, אַז די מאָרגאַן חברותא זיינען קעגנער פון דער אַמעריקאַנער מלוכה, דאָס אייגענע קען קיינער ניט באַהויפּטן בנוגע פאָרדן, ראַקפעלערן און כדומה פירמעס. די אויבן אויסגערעכנטע נעמען זיינען ניט קיין קעגנער פון אַ רעגירונג בכלל און ניט קיין שונאים פון דער בורזשואַז־דעמאָקראַטישער רעגירונג. פאַרקערט, מ׳װעט גאַנץ גרינג קענען איינזען, אַז זיי זיינען די גרעסטע, בעסטע גוטע פריינט פון דער רעגירונג, װעלכע פאַרטיידיקט זייערע אינטערעסן, װאַכט איבער זיי, גיט

אַכטונג מ׳זאָל זייערע אינטערעסן ניט שעדיקן, ניט פון אינעווייניק און ניט פון דרויסן. אָבער נאָך אַלעמען, ניט קוקנדיק אויף דער גאַנצער גוטער פריינטשאַפט, וואָלט קיינעם פון די פירמעס ניט איינגעפאַלן צו נעמען זייערע געשעפטן און אָנטרויען זיי, אָדער אַוועקגעבן זיי זייער רעגירונג, הגם די לעצטע איז „זייערע״, פאָלגט זיי, געהאָרכט זיי, אָדער, וואָס נאָך בעסער, ליגט ביי זיי אין קעשענע...

שטעלט זיך פאָר אַ „טעאָרעטיקער״, וועלכער זאָל קומען צו דעם קאַפּיטאַליסטן קלאַס און זאָל אים פאָרלייגן ער זאָל אַוועקשענקען די ווירטשאַפט און רייכטימער, וועלכע ער פאַרמאָגט, צו זיין רעגירונג, צו זיין ליבער טייערער מלוכה. קיין באַוואוסטזיניקער קלאַס וועט עס קיינמאָל ניט טאָן. און קיין באַוואוסטזיניקן קלאַס וועט מען עס ניט פאָרלייגן.

פאַרוואָס? ווייל ער וואָלט זיך אויסלאַכן פון אַזאַ פּלאַן. און ווען איר וואָלט נעמען איינ׳טענה׳ן: סטייטש, פאַרוואָס זאָלט איר ניט טרויען „אייער״ רעגירונג, זי איז דאָך אייערע, איר פאַרמאָגט דאָך אַ „בורזשואַזע דיקטאַטור״, גיט איר, זאָל זי פאַרוואַלטן אייער ווירטשאַפט; וואָלטן זיי שמייכלען אין די וואָנצעס, און זאָגן בערך בזה הלשון: — שוטה איינער, די רעגירונג איז „אונדזערע״, ווייל מיר האַלטן די ווירטשאַפט אין אונדזערע הענט און זי דאַרף צו אונדז אָנקומען פאַר יעדן גראָשן. אין דעם מאָמענט, ווען מיר וואָלטן איר אַוועקגעגעבן אונדזער ווירטשאַפט, וואָלט די רעגירונג אויפהערן צו זיין אונדזערע — מיר וואָלטן ווערן „אירע״. היינט באַלעבאַטעווען מיר איבער איר און דעמאָלט וואָלט זי זיך איזדעקעוועט איבער אונדז. און דאָס איז אַ שטיקל אונטערשייד.

און דעם אומגעלומפּערטן פּלאַן, וועלכן קיינער וואָלט קיין העזה ניט האָבן פאָרצולייגן דעם קאַפּיטאַליסטן קלאַס, האָט מען פאָרגעלייגט, מיט אַ גאַנץ ערנסטער וויסנשאַפטלעכער מינע דעם אַרבעטער־קלאַס און מ׳האָט עס אַרויסגעגעבן פאַר אַן „אידעאָלאָגיע פון פּראָלעטאַריאַט״.

דעמאָקראַטיע, סאָוויעטן, וועלכע פאָרמע פון אַ רעגירונג דאָס זאָל ניט זיין, אָבער פאַרוואָס קומט איר די ווירטשאַפט?! פאַרוואָס זאָל דער אַרבעטער־קלאַס איר אַוועקגעבן „זיין״ ווירטשאַפט? דער קאָמוניזם צעדריסט זיך שרייענדיק, אַז ער וועט שאַפן אַן אַרבעטער רעגירונג. רעכט. זאָל זיין אַזוי. די בורזשואַזיע פאַרמאָגט דאָך אַ בורזשואַזע רעגירונג, און די פירמעס ראָטשילד, מאָרגאַן און אַנדערע זיינען ווייט פון אַנאַרכיסטישע געדאַנקען. זיי זיינען חו״ש ניט קיין אפיקורסים אין דעם גלויבן, אַז מ׳דאַרף אַ שטאַט און זיי האָבן אים, נאָר אין זאַך ווייסן זיי קלאָר —

די ווירטשאַפט האַלט מען בעסער פאַר, זיך איידער מען גיט עס אַוועק דער רעגירונג, דער „אייגענער" רעגירונג.

און דער אַרבעטער קלאַס — מוז ער עס דווקא זיין נאַרישער פון אַלע אַנדערע קלאַסן, און אַוועקשענקען די ווירטשאַפט, וועלכע קומט אים, פאַר וועלכער ער קעמפט, פאַר וועלכער ער בלוטיקט — דער רעגירונג, ווען זי איז שוין אפילו זיינע? אָבער דער פּראָלעטאַריאַט איז גאָר אַן אַנדער ענין. ער, דער פּראָלעטאַריאַט, האָט גאָרניט וואָס אָנצואווערן... אוודאי, היינט האָט ער נאָך ניט קיין סך צו פאַרלירן, אָבער אויף מאָרגן פאַרלירן. ער קען פאַרלירן די ווירטשאַפט, די פאַבריקן, די בענק, וועלכע נאָך דעם ווי ער קאָנפיסקירט דעם קאַפּיטאַליסטן קלאַס, האָט ער וואָס צו ער האָט נאָר וואָס פאַרנומען אין קאַמף און געשלעג.

די אַרבעטער־פראַגע, אויב מ'שטייט אויף אַן אַרבעטער־שטאַנדפּונקט, קען האָבן איין לייזונג —

איבערגעבן די ווירטשאַפט דעם אַרבעטער קלאַס און ניט טרויען זי קיין שום רעגירונג שבעולם, אפילו דער בעסטער.

ז.

דער אַרבעטער-קלאַס און זיין טאַקטיק

פויערטום און אַרבעטערטום

סיי מאַרקס און סיי לאַסאַל, ווען זיי רעדן וועגן אַרבעטער־קלאַס און זעען פאַרויס זיין נצחון, שעפּן זיי זייער זיכערקייט אין דעם פאַקט, וואָס די בורזשואַזיע האָט זיך אַרויפגעאַרבעט און אַריבערגע־שטיגן די פּריצים, זיי פאַרשטויסן, פאַררוקט אין אַ ווינקל סיי עקאָנאָמיש און סיי פּאָליטיש. זיי זאָגן כמעט בזה הלשון: אַזוי ווי די בורזשואַזיע האָט באַזיגט די פעאָדאַלן, אַזוי מוזן די פּראָלעטאַריער בייקומען די היינ־טיקע פּריצים, די מאַגנאַטן פון גאָלד און געלט. דאָ ליגט, לויט זייער פאַר־שטיין, דער „היסטאָרישער מוז" פון געשיכטלעכער אַנטוויקלונג.

אָבער די אַנאַלאָגיע שטעלט פאַר מיט זיך אַ טעות, אַ מיאוסן טעות. און זי איז זייער פאַרפירעריש. דער פאַרגלייך פירט ניט אַרויף אויפן וועג, נאָר דווקא אַראָפּ פון וועג.

דער פּראָלעטאַריאַט, פאַרשטאַנען אין דעם זינען פון אַן אַרבעטער־קלאַס, איז מיט דער בורזשואַזיע גאָרניט צו פאַרגלייכן. די בורזשואַזיע איז, פאַרהעלטניסמעסיק, געווען אַ גאַנץ נייער קלאַס; די בורזשואַזיע

איז ניט געוואַקסן פּראָפּאָרציאָנעל מיטן וואוקס, אויסשפּרייט, קוואַליפי־קאַציע און פּאַרגרעסערונג פון דעם אַדל־שטאַנד, פון די פּריצים. די פּריצימשע ווירטשאַפט איז ניט איר ווירטשאַפט. די בורזשואַזיע האָט באַשאַפן די שטאָט, די פאַבריק, דעם אויסטויש פון סחורות, דעם האַנדל און דערנאָך זיך געשמאַק אַ נעם געטאָן צו דער פּראָדוקציע, בשעת דער פּריץ איז געווען און געבליבן אַ „מחובר לקרקע״, אַ צוגעבונדענער צו זיין שטיק לאַנד, צו זיין הויף, צום דאָרף, איבער וועלכן ער האָט „געקי־ניגט״. די בורזשואַזיע איז ניט דער קאָנטער־אַגענט פון אַדל־שטאַנד, פון דער פּריצים׳שאַפט. זי איז, כביכול, עפּעס אַ מין נייע „באַשעפע־ניש״, אַן אייגנאַרטיקער „אויפטו״ אויפן געביט פון עקאָנאָמיק און פּאָ־ליטיק. די בורזשואַזיע איז עפּעס ווי אַ מין נייער אַדל־שטאַנד, נאָר פון אַן אייגנאַרטיקן סאָרט; די בורזשואַזיע איז אַ מין נייע אַריסטאָקראַטיע, ניט פון „בלויען בלוט״, נאָר פון „געלט״. דער אמת׳ער קאָנטער־אַגענט פון דעם אַדל־שטאַנד, זייער אַנטאַגאָניסטישער עלעמענט, איז דער פּויערטום.

דער פּויערטום האָט אָפּגעטאָן, ביז צו אַ געוויסן גראַד, זיין שטיקל אַרבעט. ער האָט אויסגעפירט דאָס זייניקע. מ׳האָט פּאַרט באַזייטיקט „פּאַנ־שטשיזנע״ (לייב־אייגנטום, „קרעפּאָסטנאַיע פּראַווא״). און ווייל אין אַג־ריקולטור זיינען די מאַסן אַרבעטער ניט געווען פּאַרבונדן צווישן זיך אָרגאַניש, און עס איז דאָרטן ניט געווען קיין מאַשינען באַאַרבעטונג פון דער ערד (אפילו ביי היינטיקן טאָג הינקט עס נאָך שטאַרק אונטער לגבי דער אינדוסטריע), דערפאַר האָט מען אויף יענעם געביט געלייזט די פּראַגע ניט דורך אַ העכערער פּאַראייניקונג פון דער ערד־אַרבעטעריי, נאָר, פּאַר־קערט, מ׳האָט די גרויסע הויפן, אימעניעס צעברעקלט. אַנשטאָט דעם איין גרויסבאַזיצער, דעם פּריץ, און די מאַסע ערדלאָזע פּאַראָבקעס—די פּריצי־שע, ערד־פּראָלעטאַריער—האָט מען געשאַפן אַ גרויסע צאָל פון קליינע באַ־לעבאַטימלעך. ווי איר זעט, איז די לייזונג פון דער פּראַגע געווען גענייגט אין דער זייט פון אייגנטום. זאָלן אַלע האָבן עפּעס אַ שטיקל אָנהאַלט אויף דער ערד, ווייניק ערד, אָבער גוט פּאַרטיילט, און אַנשטאָט דער גרויסער „אַגראַרע פּראָדוקציע״ האָט מען גענומען איינפירן קליינע ערד־אַרבע־טעריי.

פּאַרוואָס האָט מען אַזוי פּאַרענטפערט די פּויערים־פּראַגע? פּאַרוואָס איז מען געגאַנגען אַראָפּ אַנשטאָט צו גיין אַרויף? דאָס איז דערפאַר, וואָס גרויס גוט־באַזיץ האָט ניט געהאַט קיין רעכטפאַרטיקונג אין די פּראָצעסן און מעטאָדן פון ערד־קולטיווירונג. די באַאַרבעטונג איז סיי־ווי־סיי פּאַר־געקומען כמעט ווי אויף אַ קליינעם מאַסשטאַב. די קאָאָפּעראַציע פון די

„כאַלאָפּעס“ איז סיי־ווי־סיי געווען אַן איינפאַכע; די צעטיילונג פון דער אַרבעט איז דאָרטן ניט געווען אַזוי פאַרצווייגט ווי אין דער אינדוסטריע און ניט אַזוי נויטווענדיק. יעדערער האָט זיך ס׳רוב געפאָרעט באַזונדער, באַאַרבעט זיין שטיקל גאָרטן אָדער פעלד. דערפאַר האָט מען עס געקענט אַזוי גרינג פאַנאַנדערטיילן, פאַנאַנדערשניידן. עס איז געווען אַ גרויסער הויף, אַ סך אַרבעטער, גרויסע שטרעקעס לאַנד, אָבער די ערד־ווירטשאַפט איז ניט געווען קאָמפּליצירט. זי איז געווען גרויס אין שטח, אָבער פּשוט בנוגע די פאָרמעס פון אָרגאַניזאַציע; און אירע פונקציעס האָבן געקענט דורכפירן פריוואַטע פערזאָנען, אַרבעטנדיק באַזונדער, מיט אַ גרעסערן דערפאָלג, איידער זייענדיק פאַרבונדן צוזאַמען און פּלאָנטערנדיק זיך איינער דעם אַנדערן אונטער די פיס.

ווייטער דאַרף מען צוגעבן, אַז די סאָציאַל־פּאָליטישע פּראָצעסן, די ווירטשאַפטלעכע און מלוכה׳שע ענדערונגען זיינען פאָרגעקומען ניט אָן דער ווירקונג פון דער בורזשואַזיע, וועמעס סקעלעט האָט זיך שוין דאַן פאָרמירט און זי האָט שוין גענומען אויסאיבן איר איינפלוס אויף דעם גאַנג פון די געשעענישן; און די בורזשואַזיע האָט ממש פאַרהייליקט די אידייע פון פּריוואַטן אייגנטום, האָט עס געהאַלטן פאַר אַ „דבר שבקדושה“, געמאַכט פון דעם אַ „געטשקע“. און אונטער איר השפּעה איז די לייזונג פון דער פאַנשציזנע־פראַגע געגאַנגען אויפן וועג פון פאַרשטאַרקן די פּאָזיציעס פון קליינעם, פּריוואַטן באַזיץ.

און דאָ איז פאָרגעקומען אַ מאָדנע דערשיינונג.

די גבורה און מאַכט פון די פּעאָדאַלן, פון די פּריצים, איז געלעגן אין ביידע געביטן, סיי אין באַלעבאַטישקייט און סיי אין פּאָליטישער אַד־מיניסטראַציע. די פּעאָדאַלן האָבן באַזעסן ניט נאָר לאַנד, נאָר פּאָליטישע מאַכט דערצו. זייערע „מלוכהלעך“, זייערע „שלעסער“ זיינען געווען זייערע פעסטונגען. און גרויס גוט־באַזיץ איז צוזאַמענגעפאַלן מיט זייער פּאָלי־טישער הערשאַפט. זיי זיינען געווען כמעט ווי אומאָפּהענגיק פּאָליטיש פון וועלכער ניט איז אויבערמאַכט. און די בורזשואַזיע, — אין איר ער־שטער פאָרמאַציע, רעדנדיק אין נאָמען פון דריטן שטאַנד, פון דער נאַ־ציאָן בכלל, פון דער גאַנצער באַפעלקערונג, — האָט זיך אַ נעם געטאָן אַרויסצורייסן פון די פּריצישע הענט דעם פּאָליטישן מעכאַניזם. זיי האָבן גענומען באַפרייען די פּאָליטיק פון דעם רשות און שליטה פון די פּעאָ־דאַלן מיט זייערע קליינטשקע השגות, קליינלעכע אינטערעסן און פאַר־נעם, מיט זייער קינדערשן שפּיל אין קליינע סיניאָר־לענדעלעך און כדומה מאָנטשינקע „מדינהלעך“. פּאָליטיק מיט עקאָנאָמיק זיינען דאָך ענג פאַר־

בונדן, האָט מען געדאַרפט ברעכן די פעאָדאַלישע עקאָנאָמישע מאַכט אויף אַמאָל מיט דער פּאָליטישער.

אָבער ווי פאַרשידן זיינען געווען די וועגן און מיטלען!

בעת אין פּאָליטיק האָט מען זיך אַ הויב געטאָן און געשאַפן די נאַציאָנאַלע מלוכה, אַ פּאָליטישן מעכאַניזם, וועלכער נעמט אַרום די גאַנצע נאַציאָן, געשאַפן אַ שטאַרקערן און גרעסערן און מער קאָמפּליצירטן אַפּאַראַט, איידער דער פריערדיקער, איז מען אין דער עקאָנאָמיק געגאַנגען, אַזוי צו זאָגן, צוריק; פון אַ פאַרהעלטניסמעסיק גרויסן מעכאַניזם האָט מען אַראָפּגעזונקען צו גאָר אַ קליינעם.

און פּאָליטיק מיט עקאָנאָמיק האָבן זיך פונאַנדערגעשיידט און זייערע אומפאַנגען פאַלן ניט נאָר ניט צוזאַמען, נאָר בשעת איינער איז געוואָרן אַ גיגאַנט, גרויס ווי עוג־מלך־הבשן, איז דער אַנדערער פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ קאַרליק, קליין ווי אַ „פּימפּערנאָטער". און ווער ווייסט ווען זיי וועלן זיך צוזאַמענגיסן, אָדער אפשר קיינמאָל ניט.

די פּאָליטישע ספערע איז געוואָרן ברייטער; די עקאָנאָמישע, בנוגע אַגריקולטור, איז געוואָרן אינטענסיווער, אָבער שמעלער. אַזוי אַרום האָט די בורזשואַזיע פאַרפונדעוועט דעם פונדאַמענט פון פּריוואַטן באַזיץ. דאָס איז געטאָן געוואָרן מיט אַ מיין, און אויך דערפאַר, ווייל דעמאָלט האָט מען די פראַגע ניט געקענט לייזן אַנדערש. דערצו איז בכלל ניט געווען קיין גרויס באַדערפעניש אין אַ גרויסן אומפאַנג אין דער ספערע פון ערד־אַרבעטערישער טעטיקייט. און די באַפרייאונג פון די פּויערים האָט אַ סך בייגעטראָגן צו דעם אַרויפשטייג און פאַרפעסטיקונג פון דער בורזשואַזיע, וועמעס קראַפט האָט זיך געפונען אין אַ פאַרקערטער פּראָפּאָרציע צו דער גבורה פון די פעאָדאַלן. די אָפּשוואַכונג פון די פעאָדאַלן האָט באַדייט אַ פּאָזיטיווע פאַרשטאַרקונג פון דער בורזשואַזיע.

דער פּראָלעטאַריאַט, ווען פאַרשטאַנען אַלס דער אַרבעטער־קלאַס, שטייט אַנטקעגן דער בורזשואַזיע, פּונקט ווי דער פּויערטום איז געשטאַנען קעגן דעם אַדל־שטאַנד, אָבער בשום אופן ניט אין דער באַציאונג, אין וועלכער די בורזשואַזיע האָט זיך געפונען בנוגע די פעאָדאַלן.

אָט דער געדאַנק, ווי פּשוט ער זעט אויס, איז פון קאָלאָסאַלער וויכטיקייט. און צום גרויסן באַדויערן, האָבן אים פאַרזען אַ סך טעאָרעטיקער, ניט נאָר די סינדיקאַליסטישע דענקער מיט דזשאָרדזש סאָרעלן בראש.

סאָרעל נעמט אָן, ניט אונטערזוכנדיק, די פאַלשע אַנאַלאָגיע, און דערנאָך אַנטוויקלט ער זיין אייגענעם געדאַנק.

ער טענה׳ט: די בורזשואַזיע קודם צו איר באַפרייאונג האָט געשאַפן

איר אייגענע אינסטיטוציע, איר באַזע, נעמלעך, די שטאַט, דעם מסחר און די פּראָדוקציע. לכן, אויב דער פּראָלעטאַריאַט וויל באַפרייט ווערן, דאַרף ער שאַפן עפּעס ענלעכעס. ער דאַרף אויפריכטן אַן אייגענע אינסטי־טוציע, צו וועלכער די בורזשואַזיע זאָל ניט האָבן קיין צוטריט. און וואָס דאַרף ער און קען ער שאַפן? דער ענטפער איז, לויט סארעלן, דעם סינ־דיקאַט און די קאָנפעדעראַציע פון אַרבעט. און די דאָזיקע אַרבעטער־שאַפונגען וועלן דינען אַלס פעסטונגען און שטיץ־פונקטן פאַרן פּראָלע־טאַריאַט. זיי וועלן אים געבן די מעגלעכקייט צו באַזיגן די בורזשואַזיע און אויך אָנפירן מיטן סאָציאַלן לעבן אויף מאָרגן נאָכן זיג.

דער קאַמף, וואָס די בורזשואַזיע האָט אָנגעפירט קעגן דעם אַדל־שטאַנד, איז ניט קיין ביישפּיל פאַרן פּראָלעטאַריאַט, פאַרשטאַנען אַלס דער אַרבעטער־קלאַס, וועלכער איז איר קאָנטער־אַגענט, איז פאַרנומען צוזאַמען מיט איר אין זעלביקן פּראָצעס פון פּראָדוקציע, און ער, דער פּראָלעטאַריאַט, איז לחלוטין ניט מחויב צו שאַפן אַ נייע ווירטשאַפטלע־כע אינסטיטוציע. די בורזשואַזיע, ווען זי שאַפט ניט אירע אינסטיטו־ציעס, פרעג איך אייך, וואו וואָלט זי זיך געפונען? זי האָט זיך דאָך געדאַרפט אַרויסוויזן, אַנטפּלעקן איר כוח, איר שאַפונגס־קראַפט! זי האָט דאָך ניט געקענט אויסוואַקסן אונטערן קנאַפּל פון די פעאָדאַלן און בלייבן אין דאַרף; און זי האָט געמוזט זיך אַרויסציען אין שטאָט אַריין און זיך אויסשפּרייטן און געדייען.

אָבער דער פּראָלעטאַריאַט — אויב מ׳פאַרשטייט אונטערן וואָרט דעם קלאַס פון אַרבעטער, אַלס אַ גאַנצן, און ניט דעם טיפּ פון אָרגאַניזירער, וועלכער נעמט זיך ערשט שעמעוודיק באַווייזן — איז צוגעגליכן צו דעם פּויערטום. זיין כוח ליגט פאַרבאַהאַלטן אין די פאַלדן פון דער קאַפּיטאַ־ליסטישער ווירטשאַפט. ער איז שטויב, ער האָט קיין ווערט ניט כל־זמן ער איז ניט אָרגאַניזירט, כל־זמן פּאָליטיש האָט ער ניט קיין שום באַטרעף. אָבער ווי נאָר ער נעמט זיך אָרגאַניזירן, — און זאָל עס אפילו געטאָן ווערן אין נאָמען פון זיינע קליינלעכע, אַלטעגלעכע אינטערעסן לשם דער פאַרבעסערונג פון זיין לאַגע, צוליב דער דערהויבונג פון זיין וואויל־שטאַנד, וואָס דריקט זיך אויס אין אַ נישטיקער פאַרגרעסערונג פון זיין לוין, — ווי נאָר ער איז אָרגאַניזירט, וואַרפט ער אַן אַ פּחד אויף זיינע קלאַסן שונאים מיט זיין קראַפט, זיין פּאָליטישן כוח, וועלכער שעפּט פון צוויי קוואַלן: פון עקאָנאָמישער גבורה און פיזישער פּשוטער שטאַרקייט, וועלכע נעמט זיך פון דעם, וואָס ער באַזיצט די גרויסע צאָלן, די מי־ליאָנען.

אמת, דעם בילד מאָל איך דאָ אויס אַביסל צו־ראָז. די עקאָנאָמישע חשי־

בות זיינע ליידט שטאַרק פון דעם, וואָס די פּאַראַנטוואָרטלעכע פונקציעס אין דער ווירטשאַפט ווערן ס׳רוב דורכגעזעצט פון זיינע קלאַסן־שונאים. און בנוגע אָרגאַניזאַציע, קריגט דער מעדאַל אַ צווייטע זייט. ווייל פּונקט ווי ער, דער פּראָלעטאַריאַט, נעמט ווערן „אָרגאַניזירט״, שטעלט זיך גלייך אין זיין שפּיץ אַ נייער „טיפּ״, און דער אַרבעטער קלאַס ווערט געטריבן דעמאָלט זיך צו באַגנוגענען מיט בייטן זיין „באַלעבאָס״, וועלכער קומט צו שאַפן נייע קעגנזייטיקע פאַרהעלטענישן. אָבער דאָס איז טאַקע די הויפּטזאַך, פאַר וועלכער די בורזשואַזיע האָט אַזוי טויט־מורא, זי פילט דווקא אין דער דערשיינונג דעם אָנזאָג פון איר טויט. אַ נייער באַלעבאָס קלאַפּט אין טיר פון דער געזעלשאַפט, און אויף וועלכע כפּרות דאַרף מען זי, די בורזשואַזיע?

ניט אויף די ביישפּילן פון קאַמף, געפירט פון דער בורזשואַזיע קעגן די אַדל־לייט, נאָר אויף דעם שטרייט, וואָס די פּויערים האָבן אָנגעפירט קעגן זייערע הערן — אויף דעם האָט מען געדאַרפט אָנווייזן, אויף דעם האָט מען געדאַרפט האַלטן קאָנצענטרירט די גאַנצע אויפמערקזאַמקייט. וואָס האָבן די פּויערים געטאָן? זיי האָבן געבונטעוועט, געמאַכט אויפשטאַנדן. דער דערפאָלג איז אַלעמאָל אָפּגעהאַנגען פון דער שטופע פון אָרגאַניזירטקייט פון יענע בונטן.

דאָס אייגענע דאַרף טאָן דער פּראָלעטאַריאַט.

אַרבעטער רעוואָלוציאָנערישקייט

ווען מיר פאַרשטייען אונטערן וואָרט „פּראָלעטאַריאַט״ פּשוט די אַרבעטער, דעם קלאַס, וואָס פּראַצעוועט און איז פאַרנומען אין דער אינדוסטריע דירעקט, דעמאָלט איז גאָר אַן אַנדער ענין. דער אַרבעטער־קלאַס דאַרף זוכן זיין היסטאָרישע אַנאַלאָגיע אין דעם פּויערטום און ער דאַרף זיך ניט פאַרדרייען דעם קאָפּ מיט שאַפן נייע אינסטיטוציעס, אַלץ וואָס ער דאַרף טאָן איז שאַפן קעמפנדיקע אַפּאַראַטן, מיט דער הילף פון וועלכע ער זאָל קענען פאַרנעמען וואָס אים קומט, דאָס הייסט, פּשוט גערעדט, פאַרנעמען די ווירטשאַפט, פאַרכאַפּן, עקספּראָפּריאירן די באַלעבאָטישקייט. אַזוי אַרום, דער פּשוטער געדאַנק פון פאַרגלייכן די ראָלע פון פּראָלעטאַריאַט פון אונדזער צייט צו דער ראָלע פון פּויערטום אין דער צייט פון פּאַנשציזנע, וואַרפט ליכט אויף דער אויפגאַבע פון די אַרבעטער און אויף זייערע טאַקטישע פּראָבלעמען. די אַרבעטער דאַרפן זיך צוזאַמענרעדן, פאַרשטיין זייער היסטאָרישע עובדא און שאַפן די קעמפנדיקע אַפּאַראַטן־פאַראייניקונגען, וועלכע וואָלטן זיי געבן אַ מעגלעכקייט

זיך צו דערשלאָגן צו דאָס זייעריקע. זיי דאַרפן דאָ ניט אויפטאָן קיין נייעסן, קיין חידושים, זיי דאַרפן ניט שאַפן קיין נייע פאָרמעס אָדער נייע אינסטיטוציעס. זייער אויפגאַבע איז אַ סך פשוטער, פאַרנעמען דאָס, וואָס עקזיסטירט שוין. און די פראַגע פון אָביעקטיווע באַדינגונגען וואָלט דע־מאָלט כמעט ווי אַראָפּגעפאַלן. דאָ הענגט אַלץ אָפּ פון דער קאַמף־פעאי־קייט און קאַמף־גרייטקייט, פון דער רעוואָלוציאָנערישקייט, פון אָפּפער־גיריקייט און פאַרשטאַנד, באַוואוסטזיין פון די אַרבעטער־מאַסן, דאָס אַלץ זיינען סוביעקטיווע מאָמענטן. זיי דאַרפן ניט וואַרטן ביז געוויסע באַדינ־גונגען וועלן צייטיק ווערן, אָדער געוויסע אינסטיטוציעס וועלן געשאַפן ווערן. פונקט ווי די מעשה איז געווען מיט לאַנד־באַזיץ. בכדי אַ פאַבריק אָדער אַ צאָל פאַבריקן אָדער אַפילו די גאַנצע אינדוסטריע זאָל געהערן צו די אַרבעטער און זיי זאָלן עס פאַרוואַלטן, דאַרף מען לגמרי ניט האָבן אַז דער געגעבענער צווייג פון אינדוסטריע זאָל ווערן פאַרדעם, אַלס אַ פאַר־באַדינג, צענטראַליזירט, אַז דער קאַפּיטאַל זאָל קאָנצענטרירט ווערן וכדומה אָביעקטיווע אומשטענדן. סיידן מ׳מיינט עפּעס אַנדערש, מ׳מיינט צו פאַרמירן אַ נייעם שיכט, ווי מיר רופן עס „טיפּ״, וועמעס עובדא אין דערווירטשאַפט וועט זיין אכטונג צו געבן און אויפפּאַסן אויפן פּראָ־צעס פון אָרגאַניזירונג פון דער ווירטשאַפט. די עקזיסטענץ און די באַ־רעכטיקונג פאַר עקזיסטענץ וואָלט אַזאַ שיכט מענטשן געקענט געפינען נאָר דעמאָלט, ווען די אינדוסטריע וואָלט אויפגעהויבן געוואָרן אויף אַ הויכער מדרגה פון אַנטוויקלונג, צונויפקניפּונג און פאַרבינדונג פון אירע איינצלנע געביטן, אַן ענין, מיט וועלכן ניט נאָר דער אַרבעטער־קלאַס אין זיין היינטיקן צושטאַנד פון אַנטוויקלונג קען ניט פאַרטיק ווערן, נאָר אַפילו די בורזשואַזיע קען עס ניט באַווייזן און וועט עס ניט באַווייזן, ווי זי זאָל זיך ניט אָנשטרענגען. אָבער די זאַכן דאַרף מען איין מאָל פאַר אַלע מאָל קלאָר מאַכן.

וועגן וואָס האַנדלט זיך דאָ? וועגן איבערגעבן די אינדוסטריע אין די הענט פון די אַרבעטער, אָדער וועגן פּלאַנירן, סיסטעמאַטיזירן, קאָאָרדינירן און ראַציאָנאַליזירן די אינדוסטריע, וועגן אַרויסטרייבן דעם דיבוק „פון אַנאַרכיע״, וואָס הערשט אין אונדזער ווירטשאַפט, ווי מאַרקס און ענגעלס דריקן זיך כסדר אויס, אָדער אַרויסטרייבן דעם פאַבריקאַנט? דאָס זיינען צוויי לגמרי פאַרשיידענע שטיקלעך אַרבעט.

דער איבערגאַנג פון ערד־אַרבעט פון די הענט פון די פּריצים צו די באַפרייטע פּאַראָבקעס (פּאַנשציזניקעס) האָט ניט באַדייט קיין פאַרגרע־סער, פאַרבעסער פון דער אַגריקולטורעלער טעטיקייט, באַטראַכט פון שטאַנדפּונקט פון ריינער טעכניק. די פאַרבעסערונג איז געווען פון אַ סאָ־

ציאַלן כאַראַקטער, און דער איבערגעב איז אונטערגעטריבן געוואָרן הויפּטזעכלעך פון די בונטן און אויפשטאַנדן פון די פּויערים. דאָס איי־ גענע איז דאָ.

עס איז שווער זיך פאָרצושטעלן, אַז בײדע אויפגאַבן קענען דורכ־ געפירט ווערן אויף אַמאָל. אי בייטן די הענט, אַרויסנעמען די אינדוסטריע פון דעם רשות פון דער בורזשואַזיע און זי איבערגעבן אין דעם רשות פון די אַרבעטער, און אי בשעתן איבערבייטן די פירער און אייגנטי־ מער, אויסבעסערן די סיסטעמאַטיזירונג און פּלאַנירונג פון דער אינדוס־ טריע. אונדז דוכט, אַז מיר דאַרפן דאָ אויסקלייבן איינס פון די צוויי: אָדער שטעלן דעם טראָפּ אויף סיסטעמאַטיזירונג און קאָנצענטרירונג און צענטראַליזירונג און ראַציאָנאַליזירונג פון דער אינדוסטריע — און דע־ מאָלט אַרויסקומען אָפּן און זאָגן, אַז דאָס איז אַן ענין פון דער געזעל־ שאַפט און פון דער אינדוסטריע, דעם וואוקס און אַרויפשטייג פון די פּראָדוקטיווע כוחות, און ניט פון אַרבעטער־קלאַס; ווייל אום דאָס דורכ־ צוזעצן, וועט מען מוזן אויסטיילן אַ נייעם שיכט מענטשן (אין רוס־ לאַנד הייסן זיי „קאָמיסאַרן״), וועלכע וועלן זיך ספּעציעל פאַרנעמען מיטן פאַרוואַלטן פון דער צענטראַליזירטער, סיסטעמאַטיזירטער ווירטשאַפט. דאָ איז לית־ברירה. וואָסערדיקע, ווערטערדיקע פאַרזיכערונגען פון די נייע פירער און באַלעבאַטים, אַז זיי וועלן זיין גוט און פרום און האָבן כסדר אין זינען מער ניט ווי די אינטערעסן פון דער ווירטשאַפט און דעם אַרבעטער־קלאַס, האָבן קיין שום ווערט ניט, האָבן קיין שום געוויכט ניט. קלאַסן זיינען עגאָאיסטיש, און זיי וועלן בלייבן אַזוי כל־זמן זיי וועלן עקזיסטירן. און די ווירטשאַפט איז ניט קיין עטישע סיסטעם, נאָר אַן אכזריות׳דיקע, עקאָנאָמישע. און כל־זמן עס וועט זיין אַ ספּעציעלער שיכט מענטשן מיט אַ ספּעציעלן אָרט אין דער פּראָדוקציע, וועט ער זען אויס־ צונוצן זיין פּאָזיציע און פאַרכאַפּן וואָס מער גוטס אין דער ווירטשאַפט בשעת׳ן אויסטייל.

אָבער אויב מ׳מיינט באמת צו לייזן די אַרבעטער פּראַגע, דעמאָלט דאַרף מען ניט שאַפן קיין נייע אינסטיטוציעס אויפן געביט פון עקאָ־ נאָמיק, נאָר מ׳דאַרף קאָנצענטרירן די גאַנצע אויפמערקזאַמקייט אויפן אַקט פון איבערנעמען, אַוועקנעמען די ווירטשאַפט, ווי זי שטייט און גייט, ניט פאַרגרעסערט, ניט מער סיסטעמאַטיזירט, נאָר אַט ווי זי איז.

יעדנפאַלס דאַרף מען די זאַך קלאָר מאַכן, אַנאַליזירן און ניט צו־ זאַמענקניפּן אַ גאַנצן בינטל פון פּראָבלעמען, בכדי מיר זאָלן זיך אַזוי פאַרפּלאָנטערן, אַז קיינער זאָל עס ניט קענען אפילו איבערהאַקן, אָפּ־ גערעדט, פאַנאַנדערפּלאָנטערן.

דער פויערטום, אום זיך צו באַפרייען, האָט ניט באַשאַפן קיין נייע עקאָנאָמישע אינסטיטוציעס, ער איז געבליבן אין דאָרף, ער האָט זיך באַפרייט פּאָליטיש און עקאָנאָמיש, בלויז צו אַ געוויסן גראַד. אמת, אָבער דאָס איז געווען ניט זיין שולד, און זיין אמת'ע געווער איז געווען דער אויפשטאַנד, דער בונט. אין אונדזער צייט דאַרף עס אָננעמען דעם כאַראַקטער און פאָרם פון אַ רעוואָלוציע.

אַז מען וויל, קען מען זיך איינשפּאַרן און זאָגן, אַז דער גאַנג פון דער געשיכטע איז אומאיינבעטבאַר, ווייסט ניט פון קיינע איינזעונגען, וויל ניט וויסן פון קיין יושר, צדק, רחמנות אָדער אָרנטלעכקייט, נאָר האָט זיך זיין אויסגעטראָטענעם מאַרשרוט, פון וועלכן קיין טעאָרעטיקער און אויספאָרשער קען אים ניט אָפּנייגן מיט קיינע ספּעקולאַטיווע אָנווייזונגען (טענות, וועלכע מיר איז אויסגעקומען צו הערן אין רוסלאַנד, פירנדיק דעבאַטן מיט די קאָמוניסטישע טעאָרעטיקער); אַז פונקט ווי בשעת'ן באַפרייען די פויערים האָט מען ניט געקענט פאַרמיידן דעם אַרויפקום פון אַ נייעם קלאַס, וואָס האָט סוף־כל־סוף פאַרנומען אין אונדזער געזעלשאַפט דעם אָרט פון פעאָדאַל, פּריץ, אַזוי וועלן מיר זיך ניט קענען העלפן איצטער בשעת'ן ווען באַפרייען דעם אַרבעטער־קלאַס פון יאָך פון דער בורזשואַזיע, עס וועט מוזן אַרויסשפּראָצן אַ נייער מין אָנשיקעניש, אַ נייער אַרויפוואוקס אויפן סאָציאַלן אָרגאַניזם.

אַזאַ היסטאָרישער דעטערמיניזם זעט אויס צו זיין וויסנשאַפטלעך, און איך וואָלט זיך מיט אים ניט אַמפּערן, אַלץ וואָס איך וואָלט פאָדערן איז, אַז דאָס זאָל געזאָגט ווערן אָפן מיטן פולן מויל און דעמאָלט וואָלט דער „ביטערער אמת" אויפטאָן אַ סך מער פאַר די אַרבעטער איידער די פאַרצוקערטע ליגנס. אין סאָציאַלע אָנגעלעגנהייטן האָבן מיר פאַרט צו טאָן מיט מער אָדער ווייניקער באַוואוסטזיניקע וועזנס, און די אַרבעטער זיינען פיל־ווייניק באַוואוסטזיניק, און אין דעם מאָמענט ווען דער געדאַנק וואָלט זיי ווערן קלאָר, וואָלטן זיי זיך אָפּקערן פון זייערע הייניקע פירער און זיך פאַרקירעווען אויף אַן אַנדער וועג, אויף דעם וועג וועלכער וואָלט זיי באמת פירן צו זייער דערלייזונג, און זען מיט כל הכוחות אויסצומיידן די היסטאָרישע, אין דער פאַרגאַנגענהייט אומפאַרמיידלעכע, טעות'ן און זיך פלייסן מיט זייער גאַנצער אָנשטרענגונג ניט צו דערלאָזן, אַז אַ נייער הערשנדיקער קלאַס זאָל פאַרמירט ווערן פאַר אונדזערע אויגן.

נאָר אויב אפילו דאָס וואָלט זיך אַרויסשטעלן צו זיין צו אָפּטימיסטיש פון מיין צד, דער אַרבעטער־קלאַס איז שוין אַזוי פאַרכאַפּט אין קלעם, אַז ער קען ניט העלפן, — אויך דעמאָלט וואָלט דער ריכטיקער אַנאַליז

ברענגען נוצן דורך דעם, וואָס די דערשיינונגען וואָלטן אונדז קלערער ווערן. און דער אמת האָט קיינמאָל קיינעם היסטאָריש ניט געשאַט. דער אַרבעטער־קלאַס, אויב ניט היינט איז מאָרגן, וואָלט וויסן, וואָס ער האָט צו טאָן און וואָס קומט דאָ פאַר אין אונדזער מאָדנער איבערגאַנגס־עפּאָכע. און אויב מיר וועלן זיין צו שוואַך אָפּצושטעלן דעם אויפקום פון נייעם טיפּ, נייעם „שיכט״, וועלן מיר אָבער זיכער זיין גענוג שטאַרק אים צו באַקעמפן און באַזייטיקן נאָכדעם ווי ער וועט זיך אַנטפּלעקן דורך זיינע מעשים אַלס אַ נייער הערשנדיקער טיפּ מענטשן, וועלכע פאַר־ווירקלעכן און בויען זייער ממשלה ניט אויפן פּרינציפּ פון אייגנטום, נאָר אויפן יסוד פון אָרגאַניזירונג, סיסטעמאַטיזירונג און ראַציאָנאַליזי־רונג פון דער ווירטשאַפט און דער געזעלשאַפט.

מיר ווייסן ווי די געשיכטע האָט זיך געשריבן ביז אַהער. מיר ווייסן גאַנץ גוט, אַז ניט די פויערים האָבן באַהערשט דעם פּאָליטישן מעכאַניזם. זיי זיינען געווען צו שוואַך עס צו באַווייזן, און די בורזשואַזיע, דער „אוואַנ־גאַרד״ פון דעם דריטן שטאַנד איז געגאַנגען מיט אַ פאָרסירטן מאַרש צו מאַכט און גדולה. און דער דאָרף און זיין פּלאַץ, אַלס אַ צענטער פון געזעלשאַפט, איז געגאַנגען באַרג אַראָפּ. מ׳דאַרף אָבער נעמען אין באַ־טראַכט, אַז דעם פויערטום איז בכלל שווער צו ווערן אַ גרויסער גע־זעלשאַפטלעכער כוח צוליב דעם, וואָס ער איז צעשפּליטערט, צעשפּרייט און צעזייט איבער זיינע פּאַרזייטע פעלדער און אויסגעהאַקטע וועלדער. אמת, בשעת פאַנשציזנע זיינען זיי געווען אַביסל מער קאָנצענטרירט אין גרויסע הויפן, דאָך איז דאָס שאַפן פון נייעם פּאָליטישן מעכאַניזם געווען אַ שטיקל אַרבעט, וואָס האָט אָפּגעטאָן די נייע אויפקומענדיקע בור־זשואַזיע. דאָס איז געווען דער האַנדלס־קאַפּיטאַל, וועלכער האָט באַ־שאַפן די אַבסאָלוטיסטישע מאָנאַרכיע. דאָס איז געווען דער אינדוסטריע־לער קאַפּיטאַל, וועלכער האָט אָפּגעשאַפט די אַבסאָלוטיסטישע מאָנאַרכיע, פאַרוואָרפן די אויטאָקראַטיע און איינגעפירט די דעמאָקראַטיע. ביידע רעוואָלוציעס זיינען געמאַכט געוואָרן פון איינעם און דעם זעלביקן קלאַס, אָבער גענומען אויף פאַרשיידענע שטופן פון זיין אַנטוויקלונג. ער האָט איינגעפירט די זעלבסט־הערשונג אַלס אַ מיטל, מיט וועלכן ער האָט באַ־קעמפט און באַגרענעצט די מאַכט פון די פעאָדאַלן. דערנאָך, ווען ער איז געוואָרן רייפער און שטייפער, פאַרפונדעוועט, האָט ער באַקעמפט די אויטאָקראַטיע און באַזייטיקט כמעט אינגאַנצן די פּריצים. אָבער די פויע־רים זיינען דעמאָלט אויך ניט געזעסן ליידיק, מיט צונויפגעלייגטע הענט, אַ ניט וואָלטן זיי בכלל גאָרניט קריגן. עס איז גענוג צו דערמאָנען די

עפּאָכע פון רעפאָרמאַציע און די בונטן פון די פויערים, וועלכע האָבן זיך צעפלאַקערט איבער גאַנץ אייראָפּע.

אין דער רוסישער געשיכטע שטייען ווי צוויי ברענענדיקע זיילן, צוויי מאָנומענטן, עדות זאָגנדיק וועגן דעם בונטאַרישן גייסט פון די פויערים — דאָס איז דער סטענקע-ראַזין בונט און פוגאַטשאָוו אויפשטאַנד. און אויב די פויערים האָבן ניט געזיגט דעמאָלט, איז דאָס דערפאַר, וואָס די „בורזשואַזיע" אין איר רודימענטאַרער פאָרמע, האָט זיך פאַראייניקט מיט די פריצים אין קאַמף קעגן זיי. די שטאָט, די הויפּטשטאָט, די נייע־געשאַפענע אַבסאָלוטיסטישע מאַכט, וועלכע האָט זיך אָנגעשפּאַרט אויף דעם שטאָטישן עלעמענט, האָט זיי בייגעקומען. ווען די פויערים וואָלטן זיך צוזאַמענשטויסן מיט די פריצים אַליין, וואָלטן זיי זיי גובר געווען.

מיר גלויבן, אַז מיט דער הילף פון פעסטשטעלונג פון דער ריכטיקער אַנאַלאָגיע, וועלכע דאַרף דאָ אָנגעווענדט ווערן, האָבן מיר קלאָר געמאַכט אונדזער צוגאַנג צו דער „פּראָלעטאַרישער רעוואָלוציע", און דער לייענער וועט פאַרשטיין, פאַרוואָס מיר לייגן אַזויפיל געוויכט אויפן ריין רעוואָלוציאָנערן מאָמענט אין דער אַרבעטער־באַוועגונג. דעם באַוואוסטן אויסשפּרוך „די באַפרייאונג פון אַרבעטער־קלאַס איז דער ענין פון אַרבעטער־קלאַס" פאַרשטייען מיר פשוט אַזוי, אַז עס ווענדט זיך בלויז אָן די אַרבעטער, אָן זייער באַוואוסטזיין און קאַמף־באַגער און איינגעשפּאַרטקייט און איבערגעבנהייט. דערפאַר רופן מיר דעם פּראָלעטאַריאַט צו רעוואָלוציאָנערער טעטיקייט, ווייל פון דער טעטיקייט הענגט אָפּ זיין דערלייזונג און באַפרייאונג.

אָבער מיר באַגרייפן גאַנץ גוט, אַז די לייזונג פון דער אַרבעטער־פראַגע איז ניט דאָס אייגענע ווי די לייזונג פון דער „סאָציאַלער פּראָבלעם", וועלכע איז פיל ברייטער און טיפער. אָפּשאַפן לוין־אַרבעט מיינט ניט קומען נאָענט צו עפּעס אַ מין סאָציאַלן קץ. מ'האָט אָפּגעשאַפט שקלאַפעריי, דערנאָך לייב־אייגנטום און משיח איז פון די אָפּשאַפונגען ניט געקומען. מ'קען לייזן די „פאַרדונגענשאַפט"־פּראָבלעם גאַנץ רעאַליסטיש פּראָזאאיש אָן מיסטישער פאָעזיע און דערלייזערישער, עוואַנגעלישער פּאָזע און פראַזעאָלאָגיע. ווען דער אַרבעטער הערט אויף צו זיין אַ לוין־אַרבעטער און ווערט, אין בעסטן פאַל, אַ שותף־אייגנטימער פון די פּראָדוקציע־מיטלען און די פּראָדוקטן, איז עס אַ וויכטיקער אויפטו, אָבער פון אַ גאולה וישועה פאַר דער גאַנצער מענטשהייט איז עס אַ היפּשער **מרחק.**

ח.

דער קריזיס פון סאָציאַליזם

מ׳דערציילט וועגן אַ מכשף, וואָס האָט געמאַכט די געהעריקע קרייזן, אָנגעווענדט זיין גאַנצע צויבער־קונסט, און אַלץ בכדי אויסצוגעפי־נען אַן אוצר, וואָס לויט זיין השגה נאָך איז געווען ערגעץ פאַרבאַהאַלטן הינטער די הרי־חושך, אין סוף וועלט, בשעת ער אַליין איז געשטאַנען מיטביידע פיס אויף אַ גאַנצער קופע רענדלעך, וועלכע ער, אין זיין פאַר־בלענדעניש און אַריינגעטאָנקייט אין זוכן דאָס וייטע און פאַרוואָרפענע, האָט ניט געזען.

כמעט אין דער זעלביקער לאַגע האָט זיך געפונען קאַרל מאַרקס, דער שאַרפזיניקסטער, טיפסטער און העכסטער דענקער פון סאָציאַליס־טישן געדאַנק.

ער איז געווען פאַרנומען אויסצוזוכן, אויסצוגעפינען די סתירות, די ווידערשפרוכן, וועלכע די בירגערלעכע געזעלשאַפט, די קאַפּיטאַליס־טישע פּראָדוקציע־פאָרמען אַנטהאַלטן. און ער האָט זיי טאַקע אַנטדעקט, אָנגעטאַפּט. געטייטלט אויף זיי מיט זיינע פינגער. אין אַ בייזן באַשולדי־קונגס־טאָן האָט ער פאַראויסגעזאָגט, אַז אָט די סתירות וועלן צעפרעסן דאָס גאַנצע געוועב פון אונדזער געזעלשאַפטלעכן לעבן; אַז אָט די ווי־דערשפרוכן וועלן ברענגען דערצו, אַז דער גאַנצער פּראָדוקציע־בנין וועט מוזן איינפאַלן. אַ זאַך, וואָס ווערט פאַרצערט פון אַן אינעווייניקסטן „ויתרוצצו״, וואָס ווערט געצופּט אַהין און אַהער, מוז צעפאַלן אויף שטיקער. וואו עס איז ניטאָ קיין האַרמאָניע, קיין גאַנצקייט, קיין אויס־געהאַלטנקייט, דאָרטן קען קיין שלום ניט זיין. און ער, מאַרקס, האָט אַרויסגעטראָגן זיין פּסק־דין: קאַפּיטאַליזם מוז אונטערגיין. זיינע אייגע־נע צאַנקערייען וועלן פון אים אַ תל מאַכן.

מאַרקס איז אַזוי געווען אַריינגעטאָן אין זיין אַרבעט פון אויפדעקן סתירות אין דער געזעלשאַפט, אַז ער האָט קיין צייט און קיין געדולד ניט געהאַט צו זען די סתירות אין זיין אייגענעם סיסטעם אַזוי, אַז ווען כאָציאַליזם איז אַרויס פון אונטער זיין האַנט אין דער פאָרמע פון אַ וויסנשאַפטלעכער קאָנצעפּציע, איז עס געווען דורכגעווייקט און איינגע־טונקט אין ווידערשפרוכן און קעגנזאַצן, פּונקט ווי יעדע לעבנס־דערשיי־נונג, וועלכע צאַפּלט זיך, פּולסירט פון אירע קעגנזאַצן.

און אפשר טאַקע מיט דעם דערקלערט זיך דער אומגעהייערער דערפאָלג, וואָס סאָציאַליזם האָט געהאַט פאַר די לעצטע פופציק יאָר. פון

אַ סעקטאַנטן, קלייזל־באַוועגונג איז עס אויסגעוואַקסן אין אַ גראַנדיעזן מאַסן־שטראָם, וועלכער באַהערשט מיליאָנען קעפּ, און צענדליקער מי־ליאָנען מיילער, איך מיין שטימען. און הגם די גאַנצע גרויסע צעצווייגטע סאָציאַליסטישע באַוועגונג האָט זיך ניט געפונען אונטער דער דירעק־טער השפּעה פון מאַרקס׳ לערע, איז זי אָבער אַלעמאָל באַפאַרבט און באַ־איינפלוסט געוואָרן פונם מאַרקסיסטישן געדאַנקענגאַנג. ס׳איז מער ניט ווי געוועזן אַ פראַגע פון דער מדרגה, וויפיל פּראָצענט מאַרקסיזם האָבן איינגעזאַפּט אין זיך די לערן, וועלכע האָבן באַוועגט די הערצער און געשליפן די מוחות פון די אָנהענגער און קעמפער פאַרן סאָציאַליזם.

אָבער די סתירות, וועלכע מאַרקסיזם אַנטהאַלט, האָבן זיך געמוזט נעמען אויפדעקן, זיך אַנטפּלעקן, האָבן זייער נעגאַטיווע ווירקונג, און נעמען גורם־זיין אַ פאַנאַנדערפאַל, אָדער זאָלן מיר זיין פאָרזיכטיקער, אַ פאַנאַנדערשאָקלונג, אַ צעטרייסלונג פון דער גרויסער גראַנדיעזער גע־ביידע, וואָס גייט אונטערן נאָמען סאָציאַליזם און סאָציאַליסטישע באַ־שטרעבונגען.

סאָציאַליזם אייגנטלעך איז געבוירן געוואָרן בקדושה ובטהרה, אין הייליקייט און ריינקייט פון אַן אַלמענטשלעכן עטישן אידעאַל. עס איז געוועזן אַ מאָראַלישע לערע. די היינטיקע געזעלשאַפט מיט איר אויפפיר איז פאַרדאַמט געוואָרן דערפאַר, ווייל זי איז ניט פונדאַמענטירט אויף ליבשאַפט, פריינטשאַפט, סאָלידאַריטעט, נאָר אויף בייז, קריגערייַ, קאָנ־קורענץ, „שלעכטע בלוטן״, און זי פאַרדאַרבט דעם מענטשן. די ערשטע סאָציאַליסטן פון דער נאָך־דער־פראַנצויזישער רעוואָלוציע, איז געלונגען אַרומצונעמען אַרום זיך קליינע קרייזן „מענטשן״, וועלכע זיינען געווען פאַראינטערעסירט אין זייערע שיינע, דערהויבענע פּלענער ווי אַזוי צו ראַטעווען די געזעלשאַפט, מתקן־זיין דעם מענטשן, אַרויסראַמען אַלע דערגער פון ווינגאָרטן פונם כלל־לעבן. יענע קליינע גרופּקעלעך האָבן זיך געפּאָרעט און געפּאָרעט ביז זיי האָבן גענומען דעגענערירן און זיינען פאַרוואַנדלט געוואָרן אין רעליגיעזע שטיבלעך אָדער קאָלאָניעס־גרינ־דערייַ. די רעליגיעזע עקזאַלטירטקייט האָט זיך אויסגעדעמפט און די קאָ־לאָניעס, מיט עטלעכע קליינע אויסנאָמען, זיינען כמעט אַלע דורכגע־פאַלן.

דאָ זיינען געקומען מאַרקס און ענגעלס. און אַ ברום פון אַ לייב האָט זיך דערהערט אין דעם סאָציאַליסטישן לאַגער. אַ נייער גראַנדיע־זער געדאַנק האָט געשפּאָלטן די פאַרכמאַרעטע הימלען פון די געבראָכענע געמיטער:

קלאַסן־קאַמף! לעבן איז אַ קאַמף. די געשיכטע פון דער מענטשהייט איז אַ געשיכטע פון קלאַסן־ראַנגלעריי, געשלעגעריי.

מ׳דאַרף פאַרוואַרפן אָט די לאַקרעץ־רעדעריי פון די פרומע און כשר׳ע פרייזיקער פון אַ נייער וועלט, אַ נייער מענטשהייט און פּולקו־מיגעם מענטשן. נייע פאָרמען פון לעבן ווערן ניט באַשאַפן פון גוטע ווינטשעניש און פאַרצוקערטע דיבורים, נאָר אין בלוט, אין קאַמף. מאַרקס הוזק׳ט אָפּ פון קאַנט׳ן און זיין פאַרלאָזן זיך אויף דער גוטער עקזאַקטער, פּאָזיטיווער וויסנשאַפט, וועלכע וועט ווערן דער גואל־צדק, דער דער־לייזער פון דער וועלט. אַלטע זאַבאַבאָנעס, באַבסקע רפואות! — קלאַפּ אין פּויק און רוף צום קאַמף! מ׳מוז אָרגאַניזירן דעם פּראָלעטאַריאַט, אַלס אַ כוח, אַלס אַ נייע גבורה, אַן אויפקומענדיקע מאַכט — און ער, דער אַרבעטער־קלאַס, וועט זיך באַפרייען דורכן קאַמף, וועלכן ער וועט אָנפירן און פירט קעגן זיין בלוטיקן שונא, דעם קלאַס פון עקספּלואַטאָרס.

און דער וואָרט, דער חידוש, דער גרויסער אויפטו האָט וואונדער געצייגט, מחנות, גאַנצע חיילות קעמפער זיינען אויפגעשטאַנען. כמעט ווי אין יענער זעאונג פון יחזקאל׳ן. ביין צו ביין, גליד צו גליד האָט זיך באַהעפט און אַ ריזיקע קאַמפסלוסטיקע אַגרעסיווע אַרבעטער באַוועגונג איז געשאַפן געוואָרן אונטער דער אָנפירערשאַפט פון העכסט באַגאַבטע, מיטן פען און וואָרט און אַמאָל אויך מיטן רעוואָלווער באַוואָפנטע פירער.

דער דערפאָלג איז געווען קאָלאָסאַל. דער דערפאָלג דערקלערט זיך מיט דעם, וואָס אַ נייע נשמה איז אַריינגעבלאָזן געוואָרן אין פאַרקוואַרטן, פאַרדאַרטן גוף פונם סאָציאַליזם, וועלכער האָט זיך פריער געשפּייזט מיט ווילדן האָניק פון ריינער מאָראַל, און קוים וואָס ער האָט געזשיפּעט. וואָסער דיעטע, אַזאַ האַפטיקייט האָט ער געהאַט. ניט נאָר אַ מענטש, אויך אַן אידעאַל איז דאָס, וואָס ער „עסט“.

סאָציאַליזם האָט גענומען אַפּעלירן צו די אינסטינקטן, צו די עמאָ־ציעס פון די ברייטע שיכטן. האָט גענומען רעדן אויף אַ לשון פון דונערן און בליצן, פון טרומייטערן, פּויקן, פון צאָרן, פון האַס. און דאָס האָט אַ כוח, אַ צוציאונגס־קראַפט. די שטימע פון בלוט איז דער שטאַרקסטער קול אין דער גאַמע פון מענטשלעכע קלאַנגען. איין וואָרט פון גרימצאָרן, פון כעס אַנטהאַלט אין זיך מער ממשות׳דיקן אויפברויז, אויפקאָך, אויפ־שוואונג, איידער אַ גאַנצער קאָרב פון ניט־מיר־ניט־דיר, רעכט־אַזוי און רעכט־אַנדערש איינ׳טענה׳ריי און מוסר־זאָגעכץ. מאַסן ווערן באַוועגט דורך אַפעקטאַציעס, שטאַרקע געפילן, גרויסער פיינטשאַפט און ניט דורך פלאַפּלעריי און ליבע־דערקלערענישן און לעכצן און קרעכצן וועגן אַ

צוקונפט, וועלכע איז פארהילט, פארוויקלט אין נעפלען און קיינער זעט זי, קיינער הערט זי ניט — אזוי האבן גע׳טענה׳ט די מיליטאנטן.

יא, אמת, דער אויפטו איז געווען ווי געוואונטשן. דאס איז געווען דער זויערטייג, דער הייוון, וואס האט אויפגעבורעט דעם גאנצן געקנעט. אבער דא איז דער חמץ אריין. דא איז אריין דער פסול.

און דער דערפאלג איז געווען אין דער זעלביקער צייט דער אנזאג פון דעם קומענדיקן דורכפאל, דאס איז געווען דער ארויף־בארג, וואס מוז האבן אן אראפ־בארג, און אפילו א לויף־אראפ אין א טיפן טאל, אדער אפילו א גרוב.

אויב קלאסן־קאמף, און די געשיכטע פון דער מענטשהייט איז דער קלאסן־קאמף, אזוי האט זיך די געשיכטע ביז אהער געשריבן, — צו וואס זאל עפעס די געשיכטע פלוצלונג אנהויבן שרייבן אויף א נייעם שטייגער? האט זיך די געשיכטע אויף אירע עלטערע יארן אויסגעוועפט, אויסגעשריבן, אנגעוואוירן אירע באקציין און אירע נעגל און הערנער און געווארן א חוזר־בתשובה׳ניצע און פארווארפן אירע אלטע מעטאדן, איר גאנצן אויפפיר, פארלאזן דעם וועג פון קאמף און געשלעג און גענומען ווערן א שלום־מאכערין, פארמאכט די טיר, אפגעשלאסן איר פארגאנגענ־הייט און זיך געלאזן גיין, וואוהין? גוט און פרום געווארן, געווארן א וועגעטאריאנערקע? איז עס עפעס ניט מאדנע?

אויב מ׳שטייט אויפן שטאנדפונקט פון קלאסן־קאמף, פון דער עק־זיסטענץ פון קלאסן, טא ווי אזוי שפרייזט מען דא אריבער איבער דעם אפגרונט פון אנטאגאניזם? ווי אזוי פארלאזט מען דעם גיהנום, וואו עס קאכט און זידט דער אייביקער קעסל פון סתירות אויפן פייער פון האס און צוזאמענשטויסן — און מ׳פאלט הענדום־פענדום אריין אין א גן־עדן פון סאלידאריטעט, וואו אלע האלטן זיך אין איין קושן און האלדזן און אומארמען זיך?

און דער וועג? אויך דאס אייגענע, קלאסן־קאמף, מלחמה. און דער־נאך — אז מ׳איז דורך דורכן טרוקענעם מדבר, וואס איז פול מיט שלאנ־גען און עגדישן, דערגרייכט מען דאס צוגעזאגטע לאנד, וואס פליסט מיט מילך און האניק פון ברידערלעכקייט און פרייהייט און גוטסקייט און שפע אן א ברעג און אן א מאס. נאכדעם, אז מ׳גרילצט אייך אן אין די אויערן מיט קאצן־יאמער, און היענעס־קלאגן און וועלף־וואיען און ציין־שטשירעריי ביז איר ווערט כמעט פארטויבט און פארדולט, דערהערט זיך די הימל־מוזיק פון ריינער הארמאניע און אויסגעהאלטענער איינקלאנ־גיקייט.

א מאדנע פרעלודיע — א־יא?

דאָ איז אַן אויפרייסנדיקער ווידערשפרוך, און דאָס קען אַזוי ניט אָנהאַלטן, יעדנפאַלס ניט לאַנג. דער ווידערשפרוך מוז צעטיילן דעם ראַדיקאַלן לאַגער אויף צוויי טיילן.

אויב מ׳שטייט אויפן שטאַנדפונקט פון קלאַסן־קאַמף מוז מען דעם סאָציאַליזם, אַלס אַ לערע, און אַ שטרעבונג צו פאַרפולקומען די גאַנצע געזעלשאַפט און אָפּמעקן און אָפּווישן דעם פלעק פון קלאַסן — אַוועקלייגן אַן אַ זייט.

אויב מ׳איז פאַר דער געזעלשאַפט, אַלס אַ גאַנצער, פאַר איר איבערבוי און באַניי — דאַרף מען דעם קלאַסן־קאַמף פאַרבייגן, זיך אָנטזאָגן פון אים. די ביידע פאַקטאָרן אָדער באַגריפן אָדער שטימונגען קענען צוזאַמען אין שפּאַן ניט גיין. איינער ציט צו גאַנצקייט, שלום, פרידלעכקייט; דער צווייטער רופט צו מחלוקת, ווייזט אַן אויף דער שפּאַלטונג, דער צעטיילונג, אויף די שטירדעס און צו׳להכעיס׳ן פון אונדזער געזעלשאַפטלעכן צוזאַמענלעבן.

אויב מ׳שטייט אויפן קלאַסן־שטאַנדפונקט, מוז מען קומען צום באַשלוס: אַז אונדזער אויפגאַבע איז צו פאַרטיידיקן די אינטערעסן פון אַרבעטער־קלאַס, פאַרפעסטיקן זיינע פּאָזיציעס, קעמפן זיינע קאַמפן, זיך פרייען מיט זיינע שמחות, און זיך ניט פאַרנעמען מיט אַ גאַנצן פּאָדריאַד פון שאַפן אַ נייע האַרמאָנישע געזעלשאַפט. אויב מ׳זאָגט דעם „אלף״ פון קלאַסן־קאַמף, דאַרף מען זאָגן דעם „בית״ און „גימל״ און אַזוי ביז „תיו״. מ׳קען ניט פאַרקירעווען, און מ׳קען ניט בלייבן אין רעכטן מיטן שטיין מיט דעם אָפענעם מויל איבערן אָפענעם סידור.

דער ווידערשפרוך האָט זיך אַרויסגעוויזן זייער בולט אין דער פראַגע וועגן דעם שטאַט, אין איר צווייפאַכער צעצווייגונג. ערשטנס, וועמען איבערגעבן די אינדוסטריע, דעם שטאַט, דער געזעלשאַפט, אָדער דעם אַרבעטער־קלאַס?

מ׳קען ניט אָנהויבן דעם זאַץ מיט דער גרונטלאַגע, אַז אַלץ ווערט געשאַפן פון אַרבעטער־קלאַס און אויסלאָזן מיטן שלוס, אַז די אינדוסטריע דאַרף אַוועקגעגעבן ווערן דער געזעלשאַפט. וואָס טוט דאָ די געזעלשאַפט? מיר שטייען אויף אַ קלאַסן שטאַנדפונקט, אָדער ניט? אויב מ׳איז פאַרן אַרבעטער, דאַרף מען זיין מיט אים די גאַנצע צייט, ניט דערפירן אים צו אַ באַשטימטן פּלאַץ און דאָ אים גלייך איבערלאָזן, פאַרלאָזן.

צווייטנס — די פּראָבלעמע מכוח דעמאָקראַטיע. סאָציאַל־דעמאָקראַטיע איז אַ געלונגען וואָרט. געזעלשאַפטלעך גייט צוזאַמען מיט דעמאָקראַטיע, וועלכע מיינט די הערשאַפט פון פאָלק, פון די מאַסן. אָבער

קלאסן־קאמף מיט דעמאקראטיע — וואסערע פאר קליידער זיינען זיי? דעמאקראטיע איז געבויט אויפן יסוד פון קלאסן־צוזאמענארבעט, קלאסן־קאאפעראציע און ניט קלאסן־מחלוקת.

מ׳קען ניט שפרינגען אויףביידע שוועלן. מ׳מוז אננעמען אדער דעם געזעלשאפט־שטאנדפונקט אדער דעם קלאסן־שטאנדפונקט.

אדער סאלידאריטעט, אדער אנטאגאניזם. אדער אהער, אדער אהין. גיין אין צוויי קעגנגעזעצטע ריכטונגען קען מען ניט. — ווייטער:

עס זיינען דא פארשיידענע ווערטער. עס זיינען דא ווערטער, וואס זאגן גארנישט, זיינען געבוירן אן לשון. עס זיינען דא ווערטער, וואס פאר־רעדן די געדאנקען און באהאלטן זיי צווישן די קלאנגען, אזוי, אז מ׳זאל זיי ניט ארויסזען און ארויסהערן. און עס זיינען דא ווערטער אפענע, וואס זאגן וואס זיי מיינען און מיינען וואס זיי זאגן עטימאלאגיש. און צו די לעצטע געהערט דאס ווארט סאציאליזם.

סאציאליזם, ווי דער פשוט׳ער פירוש המלות זאגט אייך, באדייט „געזעלשאפטלעך״, ער לערנט, אז די ווירטשאפט דארף אנגעטרויט און איבערגעגעבן ווערן דער געזעלשאפט, דעם קהל, ער זאל עס פארוואלטן, קאנטראלירן, אלץ פאר אלעמען, אלץ צום נוצן פון אלעמען, פון גרויסן עולם און ברייטן המון עם.

איז דאך, דוכט זיך, אלץ גוט און פיין. באמת, פארוואס זאל עפעס דער יחיד באלעבאטעווען דארטן, וואו די געמיינשאפט דארף האבן די איינציקע דעה? לעבן מיר דען ניט בציבור, אלע צוזאמען? זיינען מיר דען ניט אויסגעקניפט און אויסגעבונדן איינער מיטן אנדערן? פארוואס זאלן עפעס אייניקע יחידים אויסנוצן די גרויסע ווירטשאפטלעכע אינדוס־טריעלע און קאמערציעלע מעגלעכקייטן, וועלכע ווערן באמת געשאפן דורך קהל׳שן צוזאמענלעבן? און פארוואס זאלן זיי עפעס שניידן דארטן מיט פריידן, וואו מיר אלע, דאס גאנצע פאלק, זייען מיט ליידן, מיט פראצע און הארעוואניע?

אלץ צו דער געזעלשאפט — זייער גוט. ניטא וואס אויסצוזעצן, א־יא?

די מעשה איז אבער, אז דער גאנצער ענין פון געזעלשאפט, און ממילא געזעלשאפטלעכקייט, איז גאר ניט אזוי קלאר.

פשוט גערעדט, מיר פרעגן וואס איז אזוינס א געזעלשאפט? אדער נאך בעסער און תוכ׳יקער: איז פאראנען אזא מין סארט זאך ווי גע־זעלשאפט?

דער סאציאליזם, אפנים, האט עס אנגענומען ווי עפעס וואס איז זעלבסטפארשטענדלעך.

און אַ זעלבסטפאַרשטענדעניש איז גאַנץ אָפט, אָפטער ווי זעלטענער, אַ מיספאַרשטענדעניש, אַ טעות.

און ווען מ׳נעמט אָט די קהל־קאָנצעפּציע אויפן פאַרהער, מען עקזאַ־מענירט זי, שטעלט זיך אַרויס, אַז זי נעמט עפּעס בעבען און איין גאָט אין הימל פון אַבסטראַקטן געדאַנק ווייסט, וואָס זי זאָגט.

געזעלשאַפט — וואו, וואָס, ווען?

די מערב־אייראָפּעאישע סאָציאַל־פּאָליטישע דענקער האָבן איינגע־פירט אָט דעם פּאַנאַנדערשניט, זיי האָבן אונדז געוואָלט לערנען, אַז עס זיינען דאָ צוויי סאָציאַלע מהות׳ן און צוויי אויפפאַסונגען, וואָס אַנטשפּרעכן זיי. איינע הייסט געזעלשאַפט, די צווייטע הייסט, לויט זייער השגה, דער שטאַט. די מזרח־אייראָפּעאישע געלערנטע האָבן צו דעם קיינמאָל ניט צוגעשטימט. זיי האָבן פאַרזעלביקט, פאַראייניקט די צוויי באַגריפן, זיי האָבן, לויט זייער תופס זיין, געהאַלטן, אַז דאָ קען מען קיין מחיצה ניט מאַכן, קיין דעמאַרקאַציע־ליניע ניט ציען, ווייל די צוויי סאָציאַלע וועזנס זיינען באמת איין און דאָסזעלבע. איך, אין מיין ביסל געדאַנקען־אַרימקייט, האַלט, אַז די לעצטע זיינען גערעכט. די ערשטע זיינען אַריינ־געפאַלן אין אַ טעות צוליב דעם געראַנגל, וואָס איז פאָרגעקומען אין אַ משך פון דורות צווישן די צוויי אינסטיטוציעס — קירך און שטאַט. זעענדיק אָט דעם שטרייט, האָט זיך זיי אויסגעדוכט, אַז עס מוז זיין ער־געץ אַ דריטער, וועלכער קען שליכטן זייער סכסוך און צו ווענען זיי אַפּעלירן, יעדערער ברענגט זיינע אַרגומענטן. אָבער דאָס איז נאָר אַן אויסדוכטעניש. אַפּעלירט האָבן זיי צום געוויסן און שכל־הישר פון איינצל־נעם מענטשן.

יעדנפאַלס, אין אונדזער צייט איז ניטאָ בנמצא אַזאַ מין געזעלשאַפט, וועלכע זאָל ניט זיין אידענטיפיצירט מיטן שטאַט. און אַזוי אַרום איז סאָציאַליזם געוואָרן, ווילנדיק־ניט־ווילנדיק, „שטאַטיזם", ד. ה. אַ לערע און שטרעבונג אַזוי צו פאַרפונדעווען דעם שטאַט, אַז ער זאָל מאָנאָפּאָלי־זירן, לחלוטין איבערנעמען אַלע פונקציעס פון דער „פרייער ווירטשאַפט"; אָנפירן, אויף זיין חשבון, אונטער זיין אויפזיכט, פּלאַנירטקייט און באַזיץ, די פּראָדוקציע און פאַרטייל פון גיטער, אין די גרענעצן פון זיין טערי־טאָריע, און האַנדל און אויסטויש, אויסערהאַלב פון די פּאָטערלאַנד־גבולים. אמת, סאָציאַליזם, אין דער מאַרקסיסטישער וואַריאַציע, האָט בשעת מעשה צוגעזאָגט, אַז אין דער צוקונפט וועט דער שטאַט אונטערגיין, דעגענע־רירן. אָבער, אויב פאַר דאָס געוועזענע צאָלט מען ניט, זאָגט אַ שפּרוך, היינט שטעלט זיך פאַר וויפיל צאָלט מען פאַר דער לעתיד־לבוא־מוזיק? דאָס איז סאָציאַל־פּאָליטישע עולם־הבא, וואָס האָט מיט דער לעבעדיקער,

ממשות׳דיקער, עולם־הזה׳דיקער וועלט גאַנץ ווייניק וואָס צו טאָן. אין דער ווייטער צוקונפט וועט טאַקע דער שטאַט אַ מיתה־משונה איינגעמען, אַזוי האָבן ענגעלס און מאַרקס נביאות געזאָגט, אָבער דערווײַלע מוז ער פאַר־שטאַרקט ווערן, ווײַל ער נעמט איבער אַלע אַנגעלעגנהייטן פון דער אינ־דוסטריע אַלס אַ צוגאָב צו זײַנע פּאָליטישע אויפגאַבן.

אַזוי אַרום האַלטן מיר שוין אויף אַ דרך. פון סאָציאַליזם, דער לעצ־טער פאַרשטאַנען אַלס אַ פּראַקטישע פּראָגראַם, אַלס אַ רייע פּאָליטישע פאָדערונגען און עקאָנאָמישע אויפטועניש, איז געוואָרן שטאַטיזם.

און וואָס איז אַזוינס דער שטאַט?

לויט מאַרקסן איז עס אַן אינסטיטוציע לכתחילה געשאַפן מיט דעם הויפּט־צוועק צו באַלאַנסירן און צוזאַמענהאַלטן דאָס צוזאַמענלעבן עס זאָל ניט צעפאַלן ווערן, מחמת די רייסערייען און צאַנקערייען פון די קלאַסן.

אויף וועלכן סמך טוט עס דער שטאַט, ווי אַזוי קען ער עס באַ־ווייזן?

פאַרשטייט זיך, ער ווענדט אָן געוואַלט, מאַכט, אויטאָריטעט, צוואַנג. דעם אייזערנעם געזעץ, דעם חוק־ולא־יעבור און דעם סטראַשונעק: אויב דו ווערסט ניט פאָלגן, וועל איך זיך מיט דיר אַן עצה געבן, זיך אָפּרע־כענען, און טאַקע אָן שהיות און אָן לאַנגע מחזקות. און אויב דו שרעקסט זיך ניט — האָב איך פּאָליציי, מיליטער, ריכטער, געפענגענישן, וכדומה מלאכי־חבלה, וועלכע קענען דיך גרינג איבערצייגן, אַז איך בין שטאַר־קער פון אַלע יענע, וואָס שטעלן זיך קעגן מיר, און זיי מוזן כאַפּן אַ מיאוסן פּסק.

אָבער דער שטאַט, אויסער בעזימער, ריטער, שמייסערס, פאַרמאָגט דאָך אַן אידעאָלאָגיע, אַ לערע, וועלכע באַאיינפלוסט מענטשן, לערנט, סוגעסטירט זיי זאָלן געהאָרכן, אויפפירן זיך ווי געהעריק. וואָס איז דער עצם־מהות פון זיין דאָקטרינע?

ווען מאַן און ווייב האָבן ניט קיין שלום בית, רייסן זיך אַרום, איז איינס פון די ביידע: אָדער זיי שיידן זיך, אָדער זיי האַלטן זיך פאַרט צו־זאַמען, ניט קוקנדיק אויף זייערע אַלע צוויסטיקייטן. צוליב וואָס? צוליב דער פאַמיליע, די קינדער, וואָס וואַקסן אונטער, — אַן אינסטיטוציע, וועלכע נעמט זיי אַלעמען אַרום.

און בנוגע דעם שטאַט, ווען ער האַלט איבערגעוואַלט צוזאַמען צוויי קלאַסן, וואָס קריגן זיך כסדר, אויף וועלכן אידעאָלאָגישן גרונט טוט ער עס? ער באַזירט זיך אויף דער אידייע, אַז די ביידע קלאַסן זײַנען

באמת ניט מער ווי צוויי באַשטאַנדטיילן פון עפּעס אַ גאַנצעס, וואָס איז וויכטיקער פון אַלע אַנדערע פּאָליטישע איינִיקייטן.

וואָס שטעלט פאַר מיט זיך דאָס גאַנצע? זאָלן מיר ווייטער נוצן דעם וואָרט „געזעלשאַפט", וועלן מיר זיך נעמען דרייען אין דעם אייביקן כּישוף־צירקל, וואָס האָט ניט קיין אָנהויב און ניט קיין סוף און ניט קיין אויסלאָז, — און דאָס וועט אונדז אין ערגעץ ניט ברענגען.

„דאָס גאַנצע" שטעלט מיט זיך פאַר די נאַציאָן. דער שטאַט איז אַ טעריטאָריאַל־נאַציאָנאַלער אַנשטאַלט. דער שטאַט טענה'ט, אַז עס איז דאָ אַ נאַציאָן, וועלכע איז העכער פון די קלאַסן, שטייט איבער זיי, ווייל זי אַנטהאַלטביידן. און הגם די קלאַסן קאָכן זיך, מחלוקת'ן זיך, ליגן זיי אָבער פאָרט איינגעפּאַסט אין די ראַמען פון שטאַט אָדער נאַציאָן.

ווען אַ שטאַט־וויסנשאַפטס־מאַן רעדט וועגן דער נאַציאָן, מיינט ער ניט דווקא אַ זויבערע איין־בלוטיקע ראַסע, אויב אַזעלכעס איז דאָ.

ווען ער איז ניט קיין מקפּיד אויף די זאַכן, לאָזט ער גוטהאַרציק צו, אַז דער רוב פון דער נאַציאָן באַשטייט פון זין פון איין אָפּשטאַם און די איבעריקע באַפעלקערונג־עלעמענטן מעגן געהערן צום ערב־רב, זיין אַ מין צומישונג. זיי ווערן באַטראַכט אָדער אַלס שטיף־קינדער, אָדער אַלס אַדאָפּטירטע מיטגלידער פון דער זעלביקער „הייליקער שטאַט־משפּחה".

אָט אַזוי שלענגלט זיך דער סאָציאַליסטישער געדאַנק — אין זיינע אָנווענדבאַרע טיילן, אין זיין הלכה־למעשה, ניט ריין הימלשע טרוימען און פּראָפּעטישע זעאונגען, — פון דער געזעלשאַפט צום שטאַט, פון שטאַט צו דער נאַציאָן. דאָס הייסט, פּשוט גערעדט, סאָציאַליזם, פּראַקטיש, וואָלט באַדייטן דער פאַרלאַנג און פאָדערונג, אַז דיווירטשאַפט זאָל איבערגע־געבן ווערן דער אָרגאַניזירטער נאַציאָן, אַלס אַ גאַנצער, אַלס אַ שטאַט, אַז זי זאָל זיך מיט דעם אָפּגעבן, זיך פאַרנעמען מיט אָרגאַניזירן און רעגולירן און פּלאַנירן די אינדוסטריע און אַלע עניינים, וואָס געהערן זיך אָן מיטן קאַמף פאַר דער עקאָנאָמישער עקזיסטענץ.

אביסל אין אַנדערע ווערטער וואָלט עס הייסן, אַז סאָציאַליזם אין ממשות'דיקן לעבן — ניט אין זיין ווייטן סוף־פּסוק, זיין מאַקסימאַלער מאַקסימום פּראָגראַם, וואָס לעניִן רופט אָן „די צווייטע פּעריאָדע פון קאָ־מוניזם", און די קריסטן האָבן עס גערופן „דער צווייטער קומען פון דערלייזער", — הייסט ניט מער און ניט ווייניקער ווי נעמען דעם באַגריף און מהות פון נאַציאָן, וואָס האָט זיך ביז אַהער געהאַלטן ניט מער ווי אויפן געביט פון פּאָליטיק און קולטור, דהיינו באַזיצן פּאַפּירענע בירגערשאַפט, אַן אַלגעמיינע פאַרגאַנגענהייט, שפּראַך, ליטעראַטור און

שפּרוכן; נעמען די נאַציאָן און פאַרוואַנדלען זי אין אַ ווירטשאַפטלעכער קאָרפּאָראַציע, שאַפן פון איר אַן עקאָנאָמישע אינסטיטוציע, בעסער געזאָגט, נעמען אַ זאַך, וואָס איז כמעט געווען אַ געשפּענסט, אַן לייב און לעבן, גלאַט אַ „פּסיכאָלאָגישע" איינרעדעניש, אָדער אַ מין בלוט־פאַרוואַנדשאַפט, אַ קערפּערשאַפט, וואָס האָט זיך צעמענטירט מיט ניכטערע שפּייַעכץ פון פאָלקס־גייסט, פאָלקסטום, פאָלקלאָר, פאָלקס־וועגן — און שמידן פון איר אַן אייזן שטאַרקע, מויער־געזונטע פאָרמאַציע, וואָס ווערט אַרומגעכאַפּט מיטן שטאָלענעם רייף פון אַלגעמיינע ווירטשאַפטלעכע אינטערעסן.

נוצנדיק וויסנשאַפטלעכן זשאַרגאָן, אָן וועלכן עס איז אַזוי שווער זיך אויסצודריקן מער אָדער ווייניקער פּינקטלעך: די אויפגאַבע פון סאָציאַליזם, וואָס איז געוואָרן שטאַטיזם, איז צו טראַנספאָרמירן די נאַציאָן, וועלכע איז געווען אַ ביאָלאָגיש־פּסיכאָלאָגישעס וועזן, און מאַכן פון איר אַן עקאָנאָמישן סוביעקט.

ס׳טייטש, וואו איז אַהינגעקומען דער באַגריף פון קלאַס, וועלכן דער סאָציאַליזם האָט פון מויל ניט ארויסגעלאָזן אויף אַלע מיטינגען און אַרויסטרעטונגען, און פון פען ניט אַרויסגעלאָזן אין אַלע אויפרופן, פּאַמפלעטן און ווערק? די דאָזיקע סירכא נעמען געניטע קצבים זייער גרינג אַראָפּ. דעם קנייטש קען מען זייער גרינג פאַרגלעטן, ווען דעם וואָרט נאַציאָן באַהעפט מען מיטן וואָרט פאָלק, אָדער נאָך בעסער, ווען מ׳פאַרבייט עס מיטן לעצטן.

פון וועמען אייגנטלעך באַשטייט דאָס פאָלק? נגידים זיינען דאָך דאָ מער ניט ווי אויפן שפּיץ מעסער, ס׳רוב מענטשן פון פאָלק זיינען דאָך אָרימע לייט, האַרעפּאַשניקעס, בעלי־מלאכות; רייכע, די אָנגעשטאָפּטע גאָלדענע זעק, זיינען דאָך דער אויסנאַם, און האָבן זייער ווייניק וואָס צו טאָן מיטן כלל.

אויף אַזאַ שטייגער האָט סאָציאַליזם געמוזט האָבן אַ נייגונג צו דאָס, וואָס מ׳רופט אין אַנדערע לענדער פּאָפּוליזם, (פאָלק׳יזם), דעמאָקראַטיע, און אין רוסלאַנד האָט עס געהייסן „נאַראָדניטשעסטוואָ".

און די מאָדנע שרייענדיקע סתירה האָט געמוזט אויפרייסן דעם סאָציאַליזם, אַזוי ווי מען וואָלט דאַרטן געהאַט אונטערגעלייגט דינאַמיט.

מאַרקס (ניט לאַסאַל, ניט מאַדזיני און אפשר אפילו ניט משה העס און אַנדערע קלענערע ליכטער) און ענגעלס האָבן געפּריידיקט אינטערנאַציאָנאַליזם. אָבער וואו, אויף וועלכן געביט? אויף דעם געביט פון פּאָליטיק. און אין דער עקאָנאָמיק האָבן זיי געמוזט, ניט ווילנדיק, זיין

„נאציאנאל"; זיי האבן געהייסן שאפן א זעלבסט־באגנוגנדיקע ווירטשאפט אין די ראמען פון דעם געגעבענעם פאלק; זיי האבן דערפאר געקעמפט מיטן פען און מויל, האבן דער עובדא אוועקגעשאנקען זייער לעבן און גאנצע טעטיקייט.

נו, ווען עקאנאמיק שטויסט זיך צוזאמען מיט פאליטיק, ווען „פאליטיק" ווערט געפריידיקט, און עקאנאמיק ווערט געטאן, איז וואס רעכנט איר, ווער וועט גובר־זיין? זיכער די עקאנאמיק. אינטערנאציאנאלע פאליטיק אויסערהאלב די גרענעצן פון שטאט איז דאך דערווייליע מער ניט ווי א שמועסעריי. נאציאנאלע עקאנאמיק איז די טאג־ארדנונג.

אין דער מינוט ווי די סאציאליסטן האבן זיך גענומען באטייליקן אין פאליטישן לעבן, אין שטאט־געזעצגעבונג, האבן זיי זיך געשטעלט אויף דער משופע'דיקער פלאך פון נאציאנאל־עקאנאמיק, אדער ריכטיקער, עקאנאמישן נאציאנאליזם, און דער „פאליטישער אינטערנאציאנאליזם" איז געבליבן א פרומע ווינטשעניש, א לעפצן־קולט, לעכצן און באגערעריי, וואס מיטן אומ'ברחמנות'דיקן גאנג פון לעבן האט עס ווייניק שייכות, „ארבעטער פון אלע לענדער פאראייניקט אייך" — האט מען געזאגט, און געטאן וואס?

מיט דער אבזיכט אים אוועקצושענקען די ווירטשאפט, האט מען אנטיילגענומען אין שטאט, וועלכער לויט זיין קווינטעסענץ איז א סעפאראטיסט, אן אפזונדערער פון לענדער, ער שניידט פאנאנדער די וועלט אין טיילן, אין קאנטן, שטעלט אויף גרענעצן, ריכטעט אויף באריערן און דערלאזט בשום אופן ניט, אז זיינע איינוואוינער זאלן זיך ברידערן אדער חבר'ן מיט די בירגער פון אן אנדער מדינה. ווי האט צעזאר געזאגט, ער האט זיכער פארשטאנען דעם עצם־מהות פון שטאט: „צעשייד און הערש", ווערנדיק א שטאט־באוועגונג האט סאציאליזם געמוזט ווערן נאציאנאל און די „פאראייניקונג פון די לענדער" האט געהאט די זעלביקע ממשות ווי דער „קומה, יהוה, ויפוצו אויביך" אויסגעשריי פון שול־איד.

אט דער ווידערשפרוך, וואס ליגט צווישן עקאנאמישן נאציאנאליזם און פאליטישן אינטערנאציאנאליזם, האט געבראכט צו דער אומגעהויער, כמעט אומגלויבלעכער מפלה, וואס די דייטשע סאציאל־דעמאקראטן האבן געהאט אין דייטשלאנד. דער זעלביקער ווידערשפרוך צווישן עקאנאמיש נאציאנאל־רוסישן קאמוניזם און פאליטיש־אינטערנאציאנאלן קאמוניזם האט ארויסגעווארפן טראצקין און אלע זיינע אנהענגער פון סאוויעטן־פארבאנד, ווייל סטאלין שטייט אויפן שטאנדפונקט פון „נאציאנאלן קאמוניזם".

אָט די סתירה פאַראורזאַכט דעם גוואַלטיקן קריזיס, וואָס דער סאָ־ציאַליזם לעבט איבער. און די מורא׳דיקע רעאַקציע, וואָס רוקט זיך אויף אונדז אָן פון אַלע זייטן, איז אַ פועל־יוצא פון אָט דעם עקאָנאָמישן נאַ־ציאָנאַליזם, אָדער אַביסל האַרבער: ווירטשאַפטלעכן פאַטריאָטיזם.

.4

די אידישע עקאָנאָמיק

ווען שטאַט־סאָציאַליזם האָט ניט קיין „גרויסע גליקן״ פאָרצולייגן דעם אַרבעטער־קלאַס בכלל, על אחת כמה וכמה אַז ער, אַלס אַ טעאָריע און אַלס אַ פּראַקטיק, אַנטהאַלט זייער ווייניק גוטס פאַר דער אידישער אַרבעטערשאַפט.

דער אַרבעטער, אין אַלגעמיין, האָט ניט קיין סיבה פאַר וואָס ער זאָל טרויען דעם וועלטלעכן שטאַט. ער האָט ניט קיין גרונט צו דער־וואַרטן, אַז פון דעם, וואָס די ביוראָקראַטן וועלן איבערנעמען די ווירט־שאַפט, וועט קומען, — פון דעם טראַנספער־אַקט, פון דעם איבערבייט פון איין קלאַס אויף דעם צווייטן — אַ גאולה וישועה פאַר דעם אַרבעטער־קלאַס. דער שטאַט האָט „גאָר ניט אַזוי וואויל געדרשנ׳ט״, ער האָט גאָר ניט אַזוי „פאָטערלעך״ באַהאַנדלט די אַרבעטערשאַפט דורך די יאָרהונדערטער פון זיין רעקאָרדירטער עקזיסטענץ, אַז ער זאָל אימשטאַנד זיין צו אינספירירן די האָרעפאַשניקעס מיט די איבערטריבענע האָפע־נונגען, דערוואַרטונגען, וועלכע געפינען זיך אויף דעם לאַנגן און לויזן צונג פון דעם מאַרקסיסטיש־סאָציאַליסטישן אַגיטאַטאָר.

די אידייע און פּלאַן פון שטאַט־סאָציאַליזם איז פאַרשפּרייט גע־וואָרן פון פאָרשטייער פון דעם נייעם ערשט־אויפטויכנדיקן קלאַס פון אָרגאַניזאַטאָרן. זיי האָבן עס פּאָפּולאַריזירט אָט־די שטאַטיסטישע געדאַנ־קען. זיי האָבן איינגערעדט אַ טייל פון דער אַרבעטערשאַפט, אַז דער פּלאַן פון איבערגעבן די ווירטשאַפט דעם שטאַט, איז גאָר אַ גרויסער, ליכטי־קער אידעאַל, כמעט אַ מין משיח־קומען. זיי האָבן עס געטאָן מיט אַזאַ פלייס, ווייל אָט־דער נייער איינשטעל וואָלט זיין ווי־אָנגעמאָסטן פאַר זיי, אַלס אַ ניי־אויפקומענדיקער קלאַס פון הערשער, פון פּראַצע־פּריצים.

איצט, אויב דאָס, וואָס מיר זאָגן, איז ריכטיק בנוגע דעם אַרבעטער־קלאַס, אַ פשיטא שוין וואָס איז שייך דער אידישער אַרבעטערשאַפט.

פאַרוואָס זאָלן די אידישע האָרעפאַשניקעס זיך פאַרלאָזן אויף די

חסדים און גנאדן פון דעם ניט־אידישן שטאַט? אויף וועלכן סמך קענען זיי דערוואַרטן פון אים טובות און נחמות? ווי האָט אָט־דער ניט־אידישער שטאַט באַהאַנדלט דעם אידן דורך דער לאַנגער געשיכטע פון גלות?

שטאַט־סאָציאַליזם האָט געמוזט אומבאַדינגט פאַרקירעווען אויף נאַציאָנאַל־סאָציאַליסטישע, ד. ה. היטלעריסטישע דרכים. וואָס איז שטאַט־סאָציאַליזם, ווען מ׳לושטשעט אים אויס פון זיין קאָליר־רייכער פראַזעאָלאָגיע? וואָס איז שטאַט־סאָציאַליזם, ווען מ׳נעמט אים לויט זיין עצם־מהות נאָך אָן צופּוצונגען, אָן דער זייפנבלעזלדיקער ריידעריי, מיט וועלכע בלויז גרויסע קינדער, פלאַפּלער־דעמאַגאָגן, קענען זיך שפּילן און האָבן פון דעם שפּיל גרויס הנאה? וואָס איז שטאַט־סאָציאַליזם פאַרשטאַנען רעאַליסטיש, ניכטער אָן דעם באַרוישנדיקן ראָמאַנטיציזם? עס איז עקאָנאָמישער נאַציאָנאַליזם, אָדער נאַציאָנאַלער עקאָנאָמיזם. אמת, די סאָציאַליסטן פון מאַרקס׳ חדר האָבן כסדר גערעדט און דיק אונטערגעשטראָכן, און געווען ערנסט דערביי, זייער אינטערנאַציאָנאַלע אָנשוי־אונגען און שטימונגען בנוגע צווישנ׳מלוכה׳שע פּאָליטישע ענינים. אָבער מ׳דאַרף דאָך באַגרייפן, אַז אויסערלעכע פּאָליטיק, ווען זי שטויסט זיך צוזאַמען מיט אינערלעכער פּאָליטיק, וועלכע שטיצט זיך אויף דער עקאָנאָמיק, וועט דאָך מוזן אָפּטרעטן דעם וועג. וואָסער ווערדע האָבן געקענט האָבן די דיבורים און טעאָריעס מכוח דעם אינטערנאַציאָנאַליזם פון שטאַט־סאָציאַליזם, ווען זיין הויפּט־אויפגאַבע איז באַשטאַנען אין קאָנפיסקירן פּריוואַט־אייגנטום און סאָציאַליזירן די ווירטשאַפט, וואָס אונטער די אומשטענדן האָט געקענט מיינען בלויז נאַציאָנאַליזירן. די ווירטשאַפט, ווען זי ווערט אַרויסגענומען פון אונטער דעם רשות פון פּריוואַטע פּערזאָנען און ווערט איבערגעגעבן דעם שטאַט, ווערט אַ נאַציאָנאַלער ענין, אַן ענין פאַר דעם נאַציאָנאַלן קאָלעקטיוו. די נאַציאָן, אונטער דעם נייעם רעזשים, ווערט אויפגעפּאַסט אַלס דער ווירט, אַלס דער פולער בעל־הבית. זי, די נאַציאָן, נאַטירלעך אין איר קאָנקרעט־פּאָליטישער פאָרם פון וועלטלעכן שטאַט, ווערט די שאַלטערין און וואַלטערין פון די ווירטשאַפטלעכע מערכות פון די בירגער אין די גרענעצן פון דער געגעבענער מדינה. אפילו אין אַ פיל־פעלקערדיקן שטאַט פאַרטרעט אַלץ די רעגירונג הויפּטזעכלעך די אינטערעסן פון אַ דאָמינירנדיקער נאַציאָן, אַ פשיטא שוין אין אַ געוויינטלעכן שטאַט. און ווען דער שטאַט נעמט איבער די ווירטשאַפט, מוז דורך דעם אַקט געשטייגערט ווערן דער נאַציאָנאַלער געפיל און פאַרשטאַרקט ווערן דער פּאַטריאָטישער פאַראורטייל. אין שטאַט געפינט זיך אַלע מאָל אָדער אַן אויסשליסלעכע נאַציאָן אָדער אַ פרע־דאָמינירנדיקע. און ווען דער שטאַט קאָנצענטרירט, אָרגאַני־

זירט און פלאַנירט די ווירטשאַפט, ווערט דורך דעם געשטאַרקט, שטייפער צונויפגעקניפּט די נאַציאָן, אַלס אַ גאַנצע. איצטער באַהויפּט זי זיך ניט נאָר אויפן פעלד פון פּאָליטישער טעטיקייט, נייערט אויך אויפן געביט פון עקאָנאָמישער אונטערנעמונג. און דאָס מוז טרייבן צו אַן אויפגע־שרויפטן היפּערטראָפישן נאַציאָנאַליזם, צו אַ שאָוויניזם, וועלכער איז באַוואַקסן מיט ווילד־פלייש און אָנגעגאָסן מיט טרפה׳נער בלוט.

פון אַן אינטענסיפיצירטער נאַציאָנאַלער דאָמינאַציע, וועלכע מאָ־נאָפּאָליזירט די ווירטשאַפט, וואָס האָט די אידישע אַרבעטערשאַפט, אַלס אַ אידישע קערפּערשאַפט, געקענט דערוואַרטן? דער איד איז אַלעמאָל געווען אונטערפּריווילעגירט. ער האָט זיך כסדר געפונען אין דער קלעם פון דעם ניט־אידישן שטאַט, און ווען דער לעצטער ווערט טאָטאַליטאַר, ווערט דער מפרנס פון דער געזעלשאַפט, דער ברויט־געבער פון דער גאַנצער באַפעלקערונג, איז אַלץ, וואָס דער איד קען דערוואַרטן פון אים, איז הונגער, נויט און רדיפות. ער וועט דעם אידן ניט פאַרגינען, וואָס ער לעבט אויף דער וועלט. ער וועט ביי דעם אידן אַרויסרייסן דעם לעצטן ביסן פון מויל. אַט־דער רשע־מרושע׳דיקער שטאַט וועט איינפירן פאַר דעם אידן אַ צווייטע מצרים מיט צוואַנג־אַרבעט.

דער ליבעראַלער שטאַט האָט גענומען באַהאַנדלען דעם אידן נישט־קשה׳דיק, צום־פאַרליידן. פאַרוואָס? ווייל דער ליבעראַלער שטאַט, זייענ־דיק אַ פּאָליטיש נאַציאָנאַלער שטאַט, האָט זיך געמאַכט ניט־זעענדיק דעם אידן אינעם אידן. ער האָט גענומען באַטראַכטן דעם אידן אַלס מענטשן, אַלס יחיד, אַן אַטאָם פון דער געזעלשאַפט. און אַלס אַזעלכן האָט אים דער שטאַט געמוזט לאָגישערווייז געבן זיין ביסל רעכט, ד. ה. ער האָט דערקלערט דעם אידן אַלס אַ בירגער מיט ניט־אי־דישע בירגער צוגלייך. אָבער דאָס איז געטאָן געוואָרן אויף דעם סמך פון פּאָליטישן און עקאָנאָמישן אַטאָמיזם, אינדיווידואַליזם. דער וועלטלע־כער שטאַט האָט זיך אין רעליגיעזע אָנגעלעגנהייטן ווייניק וואָס געמישט. דער איד, ביחידות, אָפּגעריסן פון זיין אידישער סביבה, איז באַטראַכט און באַהאַנדלט געוואָרן פון אים דעריבער אַלס אַ מענטש, אַלס אַ פּאָ־ליטישעס וועזן. די אידנשאַפט אָבער, אַלס אַזעלכע, דער טייל פון איר, וועלכער האָט זיך געפונען איינגעשלאָסן אין די ראַמען פון אַ באַשטימטער מדינה, האָט ניט געקראָגן קיינע נאַציאָנאַל־פּאָליטישע רעכט. זי איז, פשוט, איגנאָרירט געוואָרן. די בעסטע ליבעראַלן, די שענסטע אידן־פריינט, פאַרלאַנגען, אַז די אידנשאַפט, אַלס אַ זיך־באַהויפּטנדיקע קער־פּערשאַפט, מיט אַן אייגענער פיזיאָנאָמיע, זאָל אויפגעבן איר עקזיס־טענץ און ניט בילדן „אַ מלוכה אין אַ מלוכה".

ווייטער, עקאָנאָמיק, אונטער דעם ליבעראַליזם, איז אַ סומע ווירט־שאַפטלעכע אונטערנעמונגען, וועלכע ברענגען צונויף און האַלטן צוזאַמען מענטשן, סוביעקטן פון ווירטשאַפט, אויף דעם יסוד פון אינטעראינדי־ווידועלע און אינטער־קלאַסן פאַרהעלטענישן אין די גרענעצן פון אַ גע־געבענעם מלוכה־שטח און אונטער אַ באַשטימטער מלוכה׳שער יוריס־דיקציע. דער ליבעראַלער שטאַט האָט זיך געהאַלטן אויף אַ געוויסן מרחק פון עקאָנאָמישע אַנגעלעגנהייטן. ער האָט מיט זיין פּאָליטישער מאַכט ניט מאָנאָפּאָליזירט די עקאָנאָמיק פון לאַנד. בכלל האָט דער ליבעראַליזם געקוקט אויף ווירטשאַפטלעכע ענינים פון דעם שטאַנדפּונקט פון יחיד. יעדנפאַלס האָט ער עס פּרובירט טאָן אין די גבולים פון אַ באַשטימטער מלוכה. ער איז געגאַנגען אַזוי ווייט אין זיין עקאָנאָמישן אינדיווידואַליזם, אַז ער איז דערגאַנגען צו דעם אַבסורד פון זיך־ניט־וויסנדיק מאַכן פון דער עקזיסטענץ פון קלאַסן, אַלס באַלעבאַטישקייט־אַגענטורן.

דער איד, אַלס יחיד, איז ניט שוואַכער, נייערט שטאַרקער, אין גע־וויסע פּרטים, בעסער טרענירט, רייכער אויסגעשטאַט עטיש, פּסיכאָלאָ־גיש און אינטעלעקטועל פון דעם ניט־אידישן יחיד. און ווען דער איד פאַרמעסט זיך מיטן ניט־אידן איינס אויף איינס, האָט ער אַ היפּשע צאָל שאַנסן צו געווינען. מיט דעם דערקלערט זיך די דערשיינונג, וואָס די אידן, ווי נאָר מ׳האָט זיי געלאָזן צו רו, אַראָפּגענומען פון זיי די ספּע־ציעלע באַגרענעצונגען, אונטער וועלכע זיי איז אויסגעקומען זיך צו באַ־הויפּטן ווירטשאַפטלעך, — האָבן פאַרהעלטניסמעסיק זיך לייכט אַרויפ־געאַרבעט, זיך אויסגעצייכנט, אַלס יחידים, כמעט אויף אַלע געביטן פון מענטשלעכן אָנשטרענג.

די לאַגע האָט זיך אָבער געמוזט לחלוטין ענדערן ווי נאָר די אידייע פון שטאַט־סאָציאַליזם, אָדער נאַציאָנאַל־סאָציאַליזם, נאַציאָנאַל־עקאָנאָ־מיזם האָט גענומען באַהערשן די מוחות. איצט האָט מען גענומען קוקן אויף דער ווירטשאַפט פון אַ פּאָליטיש־נאַציאָנאַלן שטאַנדפּונקט, אַלס אַ געביט, אויף וועלכן עס אַרבעטן, מאַכן זיך נוצלעך, ניט יחידים, נאָר גאַנצע קאָלעקטיוון, נאַציאָנאַלע קערפּערשאַפטן.

סאָציאַליזם האָט געבראַכן דעם עקאָנאָמיש־אינדיווידועלן פּראָנט פון בײדע זייטן אויף אַמאָל. ער האָט אָנגעוויזן אויף דעם קאָלעקטיוון עלע־מענט אין דער באַלעבאַטישקייט, סיי פון שטאַנדפּונקט פון קלאַס, סיי פון שטאַנדפּונקט פון דער נאַציאָן (פיכטע, לאַסאַל א. אַ.). בכלל האָט סאָ־ציאַליזם באַטראַכט די ווירטשאַפט ניט אַלס אַן אינטעראינדיווידועלע און אינטערקלאַסן דערשיינונג, נאָר אויסשליסלעך אַלס עפּעס סאָציאַלעס. מיט

פשוט׳ערע ווערטער, ער האָט געזען אין דערווירטשאַפט, אַלס אַ טעטיקן אַגענט, בלויז דעם קאָלעקטיוו, אַלס אַ גאַנצן, די געזעלשאַפט אַלס אַ גאַנצע, ווייל אפילו די קלאַסן־מחיצות האָט דער סאָציאַליזם באַטראַכט אַלס עפּעס צייטווייליקעס, וואָס וועט אָפּגעשאַפט ווערן. און דער קלאַס, כל־זמן ער האָט עקזיסטירט, איז ניט באַהאַנדלט געוואָרן אַלס אַ סומע פון אינדיווידן אַרבעטער, נייערט אַלס אַ גאַנצע קערפּערשאַפט מיט אַן אייגענער „קלאַסן־פּסיכאָלאָגיע״ און „קלאַסן־באַוואוסטזיין״. און בנוגע דער נאַציאָן איז דאָך אָפּגערעדט, זי איז זיכער גענומען געוואָרן אַלס אַ סאָציאַלער געבוי און ניט אַלס אַן אינטעראינדיווידועלע סטרוקטור.

אַזוי אַרום, אונטער דעם איינפלוס פון סאָציאַליזם, אין זיינע בידע שאַטירונגען, איז מען אַריבער פון דער אינדיווידואַליסטישער אינטערפּרעטאַציע פון עקאָנאָמישע דערשיינונגען צו דער קאָלעקטיוויסטישער. דער אידישער ציבור מוז פון אַט־דער ענדערונג אין אָריענטאַציעס געפּערלעךליידן. דער אידישער ציבור איז אינגאַנצן ניט קיין פּאָליטישער, ער האַלט זיך אויף רעליגיעז־עטישע יסודות. ווען עקאָנאָמיק ווערט אַן אינטעגראַלער טייל פון פּאָליטיק, דעמאָלט מוז דער איד פאַרלירן זיינע ווירטשאַפט־פּאָזיציעס. דער איד, אַלס יחיד, האָט זיך געקענט שטעלן קעגן דעם ניט־אידן, אַלס יחיד, און איינהאַלטן זיין עקאָנאָמישן מצב. אָבער דער אידישער ציבור קען זיך שוין גאָרניט שטעלן קעגן ניט־אידישן ציבור. ווייל דער לעצטער איז פּאָליטיש אַלמעכטיק בשעת דער ערשטער איז די פּאָליטישע אָנמאַכט אַליין.

אין 1912 איז מיר אויסגעקומען צו זיין אין וואַרשע. דעמאָלט האָט זיך אָנגעהויבן, אויף וויפיל איך געדענק, די באָיקאָט באַוועגונג פון די פּאָליאַקן קעגן דער אידישער באַפעלקערונג. איך האָב זיך צעשמועסט מיט אַ פּ. ס.׳אָוועץ. ער גיט מיר אַ זאָג אין געשפּרעך, אַז די אידן האָבן פאַרכאַפּט דעם האַנדל אין פּוילן און עס איז נאַטירלעך, וואָס אַ באָיקאָט־באַוועגונג נעמט זיך שאַפן, אַלס רעאַקציע קעגן דער אידישער פאַרפעסטיקטער מאָנאָפּאָליסטישער פּאָזיציע.

איך האָב אים געענטפערט, אַז ער רעדט אומקלאָר און געברויכט אומפּינקטלעכע טערמינען בשעת ער באַשרייבט די סיטואַציע אין פּוילן. ניט די אידן האָבן פאַרכאַפּט דעם מסחר אין פּוילן, נייערט די סוחרים אין פּוילן האַלטן דעם מסחר אין זייערע הענט. בשעת די אידן האַנדלען, זיינען זיי קיין אידן ניט נייערט געוויינטלעכע הענדלער, ווי הענדלער בכלל אין וועלכן־עס־איז אַנדער לאַנד. און ווער דען זאָל זיך פאַרנעמען מיטן האַנדל, אויב ניט הענדלער?! אַזוי ווי מעדיקער פאַרנעמען זיך מיט מעדיצין, און יוריסטן מיטן געזעץ און געריכט, שוסטער מיט שוסטעריי,

שניידער מיט שניידעריי, פונקט אזוי פארנעמען זיך קאמערציאנטן מיט קאמערץ. אידישקייט און אידנשאפט, האב איך אים געוואלט געבן צו פארשטיין, דריקן זיך ניט אויס אין ווירטשאפטלעכע טערמינען, נייערט אין רעליגיעז עטישער אידעאלאגיע.

ווער פון אונדז איז געווען גערעכט?

מיר האבן גערעדט אויף צוויי פארשיידענע שפראכן. ער, דער פ. פ. ס.'אוועץ, האט גערעדט און געטראכט מכוח עקאנאמיק אין טערמינען פון נאציאנאלע קאלעקטיוון, איך האב אבער געאורטיילט וועגן ווירטשאפטלעכע ענינים פון דעם שטאנדפונקט פון אינדיוויד, דעם עקאנאמישן איינס.

די ניט־אידישע וועלט נעמט פונדאסניי טראכטן וועגן באלעבאטישקייט ניט ווי וועגן א סומע איינצלנע באשעפטיקונגען, מיט וועלכע עס פארנעמען זיך יחידים אויף זייער אייגענער אחריות, לויט זייער אייגענעם פארשטאנד, נייערט אלס אן ארגאניזירטע, דורכגעטראכטע, אויסגערעכנטע, פלאנירטע אונטערנעמונג, וועלכע איז אן עסק פארן נאציאנאלן קאלעקטיוו. ביי אזא אויפפאסונג פון דער ווירטשאפט ווערן די פארפאלגונגען, פון אן עקאנאמישן און סתם פאליטישן כאראקטער, אויף אידן דערגרייכן און אריבערשטייגן די גרויזאמסטע רדיפות פון די פינצטערסטע מיטלאלטער־צייטן. דעמאלט האט מען באהאנדלט די ווירטשאפט אלס אן התעסקות, מיט וועלכער עס האבן צו טאן די קאלעקטיוון. אבער פאר דעם קאלעקטיוו דעמאלט איז געווען פאררעכנט דער צעך, דער שטאנד, דער ארדן. איצטער איז עס די נאציאן אדער קלאס, ארגאניזירט אלס א שטאט.

דאס שאקירנדיקסטע און דערשטוינענדיקסטע אין דעם אלעם איז דאס, וואס דווקא די אידישע אינטעליגענציע, און ניט בלויז די אסימילירטע עלעמענטן אירע, האט זיך געפלייסט מיט כל־הכוחות צו פארשפרייטן און ארויפצווינגען אט־די אידייען מכוח דעם שטאט־עקאנאמיזם, אידייען, וועלכע זיינען אנגעלאדן מיט דער גרעסטער געפאר פאר דעם קיום פון דער אידישער געמיינשאפט.

אבער דאס, וואס איז געטאן געווארן, קען מען שוין אפשר ניט כאפן צוריק. עס איז צו שפעט. ווי אריסטאטעל זאגט, איבער דער פארגאנגענהייט זיינען אפילו די געטער ניט קיין בעלי־דעות. לכן דארפן מיר האפן פאר דאס בעסטע און זיך גרייטן אויף דאס ערגסטע.

ווען די ניט־אידישע וועלט וועט נעמען באהאנדלען די ווירטשאפט פאליטיש־קאלעקטיוויסטיש, דעמאלט וועט די אידנשאפט זיין געצוואונ־

גען אַנצונעמען געוויסע מאָסרעגלען בכדי זיך צו ראַטעווען פון עקאָנאָמישן אונטערגאַנג.

פּאָליטיש האָבן מיר, אידן, פאַרשפּילט נאָך איידער מיר האָבן אָנגעהויבן צו שפּילן דעם גרויס־שטאַט־שפּיל, דעם אימפּעריע־שפּיל. אַ היפּשע צאָל טעקסטן זאָגן עדות וועגן דעם. און איך האָב זיי פּאַרטייטשט און באַלויכטן אין אַ גאַנצער סעריע פון מיינע פאַרדעמדיקע ווערק.

מיר זיינען אַרויס פון דער וועלטלעך־פּאָליטישער ספערע. מיר זיינען אַריין אין אַ רעליגיעז־עטישער אַטמאָספערע אָדער סטראַטאָספערע. מיר האָבן פאַרמירט אַ געמיינדע־לעבן און געשאַפן אַ „בית־המדרש”. מיר האָבן זיך סאָציאָלאָגיש־אַרכיטעקטאָניש אויפגעהויבן צו אַזעלכע אַלטיטודן, צו אַזאַ הויכער מדרגה, אַז די „ציוויליזירטע” שטאַטיסטישע געזעלשאַפט וועט אָנקומען אַהין ערשט נאָך פילע פילע יאָרהונדערטער פון וואַנדערן אין דזשאַנגל און בראָדזשען ביז די קני אין בלוט. מיט אַנדערע ווערטער, מיר, אַלס אַ געמיינשאַפט, האָבן געשאַפן אַ כנסת־ישראל, אַ רעליגיעז־עטישע קערפּערשאַפט, אַ פאָרם, וואָס איז אַ מוסטער און וועגווייזער, וועלכע די מענטשהייט וועט מוזן נאָכטאָן און נאָכפאָלגן בכדי זיך אַרויסצוראַטעווען פון דעם גיהנום פון וועלטלעכן טאָטאַליטאַרן שטאַט.

גאַנץ אַנדערש האַלט עס מיט אונדז בנוגע ווירטשאַפט. מיר קענען זי ניט אויפגעבן, מיר קענען זיך איבער איר ניט אַריבערהויבן. קיין סובלימאַציע איז דאָ ניט שייך. אַלס פיזיאָלאָגישע סוביעקטן זיינען מיר פּשוט׳ע בשר־ודם׳ס און מיר מוזן באַפרידיקן, כאָטש צו אַ מינימאַלער מאָס, אונדזערע מאַטעריעלע באַדערפעניש־ן. נאַטירלעך, קען מען אַראָפּדריקן די סטאַנדאַרטן פון די הצטרכות׳ן. מ׳קען זיין אַ מסתפק במועט. עס שאַדט ניט צו געדענקען דעם פּאַטעטישן שפּרוך פון אונדזערע חכמים, וועלכע האָבן געזאָגט, אַז אָרימקייט פּאַסט זיך אַזוי פאַר דער אידנשאַפט ווי אַ רויטער רויז פאַר אַ שוואַרצן פערד.

אָבער אפילו אין גרויס אָרימקייט דאַרף מען אויך האָבן אַ ווירטשאַפט. אויב די אומות העולם וועלן נאַציאָנאַליזירן, פּאָליטיזירן זייערע ווירטשאַפטן און פּרובירן אויסשליסן דעם אידישן געזעמל, פאַרשטאָפּן זיינע קוואַלן פון חיונה, וועט די אידנשאַפט זיין געצווינגען אַריבערצוגיין צו אַ פאַרשלאָסענער, ביז אַ געוויסער מאָס, אייגענער באַלעבאַטישקייט.

לעצטנס, פאַר דעם אויסברוך פון דער וועלט־מלחמה, האָט מען פיל גערעדט, געשריבן און היפּש געטאָן מכוח דער איבערשיכטונג פון דער אידישער באַפעלקערונג אין פּוילן, מכוח דער פּראָדוקטיוויזאַציע פון די

אידישע „בטלנים", לופט־מענטשן. דאָס איז אָבער בלויז דער אלף פון דעם איבערבוי פון דער אידישער עקאָנאָמיק.

די אידישע ווירטשאַפט וועט מוזן, ווען דאָס ערגסטע פּאַסירט, ווערן אידיש, דאָס הייסט, דער איד וועט זיין געצוואונגען צו נעמען טראַכטן וועגן זיינע באַדערפענישן און די מיטלען פאַר זייער באַפרידיקונג אויף אַ סיס־טעמאַטיזירטן אופן. ביז איצט האָט דער איד געהאַט אַ ווערטל, אַז לעבן זאָל מען צווישן גויים, און שטאַרבן צווישן אידן. געמיינט האָט דער שפּרוך צו זאָגן, אַז אידעאָלאָגיש, רעליגיעז־עטיש און געזעלשאַפטלעך לעבט זיך דער איד אויס אין דער אידישער סביבה, עקאָנאָמיש אָבער איז ער טעטיק אין דער ניט־אידישער אַרומגעבונג. פון איצט אָן און ווייטער, אין פאַל נאַציאָנאַל־סאָציאַליזאַציע פון דער ווירטשאַפט ווערט אַ טאַטזאַך אין אַ היפשער צאָל לענדער און פעלקער, וועט דער איד זיך מוזן אָריענטירן אויף זיינע אייגענע אינעווייניקסטע קויף־כוחות, אויף זיין אינערלעכן מאַרק. דער איד וועט מוזן נעמען פּלאַנירן זיין אָרימע, באַשרענקטע, איינגעשרומפּענע ווירטשאַפט, ברענגען אין אָרדענונג זיין אָנבאָט און נאָכפראַגע וכדומה ווירטשאַפטלעכע אָנגעלעגנהייטן.

יעדע גרופּע, אויב זי עקשנ'ט זיך איין, קען לעבן עקאָנאָמיש אין אַ פאַרשלאָסענעם קרייז, וועלכן זי ברעכט אַדורך צייטנווייז דורך אויס־טויש. אידן זיינען דאָך באַרימט מיט זייער עקשנות, האַרטנעקיקייט. און מיר וועלן זיכער אויסהאַלטן אָט־די עקאָנאָמישע באַלאַגערונג, ווען זי זאָל פאָרקומען. מיר וועלן זיך איינגראָבן אין עקאָנאָמישע טראַנשייען און אַזוי איבערווינטערן, איבערקומען די שלעכטע צייט ביז אָט־די שווערע כמאַרע פון עקאָנאָמישן שאָוויניזם וועט זיך אַריבערטראָגן און אַריינ־פאַלן אין ים פון דער פאַרגאַנגענהייט, אַ ים, וועלכער איז פול מיט אומגעלומפּערטע טעות'ן און ווילדע רשעות'ן קעגן זיך און קעגן יענעם.

גאַר לאַנג וועט די פּראַקטיק פון נאַציאָנאַל סאָציאַליזאַציע ניט קע־נען אָנהאַלטן. עקאָנאָמיק איז, לויט איר עצם מהות נאָך, אַן אינטעראינ־דיווידועלע און אינטער־קלאַסן באַשעפטיקונג. זי איז בשום אופן ניט קיין סאָציאַל־פּאָליטישע אונטערנעמונג.

און אויב דעם אידן וועט אויסקומען צו צאָלן אַן אומגעהויער הויכן מקח אין רדיפות, אין דלות, אין דחקות פאַר אָט־דעם פאַטאַלן מיסאָור־טייל, וועלכן עס מאַכט אונדזער צייט, וועט די ניט־אידישע באַפעלקע־רונג, אפילו די דאָמינירנדיקע נאַציאָן, אויך ניט לעקן קיין האָניק. זיי וועלן צאָלן, און נאָך ווי, אַ יקרות־פּרייז אין אָרימקייט און פאַרשקלאַ־פונג.

דער גאַנג פון ווירטשאַפט איז ניט קיין פאַרצייער פון זינד און אַזאַ

פונדאַמענטאַלער פאַרברעכן ווי נעמען אַן אינטעראינדיווידועלע אונ־טערנעמונג, ווי אונדזער ווירטשאַפט איז, און זי באַהאַנדלען נאַציאָנאַל־סאָציאַל, וועט מוזן ברענגען זיין שטראָף, מוזן געבן נעגאַטיווע רעזול־טאַטן פון אַ קאָלאָסאַלן פאַרנעם.*) עס וועט מוזן פירן צו אַ צוזאַמענ־ברוך. ווייל נאַציאָנאַל־סאָציאַליזאַציע פון דער ווירטשאַפט מיינט געבן אַ שפרונג אויף צוריק אויף פילע יאָרהונדערטער, ווען דער יחיד איז געווען איינגאַנצן פאַרשלונגען פון דעם קאָלעקטיוו, מכל־וכל פאַרשפונען און פאַרוועבט ווי אַ פאָדים אין אַ געוואַנט, און האָט אַלס איינצלנער, אַלס עקאָנאָמישער סוביעקט, זיך ניט געקענט אַקטיוויזירן.

דער דערפאָלג פון נאַציאָנאַל־סאָציאַליזאַציע וועט זיין פון אַ קור־צער דויערונג, כל־זמן זי וועט אויסנוצן די אויפּטואונגען און שעפערישע כוחות און אימפולסן, וועלכע האָבן זיך אָנגעקליבן פונפאַרדעם. זי אַליין וועט זיין אַן עקרה. אונטער אַזאַ רעגלאַמענטאַציע וועט דער מענטשלעכער זשעני פאַרוועלקן.

ווען די אידנשאַפט וועט געצוואונגען זיין צו שאַפן אַן אייגענע, פאַר־שלאָסענע גלות־עקאָנאָמיק — איך זאָג געצוואונגען זיין, ווייל אַזעל־כע זאַכן קענען געטאָן ווערן בלויז דעמאָלט, ווען דער חלק פון אויס־הונגער ליגט אויפן האַלדז — דעמאָלט, נאַטירלעך, וועט זי מוזן לייזן אירע ווירטשאַפטלעכע פּראָבלעמען פון־אינעווייניק. זי וועט דאַרפן נאָרמירן און רעגולירן די פאַרהעלטענישן און סכסוכים, וועלכע וועלן נאַטיר־לעכערווייז אַנטשטיין אויף אָט־דעם באָדן פון באַלעבאַטישקייט. זי וועט אַרויסגיין דערביי פון געגויען אָפּשאַץ, פולער פאַרשטענדעניש פון דעם אייגענעם מצב, און ניט נאָכמאַכן, מעשה מאַלפּע, דעם אויסערלעכן ניט־אידישן ווירטשאַפטלעכן און פּאָליטישן איינשטעל.

---

*) Abba Gordin, Communism Unmasked pp. 209—263.

.5

אידישע טאַקטיק

.א

אידישער טעראָר

שוואַרצבאָרד — פראַנקפורטער — גרינשפאַן

טארד זאָגט: אויף צוויי פיס שפּרייזט די ציוויליזאַציע, איין פוס איז נאָכמאַכונג, די צווייטע — איז שאַפונג.

אויב דאָס איז אַזוי, דעמאָלט הינקט די ציוויליזאַציע אונטער גאַנץ ניש׳קשה׳דיק, אָדער זי שפּרינגט ס׳רוב אויף איין פוס, אויף דער פוס פון אימיטאַציע, ווייל אָריגינאַליטעט, די צווייטע פוס, באַנוצט זי נאָר אין אויסנאַם־פאַלן, ווען די נויטווענדיקייט צווינגט זי צו פאַרלאָזן דעם שליאַך פון נאָכטועניש און נעמען טרעטן דעם שווערן דאָרנדיקן וועג פון אויפטואונג, פון דערפינדונג אָדער אַנטדעקונג.

אימיטאַציע איז אַן אינסטינקט ביי מענטשן און אפילו ביי בעלי־חיים.

וואָס זיינען אונדזערע מנהגים, איינגעשטעלטע פאָרמעס פון אויפפיר פון דעם קיבוץ אויב ניט נאָכמאַכונג? וואָס זיינען אונדזערע געוואוינהייטן, אויב ניט זעלבסט־נאָכמאַכונג? דער אַמעריקאַנער סאָציאָלאָג, סאָמנער, רופט די נאָכמאַכונג־מוסטערן „פאָלקסוועגן״.

אימיטאַציע איז נאַטירלעך, און אין העכסטן גראַד נוצלעך סיי פאַר דעם איינצלנעם און סיי פאַר דער גרופּע אין זייער קאַמף פאַר עקזיסטענץ. נאָכמאַכונג איז די ליניע פון גרעסערן דערפאָלג און קלענערן אָנשטרענג. די צרה איז נאָר, וואָס ניט אַלע מאָל קען מען עס געברויכן מיט געווינטשטע רעזולטאַטן.

נאָכמאַכן קען מען דערפאָלגרייך נאָר דעמאָלט, ווען די אומשטענדן אונטער וועלכע דער מוסטער איז געשאַפן געוואָרן, זיינען פאַראַן אויך

דאָרטן, וואו די אימיטאַציע ווערט געפּראַקטיצירט. אָדער לכל הפּחות, ווען זיי זיינען ניט אינגאַנצן פאַרשיידן. אין פאַל אָבער ווען די באַדינגונגען זיינען ראַדיקאַל געענדערט, דעמאָלט איז אימיטאַציע זייער אַ שלעכטע מידה און איז גורם אַ סך שאָדן.

לאַפּאָנטעין האָט דעם געדאַנק, מכוח דער שעדלעכקייט פון נאָכמאַ־כונג, אונטער לגמרי געביטענע אומשטענדן, אַרויסגעבראַכט זייער בולט און שאַרפזיניק אין זיין באַרימטער פאַבל וועגן אייזל.

אַן אייזל איז געווען אָנגעלאָדן זייער שווער. ער איז געגאַנגען אויף אַ בריקל איבער אַ טייך. ער האָט זיך אויסגעגליטשט און אַריינגעפאַלן אין וואַסער. מיט די לעצטע כוחות האָט ער זיך געלאָזט שווימען און האָט קוים דערגרייכט דעם צווייטן ברעג. ווי דערשטוינט איז ער געווען ווען אַרויסקריכנדיק פון וואַסער האָט ער דערפילט אַ דערלייכטערונג. דער אייזל, ניט לאַנג טראַכטנדיק, האָט ביי זיך באַשלאָסן, אַז אויב ער וועט טראָגן נאָכאַמאָל אַ שווערע משא, וועט ער זיך וואַרפן אין וואַסער אַריין און אַזוי אַרום פאַרגרינגערן זיין לאַסט. ער האָט עס געטאָן ביי דער ערשטער געלעגנהייט און ער איז טאַקע אויף אַזאַ אופן דערטרונקען גע־וואָרן.

דעם ערשטן מאָל האָט ער געטראָגן זעק מיט זאַלץ, וועלכע איז צעגאַנגען אין וואַסער. דעם צווייטן מאָל האָט ער געשלעפּט אויף זיך שוואָמען, וועלכע האָבן אַריינגעזאַפּט דעם וואַסער. דער אייזל האָט זיך נאָכגעטאָן און איז אומגעקומען. די באַדינגונגען זיינען געווען אַנדערע און די זעלביקע אַקציע האָט ניט געקענט אַרויסרופן דעם זעלביקן דער־וואַרטעטן און גינסטיקן רעזולטאַט.

ניט נאָר אייזלען ווערן נכשל אין דעם. אויך מענטשן, און צייטנווייז גאַנץ קלוגע, מאַכן דעם זעלביקן טעות: זיי נוצן אימיטאַציע וואו מ׳קען עס ניט און מ׳טאָר עס ניט נוצן.

טעראָר איז געברויכט געוואָרן פון ראַדיקאַלן אין דעם משך פון דער געשריבענער געשיכטע אַ היפּשע ביסל מאָל און מען קען זאָגן, מיט געוויסע רעזערוואַציעס, אַז די טעראָריסטישע טאַקטיק האָט געבראַכט נוצן, עס האָט געהאָלפן ברעכן די טיראַניי, עס האָט דעמאָראַליזירט דעם דעספּאָטישן לאַגער. די פראַגע איז אָבער צי טעראָר אַלס אַ טאַקטיק קען דינען אַלס ענטפער אויפן ברוטאַלן אַנטיסעמיטיזם.

דער לעזער קען אפשר טראַכטן: וואָס איז דער נוצן פון באַהאַנדלען די פראַגע? אַ טעראָריסט איז אַ פּערזאָן, וואָס ווערט אויפגעטרייסלט פון אַ גרויסער אומגערעכטיקייט און ער קען זיך ניט באַהערשן און ער האַנדלט אויף זיין אייגענער אחריות. דאָס איז אָבער לגמרי ניט ריכטיק. אַ טעראָ־

ריסט איז אַ מענטש מיט מענטשן צוגלייך, הגם אַ רעכט ביסל מער ראָ־מאַנטיש געשטימט, מער עקספּאַנסיוו. ער רעכנט זיך זייער און זייער מיט דעם, צי זיין אַטענטאַט וועט ברענגען נוצן.

און דאָס אייגענע איז, אָן קיין ספק, ריכטיק בנוגע דעם אידישן טעראָריסט...

וועגן אינדיווידועלן און פּאַרטייאישן טעראָר, זיין נוצן אָדער שאָדן, האָט מען זייער אַ סך דיסקוטירט אין דער סאָציאַל־דעמאָקראַטישער און סאָציאַל־רעוואָלוציאָנערער און אַנאַרכיסטישער ליטעראַטור אין רוסלאַנד און אויסלאַנד. מיר ווילן אָבער אין דעם ניט אַריינגיין.

טעראָריסטיש־רעוואָלוציאָנערע אַקטן זיינען געווען גערעכטפאַרטיקט גע־וואָרן אויף אַ טאָפּלטן סמך. ערשטנס, העלפן זיי אַנצושרעקן, אַנוואַרפן אַ פּחד אויף די אונטערדריקער און אָפּשלאָגן ביי זיי דעם חשק — יעדנפאַלס עס אָפּשוואַכן אויב ניט אינגאַנצן אָפּשלאָגן — די סאַדיסטישע תאווה צו באַהאַנדלען אוממענטשלעך אכזריות׳דיק די אונטערדריקטע שיכטן פון הערעפאַשנעם עולם אָדער פון דעם באַדרענגטן פאָלק.

צווייטנס האָבן זיי אַן אויפוועקנדיקן עפעקט אויף די פּאַסיווע, פאַר־שלאָפענע מאַסן. דער „אַקט״ רופט זיי צום קאַמף, ער וויזט זיי אַ ביישפיל פון דרייסט, פון העראָאישן האַנדלען און צינדט אין זיי אָן אַ באַגער אים נאָכצוטאָן.

אין אַלגעמיין־געזעלשאַפטלעך לעבן זיינען די אונטערדריקטע אַ מערהייט, די אונטערדריקער שטעלן צוזאַמען אַ מינדערהייט און אַלץ, וואָס עס פאָדערט זיך, אום צו צעברעכן דעם יאָך און אַראָפּוואַרפן די ממשלה פון אַ באַשטימטער היסטאָריש־געגעבענער גרופּע הערשער איז אויפוועקן דאָס באַוואוסטזיין און אויפהויבן די איניציאַטיוו פון די מאַסן, אָפּטשוכען זייערע פאַרשלאָפענע ווילנס צו פרייהייט און זעלבסט־באַשטי־מונג.

און טעראָר האָט אין דער הינזיכט געקענט שפּילן אַ באַדייטנדיקע ראָלע, לויט דער מיינונג פון עטלעכע סאָציאַל־פּאָליטישע ראַדיקאַלע טעאָ־רעטיקער און פּראַקטיקער.

אידן אָבער, אַלס אַן אונטערדריקטער קיבוץ, זיינען דווקא אַ מינאָ־ריטעט. אַזוי אַרום איז גרינג איינצוזען, אַז די אידישע לאַגע איז אינ־גאַנצן פאַרשיידן פון דעם מצב פון די אונטערדריקטע בכלל.

לאָמיר אַ קוק טאָן אויף די ציפערן פון דעם איבערצייל, געמאַכט אין יאָר 1927:

אידן זיינען פאַראַן בערך — — — — — — — — —	15,188,636
אין אייראָפּע — — — — — — — — — — — —	9,371,741
אין אַמעריקע — — — — — — — — — — — —	4,400,000
אין אַפריקע — — — — — — — — — — — —	539,869
אין אַזיע — — — — — — — — — — — — —	572,855
אין אויסטראַליע — — — — — — — — — — —	26,954

פון די צאָלן איז צו זען, אַז ערטערווייז באַטרעפן די אידן 6 פּראָצענט פון דער אַלגעמיינער ניט־אידישער באַפעלקערונג און ערטערווייז ווייני־קער אַפילו פון 1 פּראָצענט.

עס איז זעלבסטפאַרשטענדלעך, אַז אונטער אַזעלכע אומשטענדן פון צעשפּרייטקייט קען קיין רייד ניט זיין וועגן אַנווענדן טעראָר קעגן די פיינט.

דערפאַר האָבן טאַקע אַלע מאָל די אידישע מאַסן אין זייער ווידער־שטאַנד און קאַמף קעגן אונטערדריקונג זיך סאָלידאַריזירט מיט די אַלגע־מיינע מאַסן פון די פאַרשקלאַפטע און געגאַנגען מיט זיי האַנט־אין האַנט. די אידישע מאַסן האָבן אַרויסגעטיילט פון זייערע רייען העראָאישע, עכט־פּעאיקע קעמפער, סיי פּראָפּאַגאַנדיסטן, סיי אָרגאַניזירער און סיי טע־ראָריסטן. און אויף אַזאַ אופן האָבן זיי זיך אידענטיפיצירט מיט אַ מאַיאָ־ריטעט, מיט דער מערהייט פון די באַליידיקטע, די סאָציאַלע, עקאָנאָמישע און פּאָליטישע פּאַריערס, און ניט געבליבן איזאָלירט.

וואו עס האָט זיך אָבער געהאַנדלט וועגן ספּעציפיש אידישער אונ־טערדריקונג, האָבן די אידישע מאַסן קיין אַגרעסיווע טאַקטיק קיינמאָל, כמעט, ניט אָנגעווענדעט. זיי האָבן קיין „טעראָריסטישע" מיטלען ניט געברויכט. זיי האָבן בעסער געליטן און געשוויגן. ווייל די טעראָריסטישע מעטאָדע האָט זיי קיין נוצן ניט געקענט ברענגען. זיי האָבן געפילט בחוש, אַז דאָ, אונטער די מאָדנע, אייגנאַרטיקע אידישע אומשטענדן, קענען זיי די אַלגעמיינע טאַקטיק פון די אונטערדריקטע, ווי אויפשטאַנדן און דאָס גלייכן, מאַסן־טעראָר אָדער יחיד'שן טעראָר, ניט אָנווענדן. זיי קע־נען עס ניט נאָכטאָן. זיי קענען ניט נוצן דאָס געווער, וועלכעס ווערט גע־נוצט פון די אונטערדריקטע, ווען זיי גייען אַרויס פון געדולד.

וועקן דאָס באַוואוסטזיין פון די אידישע מאַסן דורך טעראָריסטישע אַקטן האָט ניט קיין זינען, דערפאַר, ווייל די אידן האָבן ביי יעדער צייט פאַרמאָגט גענוג באַוואוסטזיין צו פאַרשטיין זייער ביטערע לאַגע פון אַ מינאָריטעט צווישן שונאים. יעדער איד האָט געוואוסט, אַז ער איז „אין גלות", ווערט פאַרפאָלגט. און דאָס האָט מען אים ניט געדאַרפט אויפ־ווייזן, אָדער אויפקלערן וועגן דעם. ער האָט אָבער אויך געוואוסט, אַז

ער אַליין, אַז דער אידישער קיבוץ, ווען מען נעמט אים איזאָלירט, קען זיך ניט באַפרייען דורך אַגרעסיע.

טעראָריזירן די אַרומיקע באַפעלקערונג, ווען זי פאַרהאַלט זיך פיינט־לעך צו אידן — האָט זיכער קיין זינען ניט, ווייל אַזאַ קליינע מינדערהייט ווי דער אידישער קאָלעקטיוו, וואָס פאַרנעמט נאָך דערצו אַזעלכע אומ־גינסטיקע פּאָזיציעס, קען די גוי׳אישקע וועלט ניט סטראַשען, ניט אָפּ־שרעקן. אַזאַ מיעוט קען ניט טעראָריזירן מיט דערפאָלג אַזאַ גרויסן רוב.

אויב די פאַרפאָלגער זיינען אַ מינדערהייט, מחמת זיי באַגנוגענען זיך ניט מיט די פאַרפאָלגונגען אויף אידן, נאָר זיי רודפ׳ן אויך די ברייטע שיכטן פון זייער אייגענער באַפעלקערונג און די לעצטע געמען עס פאַר־שטיין; דעמאָלט מוזן די אידישע קעמפער גיין שולטער־צו־שולטער מיט די אַלגעמיינע מחנות אָדער גרופּן פון קעמפער. און די אידישע באַפעלקע־רונג שטעלט אַרויס, ביי אַזעלכע אומשטענדן, אידישע רעוואָלוציאָנערן, אידישע טעראָריסטן אפילו, (ווי די גרשונים), אָבער זי שאַפט ניט קיין אידישן טעראָר, קיין ספּעציפיש־אידישע אַטענטאַטן, אָדער ספּעציפיש־אידישע רעוואָלוציאָנערע טעטיקייט, ווייל די אידישע מאַסן קענען ניט מאַכן קיין אידישע רעוואָלוציע, אין די לענדער פון דער דיאַספּאָרע, נאָר העלפן, און צייטנווייז גיין פאַראויס, זיין אין אַוואַנגאַרד, מאַכן אַ סאָציאַלע אָדער פּאָליטישע רעוואָלוציע, אין אַלגעמיין, פון וועלכער זיי האָפן צו געווינען עקאָנאָמיש און פּאָליטיש.

ווי אַ מינאָריטעט, וואָס באַזיצט ניט קיין פּאָליטישן כוח, קענען מיר גאָרנישט טאָן, אויסער אָנווענדן אויפקלערונג, מאָראַלישע גבורה און לייסטן פּאַסיוון ווידערשטאַנד, אַרויסצייגן אונדזער לאַנגאָניקע עקשנות, דורות־לאַנגע סבלנות און אויסדויער — און ניט אַרויס פון די כלים, פאַרלירן פאַרשטאַנד און קאָלטבלוטיקייט און נעמען שליידערן באָמבעס אָדער שיסן פון רעוואָלווערן — אַ טאַקטיק, וועלכע אַ מינאָריטעט, וואָס איז ניט אימשטאַנד זיך אָנצושפּאַרן אויף אַ מאַריאָריטעט, טאָר בשום־אופן ניט אָנווענדן — אויב זי איז ניט אויסן צו באַגיין זעלבסטמאָרד.

דער העלעניסטיש־געשטימטער העברעאישער דיכטער שאול טשער־ניכאָווסקי קלאָגט זיך אין זיין פּאָעמע „באתי עדיך אפולו״:

„אל אלהי כובשי כנען בסופה,
ויאסרוהו ברצועות של תפילין...״

דעם גאָט, וואָס האָט איינגענומען דאָס לאַנד כנען מיט שטורעם, האָבן זיי פאַרשנורעוועט מיט רצועות פון תפילין... מיט פשוט׳ערע ווערטער: די אָרעמס, וואָס האָבן מיט טויזנטער יאָרן צוריק פאַרנומען לענדער מיט

שווערד און בויגן, האָבן זיי דערנאָך געניצט צום לייגן תפילין אויף זיי, אַ של־יד אַרויפגעטאָן...

מען מוז אָבער פאַרשטיין, און ניט גלאַט זיך צאַרענען... אָדער חידוש׳ן זיך אָדער גאָר אָפּשפּאָטן, ווי טשערניכאָווסקי.

די אידישע אידעאָלאָגיע, ווי די אידישע טאַקטיק, האָט זיך געביטן מיט די אומשטענדן און נאָך אַ צאָל אומגעלונגענע עקספּערימענטן און איבערגעלעבטע אַנטוישונגען זיינען די ענדערונגען איינגעפירט און אָנגענומען געוואָרן. עס האָט גענומען אַ רעכט ביסל צייט איידער די אָרעמס וואָס האָבן אָנגעצויגן די שטריק פון די בויגנס און די אויגן, וואָס מען האָט גענוצט צום צילעווען זיך אין שונא, האָבן זיך גענומען פאַרן וויקלען רצועות... און צילעווען זיך אין אַ של־ראש... די ניי־געשאַפענע סי־טואַציע פון אידן אַלס אַ גלות־פאָלק, אַלס אַ קיבוץ, וואָס איז צעוואָרפן און שטעלט פאָר אַ קליינע מינדערהייט אין אַ גרויסער מערהייט פון „פרעמדע", האָט אַרויפגעצוואונגען אַ נייע טאַקטיק, פּאַסיווע קאַמפּס־מיטלען.

די ספּעציפיש־אידישע טאַקטיק קען ניט זיין אַנדערש, ווי זי איז געווען אין דעם משך פון די לעצטע העכער טויזנט יאָר; דאָס הייסט, פּאָליטיש פּאַסיוו און מאָראַליש אַקטיוו און אַגרעסיוו; סיידן ווען די אי־דישע אַקציע גיסט זיך אַריין אין אַן אַלגעמיינעם מעכטיקן רעוואָלוציאָ־נערן שטראָם, וואָס הינרייסט די אַלגעמיינע ברייטע שיכטן פון דער באַ־פעלקערונג.

מיר קענען זיך דערלויבן און מיר מוזן האָבן אידישע רעוואָלוציאָ־נערן און קעמפער; מיר קענען אָבער ניט האָבן קיין ספּעציפיש־אידישן טעראָר און קיין ספּעציפיש־אידישן קאַמף.

ב.

קלאַסן־קאַמף אָדער פילאַנטראָפּיע

מיר וועלן באַהאַנדלען אין קורצן אַ דעטאַל פון דער טאַקטיק פון דעם אידישן ראַדיקאַל.

ווען דער ניט־אידישער אַרבעטערטום רעדט וועגן „קלאַסן־קאַמף", נעמט ער עס, אין ס׳רוב פאַלן, בלויז אַלס אַ הויך־קלינגענדיקע פראַזע. מיט איר דעקט ער צו די שוין גאָר נידעריק ליגנדיקע פּראַקטיק פון דינגען זיך מיט די בעלי־בתים מכוח די שעה׳ן פון אַרבעט און שכירות.

אַזאַ „קלאַסן קאַמף״ קען די אידישע אַרבעטערשאַפט פירן דערפאַלגרייך ניט ערגער, צייטנווייז אפילו בעסער, פון דער ניט־אידישער. מישטיינס געזאָגט, „קלאַסן־קאַמף״! אין וואָס באַשטייט עס? דאָס מיינט אונטער־שרייבן קאָנטראַקטן, אָפּמאַכונגען, פאַרשטענדענישן מיט די אַרבעט־גע־בער. דער „קאַמף״ ווערט דאָ אין לאַנד זייער אָפּט אָנגעפירט פון „אינ־טערנאַציאָנאַלע״ קערפּערשאַפטן. דער אַדיעקטיוו „אינטערנאַציאָנאַל״ איז ווידער אַ הויך־קלינגענדיקע פראַזע, וואָס זאָגט בלויז, אַז אין פאַר־איין גייען אַריין, אַלס מיטגלידער, אַרבעטער פון פאַרשיידענע נאַציאָ־נאַלע גרופּירונגען, וועלכע זיינען באַשטימט באַשעפטיקט אין דעם אייגענעם פאַך. עס איז אָן „אינטערנאַציאָנאַל״ פון יחידים פראַלעטאַריער, אָדער פון לאָקאַלן. אַזוי, אַז דער קאַמף פון דינגעניש ווערט ס׳רוב געפירט פון אידישע אַרבעטער מיט ניט־אידישע אויף איין מאָל.

ווען אָבער אונטער „קלאַסן קאַמף״ מיינט מען באמת אַ קלאַסן־קריג מיט דעם סוף־פּסוק פון קאָנפיסקירן די פּראָדוציר־מיטלען, פּראָסט און פשוט עקספּראָפּריאַציאָרן, דעמאָלט קלינגט אָט־דער רוף צום „קלאַסן־קאַמף״ אויף דער אידישער גאַס אינגאַנצן פרעמד. פאַר־וואָס? מחמת דעם, וואָס די אידישע אַרבעטערשאַפט וועט ניט קריגן די רייכטימער פון די אידישע קאַפּיטאַליסטן. ווייל ווען דער אַקט פון קאָנ־פיסקאַציע וועט פאַרקומען, וועט די אידישע עשירות אַריבערגיין צום ניט־אידישן שטאַט און ניט צו די אידישע אַרבעטער.

דעם קאַמיזם פון איבערגעטריבענעם קלאַסן־קאַמף געדאַנק קען מען לייכט זען אין דער לינק־פּועלי־ציוניסטישער טעאָריע און פּראַקטיק. זיי ווילן, אַז די אידישע רייכע לייט זאָלן אינוועסטירן זייערע פאַרמעגנס אין ארץ־ישראל און בשעת מעשה סטראַשען זיי זיי, אַז זיי וועלן ביי זיי צונעמען אַלץ, וואָס זיי פאַרמאָגן נאָר.

די באַציאונגען פון די אידישע נגידים און די אידישע אָרימעלייט ווערן רעגולירט דורך דעם מאָדוס פון צדקה־געבן, ניט „קאַמף״. ווייל דאָס, וואָס מ׳וועט צונעמען פון אידישן קאַפּיטאַליסט־פינאַנסיסט אין קאַמף, וועט דער אידישער אָרימשאַפט ניט אָנקומען, עס וועט בלייבן אין די געוועלבן פון די בענק פון דעם ניט־אידישן שטאַט.

דערפאַר לייגט דער אידישער קאָדעקס אַזויפיל געוויכט אויף דעם ענין פילאַנטראָפּיע, וועלכע הייסט ביי אים צדקה־געבן. דאָס איז געווען דער איינציקער מיטל, ווי אַזוי אַרויסצוקריגן אַ געוויסן טייל פון דער עשירות פון די רייכע און עס איבערגעבן צו די נויטבאַדערפטיקע.

.6

פרייהייט — יורידישע אָדער פּאַקטישע

.א

פ ר י י ה י י ט

די אָפּוועזנהייט פון געזעצן איז ניט קיין ראַיעלע פרייהייט, עס איז פיקטיווע, געזעצלעכע „צעלאָזנקייט״...

אמת׳ע פרייהייט, ראַעלע — איז אַן אויסברייטערונג פון מעגלעכ־קייט, אַ דערגרייכונגען פון גרויסע דערגרייכונגען, אַן אויסבעסערונג פון די באַדינגונגען פון לעבן, פון עקזיסטענץ, דער סאַמע צוועקמעסיקסטער אויסנוץ פון די אייגענע כוחות, באַשאַנקעקייטן, וואָס ליגן אין מענטשן. צו זיין פריי הייסט צו זיין מעכטיק באמת, אין מציאות, און ניט נאָר זיין ביט־געשטערט מצד פון דעם געזעץ.

און מחמת דעם זיינען געווען גערעכט אין אַ געוויסן פרט די טעאָ־רעטיקער פון דעם „סאָציאַלן קאָנטראַקט״, ווען זיי האָבן באַהויפּטעט, אַז מענטשן זיינען כלומרשט אַרויס פון דעם נאַטירלעכן צושטאַנד, אַ מצב, וועלכער האָט זיי געגעבן אומבאַגרענעצטע יורידישע פרייקייטן, אַ מצב, אין וועלכן די יורידישע פריי־און־פראַנקייט איז געווען אומענדלעך גרויס, ווייל זי איז געווען אַן צוימען — און האָבן צוזאַמענגעשטעלט אַ קאָנ־טראַקט פון שעבוד, פון אונטערגעוואָרפנקייט. זיי האָבן פאַרביטן זייער יורידישע פרייהייט אויף אַ נאָרמירטן, יורידיש באַגרענעצטן לעבן, וועל־כער איז באַזירט אויף יסודות פון פאָלגן און באַפעלן. זיי האָבן אַוועק־געגעבן זייער „פרייהייט״ פאַרן אָרגאַניזירטן, רעגולירטן ציבור־לעבן. אין קהל־לעבן איז דאָ ווייניקער יורידישע פרייהייט, אָבער דערפאַר איז דאָ פאַראַן אַ סך מער פאַקטישע פרייהייט, דאָס הייסט, מעגלעכקייטן צו באַפרידיקן אונדזערע הצטרכות׳ן.

אָבער פרייהייט איז דאָך איינע פון די טיפסטע באַדערפענישן פון מענטשן! — וועט זאָגן דער פרייהייט־ליבהאָבער.

יאָ, זיכער. מיר אַמפּערן זיך ניט וועגן דעם. מיר פרעגן נאָר: וועל-כע פרייהייט? יורידישע פרייהייט איז דברים בטלים, פּוסטע ווערטער, ווייל עס איז אַ נעגאַטיווע פרייהייט, דאָס איז אַ פרייהייט פון עפּעס, ווי שטירנער דריקט זיך אויס. אַ מענטש פאַרלאַנגט אָבער פּאָזיטיווע פריי־הייט. ער וויל האָבן אַ פּאַקטישע מעגלעכקייט אויסצופירן געוויסע מעשים. פון דעם אַליין וואָס עס איז ניטאָ קיין געזעץ, וועלכער זאָל מיר פאַרבאָטן זיך אויפצוהויבן אין דער לופטן, לכל־הפחות העכער פון אַ שווימענדיקן וואָלקן, הייסט נאָך לחלוטין ניט, אַז איך קען זיך פילן פריי אין דער לופט־ספּערע. דאָס ניט בנמצא־זיין פון געזעצן, וואָס זאָלן רעגולירן מיין אַרומ־פליען אין דער לופטן, זאָגט גיכער עדות, אַז איך האָב דאָ לגמרי קיין פרייהייט ניט. דאָס הייסט, אַז איך קען עס ניט באַווייזן.

דער פאַרבאָט, דער געזעץ, פאַרנעמט דעם מיטן, ער ליגט צווישן קענען און ניט־קענען. דאָס בנמצא־זיין פון א לאו זאָגט, אַז עס איז עפּעס יאָ דאָ אַ באַגרענעצטע מעגלעכקייט, א יכולת, וועלכע ווערט אוממעגלעך מחמת דעם שטער פון אויסן־ליגנדיקע סיבות, באַדינגונגען. דער אַקט איז מעגלעך, נאָר ער איז פאַרבאָטן, אומדערלאָזבאַר.

דאָס ניט־בנמצא־זיין פון אַ פאַרבאָט, אָדער דער אָפּשאַף פון אַ פאַר־באָט ציַיגט אָן צייטנווייז די פאַרשטאַרקונג פון דער יכולת, גיט אַ היתר, אַ פאַנאַנדערבונד, זאָגט, אַז דער אַקט איז מעגלעך און צודערלאָזן, אָבער גאַנץ אָפט, קוקנדיק פון אַ היסטאָרישן שטאַנדפּונקט, זאָגט עס, להיפּוך, וועגן דעם אָפּשוואַך פון דער מעגלעכקייט, פאַר וועלכער דער אָפּהאַלט, איינהאַלט „מען טאָר ניט" איז געוואָרן איבעריק, ווייל די מעגלעכקייט האָט זיך אויסגעבאָרן פון אינעווייניק, איז געוואָרן אַן אוממעגלעכקייט. און צו וואָס דאַרף מען עס פאַרבאָטן! דער אַקט איז געוואָרן אוממעגלעך מחמת ער האָט אָנגעוואוירן זיין עקאָנאָמישן אָדער פּאָליטישן זינען און עפעקט, און דעריבער לוינט זיך ניט אַרויפצולייגן אויף אים אַן איסור.

יורידישע פרייהייט איז בשום אופן קיין פרייהייט ניט, דאָס איז אַ פרייהייט פון געזעץ. און היוצא אַ ריין־יורידישע באַגרינדונג פון „פריי־הייט" קען ניט באַפרידיקן. ווייל דער אָפּשאַף פון געזעץ וואָלט קענען מיי־נען, אין דער זעלביקער צייט, אַ פאַרשטאַרקונג און פאַרדאָפּלונג פון מאַכט־אויטאָריטעט, וועלכע נויטיקט זיך שוין ניט אין ספּעציעלע נאָר־מעס.

די רעאַלע פרייהייט-לערע האָט זיך אַלע מאָל באַזירט אויף דער ממשות׳דיקער מעגלעכקייט בעסער איינצוואָרדנען דעם קהל־לעבן, פאַר־ריכטן די פעלערן פון דער ציבור־אַסאָציאַציע.

אַ מענטש וויל ניט זיין פריי ווי אַ פויגל אין וואַלד, ווי אַ טיגער אין

סטעפּ, נאָר פריי ווי גאָט, וועלכער, לויט די טעאָלאָגישע לעגענדעס, היט אָפּ זיינע אייגענע געזעצן, אָבער דערפאַר איז ער אַ כל־יכול, אַן אַל־מעכ־טיקייט! אָט צו וואָס דער מענטש שטרעבט. אויב אַל־מעכטיקייט איז אוממעגלעך, דאַן מוז מעכטיקייט דערגרייכט ווערן.

מעכטיק זיין, צו האָבן גרויסע יכולת׳ן, דאָס איז דער דעוויז פון „פרייען״ מענטשן.

דאָס באַגרינדן דעם פרייהייט־פּרינציפּ ריין יורידיש, הייסט מאַכן אַ תל פון אים, פאַרוואַנדלען אים אין אַ פּוסטע „נעגאַטיוויטעט״, הייסט זיך פּלאָנטערן אין אַ לאַבירינט פון יורידישע קאָנצעפּציעס. וואָס קען געבן די נעגאַטיווע, די יורידישע באַגרינדונג פון פרייהייט? וואָס לייגט זי פאָר? זי טראָגט אונדז אונטער אין פּאָליטיק דאָס, וואָס מיר האָבן שוין אויסגעפּרובירט אין עקאָנאָמיק, און מיר האָבן זיך איבערצייגט, אַז עס טויג לגמרי ניט.

די יורידישע, נעגאַטיווע באַגרינדונג פון פרייהייט־פּרינציפּ נעמט אַראָפּ אַ קאָפּיע פון בורזשואַזן עקאָנאָמישן סדר און לייגט עס פאָר אַלס אַ מוסטער פאַר דער פּאָליטישער איינאָרדנונג פון אונדזער חברה־לעבן.

ב.

יורידישע פרייהייט

די יורידישע באַגרינדונג פון דעם פרייהייט־פּרינציפּ, ווי אַלעס יורידישעס, רעכטלעכעס איז אויבנאויפיק, דעקט ניט אויף די אמת׳ע יסודות פון קהל־לעבן. זי גליטשט זיך איבער דער אויבערפלאַך.

די ניט־באַגנוגנדיקייט און שעדלעכדיקייט פון די בלויז יורידישע איבערמאַכונגען זיינען אין אַ געניגנדיקער מאָס אַנגעוויזן געוואָרן. יורי־דיזם, אויב מ׳קען זיך אַזוי אויסדריקן, האָט אַנגעוואוירן זיין גאַנצן קרע־דיט ביים ערשטן אַרויסטריט פון ליבעראַליזם: ליבעראַליזם האָט זיך געהאַלטן בעיקר ובעצם אין דעם תחום פון רעכט, האָט אָפּערירט הויפּט־זעכלעך מיט יורידישע נאָרמען.

און אין דעם ליגט דער אומפאַרקלענבאַרער און אומאָפּשפאַרבאַרער פאַרדינסט פון סאָציאַליזם.

ער האָט פאַרלאָשן דעם אָרעאָל, וואָס האָט געברענט אַרום דער בור־זשואַזער גלייכהייט פאַרן געזעץ, ער האָט איינמאָל פאַר אַלע מאָל באַ־וויזן, אַז דער עיקר איז ניט דאָס געזעץ נאָר די ממשות׳דיקע, פאַק־טישע צוזאַמענבאַציאונגען פון מענטשן.

יענע, וועלכע זיינען ניט גלייך פאַקטיש, עקאָנאָמיש, ווען זיי זאָלן אפילו זיין גלייך יורידיש, וואָלטן זיי סיי־ווי־סיי געווען ניט גלייך, און, באמת, קוקנדיק אין תוך אַריין, זיינען זיי אפילו ניט גלייך פאַרן געזעץ. וועלכער איז מער ניט ווי אַן אָפּשפּיגל פון קאָנקרעטע באַציאונגען, און ניט פון עפּעס אַ מכלומרשטקייט, אַן אויסטראַכטעניש.

קרעזוס (אין אַמעריקע דאַרף מען זאָגן פאָרד) און אַ בעטלער זיינען ניט גלייך, און זאָלן זיי אויף־צו־פלייסן האָבן דיזעלביקע רעכט. דער עיקר ליגט ניט אין רעכט, נאָר אין דעם כוח פון די לעבנס־צוזאַמענפאַרהעל־טעניש.

אין דעם פונקט איז דער שאַרף פון דער סאָציאַליסטישער קריטיק פון ליבעראַליזם אַ פאַרניכטנדיקער.

עמאַנציפּאַציע, אַלס אַ ריינע געזעצלעכע קאַטעגאָריע, איז גאָרניט ווערט. איצטער ווייסן עס שוין אַלע, ווייל כדי אַ געזעץ זאָל ווערן אַ שטיק ממשות, זאָל ניט פאַרבלייבן קיין פוסטער וואָרט, דאַרף מען איבערמאַכן דאָס לעבן, שאַפן נייע באַדינגונגען, אַראָפּברעכן די אַלטע סטרוקטור און געבויעכץ, און געבן דעם געזעץ די מעגלעכקייט זיך צו אַנטפּלעקן און אַנגעווענדעט צו ווערן.

עס איז ווייניק צו שענקען דער פרוי פּאָליטישע רעכט. איר פריי־הייט וועט זי ערשט קריגן און געניסן, ווען מ׳וועט פון איר אַראָפּנעמען דעם עול פון דער פאַמיליע־דערציאונג. כל־זמן דאָס איז ניט געטאָן, וועט זי פריי ניט זיין, ווייל זי וועט פאַקטיש זיין באַרויבט די רעאַלע יכולת, אויסצונוצן אירע פּאָליטישע רעכט.

בנוגע אַרבעטער איז דער רעיון מכוח דעם ניט־צוזאַמענפאַל פון רעכט מיט ווירקלעכקייט נאָך פשוט׳ער און קלערער.

אַ קאַפּיטאַליסט און אַ פּראָלעטאַריער זיינען גלייך פאַרן געזעץ, ביידע זיינען אונטערגעוואָרפן אונטער דער זעלביקער יוריסדיקציע, ביידע באַנוצן זיך מיט דיזעלביקע קהלה־רעכט.

יאָ, דיזעלביקע. נאָר וואו? אין לעבן? ניין, עס הויבט זיך ניט אָן. זיי זיינען גלייכבאַרעכטיקט לויטן געזעץ. זיי זיינען גלייך פאַר אַ פיקציע. נאָר אויב אַזוי, דאַרף מען דעם ליבעראַליזם ניט האָבן. קריסטנטום האָט אויך געגעבן גלייכהייט. אַן אָרימאַן און אַ רייכער זיינען געווען גלייך פאַר גאָט, פאַר קריסטוסן, און אין אַ געוויסן פּרט פאַרקערט:

דער קבצן איז גאָר געווען מער יחסן, און ער האָט געהאַט כמעט ספּעציעלע פּריווילעגיעס. דער נצרך איז געווען אַ חשוב ביים רבונו של עולם... און די רייכע האָט מען אין גן־עדן ניט געלאָזן.

עס לוינט זיך ניט אָפּצושטעלן לאַנג אויף דער קלאָר־מאַכונג פון

אַט־דעם רעיון, וועלכער איז געוואָרן, בזמננו, איינפאַך ווי אלף־בית. ביי אונדז איז די העגעמאָניע פון דער ווירקלעכקייט, פון לעבן, איבער דאָס רעכט. דאָס פּאַקטישע שטייט העכער פון דאָס יורידישע.

גערעכטלעכע גלייכהייט איז שוין גענוג דיסקוטירט געוואָרן. מ׳האָט שוין לאַנג באַוויזן די צופליסנקייט און גאָרנישטקייט פון דער יורידישער רעפאָרמע.

איצטער האָלט מען, נאָך אונדזער פאַרשטיין, ביי דער צווייטער פּיק־ציע — די יורידישע פרייהייט. אַזוי ווי די יורידישע גלייכהייט איז קיין גלייכהייט ניט, אַזוי איז די יורידשע פרייהייט קיין פרייהייט ניט. מיר דעפינירן פרייהייט ווי מעגלעכקייט, און ניט בלויז אַלס די אָפּוועזנהייט פון געזעצן, פון פאַרבאָטן, וועלכע שטערן אימעצן עפּעס צו טאָן, צו האַנדלען.

פרייהייט איז מעגלעכקייט. גיט דען ריין־יורידישע פרייהייט אַ מעג־לעכקייט? יורידישע פרייהייט באַזייטיקט די שטערונגען, נעמט אַראָפּ די געזעצלעכע קייטן פון די פיס, נאָר דאָס הייסט נאָך ניט, אַז מען קריגט אַ מעגלעכקייט אויף זיכער זיך צו באַוועגן. אויב חו״ש איינער איז פאַ־ראַליזירט, וועט ער ניט קענען אויסנוצן די פרייהייט פון באַוועגונג. און די פרייהייט אַרומצוגיין פאַר אַ פאַראַליזירטן אָדער אַ מענטשן מיט אַמ־פּוטירטע פיס, וואָס קען זיך ניט רירן פון אָרט, איז אַ לועג־לרש, אַ שפּאָט און אָפּלאַך פון דער אָנמעכטיקייט.

מיר האָבן גענומען דאָ, אַלס ביישפּיל, אַ מענטשן, וואָס איז דער־שלאָגן פיזיאָלאָגיש, נאָר אויב ער איז אַ געשעדיקטער אין עקאָנאָמישן זין און מען שענקט אים אַלע רעכט, איז עס אויך מער ניט ווי אַ חוכא וטלולא.

עס איז פשוט, מ׳קען גאָרניט געבן יענעם, וועלכער האָט ניט קיין הענט עפּעס צו נעמען.

ג.

אַ ר ז י ס ט ר ע ט ן

וואָס איז ווערט די הוילע קאָנטראַקט אָדער אָפּמאַך־פרייהייט? איך וועל ענטפערן מיט פשוט׳ע ווערטער, אָן אַ מינוט ספק זיך: כמעט ווי גאָרניט.

אויב ביי דער וואַלן־סיסטעם איז דער בירגער געוועזן פריי איין מאָל אין דריי יאָר, אָדער איין מאָל אַ יאָר, אָדער אַ האַלב־יאָר, אין גאַנצן משך פון דער וואַלן־פראָצעדור, ביזן לעצטן מאָמענט פון אַראָפּלאָזן אין אורנע

אַריין דעם „קוויטל", וועט ער, ביי דער קאָנטראַקט־סיסטעם, זיין פריי אין טאָג פון שליסן דעם אָפּמאַך.

ער קען דאָך אָבער אָפּלאָזן דעם אָפּמאַך צו יעדן מאָמענט! וואָס הייסט ער „קען"? איך ענטפער מיט אַ פראַגע אויף דער פראַגע. ער קען יורידיש, ער האָט אַ רעכט; אָבער האָבן רעכט מיינט דען אַלעמאָל האָבן די מעגלעכקייט? צום באַדויערן פאַלן די צוויי באַגריפן ניט צוזאַמען. פון דאָס יורידישע צו דאָס פאַקטישע איז אַ רעכטער תחום שבת. און דע־ריבער יענע, וועלכע ווילן באַגרינדן דעם פרייהייט־פרינציפּ ריין יורידיש, בויען זייער טעאָרעטישע הויז, אָדער טעמפּל פון פרייהייט, אויף דאָס פאַרמאַלע, אויף דעם ליידיקן רעכט פון אַרויסטרעטן, דאָס רעכט מבטל־צו־מאַכן דעם קאָנטראַקט — בויען באמת לופט־שלעסער פון זעלבסט־אָפּנאַר.

דאָס רעכט אַרויסצוטרעטן איז ניט די מעגלעכקייט אַרויסצוטרעטן. און אויב מ'זאָל נאָכגעבן, אַז דאָס דאַרף אויסגעטייטשט ווערן ווי די מעגלעכקייט, דאַרף מען דאָך עס פּיקסירן, דאַרף מען פעסטשטעלן די יכולת. פון דער געגעבענער קאָנקרעטער מלוכה, פון דער נויט און צוואַנג אינסטיטוציע האָבן מיר אויך געהאַט אַ מעגלעכקייט אַרויסצו־טרעטן. נאָר אונדזער אַרויסטריט האָט זיך געקענט באַקומען בלויז אַלס אַ פאָלגע פון עמיגראַציע, מיר האָבן געמוזט פאַרלאָזן די גרענעצן פון דער געגעבענער מדינה. געפינענדיק זיך אויף דער טעריטאָריע פון אַן אַנדער שטאַט, זיינען מיר, ווילנדיק ניט־ווילנדיק, געוואָרן עפּעס אַ מין האַלבער בירגער פון יענעם שטאַט, אין וועמעס לאַנד מיר האָבן זיך באַ־זעצט. מיט אַנדערע ווערטער, מיר זיינען אונטערגעוואָרפן געוואָרן אונ־טער אַ געוויסער יוריסדיקציע. מיר מוזן פאָלגן געוויסע געזעצן פון דעם נייעם לאַנד. אויף וועלכן וואָגן מ'זיצט אַזאַ לידל מוז מען זינגען. כדי אָבער אַרויסצוטרעטן פון יעדער מלוכה, האָבן מיר געדאַרפט אַוועקגיין ערגעץ אויף אַ ניט־באַזעצטן אינזל, אין אַ מדבר אַריין, וואו קיין מלוכה און קיין געזעץ וואָלט אונדז ניט געפינען. אַזאַ סאָרט מעגלעכקייט פון אַרויסטרעטן איז גלייך צו דער אוממעגלעכקייט, מחמת עס איז פאַרבונדן מיט אומבאַזייטיקבאַרע שוועריקייטן.

לאָמיר נעמען דעם אַרויסטריט פון אַ געמיינדע, וועלכע באַזירט זיך אויף אַן אָפּמאַך.

איך האָב דאָרטן אָפּגעאַרבעט, למשל, פינף יאָר. לסוף בין איך ניט איינשטימיק מיט עטלעכע פונקטן. איך בין אַנטוישט. מיר זאָגט מען: אָדער גיב נאָך אָדער טרעט אַרויס, פאַרלאָז אונדז, עמיגריר.

אויב די געמיינדע איז אַ קליינע, וועט מיין אַרויסטריט ניט זיין

פאַרבונדן מיט „עמיגרירן״, מיטן פאַרלאָזן די שטאָט אָדער דאָרף, נאָר איך וועל אַריבערפאָרן אויף אַן אַנדער קוואַרטיר, און יוצא, אָפּגעשניטן מיט דער אַלטער געמיינדע. אָבער אויב די קהלה איז אויף צו־להכעיס טאַקע אַ גרויסע, פאַרנעמט אַ גרויסן שטח לאַנד, וועל איך טאַקע דאַרפן אַן חכמות אַרויספאָרן פון דאָרטן.

ווייטער, מיין אַרויסטרעט וועט זיין פאַרבונדן מיטן באַרויבט ווערן פון מיין „פאַרמעגן״, מיט פאַרלירן דאָס רעכט אויף צו באַפרידיקן מיינע באַדערפענישן. אַזאַ זאַך איז כמעט אַזוי „שטאַרק״ ווי דאָס געזעץ, וואָס באַרויבט עמיגראַנטן זייער באַזיץ־רעכט. אַזוי ווי די קהלה קאָנפיסקירט, אויב מ׳קען זיך אַזוי אויסדריקן, מיין חלק אין איר פאַרמעגן.

מ׳וועט טענה׳ן, די געמיינדע איז דאָך אַ פרייע, זי איז ניט געגרינ־דעט אויף אַקציעס, זי איז ניט קיין פריוואַט־רעכטלעכע, נאָר עפנטלעך־רעכטלעכע אינסטיטוציע. דאָס פאַרמעגן געהערט צו קיינעם ניט, נאָר צו דער געמיינדע אַלס אַ גאַנצער.

גאַנץ פיין. איך האָב דאָך אָבער אַרויסגעטראָטן. נאָך דעם אַרויס־טרעט בין איך מחוץ פון דער געמיינדע. זי קען מיך מער ניט אויפ־האַלטן. ווי וועל איך אָבער עקזיסטירן? איך מוז גלייך אַריינטרעטן אין אַ צווייטער געמיינדע, אָדער גרופּע, אָדער גיין און אָרגאַניזירן אַזאַ גע־מיינדע. היוצא, אַרויסטרעטן קען איך מער ניט ווי פון דער קאָנקרעטער געגעבענער געמיינדע, אָבער ניט פון דער געמיינדע בכלל, ווייל אין מאָמענט פון מיין אַרויסטריט, מוז געשען מיין אַריינטריט, אַניט וועל איך זיך געפינען מחוץ פון קהל־לעבן, און איך האָב דאָך ניט קיינע מיטלען צו עקזיסטירן, מיטלען, וועלכע געהערן אומעטום צו די קהלות, צו די געמיינדעס, אָדער גרופּעס.

אַזוי ווייט פאַלט אַלץ צוזאַמען מיט מיין אַרויסטריט פון מלוכה, אַלץ אַנאַלאָגיש. און אויב מיר וועט זיך פאַרוועלן אַרויסטרעטן בכלל פון דער געמיינדע, פון יעדער געמיינדע, וועל איך דאַרפן עמיגרירן, אַוועקפאָרן ערגעץ אַהין וואו קיין געמיינדעס זיינען ניטאָ בנמצא, וואו זיי האָבן קיין שליטה ניט, וואו דאָס לאַנד געהערט ניט צו זיי, און וואו דאָס קהל־לעבן איז ניט באַזירט אויפן געמיינדע-פּרינציפּ. זיין אין דער גע־מיינדע און אויסערהאַלב פון געמיינדע, איז דאָך אַ זאַך, וואָס איז אומ־מעגלעך. אויב דאָס הויז, אין וועלכן איך וואוין, געהערט צו דער גע־מיינדע, אויב דאָס ברויט, וועלכעס איך עס, געהערט צו דער קהלה, אויב די קליידער, וועלכע איך טראָג, געהערן צו דער קהלה, וועל איך זיך מיט דעם אַלעמען דאַרפן שיידן.

און, אין דער אונטערשטער שורה, וועט מיין מעגלעכקייט אַרויסצו־

טרעטן פון דער געוויסער פרייער געמיינדע זיין ניט זיכערער און גרינגער פון מיין מעגלעכקייט אָוועקצוגיין פון דער מלוכה. דער אונטערשייד וועט זיין אַ יורידישער. פאַרן אַרויסטריט פון מלוכה פאָדערט זיך אַ באַזונדער דערלויבעניש, מיין פאַרלאָזן די מלוכה ווערט רעגולירט דורך די געזעצן פון דער מלוכה. איך קען ניט אַרויסטרעטן פריי. פון דער געמיינדע קען איך אַרויסגיין ווען איך וויל און ווי איך וויל, איך דאַרף נאָר מאַכן די געהעריקע דעקלאַראַציע. נאָר אפילו דאָס פאַרלאַנגט אויך באַגרעַנעצונגען. איך טרעט אַרויס „פריי", בלויז יורידיש, ניט פאַקטיש. דער פראָצעס פון אַרויסטריט איז יורידיש פריי, אָבער ניט פאַקטיש. לאָמיר אָננעמען, אַ מיטגליד האָט באַ'גנב'ט די געמיינדע, ניט שוין־זשע וועט ער זיין פריי אַרויסצוטרעטן? ניין, דעמאָלט וועט מען אים אויסשליסן. אַן אויסגעשלאָסענער איז ניט קיין אַרויסגעטראָטענער. אַן אויסגעשלאָסענער וועט פאַקטיש אָנטרעפן גרויסע שוועריקייטן ביים וועלן אַריינטרעטן אין אַנדערע געמיינדעס.

די פרייהייט אַריינצוטרעטן און אַרויסצוטרעטן און אַליין בילדן וועלכע עס ווילט זיך מיר פאָליטישע פאַראיינען; די פרייהייט אַריינצוטרעטן אין וועלכע מיר געפעלט באַציאונגען מיט אירגענד וועלכע פאַראייניקונגען, איז אַ פיקטיווע פרייהייט, ניט קיין רעאַלע.

פרייהייט צו אַרבעטן ווי מיר געפעלט, אויף וועלכער פאַבריק איך וויל אַליין, שליסן וועלכע עס איז אָפּמאַכן מיט אירגענד וועלכן פאַבריקאַנט, און, צום סוף, דאָס פולע רעכט, יורידישע מעגלעכקייט אַליין צו עפענען אַ פאַבריקל, אַ וואַרשטאַט, אויף וועלכע יסודות מיין האַרץ געלוסט — די אַלע פרייהייטן האָבן ניט געראַטעוועט דעם איינצלנעם מענטשן, ניט די גאַנצע סומע איינצלנע, וועלכע שטעלן פאָר דעם עקספּלואַטירטן קלאַס פון אַלע צרה'דיקע און חורבנ'דיקע רעזולטאַטן פון קאַפּיטאַליסטישן סדר, אַ סדר, וואָס צו־פּלייסן איז ער דער פּרייסטער פון די פּרייע.

אָבער דאָרטן האָט דאָך געהערשט פּריוואַט אייגנטום, די רייכטימער, די פּראָדוקציע־מיטלען זיינען געווען פאַרכאַפּט. מיט זיי האָט זיך פאַרשאַפט אַ הייפעלע מענטשן צום שאָדן פון אַלע איבעריקע.

און דאָ, ווי קען מען זיך פאָרשטעלן די פרייהייט פון אַריינטרעטן און אַרויסטרעטן און אפילו בילדן נייע פאַראיינען?

בכדי צו בילדן אַ פאַראיין, דאַרף מען דאָך האָבן מיטלען, פּראָדוקציע־געצייג, זאַפּאַסן פון געברויכס־פּראָדוקטן. און דאָס וועט זיך דאָך אַלץ געפינען אין די הענט פון דעם פון לאַנג־אַן עקזיסטירנדיקן, לאַנג געגרינדעטן „פאַראיין".

און פון דאָס ניי צו גרינדן אַ פאַראיין, וועט זיין ניט אַזוי גרינג, כ׳מיין ניט גרינגער ווי עפענען אַן אייגענע פאַבריק, גרינדן אַ קאָאָפּעראַ־ציע. דעם ניי־געגרינדעטן פאַראיין וועט אויסקומען אויסצושטיין די קאָנ־קורענץ פון אַלטן פאַראיין, וועלכער וועט קענען פאַרלייגן זיינע מיט־גלידער, זיינע חברים מער וואוילשטאַנד איידער דער נאָר־וואָס געגרינ־דעטער.

נאָר לאָמיר צוגעבן, אַז דער ניי־געגרינדעטער פאַראיין האָט דאָס רעכט צו באַקומען אַ געוויסן סכום פון געצייג און רויען מאַטעריאַל, ווי אויך געברויך־פּראָדוקטן.

ווער וועט עס דעמאָלט רעגולירן? די פראַגע איז ניט קיין הארבע. דאָס וועט רעגולירן, זאָלן מיר זאָגן, די „ביוראָ פון פאַראיינען", די פעדע־ראַלע העכערע פאַראייניקונג. אָבער אויב גאָר אַזוי, דעמאָלט פאַרשטייט זיך, אַז די גרינדונג פון אַ פאַראיין באַדייט אייגנטלעך, ניט דאָס שאַפן פון אַ נייעם ציבור־לעבן, אפילו ניט אַזוי פיל אַ פאַראיין אין אַ פאַר־איין, נאָר פשוט עפּעס אַ מין פאַראייניקונג, וועלכע איז פאַראויסגעזען, באַקאַנט, און נאָרמירט, ווי די גרינדונג, למשל, פון אַ וויסנשאַפטלע־כער אָדער קולטורעלער געזעלשאַפט אין דער געגעבענער מלוכה, אַ זאַך, וואָס קיינער איז ניט כנגד, נאָר פאַרקערט, מ׳סובסידירט עס, מ׳האַלט עס אונטער.

אָבער אייגנטלעך דאָ פאַרלאָזן מיר שוין כמעט דעם באָדן פון יורי־דיזם און טראָגן זיך אַריבער אין תחום פון פאַקטיזם, נאָר דאָס מאַכט אויך ניט אויס, סוף־כל־סוף קען מען עס אַריינפּרעסן אין די ראַמען פון דאָס יורידישע.

מיר מאָלן אַן אידילישן אַרויסטריט און אַן „אידעאַלע" גרינדונג פון אַ נייעם פאַראיין. אָבער שטעלט זיך פאַר אויף אַ מינוט, אַז דער נייער פאַראיין איז אויף שטירדעס מיט דער אַלטער געזעלשאַפט. ער לייגט פאָר נייע פּרינציפּן, וואָס וועט דעמאָלט זיין? ניט שוין־זשע וועט מען אים געבן די מעגלעכקייט זיך איינצופעסטיקן אויפן חשבון פון די אַלטע אָנגעקליבענע זאַפּאַסן?

נאָר לאָמיר נאָכגעבן, אַז מענטשן וועלן זיין אַזוי הומאַניש געשטימט, אַז דאָס וועט אויך געשען, און זיי וועלן העלפן זייערע סאָציאַלע בעלי־מחלוקת. קיינע מניעות, פאַרקערט, זיי וועלן העלפן און פאַרגרינגערן יעדע צעשפּאַלטונג, יעדן אָפּריס און אַרויסטייל.

פרעגט זיך, וועט אַזאַ באַציאונג צו דער זאַך ניט פירן צום צעברעכן די גרעסערע פאַראייניקונגען, און וואָלט אַזאַ האַנדלונגס־מעטאָד ניט שאַפן דעם גינסטיקן באָדן פאַרן אָנפלאָדזשען פון דעם אַנטי־חברה׳שן טיפּ פון

שרייער, רייסער, גוואַלדעווער? און וואָלט עס ניט פירן, לסוף, צו דער צעברעקלונג פון דער געזעלשאַפט?

ווייטער, האָט דאָך דער אַלטער פאַראיין אַ גוט אַרבעטנדיקן אַפּאַראַט, גוט איינגעאָרדנטע, גוט אָוועקגעשטעלטע מיט געצייג־פאַרזאָרגטע וואַר־שטאַטן, גוטע טראַנספּאָרט מיטלען, איז דאָס דען ניט אַ שאָד אָוועקצו־וואַרפן, ווען די „נייע״ זיך קענען אָן דעם באַגיין?

נאָר ניין. זיי, די אָפּגעשפּאַלטענע, וועלן זיך מיט דעם אַלעם באַנוצן גלייך ווי די ניט אָפּגעשפּאַלטענע, גלייך ווי אַלע אַנדערע מיטגלידער פון גרויסן פאַראיין. נאָר אויב אַזוי איז דאָך קלאָר, אַז זיי זיינען ניט אַרויס־געטראָטן פאַקטיש פון פאַראיין, זיי האָבן מער ניט ווי דורכגעמאַכט אַ יורידישע פּראָצעדור.

באמת איז דאָ גאָרניט געשען, און דער נייער פאַראיין איז ניט קיין נייער פאַראיין, נאָר עפּעס אַ מין אגודה, וועלכע פאַרפאָלגט אויסשליס־לעכע צוועקן.

ווען זיי וועלן אָבער פּרובירן אַרויסטרעטן, וועט זיך אַרויסווייזן, אַז דאָס איז ניט גרינגער דורכצופירן ווי דעם אַרויסטריט פון קאַפּי־טאַליסטישן סדר, אָדער גרינגער פאַר זיך עקאָנאָמישע אונטערנעמונגען. און אויב עס וועט זיך געפינען אַ העלד, אַ שטאַרקער, ווילנספולער מענטש, וועלכער וועט עס טאָן, האָט דאָך דער בורזשואַזער סדר אויך געוואוסט פון אַזעלכע בעלי־רצון, שטאַרקע ענערגישע טיפּן, וועלכע פון פּראָלעטאַריער האָבן זיך אויפגעהויבן אַרויף־צו און האָבן פאַר־נומען ערטער אויבן־אָן. אָבער גיין אַרבעטן ביי אַזאַ געוועזענעם פּראָלע־טאַריער, איז געווען ניט געשמאַקער ווי ביי וועמען עס איז אַנדערן. און אויב אַזאַ העלד וועט גרינדן אַ פאַראיין, וועט ער, דער פאַראיין, מעג־לעך פאַרשטעלן געוויסע באַקוועמלעכקייטן פאַרן גרינדער, פאַר די איבע־ריקע וועט דער פאַראיין זיין דאָס אייגענע, וואָס אַן אַנדער געמיינדע — דער פאַרדעמדיקער פאַראיין.

דאָס אַרויסטרעט־רעכט קלינגט אַביסל ווי דאָס רעכט צו באַגיין זעלבסטמאָרד, זיך אָנטאָן אַ סאָציאַלע מיתה־משונה. דאָס איז אַ וויכטיקע רעכט, אָבער אַ סך חשוב'ער איז דאָס רעכט־מעגלעכקייט צו לעבן ווי געהעריק, איינאָרדענען דעם לעבן אַזוי, אַז קיינער זאָל ניט דאַרפן נעמען קיין צולויף צו דעם רעכט. דאָס אַרויסטרעט־רעכט איז אַן אָפּלאָך פון דעם אינדיווידוּ. דאָס ציבור־לעבן דאַרף זיין אָרגאַניזירט אויף אַזאַ אופן, אַז עס זאָל גאָר קיין רייד ניט זיין מכוח אַרויסטרעטונגען.

ד.

אויסשליסן

אויב מיר וועלן פאַרלאָזן די כלומרש׳דיקע פרייהייט פון אַרויסטרעטן, זאָרפן מיר פאַרוואָרפן אויך דאָס באַרבאַרישע רעכט פון אויסשליסן. די צוויי רעכט פאַלן צוזאַמען, און יענע, וועלכע האָבן געזען מער ניט ווי די יורידישע זייט פון פרייהייט, מיינענדיק, אַז דאָס שעפּט אויס די פּראָבלעם, האָבן פאַרמולירט אַלס חוק, אַז דער איינצלנער האָט זיין רעכט אַרויסצוטרעטן, און די געמיינדע האָט איר רעכט אויסצושליסן יענע, וועלכע געפעלן איר ניט.

בזה האופן זעען מיר, אַז די געמיינדע נעמט זיך מער רשות ווי די מלוכה כמעט... די צייט פון אָסטראַציזם, פון אויסשליסן זיינען דוכט זיך שוין אַריבער... אויב מ׳זאָל פאַרגעסן אָן פאַרשיקן אין די קאַלטע אָדער וואַרימע געגנטן, אַ זאַך, וואָס „הומאַנע״ מלוכות, ווי ראַטנרוסלאַנד, פראַנקרייך א. אַ. פּראַקטיצירן. אמת, די יורידישע באַגרינדער פון דער פרייהייט־לערע האָבן אויסגערעדט, אַז דאָס אויסשליסן איז די העכסטע שטופע פון באַשטראָף. אָבער דאָס איז דאָך פאַרט באַרבאַריש. אויסשליסן איז אַ מין חיוב מיתה, אויב מ׳נעמט אין באַטראַכט די פּאַקטישע באַדינגונגען און ניט דעם יורידישן שאַלעכץ. אַרום און אַרום זיינען געמיינדעס, ראובן אָדער שמעון זיינען אויסגעשלאָסן. אַלס אַן אויסגעשלאָסענעם פאַר אַ פאַרברעכן וועט אים קיינער ניט אַריינגעמען, וואו וועט ער זיך אַהינטאָן? לעבן פאַר זיך? וואו און ווי אַזוי? ער גייט דאָך אַוועק פון דער געמיינדע מיט ליידיקן. לויט משה׳ס געזעץ,האָט מען געדאַרפט האָבן עטלעכע ערי־מקלט, כדי דאָרטן זאָלן וואוינען יענע, וועלכע קענען לענגער זיך ניט געפינען צווישן דער אַלגעמיינער באַפעלקערונג. גוט, וואו וועלן זיך אַהינטאָן די אויסגעשלאָסענע?! מען דאַרף דאָך זיי באַזאָרגן מיט אַ מעגלעכקייט צו עקזיסטירן, זיך ערגעץ־וואו איינאָרדענען.

וואָס איז שייך דעם אויסשליסן־רעכט דאַרף מען דעם באַרבאַרישן מיטל אינגאַנצן פאַרוואַרפן. מ׳טאָר עס אפילו אין רעיון ניט דערלאָזן. אַ מיטגליד פון ציבור־לעבן קען ניט ווערן אויסגעשלאָסן. אויסשלוס איז גלייך צו אַרויסטרייב, און וואוהין וועלן מיר אים טרייבן? דעם סאָרט שטראָף האָט יהוה אָנגעווענדט צו קין׳ען: ער האָט אים אַרויסגעטריבן, נע ונד תהיה בארץ, אָבער דאָס איז געווען בשעת׳ן פאַרטאָג פון ציוויליזאַציע, ווען עס זיינען נאָך ניט געווען קיין באַזעסענע לענדער, איז קין אַוועק און האָט זיך אויסגעבויט אַ שטאָט. וואוהין וועלן מיר אָבער

טרייבן אונדזערע פושעים? גוט, ווען די געמיינע איז אַ קליינע, כאַפּט אַרום אַ צענדליק, צווי צענדליק מיטגלידער, דעמאָלט איז דער אויסשלוס ניט אַזאַ געפאַר. אַזוי ווי דער אַרויסטריט אונטער כדומה אומשטענדן שטעלט ניט פאָר מיט זיך עפּעס באַזונדערס שווערעס, אַראָפּוואַרפנדיק די עקאָנאָמישע הכבדות וועלכע זיינען פאַרקניפּט מיטן אַרויסגאַנג פון ווירטשאַפטלעכע פאַראייניקונגען. אָבער שטעלט זיך פאָר, אַז דער גאַנצער פּאָליטישער און עקאָנאָמישער סדר איז צוגעשניטן נאָך אַ באַשטימטן מוסטער; די געמיינדעס זיינען פאַרבונדן, צעמענטירט, יעדנפאַלס, פע־דערירט. אין אַזאַ פאַל ווען מ'שליסט אויס איינעם און ער טרעט גלייך אַריין אין אַ דערבייאיקער, שכנ'ישער געמיינדע, מיט וועלכער מיר זיינען פאַרבונדן דורך אַלגעמיינקייט פון אינטערעסן, איז דאָך, בזה האופן דער אויסשלוס קיין אויסשלוס ניט. ער האָט געביטן זיין „דירה", דעם אָרט פון אַרבעט. דאָס איז ניט קיין אויסשלוס, נאָר אַן אַריבערפאָר פון איין גע־מיינדע צו אַ צווייטער אַלס עונש. און אַזאַ האַנדלונג וואָלט האָבן אַ זינען נאָר דאַן, ווען די צווייטע געמיינדע, אין וועל־כער מ'האָט אים „אַריבערגעשיקט", איז ערגער אָוועקגעשטעלט, אידער די, פון וועלכער מ'האָט אים טראַנספּערירט. ובכן דאָס אויסשלוס־רעכט אָן רשות, פאַרן אויסגעשלאָסענעם, אַריינצוטרעטן אין אַ נאָענטער געמיינדע, אין פאַל אונדזערע געמיינדעס זיינען פאַרקניפּט צווישן זיך, איז אַן אויסשלוס, וואָס איז אַדעקוואַט צום אַרויסטרייב פון אַלע „אונדזע־רע" געמיינדעס. — חוץ דעם, אויסשליסן הייסט נעמען דעם מענטשן, דעם „פאַרברעכער", וואָס האָט אונדז אָנגעטאָן שאָדן און אים אָוועקשיקן צו אַנדערע, ער זאָל אָנטאָן שאָדן אַנדערע מענטשן, אַנדערע געמיינ־דעס. זאָלן זיי פון אים ליידן. דאָס וואָלט געווען אי אומגעלומפּערט, אי אומ'יושר'דיק; אַ שעדלעכן עלעמענט אָוועקצושיקן צו שכנים, הגם ווייטע.

ה.

נעגאַטיווער יורידישער פעטישיזם

איך בין משער, אַז די אומריכטיקייט פון אויסשליסן האָבן מיר שוין כמעט ווי צופיל אַרומגערעדט. איך וואָלט זיך אויף דעם ניט אָפּשטעלן, ווען איך וואָלט ניט האָבן בדעה אויף די צוויי ביישפילן אַרויסטרעט און אויסשלוס צו ווייזן ווי ווייט צע'הרג'ט און צעקריפּלט ווערט אויסזען דער פרייהייט־פּרינציפּ ווען אימעצער וואָלט זיך איינ'עקשנ'ען און אים וועלן דווקא באַגרינדן אויף אַ ריין־יורידישן באָדן.

און באמת וואָלט אַ ריין יורידישע אויפפאַסונג פון דעם פריהייט־פּרינציפּ אַנטהאַלטן אַן אינעווייניקסטע סתירה. אין דער סאָציאַליסטי־שער ליטעראַטור איז אָפּגעגעבן אַ סך אָרט דעם קלאָרמאַך פון דעם רעיון, אַז רעכט, געזעצגעבונג באַזיצן ניט די אַלמאַכט, וועלכע דאָס נאַאיווע טראַכטן שרייבט זיי צו. די ראַדיקאַל-סאָציאַליסטישע ליטעראַטור מאַכט חוזק פון דעם תמימ׳ישן געדאַנק, אַז אַ נייער סדר קען דעקרעטירט ווערן, קען איינגעפּירט ווערן „דורך פּאַיעט״ פון געזעצגעבונג. און איצטער שטעלט זיך פאַר וועלכע ממשות וואָלט האָבן אַזאַ באַגרינדונג און דע־פּיבירונג פון פרייהייט, וועלכע וואָלט זיך האַלטן אויסשליסלעך אויף דער אָפּוועזנהייט פון געזעצן. לויט דער סאָציאַל־רעאַליסטישער קאָנצעפּציע איז עס אַ פּוסטער ענין. ווען רעכט, געזעץ קען קיין סך ניט אויפטאָן אין אַ פּאָזיטיוון וועג, הייגט אַ פּשיטא שוין אויפן נעגאַטיוון אופן. דער אָפּשאַף פון געזעץ קען אוודאי ניט דינען אלס רפואה קעגן דאָס שלעכטס פון דעם היינטיקן איינשטעל. יעדערער, וואָס וועט פּרובירן באַגרינדן פריי־הייט אויף דעם שטייגער, וועט בויען אויף טעאָרעטישן זאַמד. דער אָפּ־מעק פון געזעצן וועט קיין סך ניט ענדערן אין ממשות׳דיקן לעבן, אין די רעאַלע צוזאַמען־פאַרהעלטענישן פון מענטשן.

דער פריהייט־פּרינציפּ קען ניט אויסגעטייטשט ווערן ריין יורי־דיש אַלס אָפּשאַף און פאַרוואורף פון געזעצגעבונג און געזעצן. דאָס איז צו־ווייניק, און קיין פרייהייט־ליבהאָבער וועט זיך מיט דעם ניט צופרידן שטעלן.

ווי נאַאיוו וואָלט אויסזען אַזאַ יורידישער, דאָגמאַטישער, בוכשטאַב־לעכער אויפקלער פון פרייהייט־פּרינציפּ! הערט מיט קאָפּ. אויב דאָס רעכט איז הילפלאָז, ווען עס איז אַקטיוו, פּאָזיטיוו, אויב אַ דעקרעט שפּילט ניט אין לעבן די ראָלע פון אַ געזונטן, שטאַרקן צו־פאַרלאָזן־זיך פאַקטאָר, אויב דאָס געזעץ שאַפט ניט קיין נייע פאָרמעס, בייט ניט דעם גאַנג פון געשעענישן, נאָר שלעפּט זיך אַלעמאָל נאָך פון הינטן, נאָכהינקענדיק, וועט דאָך דער אָפּשאַף פון געזעץ, פון דעקרעט אָדער פון זייער סך־הכל, אוודאי ניט איבערבייטן, ניט איבערמאַכן די ממשות׳דיקע קעגנזייטיקע באַציאונגען פון מענטשן. ווען דאָס געזעץ איז ניט בכוח צו שאַפן נייע פאָרמען פון לעבן, אַ פּשיטא שוין דער אָפּמעק פון געזעץ איז דאָך אוודאי ניט ביכולת אַרויסצורופן צום לעבן נייע שייכות׳ן און צוזאַמענהענגעכצן. צי דען הענגט טאַקע אָפּ דאָס גליק און וואוילשטאַנד פון פאָלק, פון די אַרבעטנדיקע מאַסן, פון דעם אָפּשאַף פון די עקזיסטירנדיקע געזעצן? צי דען־זשע קען מען, ביי היינטיקע צייטן פון אַראָפּפאַל פון רעכט אפילו אין די אויגן פון יוריסטן, גלויבן אין אַבסאָלוטיזם פון רעכט און געזעץ?

איך באַהויפּט, אַז דער פּרייהייט־פּרינציפּ קען ניט און טאָר ניט אָפּערירן מיט ריין יורידישע טערמינען, דרייען זיך, ווי אַ וועווערקע אין ראָד, אין תחום פון רעכט. מיר דאַרפן זיך ניט איינשמועסן, אַז פאַרניי־נענדיק דאָס לעצטע, מאַכן מיר חרוב אַן אַלטע וועלט און בויען אויף אַ נייע, בשעת באמת פאַרנעמען מיר זיך מיט יורידישע ספּע־קולאַציעס.

דער פרייער אָפּמאַך, פרייוויליקע צושטימונג, דאָס זיינען די צוויי וואָלפישן פון צוקונפט־סדר, אַזוי וואָלט געדאַרפט באַהויפּטן דער, וואָס באַגרינדעט דעם פרייהייט־פרינציפ ריין יורידיש.

הן קאָנטראַקטן, הן פרייוויליקע צושטימונגען האָט די בורזשואַזיע פּראַקטיצירט אין געביט פון עקאָנאָמישע באַציאונגען. ניט שוין־זשע איז פון דעם „יורידישן סדר" די באַלעבאַטישקייט געוואָרן אָרנטלעכער, בעסער, פרייער — אַ האָר ניט. די בורזשואַזיע, פאַרקערפּערט אין אַ באַ־שטימטער אָרדנונג, האָט געוואוסט דעם סוד און האָט געהאַט די טרפה׳נע יכולת אוועקצושטעלן דעם פּראָלעטאַריער אין אַזעלכע באַדינגונגען, ניט יורידישע, נאָר פאַקטישע, רעאַלע, ממשות׳דיקע, אַז ער האָט פרייוויליק איינגעשטימט צו אַרבעטן, שוויצן צוועלף שעה אין אַ מעת־לעת און פאַר אַ באַלוינונג, וואָס האָט אים, דעם באַלוינטן האָרעפּאַשניק, קוים געגעבן די מעגלעכקייט אויפצוהאַלטן די נשמה אין אויסגעמאַטערטן גוף, און דאָס אַלץ פרייוויליק פון שטאַנדפּונקט פון געזעץ, פון יוריספּרודענץ, מער ניט ווי אַן אָפּמאַך, אַ צושטים.

און דאָס אייגענע קען געשען, און נאָך אפשר גרינגער און גיכער, מיט אַ געמיינדע אַלס אַ גאַנצער, אַלס אַ קאָרפּאָראַציע, אַלס אַ יורידישער פּערזאָן, זי קען אַוועקשטעלן דעם איינצלנעם מענטשן אין אַזעלכע באַ־דינגונגען, אַז ער וועט מוזן פרייוויליק איינגיין אויף אַלץ, וואָס מען וועט אים פאָרלייגן, און ער וועט אונטערשרייבן דעם שווערסטן, ערגסטן, שענד־לעכסטן קאָנטראַקט. מיינט איר טאַקע, אַז אומעטום מוז מען האָבן די יורידישע צווינגונגס־מיטלען. עס הויבט זיך ניט אָן. דאָרטן, וואו עס איז דאָ דאָס פאַקטישע, איז דאָס יורידישע איבעריק און דער אַראָפּפאַל פון יורידישן צוואַנג זאָגט כמעט קיינמאָל גאָרניט — על־כל פנים עד־היום איז נאָך ניט געוועזן אַזאַ פאַל אין דער געשיכטע — וועגן פרייהייט, נאָר דווקא פאַרקערט, גיט אָנצוהערן, אַז אונטער דער נאָרמע איז אונטערגע־וואַקסן דער פאַקטישער, ווירקלעכער צוואַנג און נויט, און ער, דער צוויי־טער, מאַכט איבעריק די ערשטע. די פאַקטישע נויט שטויסט אַרויס די נאָרמע.

דער מאַנגל פון געזעצן איז ניט קיין גוטער סימן פון פרייהייט.

אַמאָל, פאַרקערט, איז עס דער צייכן פון קנעכטשאַפט. אין דער משפחה זיינען קיין געשריבענע געזעצן ניטאָ און עס איז ניט דערפאַר, וואָס די קינדער זיינען פריי, נאָר דערפאַר, ווייל דאָ האָט געהערשט אומבאַצאַמט, אַמאָליקע צייטן און אַביסל אויך היינטיקע צייטן, דער ווילקיר פון טאַטן, דעם טיראַן.

יורידישע פרייהייט איז אַ בייזער אָפּנאַר. אַרויסטרעט־רעכט, קאָנ־טראַקט, הסכם וכדומה, פאַרלאָזט זיך ניט צופיל אויף דעם. דאָס זיינען טרוקענע יורידישע שטעקלעך, וועלכע ברעכן זיך פון יעדן שווערן אָנשפּאַר.

אַ יורידישע באַגרינדונג פון פרייהייט־פּרינציפּ וואָלט קאָפּירן אונדזער ווירטשאַפט, די בורזשואַזע באַלעבאַטישקייט.

„דו ביסט פריי, טו ווי דו פאַרשטייסט!" האָט דען די בורזשואַזיע ניט גע׳טענה׳ט אַזוי ווען עס האָט זיך געהאַנדלט מכוח אַן עקאָנאָמישן ענין?

פרייהייט האָט די בורזשואַזיע פאַרשטאַנען און אויסגעטייטשט אַלס די פריוויליקע עקאָנאָמישע טראַנסאַקציע.

און וואָס קען פאַרלייגן אַ יורידישע באַגרינדונג פון דעם פרייהייט־פּרינציפּ, אויב ניט די פרייהייט פון דער פּאָליטישער טראַנסאַקציע.

און אַזוי ווי די עקאָנאָמישע איז געווען אילוזאָריש, בעצם, אַזוי איז די „פּאָליטישע פרייהייט" מער ניט ווי אַן אויסדאַכט, אַ פיקציע.

מיט רעכט אַליין קען מען ווייט ניט פאַרגיין. די בורזשואַזיע האָט כלומרשט געגעבן מער רעכט איידער דער פעאָדאַל, דער פּראָלעטאַריער האָט געהאַט מער פרייהייט איידער דער לייב־אייגענער, מער יורידישע ניט־געבונדנקייט. אָבער דאָס איז ניט נאָר דערפאַר, וואָס אים, דעם פּראָלע־טאַריער, האָט צוגעבונדן צום וואַרשטאַט, צום פאַבריק, דאָס לעבן אַליין, די באַדינגונגען פון עקזיסטענץ אין אונדזער חברה. און אויף וואָס האָט מען אים געדאַרפט פענטען אויך יורידיש! האָט מען טאַקע געמאַכט אַן אָנשטעל, אַז ער איז פריי. געלאָזן אים לויפן.

פעאָדאַליזם האָט זיך געהאַלטן אויף דעם יורידישן צובינדן צום אייגנטימער דערפאַר, ווייל דאָס פאַקטישע איז געווען צו שוואַך, אַז מ׳זאָל זיך קענען אויף דעם פאַרלאָזן. דער לייב־אייגענער האָט זיך פאַקטיש געקענט באַגיין אָן זיין אייגנטימער, דעם פריץ, אַקערן די ערד, זייען האָט ער געקענט אָן אים, און וואָלטן זיי אים אַראָפּלאָזן פון דער יורידישער קייט, וואָלט ער גלייך קענען אַוועקגיין, אַנדערש, מכל־וכל אַנדערש, האַלט דער בורזשוי זיין קרבן, ער האַלט אים צוגעבונדן אויף דער הונגער־

קייט און האַלט אין איין טענה׳ן: „דו ביסט פריי, קיינער האַלט דיך ניט, געפעלט דיר ניט — זוך זיך עפּעס בעסערס״.

אין דער קאַפּיטאַליסטישער פאָרם פון פּראָדוקציע איז דאָס פּאַקטישע צובינדן געוואָרן אַזוי פעסט, אַז מ׳האָט אָפּגעשאַפן דאָס יורידישע. די נאָרמע האָט זיך אַליין אַריבערגעוואַקסן, זי איז געוואָרן אַ שטיק לעבן און האָט אויפגעהערט אויסצוזען ווי אַ נאָרמע, ווי אַ פאַרשריפט און געזעץ.

און דעריבער טאָר מען זיך קיינמאָל ניט איינרעדן, אַז דער אָפּשטאַרב פון נאָרמעס זאָגט עדות וועגן דער געבורט פון פרייהייט. פאַרקערט, עס זאָגט ס׳רוב מאָל, אַז די קנעכטשאַפט איז שוין נבלע־בעצמות געוואָרן, אַריין אין פלייש און ביין פון געזעלשאַפטלעכן אָרגאַניזם, און אפילו קיין נאָרמעס דאַרף מען שוין ניט.

רעפּרעסיעס, שטאַרקע עונשים דערציילן ניט וועגן דעם כוח פון דעם רעזשים, וועגן דער מעכטיקייט פון מלוכה־מאַכט, נאָר, להיפוך, ווייזן אַרויס די שוואַכקייט, ניט־זיכערקייט, דאָס מיטן נשמה־פּאַכען. אַ שטאַרקע רעגירונג, געבראַכט ניט אַזוי אָפּט שטאַרקע „פּערדישע״ רפואות, ווייל זי שרעקט זיך ניט פאַר קיינעם. פרייהייט פון וואָרט, פון פּרעסע, פון פאַרזאַמלונג האָט די בורזשואַזיע דערלויבט בשעת זי האָט געזען, אַז זי קען זיך דערלויבן דעם שטיקל פּאָליטישן לוקסוס, ווען זי האָט עס גובר געווען פון אינעווייניק, עקאָנאָמיש, און די אַלע „צעלאָזנקייטן״ זיינען איר מער ניט געווען שעדלעך.

דאָס אייגענע בנוגע דעם אָפּשאַף פון געזעץ, דעקרעטן, דראָונגען. זיי זיינען ניט די מבשרים פון דער פרייער ערע. פאַרקערט, זיי זאָגן ס׳רוב אָן, אַז די פאַרשקלאַפונג און אָפּהענגיקייט האָט זיך שוין אַריינגעגעסן אין סאַמע לייב פון לעבן, זיינען געוואָרן פלייש און בלוט פון חברה׳שן גוף.

איך וואָלט זאָגן, אַז אין קאַפּיטאַליזם איז פאַראַן אַזוי פיל פּאַקטישע אָפּהענגיקייט, אַז ער האָט געמעגט און געקענט זיך שפּילן אין פרייקייט. אַ קנעכט געהאַט איין וועג און מיטל — אַנטלויפן און ווערן פריי. וואָס קען אַ פּראָלעטאַריער טאָן? וואוהין לויפן? דער קאַפּיטאַליזם איז פונדאַמענטאַל, מאַסיוו, שטייט פעסט, קאַפּיטאַליזם איז געוואָרן אַזוי שטאַרק און זיכער, אַז ער האָט געפאָדערט, אַז די מלוכה זאָל זיך ניט מישן אין זיינע ענינים, ער האָט ניט געוואָלט דאָס אויג פון ביוראָקראַט... דער „מאַנטשעסטער חדר״ איז אַ באַוויז פון אינעווייניקסטער גבורה און איינגעגלויבטקייט.

ז.

אידעאָלאָגישע פּאַניק

די אורשפּרינגלעכע פאָרמעס פון קאַפּיטאַליזם זיינען געווען שטאַרק־נעגאַטיוו, וואָס איז שייך צום צושטאַנד פון, און באַזאָרג מיט עקזיסטענץ־מיטלען, די מיטאַרבעטער, די האַרעפּאַשניקעס. און עס איז גאָר קיין חידוש ניט, וואָס פילע טעאָרעטיקער, אויספאָרשער פון קאַפּיטאַליזם, האָבן געזוכט אַן אויסוועג פון דעם קאַשמאַרן מצב, אין וועלכן עס האָט אַריינ־געוואָרפן דעם פּראָלעטאַריער די קליינע און גרויסע פּראָדוקציע, אין אַ צוריקקער צו די אַלטע אָפּגעשלאָסענע אָדער האַלב־פאַרמאַכטעווירט־שאַפטס־פאָרמען. זיי האָבן אַרויסגעוויזן דערביי קליין-בירגערלעכע און קליין־אייגנטימערישע טענדענצן.

דאָס אייגענע בנוגע דער מלוכה — איר ראשית׳דיקע פאָרמע איז אויך אַזויפיל אַ נעגאַטיווע, וואָס איז נוגע דעם וואוילשטאַנד פון די בירגער, אַז עטלעכע טעאָרעטיקער האָבן געפּרוּווט זוכן אַ רעטונג אין דעם אומקער צו די מיטל־אַלטערישע פאָרמען. זיי האָבן זיך פאַרגע־שטעלט, אַז דאָס מיטל־אַלטער מיט זיינע פּאָליטישע איינאָרדנונגען האָט דערלויבט דער פּערזענלעכקייט מער רוים, מער איניציאַטיוו, מער פריי־הייט, איידער די היינטיקע מלוכה.

דאָ, ערשטנס, לאָזט זיך פילן דער אויפנעם פון דער בלויזער יורי־דישער זייט פון דעם ענין, דאָס מיטל־אַלטער, ווען דער איינצלנער האָט זיך געפילט אויסער דער געפאַר פון אַן אָנפאַל, סיידן נאָר אין זיין איי־גענעם שלאָס אָדער אַרומגעמויערטער שטאָט, האָט אָפּנים געגעבן וויני־קער פאַקטישע פרייהייט ווי דער היינטיקער סדר, וועלכער האָט פאַראומ־געפערלעכט, אין פרידלעכע צייטן, גאַנצע לענדער, אָפּגערייניקט די וועגן, די וועלדער פון רויבער און כדומה אַנשיקענישן, וועלכער האָט אפילו כמעט זיכער געמאַכט די ימים, אַ סוף מאַכנדיק צו די פּריוואַטע פּיראַטן.

די זאַך איז אָבער, אַז די דע־יורע־פאָרשער אינטערעסירט דער יורידישער פענאָמען, דאָס בנמצא־זיין אָדער ניט-בנמצא־זיין פון געזעצן, און ניט די סומע פון אמת׳ע מעגלעכקייטן, אמת׳ע פרייקייטן.

ווייטער, דאָ ווייזט זיך אַרויס דער טעות, וואָס ווערט מייסטנס באַ־גאַנגען ביי אָפּשאַצונגס־אורטיילן מכוח צוויי פאָרמעס פון פאַרוואַלטונג אָדער פּראָדוקציע. איין פאָרמע נעמט מען אין איר צייטיקן צושטאַנד, נאָכדעם ווי זי האָט שוין אַרויסגעוויזן אַלע אירע פאַרבאַהאַלטענע טענ־דענצן, באַהאַלטענע מעגלעכקייטן, און די צווייטע פאָרמע נעמט מען אין

איר עמבריאָנאַלער אַנטוויקלונג, אײדער זי האָט נאָך צייט געהאַט אַרויס־צואווייזן וואָס זי פאַרמאָגט בכוח אָדער בפועל. ביי אַזאַ מעטאָד איז דער ריכטיקער אַפּשאַץ אויסגעשלאָסן. די מערכה פון אַרבעטער ביים קאַפּי־טאַליזם אין אָנהויב איז חשך׳דיקער און צרה׳דיקער אײדער די לאַגע פון אַ פאַרוואָרפענעם ערגעץ־וואו הינטער די הרי־חשך אײנצלנעם פויער אָדער בעל־מלאכה. אָבער אָט־דער מצב איז ניט אַן אומפאַרמייד־לעכער רעזולטאַט פון דער קאַפּיטאַליסטישער פּראָדוקציע פאָרמע, דאָס איז עפּעס צייטווייליקעס, פאַרבייגייענדיקעס. און דעריבער זיינען די קולות און גוואַלדן מכוח דער אויסגעבורט פון אַרבעטער־קלאַס גלייך פאַר־שוויגן געוואָרן ווי נאָר דער לעצטער האָט גענומען אויסנוצן די מעגלעכ־קייטן, די קאַמף־מיטלען, וועלכע דער קאַפּיטאַליזם בכבודו־ובעצמו האָט אים אַריינגעלייגט אין די הענט און האָט אים געלערנט ווי זיך מיט זיי צו באַנוצן. דער ערשטער פּעריאָד פאַלט צוזאַמען מיטן פּעסימיזם, מיטן רופן און ציען צוריק, טענה׳ן, אַז מ׳דאַרף פאַרקירעווען צוריק צו דעם פּונקט פון וועלכן מ׳איז עקאָנאָמיש אַרויס. דער צווייטער פּעריאָד כאַ־ראַקטעריזירט זיך דורכן אָפּטימיזם און באַצייכנט אַן אויפרוף צום ביי־קומען דעם קאַפּיטאַליזם און באַזייטיקן זיינע דעפעקטן דורכן קאַפּיטאַ־ליזם, דורך דאָס איבערגיין צו העכערע פאָרמעס.

דאָס אייגענע איז געשען מיט דעם מלוכה־סדר. זיינע טענדענצן זיינען נאָך ניט געווען אַרויסגעצייגט, ניט אַלע קאַמף־מעגלעכקייטן אויפ־געדעקט. און דעריבער האָבן אייניקע, אַריינפאַלנדיק אין יאוש, אַרויס־געלאָזן אַ רוף צו גיין צוריק כמעט צום מיטל־אַלטער מיט זיינע פרייע שטעט, פרייע פאַראייניקונגען. אַזעלכע סאָרטן געדאַנקען זיינען אַ פּרוכט פון דאָגמאַטישן יורידיזם, זיינען אַ פּועל־יוצא פון דעם ניט־קריטישן, ניט ריכטיקן אָפּשאַץ פון היינטיקן שטאַטלעכן ציבור־לעבן.

ז.

פרייהייט פון קאָנקורענץ אין פּאָליטיק

פּאָליטישע פרייע קאָנקורענץ — דאָס איז אונדזער גאולה וישועה — באַהויפּטעט דער באַגרינדער פון יורידישער פרייהייט. נאָר אַזוי ווי פריי־הייט פון קאָנקורענץ האָט באַדייט אין דערווירקלעכקייט, ניט יורידיש, נאָר פאַקטיש, פרייהייט פון עקספּלואַטאַציע, אַזוי וועט די מכלומרשט יורידישע פרייהייט זיך פאַרוואַנדלען אין פרייהייט פון אונטערדריקן דעם יחיד און פרייהייט פאַר איין פאַרבאַנד צו אונטערדריקן דעם צווייטן.

די אויסגעדוכטע פרייהייט וועט זיך פאַרוואַנדלען אין אַן אייביקער פּאָלי־טישער קאָנקורענץ, אין אַ קאַמף פון פּאַראיינען, אין אַ פּאָליטישער „מלחמה”, אויב ניט קיין ריכטיקער, מיט אַלע קלאַפּער געצייג, איז אין אַ רייסעריי פון אגודות, געמיינדעס, אַסאָציאַציעס.

מלחמה, קאַמף, זאָגט עדות וועגן יורידישער פרייהייט, דאָס איז דער באַגלייטער פון אַלע יורידישע כלומרשטע פרייהייטן, אָבער קאַמף, גע־שלעגעריי איז ניט קיין פרייהייט. דאָס אַליין, וואָס מיינע אַקטן טרעפן אַן אַזאַ ווידערשטאַנד, וועלכן איך דאַרף גובר זיין דורך מיין מאַקסימאַלן אָנשטרענג פון ווילן, זאָגט שוין קלאָר און דייטלעך, אַז דאָ איז ניטאָ קיין מעגלעכקייט, אַז מיין יכולת דאָ איז זייער פּראָבלעמאַטיש. בלויז דער שלום פון קאַמף וועט קענען פאַרענטפערן די פראַגע וועגן דער מעגלעכ־קייט. און דעריבער זאָגן מיר, אַז יעדע רעגולירונג פון ציבור־לעבן אָדער באַלעבאַטישקייט, וועלכע שליסט אויס פון אַ געוויסן געביט קאָנקורענץ, קאַמף, מלחמה, איז אַ פּראָגרעסיווע דערשיינונג. דאָס איז פּראָגרעסיוו, ווייל עס איז אַ טריט פאָרויס, עס איז אַ פאַרזוך צו פאַרענטפערן פּאָליטישע און עקאָנאָמישע פּראָבלעמען, וועלכע שטייגן אַריבער ניט נאָר די כוחות און יכולת׳ן פון איינצלנעם מענטשן, נאָר אויך פון קליינעם פאַראיין.

מיט דער הילף פון פרייהייט פון קאָנקורענץ פאַרענטפערן די פראַגע וועגן פּאָליטישער איינאָרדנונג איז אוממעגלעך. נאָך מער, ווען מיר האָבן שוין איינגעזען, אַז די עקאָנאָמישע פּראָבלעם האָבן מיר אויף אַזאַ אופן ניט געקענט צורעכטמאַכן.

פאַרענטפערן די פּאָליטישע פראַגע קען מען ניט מיט דער ריינער יורידישער פרייהייט, דורך דאָס רעכט צו בילדן פּאַראַלעלע וועט־אייפערנ־דיקע פאַראיינען, ד. ה. דורך דער צעטיילונג פון דעם שטאַט, אַראָפּזעצן זיין אייניקייט אויף אַ פּיליקייט, איבערמאַכנדיק אים נאָכן מאַניער פון דער בורזשואַזער ווירטשאַפט.

דאָס איז אַ טריט צוריק אין פּאָליטיק, אַ רעאַקציאָנערישקייט, וועל־כע באַקומט זיך פון צופיל שפּילן זיך מיטן יורידיזם. דאָס איז, אַזוי צו זאָגן, אַ יורידישער פּראָגרעס, וועלכער וואָלט זיך ארויסווייזן צו זיין אַ פּאַקטישער רעגרעס. דאָס הייסט נעמען די פּאָליטיק, וועלכע געפינט זיך אויף אַ העכערער אַנטוויקלונגס־סטאַדיע און זי אַראָפּדריקן צום ניוואָ פון דער אָפּגעשטאַנענער עקאָנאָמיק, מיט די חולאת׳ן פון וועלכער מ׳וועט כלומרשט אויסהיילן די פעלערן פון פּאָליטיק. דאָס הייסט, נעמען דאָס הינ־טערשטעליקע און מאַכן עס פאַר אַ נאָרמע, אַ מוסטער פאַר דאָס פּראָ־גרעסיווע, און דערפאַר וואָלטן מיר זאָגן, אַז די יורידישע באַגרינדונג פון דעם פרייהייט־פּרינציפּ איז אַ רעאַקציאָנערע באַגרינדונג.

יעדער קריג, יעדער קאָנפליקט זאָגט עדות וועגן דאָס ניט־קענען באַהערשן דעם מענטשלעכן שטאָף פון קהל־לעבן. פרייהייט פון קאָנפליקטן, פרייהייט פון קאַמף איז ניט קיין פרייהייט, נאָר אַן אומאָרדנונג, אַ דעפעקט, וועלכן מ׳דאַרף באַזייטיקן. יעדער קאַמף ווייזט אַן אויף די צעעסנדיקע סתירות פון דער אַסאָציאַציע. ער ווייזט אַן, אַז עס פעלט סאָלידאַריטעט. ווי די פעלקער־מלחמות זאָגן אונדז וועגן דעם מאַנגל פון אינטער־נאַציאָנאַליזם, אַן איינגעאָרדנטן רעגולירטן צווישן־פעלקער אַפּאַראַט, אַזוי אויך געשלעגערייען, רייסערייען, מחלוקת׳ן זאָגן עדות וועגן די חסרונות, וועגן די פעלערן פון די צווישן־פּערזענלעכע און אינטער־קלאַסן פאַרהעלטענישן.

אָבער פון דער אַנדער זייט געקוקט, איז פרידן, ווען ער באַדייט מער ניט ווי אָפּוועזנהייט פון קריג, און ניט אַ גלייכגעוויכט פון כוחות, אַ באַלאַנץ פון אינדיווידועלע זכיות און מעגלעכקייטן, ניט קיין סימן פון הויך קוואַליפיצירטער איינגעאָרדנטקייט, ווייל פרידן איז אָפט ניט קיין פאָלגע פון אחדות, נאָר פון אַ מאוים׳דיקן צושטאַנד פון אָפּהענטיקייט, אַראָפּגעפאַלנקייט און באַזיגטקייט צו אַזאַ מדרגה, אַז דער אונטערדריקטער איז אָפּגעשוואַכט אויף אַזוי פיל, אַז ער האָט קיין כוח ניט אַרויסצואווייזן אַ ווידערשטאַנד. דער אונטערדריקטער קוים וואָס ער זשיפּעט, און דער קאַמף באַדייט דעמאָלט אַן אויפוועק פון באַוואוסטזיין מכוח דעם וואָס עס האָט געדאַרפט זיין. דער קאַמף באַדייט אַ ווירקלעכן פּראָטעסט. ער איז אַ פועל־יוצא פון אַן אַקטיוון אַנוואוקס פון קרעפטן, אַ דערנענטער צום נאָרמאַלן צושטאַנד. אַזאַ מלחמה איז אַ באַפרייאונגס־קאַמף, אַ קאַמף פאַר פרייהייט, פאַר שלום, פאַרן אויפריכטן די רעכט פון אינדיווידיחידיש׳ן אָדער כלל׳שן. און אַזוי אַרום איז צו זען, אַז יענער קריג, מחלוקת, קאַמף איז אַ פאַרבייגייאיקע דערשיינונג, אַן אַוועקגיי פון באַזיגטקייט, אַ צושטאַנד, וואָס איז נאָך אַ נידעריקערע שטופע פון געזעלשאַפטלעכער אומאָרגאַניזירטקייט, וואָס ווייזט נאָך מער אַרויס דעם מאַנגל פון נאָרמאַלע פאַרהעלטענישן.

צו רעקאָמענדירן קאַמף, קריג, קאָנקורענץ אַלס אַן אייביקע פּראָגרעסיווע קאַטעגאָריע, איז אַ טעות, מחמת אַ שטרייט איז אַן אומנאָרמאַלער צושטאַנד. דער שטרעבונגס־פונקט, דער תכלית איז אַלעמאָל — סאָלידאַריטעט, פלאַנמעסיקייט, אויסגעגליכנקייט, קאָאָרדינירטקייט. און מ׳קען בשום אופן ניט צושרייבן דער אויסגעגליכנקייט די חסרונות, וועלכע ס׳פאַרמאָגט צייטנווייז די געצוואונגענע איינהייט, און אונטערפירן קריגערייען, שטרייטן, ברידער־רייסערייען אונטער דעם „געבענטשטן" טערמין „פרייהייט".

עס איז פונקט פאַרקערט: אויסגעגליכנקייט, איינשטימיקייט, קאָאָרדי־נירטקייט, דערמוטיקט די דיפערענציאַציע, רופט אַרויס אַ פּלוראַליזם, אַ פילפאַרמיקייט, אַ פילאַרטיקייט, העלפט אונטער דעם פּראָצעס פון סימנים־פאַנאַנדערגיי, דערשיינונגען וואָס, פון זייער זייט, דינען אַלס מיטל אָפּצו־שוואַכן דעם קאַמף אין דער אָרגאַנישער, זאָאָלאָגישער וועלט. היוצא, סאָלי־דאַריטעט, אונטערגעשטיצט פון פיזישער און גייסטיקער אַרבעט צעטיילונג, שטייט ניט אונטערן צייכן פון איינאַרטיקייט, נאָר, להיפוך, פילאַרטיקייט. סאָלידאַריטעט דאַרף זיין אַן אמת׳ע ניט קיין פיקטיווע, צופליסנדיקע, אַ שטילקייט אויף דער אויבערפלאַך און אַן אויפזיד, אויפברויז אין דער טיפע־ניש. און אַויב קאַמף איז בעסער איידער טויט, בית־עלמין־שטילקייט, אַן אונטערדריקטער צושטאַנד דערפירט צו אַ הילפלאָזיקער טעראָריזירטער מילדקייט, איז עס נאָר דערפאַר בעסער, ווייל קאַמף דערנענטערט זיך צו דער אַנטלאָדונג, גייט צום פרידן, צו ריכטיקער סאָלידאַריטעט. און דער סימן פון אַזאַ קאַמף איז דער באַפרייאונגס־גייסט, די שטרעבונג און דער אַנשטרענג בייצוקומען די אַראָפּגעפאַלנקייט, אונטערדריקטקייט, דער־שלאָגנקייט. קאַמף איז אויף אַזוי פיל פּראָגרעסיוו, אויף וויפיל ער טראָגט אין זיך די זריעה פון דעם צוקונפטיקן שלום, וועלכער וועט זיך פונדאַ־מענטירן אויף אמת׳ער אחדות, אויף דער גלייך־ווירדיקייט פון די אינ־דיווידן.

רעקאָמענדירן אָבער קאַמף און שטרייט, פּאָליטישע קאָנקורענץ אָדער עקאָנאָמישע, אַלס אַ מעטאָד צוצוהעלפן און אונטערצושטופן דעם פּראָ־גרעס, איז, אין בעסטן אופן, אַ ניט־דורכגעטראַכטקייט. קאָנקורענץ איז אַ נעגאַטיווע דערשיינונג, זי דאַרף פאַרביטן ווערן מיט אויסגעגליכנקייט, אויסגערעכנטקייט, און גייסטיקער איפערזוכט. ווען אַריבערשטייגן, אויס־צייכענען זיך, הייסט ניט קאָנקורירן. גייסטיקע קנאה, אינטעלעקטועל מקנא זיין, הייסט ניט זיך צוזאַמענשטויסן, קעמפן מיטן אַנדערן, פּטר׳ן כוחות אויפן קאַמף אַליין, אויפן פשוט׳ן אַקט פון געפעכט, נאָר אַרבעטן אויף דעם אייגענעם געביט, אויספילן דאָס, וואָס ס׳פאָדערט זיך, מוס־טערהאַפט, און דורך דעם דינען אַלסביישפיל פאַר אַנדערע. אין אַן אינ־הייטלעכער אָרגאַניזירטער אַרמיי איז דאָ דער פאַרלאַנג זיך אויסצוצייי־כענען, — אָבער עס איז ניטאָ דאָרטן קיין קאַמף פון די אייגענע אָפּ־טיילונגען צווישן זיך. גייסטיקע קנאה טרייבט צום אַנשטרענג פון די כוחות ביז׳ן מאַקסימום. אָבער זי בלייבט שטיין אויפן שטאַנדפּונקט פון צוזאַמענפאַל פון די אינטערעסן און קעגנזייטיקער הילף. סאָלידאַריטעט שליסט אויס קאַמף, שטרייט, אָבער שליסט ניט אויס דעם קנאת־סופרים, די קנאה, וועלכע קען רעדוצירט ווערן צו אַ געוועט מיט זיך אַליין.

ווי רוסאָ אין עמיל דריקט זיך אויס: מיין עמיל וועט האָבן אַ וועט־געלויף מיט זיך אַליין. נעכטן האָט ער געקענט דערלויפן ביז יענעם פּאָס, היינט האָט ער זיך אַריבערגעשטיגן. קאָנקורענץ איז דאָס מיסברויכן פון גייסטיקער קנאה, אין קאָנקורענץ איז פאַראַן אַן עלעמענט פון אַט-דער אידעלער קנאה. אַט דער עלעמענט, אַט די באַפאַרבונג האָט פאַרפירט און געבראַכט צו אַ טעות די טעאָרעטיקער, די אידעאָלאָגן פון „קאָנקורענץ"־קאַמף.

אמת'ע פרייהייט, פּאָליטישע איינגעאָרדנטקייט דערגרייכן מיר ניט דורך קאַמף און קאָנקורענץ פון אַסאָציאַציעס, נאָר מיט דער הילף פון צוזאַמענגיסן, פאַראייניקן אַלע כוחות אין איין אוניווערסאַלן צווישן־מענטשן־פאַרבאַנד, אין איין אַל־וועלטלעכן, אַל־מענטשלעכן פאַראיין פון יחידים.

דער פּראָגרעס ליגט, ווי געזאָגט אויבן, אין אָנוואַקס און אָנזאַמל פון צווישן־מענטשלעכע באַציאונגען. דאָס איז דער וועג פון צוזאַמענבעמיקייט, געמיינזאַמלעכקייט, צוזאַמענפאַל פון אָנשטרענג.

ח.

פאַרוואַלטונג — ציבור-לעבן

עס איז ניט גענוג איינצופירן אַן איינגעאָרדנטע דיסטריבוציע. וואָס מ'דאַרף האָבן אין זינען איז די פּראָדוקציע. די רעאָרגאַניזאַציע פון פּראָדוקציע אויף מער ראַציאָנאַלע, מער צוועקמעסיקע יסודות — דאָס איז די הויפּט־עובדא. דאָס בלויזע באַזייטיקן פון די דעפעקטן פון דעם פאַנאַנדערגעב־אַפּאַראַט קען ניט צופרידנשטעלן. וואָס מ'דאַרף טאָן איז אויסבעסערן דעם פּראָדוקציע־מעכאַניזם. מ'דאַרף אויפהויבן די פּראָדוקטיוויטעט פון דער אַרבעט, שאַפן אַ שלל פון געברויך־פּראָדוקטן, פּילמאָליק פאַרטאָפּלען זייער קוואַנטיטעט אין פאַרגלייך מיט דעם פאַרדעמדיקן, געוועזענעם צושטאַנד.

אַ בלויזע אויסבעסערונג און פאַרפולקומענונג פון גוטער פאַנאַנדערטיילונג וואָלט ניט אויפטאָן קיין סך ממשות'דיקעס. אונדזער היינטיקע רייכקייט איז אילוזאָריש, פיקטיוו, איז אַן אויסדאַכט. מחמת דעם, וואָס די עשירות איז קאָנצענטרירט אין עטלעכע הענט, איז באַהערשט פון אַ קליין־צאָליקער גרופּע מענטשן, האָבן די רייכע באמת אַ מעגלעכקייט צו לעבן אַ גוטן טאָג, לעבן אין גרויס רחבות און זיך מערקעווודיק מאַכן אויפן פּאָן פון אַלגעמיינער אָרימקייט און געבראָכענעם דלות. אַט-אַזוי שאַפן

זיי, די עטלעכע נגידים, די פאַלשע פאַרשטעלונג, אַז מיר פאַרמאָגן כלומרשט גרויסע אוצרות פון גוטס און טייערקייטן. פאַקטיש, נעמענדיק אין באַטראַכט די גאַנצע באַפעלקערונג, פאַרמאָגן מיר עס ניט, זיינען מיר אויף צרות. וואָלטן מיר נעמען צעטיילן אויף גלייך דאָס אַנגעזאַמלטע, איז ניט איך ווייס וויפיל עס וועט אויסקומען אויף אַ חלק.

לאָמיר נעמען טיילן די שיינע הייזער, וועט זיך באַלד אַרויסווייזן, אַז מיר פאַרמאָגן צו־ווייניק געביידעס כדי צו באַפרידיקן די נויטיקסטע באַדערפעניש פון דער באַפעלקערונג אין אַ גוטער, געזונטער, סאַניטאַרער וואוינונג, אפילו אויסשליסנדיק די „דאָרפישע” באַפעלקערונג. דאָס אייגענע וועט געשען ווען מיר וועלן זיך נעמען פאַרן באַזאָרגן דאָס פאָלק מיט קליידונג, שוכוואַרג א. אַ. וו. די הצטרכות'ן זיינען קאָלאָסאַל, די מעגלעכקייט צו באַפרידיקן זיי איז מינימאַל. און דעריבער קען מען ניט זוכן דעם אויסוועג פון דער פאָלקס־אָרימקייט און נויט אין אַ בעסערן פאַנאַנדערטייל פון די גיטער, נאָר פריער פון אַלץ, אין אַ בעסערן אַוועקשטעל פון דער פּראָדוקציע, אין דעם אויפהויב פון די שאַפנדיקע כוחות, אין אַ בעסערער אויסשטאַטונג, אַ מער טעכניזירטער און ווייניקער פאַרשווענדערישער, פון די פּראָדוצירנדיקע אונטערנעמונגען. דערצו נאָך אויב מ'וועט די פּראָדוקטן בעסער פאַנאַנדערטיילן, וועלן די נויטן פון די פאָלקס־מאַסן געוויסערמאָסן באַפרידיקט ווערן. מיטן פאַנאַנדערטיילן אַליין, ווען מיר זאָלן עס אַוועקשטעלן אויפן בעסטן אופן, וועלן מיר פיל ניט אויפטאָן, מחמת באמת האָבן מיר ניט, פאַרמאָגן מיר ניט די רייכטימער, וועלכע אַנדערע מיינען, אַז מיר האָבן, ווען זיי משפט'ן אויבנאויפיק לויט דער פזרנות און אויסברענגעריי פון דעם הייפעלע גבירים.

אַל־דאָס געזאָגטע איז אַנווענדבאַר צום פּאָליטישן לעבן.

אין פּאָליטיק קען מען ניט שטיין אויפן שטאַנדפּונקט פון איין פאַנאַנדערטיילן די פרייהייטן, מעגלעכקייטן, אַנגעזאַמלטע צווישן־פּערזענלעכע כוחות, נאָר פון דער, אַזוי צו זאָגן, פּראָדוקציע פון קהל־צוזאַמענלעבגיטער. ניט דער פּרינציפּ פון פּאָליטישן פאַנאַנדערטייל דאַרף דאָמינירן, נאָר אין יסוד דאַרף מען אַוועקלייגן די פּאָליטישע פּראָדוקציע. ניט די פאַרוואַלטונג, נאָר דאָס גאַנצע קהל־לעבן, די געמיינזאַמקייט, אַלס אַזוינע, דאַרף רעאָרגאַניזירט ווערן. דער אינדיווידועלער, אָדער ריכטיקער דעספּאָטישער, קאַפּיטאַל האָט געשאַפן אַן אילוזיע פון רייכקייט. פונקט אַזוי האָט די דעספּאָטישע מאַכט, וועלכע איז געווען קאָנצענטרירט אין עטלעכע הענט פון אַ פּאָר טיראַנען, געשאַפן די אילוזיע פון פרייהייט, וועלכע איז אַפּנים פאַראַן, נאָר וועלכע מ'וויל ניט געבן דעם פאָלק. בשעת באמת איז גאָר אַזאַ מין זאַך ניט געווען במציאות, און עס איז ניט געווען וואָס

צו געבן דעם פאָלק, אַ נישטיקע גרופּקע מענטשן, וועלכע האָבן זיך באַנוצט מיט אַלע פּריִיקייטן, ד. ה. מיט אַלע מעגלעכקייטן, מיט אַ רחבות, וועלכע אַנטשפּרעכט די געברויכס־מותרות פון דער בורזשואַזיע, האָט געשאַפן אַ פאַלשע פאָרשטעלונג, אַז כלומרשט פּרייהייט, אונטער דעם געגעבענעם מצב פון די ציבור־לעבנס־כוחות און דערגרייכטע סאָציאַלע מעגלעכקייטן, איז פאַראַן בנמצא. נאָר מיר קענען עס ניט נוצן מחמת דער שולד פון די אוזורפּאַטאָרן, די פאַרכאַפּער, די מאַכט האַלטער, וועלכע געברויכן אַליין די גרויסע סאָציאַל־ציבור'שע עשירות, און גיבן קיינעם ניט. ווי די בורזשואַזיע שאַפט ביי די פאָלקס־מאַסן אַן אילוזיע פון אַ פאַראַנענער רייכקייט, אַזוי שאַפן די הערשער אַן אילוזיע מכוח די יכולת'ן, וועלכע זיינען באמת ניטאָ, וועלכע עס געברויכן אָט די העכסט דעגענערירטע, העכסט אוממאָראַלישע טיפּן פון דער היינטיקער חברה. דעם ערשטן פּלאַץ אין פּאָליטיק דאַרף פאַרנעמען די פּראָבלעם פון רעאָרגאַניזאַציע פון קהל־לעבן, פון ציבור'קייט, דאָס פאַנאַנדערברייטערן פון חברה'שקייט, דאָס שאַפן פון סאָציאַלע מעגלעכקייטן, דערגרייכונגען, אמת'ע רעאַלע פּרייהייטן, וועלכע זיינען ניטאָ בנמצא און קענען ניט זיין ביי דער היינטיקער גרויס, מאָס און פאָרם פון אונדזער אָסאָציאַציע. פּרייהייט איז מעגלעכקייט, מעגלעכקייט איז די טאָכטער פון אַלגעמיינעם געשפּאַנטן אָנשטרענג. די ברעקלעך פון יורידישער פּרייהייט ביי היינטיקע פאָרמעס פון ציבור־לעבן, וואָלטן אונדז מאַכן ניט גליקלעכער און ניט פרייער...

7.

פון אָרגאַניזאַציע
צו
זעלבסט־אָרגאַניזאַציע

א.

פאַרגעשיכטע — געשיכטע

קנעכט און פּערזענלעכקייט דאָס זיינען די צוויי סאַמע עקיקסטע פּינט־לעך, דאָס זיינען צוויי דיאַמעטראַלע ניגודים.

קנעכט — אָט איז דער אָנהויב פון קהל־לעבן; פּערזענלעכקייט — דאָס איז דער סוף, זיין פאַרפולקומענונג.

פון קנעכט צו דער פּערזענלעכקייט — אזוי שנירלט זיך דער גאַנג פון דער געשיכטע.

ביז די פּערזענלעכקייט קומט אויף געפינט איר אומעטום דעם קנעכט, שקלאַפעריי אין אַזאַ אָדער אַן אַנדער פאָרמע, אין אַ שאַרפער, שטרענגער אָדער פאַרווייכטער צורה.

די פּערזענלעכקייט עפנט דעם ערשטן בלאַט אין דעם בוך געשיכטע. אַלץ וואָס איז געווען ביז איר — איז באַרבאַריזם, קנעכטשאַפט, שפלות, און היוצא, פאַרגעשיכטע.

און די גאַנצע פאַרגעשיכטע איז אַ קאַמף פאַר פּערזענלעכקייט, פאַר דעם אויפקום פון מענטשן, דער דאַרנדיקער וועג צו זיין אַנטפּלעקונג.

בכלל קאַמף, אין פשוטן טייטש פון וואָרט, איז אַ סימן מובהק פון באַר־באַרישקייט און ניט־איינגעאָרדנטקייט פון דער געזעלשאַפט. און דעריבער קען מען טאַקע זאָגן, אַז אונדזער גאַנצע פאַרגעשיכטע איז אַ קאַמף פאַרן אַנטשטיין, געבוירן ווערן פון דער פּערזענלעכקייט.

מיט אַנדערע ווערטער, עס איז אַ קאַמף פון דעם אָרגאַניזירט־געוואָ־רענעם קעגן אָרגאַניזירער בכדי אַליין צו באַהערשן די אָרגאַניזאַציע און

שאַפן דעם סינטעז פון אָרגאַניזירטן און אָרגאַניזירער, ווײַלע נאָר דער צוזאַמענגאַנג פון די צווײ עלעמענטן שטעלט־צוזאַמען די פּערזענלעכקייט. און כל־זמן דער סינטעז איז ניט דערגרייכט, איז ניט פאַראַנען קיין פּער־זענלעכקייט, נאָר בלויז אַ דערנענטערונג צו איר.

קנעכטשאַפט — דאָס איז די ערשטע זייטל פון אונדזער פּרעהיסטאָ־ריע.

זעלבסט־אָרגאַניזאַציע — דאָס איז די לעצטע זייטל פון דער פּרע־היסטאָריע און די ערשטע זייטל פון דער געשיכטע פון די מענטשן.

זיכער, דאָס וואָרט „פאַרגעשיכטע", וואָס מיר געברויכן דאָ, איז לאַו־דווקא, דאָס איז מער ניט ווי אַן אויסדרוק פאַר דעם רעיון, וועלכן מיר ווילן אַרויסזאָגן:

אַז עד־היום האָבן מיר געהאַט אַ געשיכטע פון קאָלעקטיוון, פון משפּ־חות, שטאַמען, שבטים, לסוף, פון פעלקער, מדינות, נאָר מיר האָבן ניט פאַרמאָגט קיין געשיכטע פון מענטשן און זייער צוזאַמענלעבן.

אין יענער געשיכטע (מיר רופן איר אַן פאַרגעשיכטע) האָבן פיגו־רירט ניט קיין מענטשן, יחידים, נאָר גאַנצע קבוצים.

מיר האָבן די געשיכטע פון גריכנלאַנד, פון רוים, פון בבל וכו' מיר פאַרמאָגן אָבער ניט דעם דברי־הימים פון די גריכן, פון די באַביליא־נער וכדומה. און מיר קענען עס ניט האָבן, ווײַלע היסטאָריע האָט נאָר אויף אַזויפיל צו טאָן מיטן אייצלנעם מענטשן, אויף וויפיל ער איז ניט קיין יחיד, נאָר אַ קאָלעקטיוו. אָבער אַן איינצלנע פּערזאָן קען דאָך בשום אופן נישט באַווייזן צו זיין אַ ציבור, הייסט עס, אַז געשיכטע האָט צו טאָן מיט דעם איינצלנעם נאָר דעמאָלט, ווען ער טיראַניזירט, פאַרגעוואַלטיקט, דעספּאָטירט דעם גאַנצן קיבוץ.

די צוקונפט־געשיכטע וועט זיין אייגנטלעך, די היסטאָריע פון דער מענטשהייט, פון איין זייט, און די היסטאָריע פון די מענטשן, פון דער אַנדער זייט.

געוויינטלעך וועט יענע געשיכטע זיין זייער ווייניק ענלעך צו אונדזע־רער, צו דער איצטיקער.

די מאָדערנע געשיכטע איז אַ כראָניק פון ווילדקייטן, פון געשלעגן און פעכטערייען, דאָס איז דער פּעריאָד ביזן געבוירן־ווערן פון מענטשן, אַ פּעריאָד, וואָס צייכנט זיך אויס מיט אַ פאַרביסענעם, פאַרדעקטן, און אומבאַוואוסטזיניקן, קאַמף פאַרן באַהערשן די אָרגאַניזאַציע פון דער גע־זעלשאַפט.

ב.

קנעכטשאַפט

אַ קנעכט — דאָס איז אַן אָרגאַניזירט־געוואָרענער, וועלכער איז רעדוצירט צום „בטול־היש", דאָס איז דער מאַקסימום אָרגאַניזירט־געוואָרנקייט, כמעט צוגעגליכן צו אַ זאַך. דאָ איז נאָך אייגנטלעך עפּעס ווי ער׳ב אַ צושטאַנד פון „אָרגאַניזירט געוואָרנקייט". ווײַלע איז דען שייך אָרגאַניזאַציע ביי קעגנשטאַנדן. און אַ קנעכט איז קרוב צו אַ „זאַך".

„אָרגאַניזירט־געוואָרנקייט", אין דער ווירקלעכקייט, האַלט אין זיך אַ טיפן פּאַטאַלן ווידערשפּרוך. ווען עמיץ איז אין דער בחינה פון אַן אָר־גאַניזירט־געוואָרענעם, הייסט דאָס, אַז אין איין־און־דערזעלבער צייט פאַרניינען מיר אים און באַיאָען אים, ער איז אַ „זאַך" און ניט קיין זאַך אויף אַמאָל, ער איז הן אַ מיטל און הן אַ ציל.

שקלאַפעריי איז דער אַרויסגאַנגס־פּינטל, עס איז דער אָנהויב פון אָרגאַניזירט־געוואָרנקייט און די געבורט פון דעם טיפּ פון דעם אָרגאַ־ניזירט־געוואָרענעם, אַ קעגנשטאַנד קען ניט ווערן „אָרגאַניזירט", אַ סטאַדע פערד, אייזלען, קעמלען, וועלכע אַ שמייסער טרייבט, אַ פּאָר אָקסן איינגעשפּאַנט אין יאָך, וואָס כאַפּן גוטע שמיץ פון בייטש, וואָס פּייערט זיי די זייטן און רוקן, בזה האופן צוגעבנדיק זיי חשק צום אַקערן — קענען ניט באַטראַכט ווערן אַלס אָרגאַניזירט־געוואָרענע. קעגנשטאַנדן קען מען מעכאַניזירן, טעכניזירן. און אפילו בעלי־חיים קען מען ניט אָרגאַניזירן, על־כל־פּנים קען אַ מענטש זיי ניט אָרגאַניזירן, נאָר אויסנוצן. אָרגאַניזירטקייט, אָרגאַניזאַציע, שיקט פאָרויס אַן אָרגאַ־ניזאַטאָר, גענומען, אַרויסגערוקט פון דער אייגענער סביבה, אַזוי אַרום, אַז דאָ האָבן מיר אויף אַמאָל אי יאָ גלייכהייט, אי ניט־גלייכהייט, אָדער די אידייע מכוח דעם.

דער אָרגאַניזאַטאָר און דער „אָרגאַניזירט־געוואָרענער" דאַרפן זיין גלייך און ניט גלייך. און אויף וויפיל אַ קנעכט איז קיין מענטש ניט געווען, איז לגבי אים ניט שייך געווען צו זאָגן ער איז „אָרגאַניזירט־געוואָרן". פאַרוואָס איז ער עפּעס גאָר קיין מענטש ניט? פּשוט, דערפאַר. וואָס ער האָט ניט קיין משפּחה, ניט קיין שבט. און אין אַלטערטום זיין באַרויבט אָט־די „טייערקייטן" האָט געהייסן אויפהערן צו זיין בגדר מענטש. און באמת איז שווער צו זאָגן, אַז שקלאַפעריי איז געווען אַן אָרגאַניזאַציע פון חברה׳שן לעבן. די קנעכטשאַפט־וועלט האָט פאַרגעשטעלט מיט זיך אַן אָרגאַניזאַציע, וואָס אָנבאַלאַנגט די שייכות׳ן און רעגולאַציעס, וואָס האָבן

זיך געפלאָכטן און געוועבט צווישן איין שקלאַפן־אייגנטימער און אַ צווייטן שקלאַפן־פאַרמעגער. די קנעכט אַליין זיינען אָבער געווען צוגעגליכן צו פּי, און ביי זיי איז קיין „אָרגאַניזאַציע" ניט שייך געווען. אַ שקלאַף איז נעבעך שוין אויף אַזוי פיל „אָרגאַניזירט", אַז ער הערט שוין אויף צו זיין אָרגאַניזירט, ער איז אויף אַזוי פיל אויסגעלײדיקט פון אינעווייניק, אַז ער עקזיסטירט ניט אַלס מהות, און מ'קען אים ניט אָרגאַניזירן.

אַ קנעכט איז אַ זאַך, אַ כלי, אַ געצייג, אָדער ריכטיקער, אַ בהמה, אַ משאות־בהמה, וואָס פירט אויס געוויסע אַרבעטן, אַ מין שטוביקער בעלי־חי, אויף וויפיל דער לעצטער דינט אַלס מאָטאָר, אַ קוואַל פון ענערגיע, און ניט קיין לעבעדיקער זאַפּאַס פון שפּייז. אין פּעריאָד פון קנעכטשאַפט איז דער אָרגאַניזאַטאָר — אַלץ, דער אָרגאַניזירט־געוואָרענער — גאָרניט. ווילן־כוח באַזיצט מער ניט ווי דער אָרגאַניזאַטאָר, דער אָרגאַניזירט־געוואָרענער איז לגמרי באַרויבט זיין אייגענעם ווילן. אַ קנעכט איז אַ בריה, וואָס פאַרמאָגט ניט קיין פרייען ווילן. און אַ פרייער ווילן מאַכט דעם מענטש צום מענטשן. אַ קעגנשטאַנד פאַרמאָגט ניט קיין ווילן און ניט קיין באַוואוסטזיין.

דאָס באַוואוסטזיין־פאַרמעגן שטערט ניט דעם קנעכט צו זיין אַ קעגנשטאַנד פון אַ העכערן ראַנג, פאַרקערט, דאָס מאַכט דעם קנעכט פאַר אַ באַזונדער נוצלעכע זאַך. ער איז ניט קיין פּשוט'ער קעגנשטאַנד, נאָר אַ קאָמפּליצירטער. אַ בהמה איז, אַזוי צו זאָגן, אַן איבערגאַנגס־מדרגה צווישן אַ קעגנשטאַנד און אַ קנעכט. און ער, דער קנעכט, קען אויסגענוצט ווערן בעסער, אינטענסיווער, און פּראָדוקטיווער אײדער אַ קעגנשטאַנד און אפילו אַ בהמה, ווײלע אויסנוצנדיק אים קען מען בשעת־מעשה עקס־פּלואַטירן זיין ראשית'דיקן באַוואוסטזיין. קנעכט־אייגנטימעריי איז דער טריאומף פון „אָרגאַניזאַטאָר" און דאָס מיט די פיס־טרעטן דעם „אָרגאַ־ניזירט־געוואָרענעם", דאָס באַהאַנדלען אים אַלס אַ מעכאַניזירטן קעגנ־שטאַנד. קנעכטשאַפט איז די אַבסאָלוטע אומבאַטייליקונג פון דעם אָר־גאַניזירט־געוואָרענעם אין דעם פּראָצעס פון אָרגאַניזאַציע.

שקלאַפעריי איז דער העכסט מאַסיווער, סאַמע אָנהויבנדיקער און שטאַרקער רינג אין דער קייט פון אָרגאַניזירטן קהל־לעבן. דאָס הייסט, זי איז דער ערשטער רייַן סאָציאָלאָגישער רינג פון אַן אָרגאַניזירטער געזעל־שאַפט. אַ שבט, אַ משפחה — דאָ איז נאָך אַלץ מער ביאָלאָגיע אײדער סאָציאָלאָגיע, דאָ איז דאָס סאָציאָלאָגישע מער ניט ווי אַ קלײנער אַרויפבוי אויפן קאָלאָסאַלן ביאָלאָגישן יסוד. ווי מאָדנע די זאַך זאָל ניט אויסזען, אייגנטלעך מיט קנעכטשאַפט הייבט זיך אָן די אמת'ע סאָציאָלאָגיע. און אַזוי ווי זי איז באַרויבט די ביאָלאָגישע יסודות, ווי בלוט־קרובה'שאַפט

וכדומה, צוגעבונדנקייט צום אייגענעם שבט און שטאַם, וואָס ווערט אַריינגעזויגן מיט דער מילך פון דער מאַמען, מוז זי זיך אַראָפּלאָזן בידעריקער פון ביאָלאָגיע, זי האַלט זיך אויף פּשוט'ער פיזישער קראַפט. קנעכטשאַפט באַזירט זיך אויף באַזיגן, איינגעמען, בייקומען דעם שונא און האַלטן אים אין דער קלעם, אם כבנים אם כעבדים... „ניט ווי קינדער נאָר ווי קנעכט". דערפאַר אָבער, עפּעס ווי אַלס קאָמפּענסאַציע, הויבט זיך אויף אָט־די פאָרמע פון צוזאַמענלעבן העכער איבער ביאָלאָגישע שייכות'ן און קאָנסטרואירט אַ ריינע סאָציאָלאָגישע פאָרמאַציע.

אָבער דער צווייטער אַגענט, דער קנעכט, האָט ניט און קען ניט האָבן קיין שום חלק אין דעם אָרגאַניזאַציע־פּראָצעס. ער איז אינגאַנצן פּאַסיוו.

קנעכטשאַפט איז די אורשפּרינגלעכע פאָרמע פון אַן אָרגאַניזירטן חברה־לעבן. ביז־אַהער האָט עקזיסטירט אַ „ביאָלאָגישע" געזעלשאַפט.

יעדע מאַשין, יעדעס געצייג פאַרלאַנגט אַ מענטשן, אַן אומן־יד, וועלכער ווייסט ווי זיך מיט זיי צו באַגיין. דער מענטש ווירקט אויפן שטאָף, אַנדערשט אים, אָבער דער מאַטעריאַל ווירקט צוריק אויפן מענטשן, און מאַכט אים פאַר אַן אַנדערן. אַ מענטש, וועלכער געברויכט געצייג, איז גאָר אַ „נייער" מענטש. ווי אַלט, פּשוט, פּרימיטיוו, אַ דערפינדונג זאָל ניט זיין, פאָדערט זי פאָרט אַ געוויסע סומע פון געוויינטשאַפטן, איינגעאַרבעטקייט און איבונגען. אַ שיפל און וויאָסלעס שאַפן דעם שיפלער, ניט ווייסנדיק ווי זיך צו באַגיין מיט זיי, וועסטו ניט פאָרן רייטנדיק אויפן רוקן פון די כוואַליעס. אַ האַק פאָדערט דעם האָלצהעקער. דער פערד זוכט זיין רייטער, דער וועלאָסיפּעד זיין וועלאָסיפּעדיסט. דאָס אייגענע איז ריכטיק, און נאָך אין אַ גרעסערער מדרגה, בנוגע דערפינדונגען, וואָס שיקן ניט פאָרויס קיינע כלים, נייערט אונדז מענטשן אַלט אַזוינע. שווימען פאָדערט אַ שווימער, ניט אַלע קענען עס. ריידן פאָדערט אַ רעדנער.

אָט די קונסט, אין אַ קלענערער אָדער אַ גרעסערער מאָס, באַזיצן אַלע.

יעדע נייע דערפינדונג הויבט אונדז אויף אויף אַ נייעם שטאַפּל פון קענטעניש, קאָמפּליצירנדיק אונדזער טבע. געוויינטלעך גיט זיך איבער אַ געוויסע גרופּע מענטשן צו דער נייער קענטעניש, וועלכע זי באַהערשט בשלימות.

דאָס אייגענע דאַרף געזאָגט ווערן בנוגע סאָציאַלע חידושים, נייע איינפירונגען.

איך וויל לגמרי ניט רעדוצירן סאָציאָלאָגיע צו אַ מין אָפּטיילונג פון דערפינדעניש, ווי לעסטער וואַרד האָט געוואָלט.

זאָל זי, די חברה, אַרויסשפּראָצן, וואַקסן און אַנטוויקלען זיך אָרגאַ־ניש, פאַמעלעך, היסטאָריש זיך צעצווייגן.

ווי דאָס זאָל ניט זיין, די סאָציאָלאָגיע הויבט אויף אויף אַ נייעם שטאַפּל פון ציוויליזאַציע, הייבט אויף ניט דעם איינצלנעם מענטשן, נאָר אַ גאַנצן פאָלק, אָדער אַ שבט. דער שטאַם אָדער אַ רייע שטאַמען פאַר־נעמען זיך מיט דער עקספּלואַטאַציע פון דעם חידוש, וועלכן זיי האָבן געמאַכט. זיי, אַזוי זיך אויסצודריקן, „מאָנאָפּאָליזירן" דעם נייעם תיקון, ז'י ספּעציאַליזירן זיך און פלעגן אים און אַנטוויקלען.

און בנוגע דעם אויפטו פון קנעכטשאַפט־איינפירעריי האָבן די „דער־פינדער" פון דעם עס געברויכט און אויסגענוצט צו זייער גונסטן. זיי, די שבטים, וועלכע האָבן צום ערשטן איינגעפירט די אינסטיטוציע פון שקלאַפטום, זיינען געוואָרן אַזוי צו זאָגן די „אָרגאַניזאַטאָרן", די אויפ־טוער, די שוואַכערע ארומיקע שבטים האָבן געדינט אַלס מאַטעריאַל פאַרן פּראָצעס.

און דער פאַנאַנדערטייל צווישן דעם „אָרגאַניזירער" און „אָרגאַני־זירט־געוואָרענעם" איז ניט לכתחילה אַ ריין סאָציאָלאָגישער, ער איז פיל טיפער, ער שניידט זיך אַריין אין אַנטראָפּאָלאָגיע, עס איז באותה־שעה אַ ראַסן־חילוק, אַ שבטים אונטערשייד. אַן „אידעאַלער" קנעכט איז אַ בלוט־פרעמדער. און די ריינע פאָרמע פון קנעכטשאַפט איז די פאַר־שקלאַפונג פון פרעמדע שבטים, פון פיינטלעכע שטאַמען.

קנעכטשאַפט איז דער קניפּל, וואו עס פלעכט זיך איבער די פער־זענלעכע פאַרשקלאַפונג מיט דער שבטים'שער.

אין קנעכטשאַפט טרעט אַרויס דער אָרגאַניזאַטאָר אַלס אַ פאַר־שטייער פון איין שבט און דער אָרגאַניזירט־געוואָרענער אַלס אַ מיטגליד פון אַן אַנדער שטאַם.

שקלאַפטום איז אַן אינסטיטוציע, וואָס דערפירט, ווי מיר האָבן אויבן געזאָגט, דעם אָרגאַניזירט־געוואָרענעם צו נול, ניט נאָר דעם יחיד, נאָר אַ גאַנצן שטאַם.

ביז שקלאַפעריי איז איינגעפירט געוואָרן האָט מען פּראַקטיצירט די פיזיאָלאָגישע אויסראָטונג. מ'האָט פשוט אויס'געהרג'עט אַלעמען, אַלע באַזיגטע. מיט קנעכטשאַפט פירט זיך איין אַ נייער מאָדוס: די סאָציאָלאָ־גישע אויסראָטונג. כל־זמן אַלץ האָט זיך צעמענטירט אויף ביאָלאָגיע, אויף קרובה'שאַפט, איז די פאַרניכטונג פון איין שטאַם דורך אַן אַנדערן געווען אַ ביאָלאָגישע: „פאַרניכט אַלעמען ביזן לעצטן!", „לאָז ניט איבער קיין שריד ופליט!", קיין איין לעבעדיקער נפש זאָל ניט איבערבלייבן! — דאָס זיינען אָנזאָגונגען צו קריגערישע שבטים. ביאָלאָגיע ווייסט מער

ניט ווי צוויי פאַלן: אָדער לעבן אָדער טויט, קיין דריטער צווישן איז ניטאָ. ניט לעבעדיק און ניט טויט — קען ניט זיין.

און מיט דעם דערקלערט זיך, וואָס אין יענער פעריאָדע זיינען די קאָדעקסן פול מיט טויט־פּסקים. פאַר יעדער נאַרישקייט־עבירה איז מען חייב־מיתה.

קנעכטשאַפט דאָס איז דער ערשטער אַרויסשטראַל פון ריינע סאָציאַלע דערשיינונגען. מענטשן האָבן זיך פאַרבונדן, ווי? דורך קרובה'־שאַפט, בלוט־פאַרוואַנטשאַפט? אַ קנעכט איז אַ פרעמדער. און די באַציאונגען זיינען סאָציאַלע. דאָס איז דער ווילדער חידוש.

די האַרן און קנעכט געהערן צו פאַרשיידענע שטאַמען, פירער־שטאַמען און שטאַמען־געפירטע. דאָ ציגט זיך אַ מין סאָציאַלע אַרבעט־צעטיילונג. די אָרגאַניזירנדיקע ראָלע פאַלט אויס אויפן גורל פון אַ באַשטימטן שבט. אָט־דער פאַנאַנדערפאַל, ווי מאָדנע דאָס זאָל היינטיקע צייטן ניט אויסזען, האָט געשטופּט פאָרויס. אָט־די צעשפּאַלטונג האָט פאַרגעשטעלט מיט זיך אַ היסטאָריש גרויסן פּראָגרעסיוון פּראָצעס.

די אָנפאַלן אויף אַריסטאָקראַטן פאַר זיין באַרעכטיקן קנעכטשאַפט ווייזן, אַז די אָנגרייפער האָבן ניט פאַרמאָגט קיין היסטאָרישן חוש. שקלאַפטום אין יענער צייט איז געווען אַ פּראָגרעסיווער איינשטעל, דאָס איז געווען דער פונדאַמענט־אַוועקלייג פון סאָציאָלאָגיע. מלחמות האָט מען מער שוין ניט געפירט מיטן מיין צו פאַרניכטן, אָפּווישן פון געזיכט פון דער ערד, דעם צווייטן שבט, נאָר מיט דער כוונה אים צו פאַרשקלאַפן, אומברענגען אין אַ סאָציאַלן זינען, צעררייסן דעם צוזאַמענבונד פון די מיטגלידער פון דעם באַזיגטן שבט. און פאַרשטייט זיך, אַז דער איבערגאַנג פון ביאָלאָגישן טויט צום סאָציאָלאָגישן שטעלט פאַר מיט זיך אַ גרויסן הומאַנישן טריט פאָרויס. פון „טויט" איז געבוירן געוואָרן קנעכטשאַפט.

אַלע איבערגאַנגען און אויפהויבונגען, וועלכע זיינען געמאַכט געוואָרן שפּעטער, זיינען געווען שוואַכער און פון פיל קלענערער חשיבות. ווייל ווייטער איז געלעגן דער אָפענער־גראַדער וועג פון אַנטוויקלונג. דאָ איז אָבער פאָרגעקומען אַ שאַפנדיקער שפּרונג. פון נול איז אַרויס די סאָציאָלאָגישע צאָל.

שקלאַפטום איז די מוסטערהאַפטע, קלאַסישע פאָרמע פון קהל־לעבן. פון קנעכטשאַפט ביז צו זעלבסט־אָרגאַניזאַציע מאַכט אַדורך די געזעלשאַפט־סטרוקטור מער ניט ווי ענדערונגען און שינויים.

די אַקטיווקייט, זעלבסט־טעטיקייט פון קנעכט, ווען זי האָט זיך גענומען אַרויסווייזן, איז באַשטאַנען אין פאַנאַנדעררייסן דעם איבערגעוואַל־

טיקן צובונד, אין פאַרזוכן צו רואינירן און איינברעכן די קנעכטשאַפט־געביידע, דעם בית־עבדים.

די סאָציאַלע אַקטיוויטעט פון די קנעכט זיינען די שטענדיקע בונטן, אויפשטאַנדן און אַנטלויפערייען פון זייערע האַרן. אַ גרעסטענע אַנטרי־בוגג האָט איינגעצן ליקווידירט, אַנולירט, הגם נאָר אינדיווי־דועל און גאָר אַמאָל בלויז צייטווייליק, — די אַלטע לאַגע. די בונטן און מרידות זיינען לכתחילה פאַרגעקומען אינסטינק־טיוו, סטיכיש, מעשה־פייער־אויסברוך, אָבער אין פּראָצעס פון פאַנאַנדער־וואַקס האָבן זיי אַרויסגעוויזן אַלץ מער עלעמענטן פון אינעווייניקסטער זעלבסט־אָרגאַניזירטקייט. אמת, די בונטן האָבן ניט אַלעמאָל געהאַט אַלס זייער ציל די ליקווידירונג פון דער גאַנצער אינסטיטוציע פון קנעכטשאַפט, זיי האָבן אָפט פאַרפאָלגט אויסבעסערונגען און הנחות. אָבער זיי זיינען אַלעמאָל געווען אַ חדר פאַר די קנעכט. דאָ האָבן זיי זיך געלערנט צו ווערן מיט מענטשן צוגלייך. אַ בונט גייט אָן אַלץ מער דערפאָלגרייך, וואָס מער איבערגעטראַכטקייט, פּלאַנמעסיקייט און אויסהאַלט מען לייגט אין אים אַריין. אַ בונט, אפילו זיין מינימאַלער איינגעב, פאַרלאַנגט אַ צוזאַ־מענרייד, אַן אָפּרייד מכוח דער צייט פון אָנהויבן, מכוח דעם אָרט, מכוח דעם וואָס מען זאָל טאָן און וואָס מען זאָל ניט־טאָן. דאָ צייגט זיך אַרויס אַן עמבריאָנאַלע זעלבסט־אָרגאַניזירטקייט, דאָ שפּראָצט אַרויס, הגם אַביסל אָן אַ זייט און צו נעגאַטיוו, אַ מין זעלבסט־אָרגאַניזירטקייט פון די „אָר־גאַניזירט־געוואָרענע". די קנעכט אַליין, אַלס אַזוינע, טרעטן אַריין אין געוויסע באַציאונגען צווישן זיך, זיי טרעטן צו, אין אַ געוויסן פּרט, צו זעלבסט־אָרגאַניזאַציע.

דער אָרגאַניזירט־געוואָרענער הערט אויף צו זיין לגמרי פּאַסיוו, ער ווערט אַקטיוו. און אויב מ'דערלאָזט אים ניט צו באַטייליקן זיך אין דעם פּראָצעס פון אָרגאַניזירן דאָס צוזאַמענלעבן, נעמט ער און שאַפט אַן אָרגאַניזאַציע, בכדי צו באַקעמפן די שטערונגען. אָבער שאַפנדיק אַן אָר־גאַניזאַציע, מיט וועלכער כוונה עס זאָל ניט זיין, לערנט ער זיך אויס צו באַנוצן זיך מיט דעם געווער, ער געוויינט זיך צו ווי צו באַגיין זיך מיט דעם סאָציאַלן אַפּאַראַט. און אַזוי ווי דער חברה'שער אָרגאַניזאַציע־אַפּאַ־ראַט איז, אין אַ געוויסן פּרט, דער זעלביקער, ווערט פאַר אים צוגענג־לעך, ממילא, דער אַלגעמיינער געזעלשאַפטלעכער אָרגאַניזאַציע־אַפּאַראַט, און ער, דער קנעכט, נעמט זיך פּרובירן צו באַהערשן די „סאָציאַלע כלים".

און נאָר דעמאָלט ווען די קנעכט האָבן אָנגעפאַנגען „אָרגאַניזירן" זייערע מרידות און בונטן, ווען דער סאָציאָלאָגישער מאַטעריאַל האָט

געגומען ביסלעכווייז זיך פאַרוואַנדלען אין אַ סאָציאָלאָגישן „טוער“, איז געוואָרן אַ סאָציאַלער אַקטיווער פאַקטאָר, — נאָר דעמאָלט איז דער בנין פון שקלאַפטום איינגעפאַלן, ער האָט זיך מער ניט געקענט האַלטן.

אַ קנעכט, וואָס דאַרשט נאָך פרייהייט — איז מער קיין קנעכט ניט, גילט אַ ווערטל. נאָר דאָס איז ניט פינקטלעך. עס איז ווייניק צו האָבן אַ דורשט, אַ פאַרלאַנג, מ׳דאַרף זיך קענען אַליין אָרגאַניזירן, ווערן אַ סאָציאַלער עפּעס אָן הילף פון דרויסן.

ווען די שקלאַפן, אַלס אַזוינע, האָבן זיך גענומען פאַראייניקן, ניט אויפן באָדן פון בלוט־קרובה׳שאַפט, נאָר אויף אַ סאָציאָלאָגישן באַזיס, אויפן גרונט פון זייער צרה׳דיקן מצב, אויפן יסוד פון דער זעלביקייט פון זייערע לעבנס־באַדינגונגען, — דעמאָלט האָט געשלאָגן צוועלף אַ זייגער אויפן טורעם פון חברה׳שן לעבן, און שקלאַפטום האָט אָנגעוואוירן זיין סאָציאָלאָגישן פונדאַמענט און רעכט אויף עקזיסטענץ.

די סאָציאָלאָגיע האָט אַריבערגעוואַקסן שקלאַפעריי, זי האָט באַוויזן, אין דעם זעלבסט־אָרגאַניזירנדיקן כוח פון די קנעכט, אַז זי קען זיך באַגיין אָן דער אינסטיטוציע פון קנעכטשאַפט.

אַ שקלאַף, ווען ער ווערט אַ סאָציאַל־אַקטיווער עלעמענט, הערט ער, ממילא, אויף צו זיין אַ קנעכט.

שקלאַפטום האָט ווייטער שוין ניט געקענט עקזיסטירן, מחמת די קנעכט זיינען געווען צו „באַוואוסטזיניק“, צו קלוג, צו „אָרגאַניזירט“ — און פאַנשטשיזנע באַווייזט זיך אויף דער אַרענע. לייבאייגנטום פאַרנעמט דעם אָרט פון קנעכטשאַפט.

ג.

לייב-אייגנטום (פאַנשטשיזנע)

נאָך קנעכטשאַפט גייט לייב־אייגנטום. אַ טיפער איבערגאַנג, טיפע חילוקים ליגן אין דער ווירטשאַפט און אין די פאַרוואַלטונגס־פאָרמען. לייב־אייגנטום — איז אַ פאַרווייכטע פאָרמע פון צוגעבונדנקייט. פאַרן פּעריאָד פון שקלאַפטום איז דאָס „סאָציאַלע“ אַריינגעוואַקסן אין דר׳ערד, איינגעפונדעוועט זיך, און עס איז אויסגעוואַקסן אַ סאָציאָלאָגיע אָן אייגענע, ניט קיין פרעמדע, ווײַלע די פרעמדע עלעמענטן האָבן זיך פאַר־קרובה׳ט. אָנשטאָט אַ פרעמדן שטאַם האָבן מיר דאָ מער ניט ווי אַ פרעמדן שטאַנד, אָנשטאָט אָן אַנדער שפּראַך — אַן אַנדער דיאַלעקט. קנעכט זיינען געווען פרעמדע, לייב־אייגענע זיינען אָבער געווען כמעט ווי אייגענע.

דאָס „פרעמדע״ אין ביאָלאָגישן פשט — ראָסע, שבט — איז שוין ניט נויטיק, אָנשטאָט אים האָבן מיר „דאָס פרעמדע״ אין סאָציאַלן עקאָנאָמישן זינען.

די ראָלע פון אָרגאַניזירנדיקן איז פאַרוויקלט געוואָרן, עס פאָדערן זיך ספּעציעלע באַגאַבטקייטן, וועלכע זיינען ניט פאַנאַנדערגעטיילט אין אַ גלייכער מאָס צווישן אַלע מיטגלידער פון געגעבענעם שטאַם.

די ראָלע פון אָרגאַניזירער לייגט אַרויף גרויסע התחיבות׳ן, און קודם־כל, בעט זיך דאָס שאַפן פון אַ שטאַרקן צוזאַמענפּאַרן, אַ פּלאַנמעסיקע צוזאַמענבינדונג פון אַלע מיטגלידער פון דער אָרגאַניזירנדיקער גרופּע. נאָך מער ווי דאָס: בונטן, מרידות פאָדערן מ׳זאָל זיי אונטערדריקן און איינשטילן, בונטן פאָדערן אויך אַ באַוואָרענונג קעגן זיי. דאָס אַלץ פאַרלאַנגט אַן אַפּאַראַט. אַן אַפּאַראַט פאָדערט צופּאַסונגען, שיקט פאָרויס געוויסע פעאיקייטן, אינעווייניק, אין שטאַם, נעמען צייטיק ווערן ערנסטע דיפערענציאַציעס, עס שאַפט זיך אַ „הויך״ און „נידער״. און דער „נידער״ וואָס נידעריקער ער לאָזט זיך אַראָפּ, אַלץ נענטער און אַלץ מיט אַ גרעסערער צאָל פינטלעך רירט ער זיך אָן מיטן „דעק״ פון געזעלשאַפט, מיטן פרעמדן עלעמענט. ווייטער, פון פרעמדן עלעמענט נעמען זיך אַרויסטיילן „אַרויפקומער״, באַזונדערס באַגאַבטע יחידים, וועלכע אונטער גינסטיקע אומשטענדן האָבן אויפגעטרייסלט דעם עקזיסטירנדיקן סדר און האָבן געשטעלט זיין קיום אין סכנה. לעבנס־קלוגשאַפט האָט פאַרלאַנגט, אויב דאָס האָט זיך ניט געטאָן אומבאַוואוסטזיניק, אַז מ׳זאָל די עלעמענטן „אָפּזייען״, אַרויסטיילן, באַשענקען זיי מיט באַזונדערע זכיות, — שאַפנדיק בזה־האופן אַ פאַנאַנדערטייל צווישן דעם פרעמדן עלעמענט — אָדער אינגאַנצן אָפּלאָזן זיי פריי. אַלע ווייסן פון געשיכטע פאַלן, ווען קנעכט, צוליב געוויסע פאַרדינסטן, זיינען באַפרייט געוואָרן, האָבן געקראָגן אַ „שטר־שחרור״. אויף אַזאַ שטייגער איז באַשאַפן געוואָרן אַ צווישן־וואַנט, וואָס איז געלעגן צווישן דער קנעכט־קערפּערשאַפט און די פרייע עלעמענטן, עס איז אויפגעקומען אַ טיפּ פון אַ „פריי־אָפּגעלאָזענעם״.

די צוויי דיפערענציאַציעס, דער שפּאַלט אין דער קנעכט־קערפּערשאַפט, און דער פאַנאַנדערפאַל פון דער פירער געזעלשאַפט, האָבן זיך גענומען אָנרירן סאָציאָלאָגיש, עקאָנאָמיש, און זיך צוזאַמענגיסן ביאָלאָגיש, דורך געמישטע חתונות. נאָכן דורכגיין פון אַ געוויסן היסטאָרישן פעריאָד, נאָכן דורכלעב פון אַ גאַנצער רייע פון טיפּע היסטאָרישע אויפטרייסלונגען — האָט זיך באַקומען לסוף לייב־אייגנטום.

אַ לייב־אייגענער איז שוין ניט קיין פרעמדער, נאָר אַן אייגענער. די פרעמדקייט ליגט דאָ אין דעם שיכט, אָבער ניט אין שטאַם. און בכלל

האָט זיך סאָציאָלאָגיע שוין באַפרייט פון ביאָלאָגיע, פון קרובה׳שאַפט, פון בלוט.

ווייטער, אַ לייב־אייגענער איז ניט קיין קעגנשטאַנד, אַ לייב־אייגע־נער איז באמת שוין אַן „אָרגאַניזירט־געוואָרענער". דער גוט־באַזיצער, דער פריץ, סעניאָר — זיי זיינען זיינע אָרגאַניזירער. אַ לייב־אייגענער, אַלס אָרגאַניזירט־געוואָרענער, שטעלט ניט פאָר מיט זיך קיין פּאַסיוון עלעמענט, ער איז אַקטיוו אפילו אַלס מיטגליד פון קהלה־לעבן, ער פירט אויס אַ געוויסע שורה פון טועכצן, פונקציעס, — וועלכע האָבן אין דער זעלביקער צייט הן אַ פּריוואַטן, הן אַ חברה׳ש־קאָלעקטיוון באַדייט, — כמעט ווי זעלבסטשטענדיק.

מער ניט וואָס זיין חלק אין ציבור־לעבן, אין אָרגאַניזאַציע, אין שאַפן די לעבנס־באַדינגונגען און פאָרמעס, איז אַ העכסט מינימאַלער, קרוב צו נול.

די זאַך איז אַזוי, אַ קנעכט האָט גאָרניט אונטערגענומען זעלבסט־שטענדיק, אַלץ האָט זיך געטאָן אונטער אַ שטאַרקער השגחה און שמירה און אָנפיר. אַלע זיינע אַקטן, בזה־האופן, האָבן ניט געהערט צו אים. זיין אַרבעט און האָרעוואַניע האָט אויך ניט באַלאַנגט צו אים.

ביי לייב־אייגנטום איז גאָר אַן אַנדער לאַגע. דער לייב־אייגענער איז זעלבסט־טעטיק, אפילו זעלבסט־שטענדיק, נאָר אין דער אָרגאַניזירונג פון דער סאָציאַלער אינסטיטוציע פון לייב־אייגנטום האָט ער ניט קיין דירעקטע אָנטיילנעמונג, נאָר אַן אומדירעקטע. אָבער אַ גרויסן טייל פון אַרבעט און אונטערנעמונג פירט ער דורך אויפן אייגענעם חשבון און אייגענער אחריות. ער איז צוגעקניפּט צו דער ערד, ער איז אַ מחובר לקרקע. ער האָט אַ געוויסע ספערע פון פאַרפליכטונגען. אָבער ער אַליין, צו אַ געוויסער מדרגה, איז פריי. אמת, מ׳קען אים פאַרקויפן, אָבער נאָר מיטן לאַנד, דעמאָלט ווערט ער צוגעלייגט אַלס אַ צוגאָב, אַלס אַ זאַך, וואָס געהערט צום באָדן און גייט אַריבער פון האַנט צו האַנט אַלס אַ טייל פון פאַרמעגן.

אַ לייב־אייגענער איז ניט קיין זאַך, קיין געצייג, קיין „בהמה", ער איז דער סאַמע נידעריקסטער שטאַפּל פון מענטשן, דערצו נאָך ניט פון אַ פרעמדן מענטשן.

שקלאַפטום איז, אַזוי צו זאָגן, אַ פּראָבלעם פון אויסערלעכער פּאָ־ליטיק, לייב־אייגנטום טראָגט אונדז אינגאַנצן אַריבער אויפן קרקע פון אינערלעכער פּאָליטיק, פּאָליטיק, וואָס ווערט געפירט אינעווייניק, אין דעם אָרגאַניזם פון דער געזעלשאַפט.

פאַר דאָזיקער צייט איז דער חברה־אָרגאַניזם אין אַ גענוגיקער

מאַס אויסגעוואַקסן, איבערגעלעבט פאַרוויקלונגען. אין אים זיינען פאַר־געקומען טיפע דיפערענציאַציעס. ער איז גרעסער געוואָרן אין היקף, אין אָרגאַניזאַציע. ער רופט אַרויס צו דער איבערפלאַך אינעווייניקסטע אָר־גאַניזאַציע־פּראָבלעמען. ער צעשפּאַלט זיך אויף צווייען, אויף אָרגאַני־זירער און אָרגאַניזירט־געוואָרענע.

און די אויסערלעכע פּאָליטיק נאָכן פּעריאָד פון שקלאַפטום פליסט זיך איבער אַ באַזונדערן טייך־בעט. און די ראָלע פון די פעלקער, שטאַמען, בתורת אָרגאַניזירער, לעבט איבער, פאַר זיך, אַ גאַנצע שורה פון שינויים און אַפּוויכונגען.

דער באַזונדערער שטריך פון לייב־אייגנטום איז די צוזאַמענגעגאַסנ־קייט פון עקאָנאָמיק און פּאָליטיק, אַזוי ווי קנעכטשאַפט אַנטהאַלט זי אין זיך צוויי עלעמענטן, וועלכע האָבן נאָך קיין צייט ניט געהאַט זיך פאַנאַנ־דערצוגיין. עס איז אַ בוים־שטאַם, וואָס האָט נאָך ניט באַוויזן זיך אָפּ־צוצווייגן.

אין פּעריאָד פון שקלאַפטום האָט אויך די אויסערלעכע פּאָליטיק, די באַציאונגען פון הערשנדיקן שבט צו אַנדערע שבטים, געווען פאַרטרונ־קען, אַזוי זיך אויסצודריקן, אין עקאָנאָמישע פּראָבלעמען, אויף אַזוי פיל זיינען די צוויי תחומים געווען אומאָפּטיילבאַר.

ביי לייב־אייגנטום פאַלט די עקאָנאָמיק צוזאַמען מיט דער פּאָליטיק אָבער נאָר פון אינעווייניק, אין אינעווייניקסטן לעבן פון דעם געגעבענעם פאָלק. די אויסערלעכע פּאָליטיק האָט זיך שוין אָפּגעשיידט, אַרויסגע־טיילט, און געוואָרן, ביז צו אַ געוויסער מדרגה, אַ זאַך פאַר זיך. אין די באַציאונגען צווישן איין שטאַם מיטן צווייטן, פון איין פאָלק צום צווייטן דרינגט ניט אַריין די לייב־אייגנטום־אינסטיטוציע. מיט אַנדערע ווער־טער, לייב־אייגנטום, אין אָפּוויך פון שקלאַפטום, איז ניט קיין צווישן־שטאַמען, צווישן־פעלקער־אַנשטאַלט, עס איז אַן אינעווייניקסטע זאַך.

מיטן אָפּשטאַרב פון קנעכטשאַפט טיילט זיך אָפּ די אויסן־פּאָליטיק פון דער עקאָנאָמיק, מיטן אַוועקגיין פון לייב־אייגנטום שיידט זיך אָפּ אויך די אינעווייניק־פּאָליטיק, טיילט זיך אָפּ און ווערט כמעט ווי זעלבסט־שטענדיק, אין אַ געוויסן פּרט.

ד.

אונטערטאַנשאַפט

נאָך לייב־אייגנטום נעמט זיך אַרויסריסעווען אונטערטאַנשאַפט. אויף דער אַרענע טרעט אַרויס דער אונטערטאַן. אַן אונטערטאַן איז

אַ פּאָליטישער פּאַסיוו. אַן אונטערטאַן איז אָבער לגמרי ניט קיין עקאָנאָמישע השגה. די עקאָנאָמיק האָבן מיר פּאַרלאָזן ביי לייב־אייגנטום. פּאָליטיק האָט זיך שוין אָפּגעטיילט, געוואָרן אויטאָנאָמיש אפילו פון אינעוויניק. דאָס לעבן פון דעם אָרגאַניזירט־געוואָרענעם שעפּט זיך ניט אויס מיט אונטערטאַנשאַפט אַליין, זי באַשטימט זיין אָרגאַניזירט־געוואָרנקייט בלויז פון דער פּאָליטישער זייט.

אַן אונטערטאַן איז אַן אַרויפקלעטער אויפן לייטער פון ציבור־לעבן, אַ גרויסער רוק אין פּרט פון אַקטיוויטעט, אויב מ׳האַלט אין קאָפּ דעם ראשית׳דיקן פּינטל — קנעכטשאַפט.

אַן אונטערטאַן איז אַ קנעכט, אָבער נאָר אַ פּאָליטישער, אַ ריין פּאָליטישער אויף אַ מלוכה׳שן מאַסשטאַב, און אפילו דאָ איז ער מער ווי אַ קנעכט, ווײַלע זיין פּאַסיוויטעט, זיין ניט־טייל־נעמען אין אָרגאַניזאַציע קען פאַרגליכן ווערן צו דער פּאַסיווקייט פון אַ לייב־אייגענעם; זיינע מעשים, אַקטן זיינען פאָרט פריי, זעלבסטשטענדיק, הגם אין אַ זייער באַגרענעצטער באַדייטונג. אַ חוץ דעם איז פּאַראַן אַ גאַנצע שרעגגע טועכצן, וועלכע ליגן אויסערהאַלב פון דער ספערע פון מלוכה־איינפלוס, עס איז דאָ אַ גרויסער קויק פון פּריוואַט לעבן, פּריוואַט ווירטשאַפט, — אַדאַנק דעם שפּאַלט, וואָס גאַפּט צווישן עקאָנאָמיק און פּאָליטיק — איבער וועלכע די מלוכה האָט ניט קיין דירעקטע שליטה. ווייטער, אַן אונטערטאַן קען זיך באַטייליקן געוויסערמאַסן אין דער אָרגאַניזירונג פון זיין ציבור־לעבן, אויף וויפיל דאָס איז נוגע זיין קהלה, זיין ענגן קרייזל. וואָס איז שייך דער אַלגעמיינשטאַטלעכער אָרגאַניזאַציע, די איינאָרדנונג פון אַלגעמיינער פאַרוואַלטונג, די לייטונג פון זיין פאָטערלאַנד — דאָ איז ער פּאַסיוו. אַן אונטערטאַן האָט דאָ ניט קיין דעה צו זאָגן, באַטייליקט זיך אין דעם ניט. זיין טייל־נעמען דרינגט דאָ אפשר אַריין דורך אַן אַרום־וועג, אומדירעקט, דורך זיין אַרבעט, געזעלשאַפטלעכקייט, כאַראַקטער, און אַנדערע מעלות אָדער חסרונות זיינע.

אין פאַרגלייך מיט קנעכטשאַפט איז אונטערטאַנשאַפט אַ גרויסע דערהאָבערונג מצד פון אָרגאַניזירט־געוואָרענעם. נעמענדיק אָבער אין באַטראַכט אונדזערע פאַרלאַנגען און פאָדערונגען און באַגריפן מכוח זעלבסטטעטיקייט, איז עס אַן אומגעהויער טיפער אָפּגרונט פון פּאַסיווקייט. אַן אונטערטאַן — קוים וואָס ער זשיפּעט אין סאָציאָלאָגישן זינען.

זיין עקאָנאָמישע בחינה אַלס אָרגאַניזירט־געוואָרענער ווערט באַשטימט און באַצייכנט מיט אַן אַנדער וואָרט: געדונגען, אָבער די צוויי צושטאַנדן פאַלן ניט אַלעמאָל צוזאַמען אין איין פּערזאָן. אַמאָל יאָ, אַמאָל ניט.

אַן אונטערטאַן שטעלט פאַר מיט זיך אַ גרויסן שריט פאָרויס. קודם, איז די פּאָליטישע אָרגאַניזאַציע אַליין אויסגעוואַקסן קוואַנטיטאַטיוו, געוואָרן ברייטער און רייכער אין אָרומנעם. דער אַקט פון דער דיפערענציאַציע אַליין, דאָס אָפּטיילן זיך פון עקאָנאָמיק, זאָגט עדות וועגן איר וואוקס און קראַפט. די פּאָליטישע אָרגאַניזאַציע כאַפּט איצטער אָרום דעם גאַנצן לאַנד, און ניט אַ באַזונדער געגנט, וועלכע געפינט זיך אין אַ שטענדיקער מלחמה, כסדר׳דיקער רייסערייַ מיט די איבעריקע שכנ׳ישע געגנטן. די ברייטקייט, דער פאַרנעם, די רחבות, דער אַריינגעם פון עטלעכע באַזונדערע געגנטן טרייבט צום קאָמפּליצירן דעם אופן פון אָרגאַניזאַציע. מיטן פריערדיקן פּרימיטיוו איז שוין אָפּגעענדיקט. איצט ווערט געשאַפן אַן אייגנאַרטיקע פאָרמע פון אָרגאַניזאַציע פון פּאָליטישן קהל־לעבן. מער, די עקאָנאָמיק איז שוין איצטער אויך אַן אַנדערע, ניט קיין פאַרגלייך צו די פריערדיקע פאָרמעס. זי האָט זיך פאַרוויקלט, זי איז אויסגעוואַקסן. נייַע מעטאָדן זיינען אַריינגעפירט געוואָרן. און פּאָליטיק איז אַ דיסציפּלין, וואָס שטייט העכער פון איר, גיט אַכטונג אויף איר, און רעגולירט זי, די עקאָנאָמיק, הגם אין אַ באַגרענעצטער מאָס. עס באַווייזן זיך זייער קאָמפּליצירטע, פאַרהעלטניסמעסיקע, פאַרוואַלטונגס־אַפּאַראַטן. עס באַהויפּט זיך די אַזוי גערופענע נאַציאָנאַלע מלוכה.

„דאָס סאָציאָלאָגישע“ איז אויסגעוואַקסן אויף אַזוי פיל, אַז עס נעמט שוין אָרום אַ גאַנצע נאַציאָן אַלס אַ פּאָליטישן איינס, און ניט נאָר איין נאַציאָן, עטלעכע נאַציאָנען אָדער פעלקער, אונטערוואַרפנדיק „דאָס אַנטראָפּאָלאָגישע“ אונטער דעם פּאָליטישן מאָמענט, דעם סאָציאַלן, מדינה׳שן. דאָ איז אַן אָפּזאָג און אָפּלייקן ניט נאָר פון שטאַם, משפחה, קרובה׳שאַפט, נאָר אַן אָפּריס פון ראַסע, פאָלקסטום. אַ וויכטיקער טריט פאָרויס איז געמאַכט געוואָרן.

ה.

בירגערטום און געזונגענשאַפט

דער וואָגן פון דער געשיכטע רוקט זיך. עס גייט אַן אַ קאַמף פאַרן באַטייליקן זיך וואָס מער און מער אין דער אָרגאַניזירונגס־אַרבעט פון דער געזעלשאַפט. נאָך מער, די אומבאַטייליקונג נעמט אָרום מער ניט ווי אַ באַשטימטע גרופּע, וועלכע זונדערט זיך אָפּ פון דער זיך־באַטייליקנדיקער גרופּע נאָר עקאָנאָמיש, און ניט אַנטראָפּאָלאָגיש, ווי דער פאַל איז געווען בשעת דעם פעריאָד פון שקלאַפנטום.

די געשיכטע חזר'ט זיך איבער, עס הויבן זיך אָן מרידות, צום אָנהויב טראָגן זיי אַן עמאַציפּאַנעלן כאַראַקטער. אָבער וואָס ווייטער, אַלץ טיפער, און פּלאַנמעסיקער און באַוואוסטזיין־רייכער ווערן די אויפשטאַנדן. דאָ ווייזט זיך ווייטער אַרויס די אָרגאַניזירנדיקע האַנט פון אַ מינדערהייט, וועלכע טיילט זיך ניט אָפּ לכתחילה מערקעוודיק פון דער מאַסע פון די אָרגאַניזירט־געוואָרענע; די פּאַסיווע מענטשן נעמען אַרויסצייגן זייער אַקטיוויטעט, שאַפן אַפּאַראַטן צום אַרויסווייז פון זייער פּאָליטישן ווילן — עס אַנטשטייען, עס קומען אויף פּאַרטייען. און די אונטערטאַנען, אַן איניציאַטיווער מיעוט זייערער, ווערנדיק אַן אַקטיווער כוח, אויסלערנענדיק זיך אָנצוגיין מיט זעלבסט־פּאַרוואַלטונג, הערן פּאַקטיש אויף צו זיין אונטערטאַנען, „אונטערטעניק". אַ וואָרט, וואָס דריקט אויס פּאַסיווקייט. לכתחילה בונטן, אויפשטאַנדן, און דערנאָך קומען פּאַר איבערקערעניש. אַ רעוואָלוציע איז אייגנטלעך אַ גרעסערער בונט, אַ מרידה, וועלכע גיט זיך איין.

עס טרעטן אַרויס די ברייטע מאַסן, אונטער דער אָנפירערשאַפט פון אַן ענערגעטישן מיעוט. זיי לערנען זיך אויס צו באַהערשן און אויסנוצן דעם זיג. זיי טרעטן אַרויס אויף אַן אָרגאַניזירטן אופן, אָנשפּאַרנדיק זיך אויף זייערע אייגענע, מיט אייגענעם אָנשטרענג געשאַפענע, אָרגאַניזאַציעס. אַזוי זעט עס אויס. ווייל דער נייער אָרגאַניזירנדיקער מיעוט איז ניט אָפּגעטיילט פון דער מאַסע, פון דער אַלגעמיינער באַפעלקערונג.

דאָס פּאַראַנען־זיין פון די „אייגענע" אָרגאַניזאַציעס, באַווייזט באַשיינפּערלעך, אַז זיי, די מאַסן, קען מען שוין מער ניט האַלטן פון דער ווייטנס פון „געזעלשאַפטלעכן לעבן", אַז מ'קען זיי ניט מער באַזייטיקן פון באַטייליקונג, אין דער אָדער יענער פאָרמע, אין פּאַרוואַלטונג, אין רעגולירן דאָס ציבור־לעבן.

דורכן אַקט פון שאַפן זייערע פּאַרבאַנדן, קלובן, פּאַראיינען, פּאַרטייען, אָרגאַניזאַציעס, דעמאָנסטרירן זיי — אַדאַנק אַן איניציאַטיוון מיעוט, וועלכער אידענטיפיצירט זיך לעת עתה מיט זיי — זייער פּאָליטישע רייפקייט און שטעלן אַרויס בולט זייער באַדייט פאַרן אַלגעמיינעם קהל־לעבן. ניט־ווילנדיק ווערן זיי אַווירקנדיקער פאַקטאָר פון געזעלשאַפטלעכקייט. תחלת איז זייער ווירקזאַמקייט און השפּעה אויפן חברה'שן לעבן פון אַן אומדירעקטן און נעגאַטיוון כאַראַקטער. זיי צווינגען די „באַלעבאַטים" פון דער געזעלשאַפט אָנצונעמען מיטלען קעגן זיי, דעם צוואַנג איבן זיי אויס דורכן הוילן אַקט פון זייער עקזיסטענץ. נאָר דאָ נעמען זיי, די מאַסן, — מיט וועלכע עס פירט אָן אַן ענערגעטישער מיעוט, וועלכער איז דערווייל אַ „רואה ואינו נראה" — אַרויסגיין פון זייער פּאַסיוון מצב.

זיי הויבן אָן צו שרייבן געשיכטע, הגם נאָך ניט בחיוב, נאָר בשלילה. דורך זייערע קעגנער לייגן זיי, די מאַסן, אַרויף זייער שווערע האַנט אויף די געשעענישן. רדיפות, פאַרפאָלגונגען, ענדערונגען אין דער אָרגאַניזאַציע פון לאַנד, דאָס אַלץ ווערט אונטערגענומען מיט דער כוונה אויסצוראָטן און איינצוזאַמענען דעם „אינעווייניקסטן" שונא. אַ מעסט מיט די כוחות. אַ צוזאַמענקלאַפּ פון ביידע צדדים. די מאַסן כאַפּן מפּלות ביז, לסוף, זיי וואַקסן אויס צו אַן אומבאַזיגטער מאַכט אַדאַנק דעם אומשטאַנד, וואָס אין זייערע רייען אומבאַמערקטערהייט געפינט זיך און נעמט זיך אויסקריסטאַליזירן אַן אָנפירנדיקער מיעוט, וועלכער איז לכתחילה אידענטיש מיט דער מאַסע. זיי לערנען זיך אויס גוט צו אָרגאַניזירן, צוזאַמענשמידן זייערע רייען מיטן שטאָל־און־אייזן פאַרלאַנג צו לעבן און אויפפירן זיך אומאָפּהענגיק. די אַלטע אָרגאַניזירנדיקע גרופּע טרעט אָפּ, גיט נאָך, איינזעענדיק, אַז די אָרגאַניזירט־געוואָרענע מאַסן ווייסן ווי זיך צו באַנוצן מיט דעם מאַגישן געצייג. וואָס איז דער כוח פון די אָרגאַניזירער? זייער קענען זיך באַגיין מיט דעם אָרגאַניזאַציע־אַפּאַראַט. ווען אָבער די ביז־אַהער אָרגאַניזירט־געוואָרענע, אין די פּערזאָנען פון אַן איניציאַטיווער מינדערהייט, וועלכע טיילט זיך ניט אָפּ פון דער אַלגעמיינער מערהייט, דערוויסן זיך דעם סוד און קריגן די מעגלעכקייט, צו אַ געוויסער מאָס, אָנצוואָווענדן דעם אַפּאַראַט, דעמאָלט נעמען די אָרגאַניזירער, איבערלעבנדיק מפּלות נאָך מפּלות און פּטר'נדיק אַ סך כוחות אויפן רעסטאַווריר̈ן זייער געוועזענע לאַגע און גדולה, פרידן מאַכן מיט דער ניי־געשאַפענער לאַגע. זיי אָנערקענען דעם סאָציאַלן כוח פון די שלעכט־באַהאַנדלטע אָרגאַניזירט־געוואָרענע מאַסן. און אַ נייע פאָרמאַציע בילדט זיך אויס. די נייע פאָרמאַציע איז אַן אמאלגאם פון די געוועזענע אָרגאַניזירער און עלעמענטן פון די אויפגעקומענע אָרגאַניזירער, וועלכע האָבן זיך אַרויסגעטיילט פון צווישן די מאַסן, און נעמען ווערן מערקעוודיק.

די אונטערטאַנען האָבן אָנגעפירט אַ פאַרביסענעם קאַמף קעגן דער אַבסאָלוטער מאָנאַרכיע, וואָס האָט זיך געהאַלטן אויף דעם שטאַנדן־פאַנאַנדערטייל. זיי האָבן געזיגט און עס איז געשאַפן געוואָרן דאָס בירגערטום. די אונטערטאַנען זיינען געוואָרן בירגער.

אַ בירגער פאַרמאָגט אַ געוויסע סומע פון פּובליק־רעכט. אַ בירגער איז אַ פּאָליטישער סוביעקט, אויב ניט קיין פולער, איז אַ טיילווייזער. בירגערשאַפט איז דער העכערער שטאַפּל פון אונטערטאַנשאַפט. אַ בירגער, באַטייליקט זיך דורך דעם וואַלן־סיסטעם, אין דער חברה'שער אָרגאַניזאַציע. אַ בירגער, ריכטיקער, די בירגער, דורך דער פאַרמיטלונג פון

זייערע דעפּוטאַטן, דורך זייערע שטימען, האָבן אַ ווירקונג אויף דעם גאַנג פון געזעלשאַפטלעכן לעבן.

פון פּאָליטישן נול, דעם קנעכט, ביזן פּאָליטישן איינס, דעם בירגער, איז אַ רעכטער היסטאָרישער מהלך. אַ בירגער איז אונטער קיינעם ניט אונטערגעוואָרפן, אויסער דעם געזעץ פון די נאַציאָנאַלע פאַרזאַמלונגען, דעם פּאַרלאַמענט און, דורך דעם לעצטן באַשטימטע, אַדמיניסטראַטאָרן, דער עקזעקוטיווער מאַכט.

אַזוי אַרום קומט כמעט אויס, אַז דער בירגער איז צו קיינעם ניט משועבד נאָר צו זיך אַליין, ווײַלע אַרום־און־אַרום, דורך פאַרשיידענע פאַרמיטלונגען, פאַרבינדט ער זיך מיטן געזעץ, וועלכן דער פּאַרלאַמענט פּראָקלאַמירט: זיין דעפּוטאַט, אָדער זיינע דעפּוטאַטן, האָבן אַן אָנטייל גענומען אין דער רעדאַקציע פון דעקרעט, אָדער אין דער וואָטירונג. ער, דער בירגער, האָט זיך באַטייליקט אין אָפּשטימונג פון איינעם פון דעם סך־הכל פערזאָנען, פון וואָטום פון וועלכע עס איז אָפּגעהאַנגען דער גורל פון געזעץ־פּראָיעקט.

בזה האופן פאָלגט ער, דער בירגער, זיך אַליין, ווען ער איז רעפלעקטירט אין דעם שפּיגל פון ים פון די וואַלן.

אַ בירגער שיקט פאָרויס אַ קאָנסטיטוציע, אַ באַגרענעצטע דורך גרונט-געזעצן מאָנאַרכיע, אָדער אַ רעפּובליק. די מדרגה פון דער באַגרענעצונג פון דער מאָנאַרכיע איז אַ פאַרשיידענע, און רעפּובליקן זיינען אויך אַלע ניט גלייך. אָבער דאָס זיינען אונטער־אַרטן, וועגן וועלכע אונדז לוינט זיך ניט אָפּצושטעלן.

אונטער שקלאַפטום שפּילט די ראָלע פון אָרגאַניזאַטאָר דער פרעמדער שבט, פרעמד פאָלק אין דער פערזאָן פון זיינע זין — די קריגער, באַזיגער, איינגעמער. די ראָל פון אָרגאַניזאַטאָר איז דאָ אַ צוויי־פּאַכיקע: הן אַן עקאָנאָמישע, הן אַ פּאָליטישע.

אונטער לייב־אייגנטום שפּילט די ראָלע פון אָרגאַניזאַטאָר דער אייגענער שבט, אַ באַזונדער שטאַנד אין אים, וועלכער האָט באַוויזן זיך צו פאַר'קרוב'ן מיט די געוועזענע פרעמדע, וועלכע זיינען געווען, אין אַ פריערדיקן פעריאָד, קנעכט. די ראָלע איז ווייטער אַ צווייאיקע, אי אַ פּאָליטישע, אי אַן עקאָנאָמישע. פון פּאָליטיק איז אָפּגעפאַלן מער ניט ווי איין טייל אירער, דער סאַמע ממשות'דיקער, דער אויסנווייניקסטער טייל.

אַ לוין־אַרבעטער באַטייליקט זיך פרייוויליק אין דער פּראָדוקציע, נאָר ער האָט ניט קיין חלק אין דעם פּראָצעס פון לייטונג פון דער אָפּ־

טיילונג פון דערווירטשאַפט, אין וועלכער ער איז טעטיק אַלס פּשוט'ער אַרבעטער.

א לוין־אַרבעטער איז צוגעגליכן צו אַן אונטערטאַן. ער אַרבעט, פון כמות און איכות פון זיין האַרעוואַניע הענגט אָפּ דער גאַנצער פּראָדוק־טיווער פּראָצעס, אָבער צו דער אַלגעמיין רעגולירנדיקער אַרבעט פון דער פּראָדוקציע האָט ער קיין צוטריט ניט. אָבער באמת גערעדט האָט אַ ביר־גער אויך ניט קיין שום חלק אין דער פאַרוואַלטונג פון ציבור־לעבן, זיין גאַנצע באַטייליקונג איז רעדוצירט צום אויסקלייבן אַ פּערזאָן, וועלכע באַטייליקט זיך אַקטיוו אין דער אָרגאַניזאַציע פון חברה־לעבן. אַזוי אַרום באַשטייט זיין גאַנצע פרייהייט, זיין טייל־נעמען מער ניט ווי אין זיין באַטייליקונג אין די וואַלן. אָבער די וואַלן האָבן אַ ווירקונג, געוויסערמאַסן, אויפן גאַנצן גאַנג פון פּאָליטישן לעבן. די וואַלן באַאיינפלוסן די אָרגאַני־זאַציע פון געזעלשאַפט, די וואַלן ווייזן וועלכע מאַסרעגלען, וועלכע געזעצן און פאַראָרדנונגען האָבן אַ צושטים מצד די קלייבער. דאָס אַלץ, פאַר־שטייט זיך, אין זייער אַ באַגרענעצטער מאָס.

ביים „אויסקלייב" פון קאַפּיטאַליסט, פון באַלעבאָס איז דאָס ניט פאַראַנען, דאָ איז דער „אויסקלייב" אַ פּריוואַטער אַקט, אַן אינדיווידועלע זאַך. דער אָפּשטעל אויף דעם אָדער יענעם ווערט באַשטימט דורכן צאָלן געהאַלט, וואַקאַנסיע, און בשום אופן ניט דורך דער אַלגעמיינער פאָרמע פון אָרגאַניזאַציע פון דער געגעבענער אונטערנעמונג, אָדער פירמע. דאָ איז דער „אויסקלייב" פון פאַבריקאַנט, אַ פּערזאָן, וואָס וויל קויפן זיין אַרבעטסקראַפט, אייגנטלעך ניט קיין אויסדערוויילן, נאָר אַ זוכעניש פון אַ קויפער, אַ בעלן אויף אַן אַרבעטער־האַנט. נאָך מער, וואָס דאָ, ווען ביידע צדדים קומען צו אַ הסכם, רעדן זיך צוזאַמען, רירן זיי זייער זעלטן אָן פראַגן מכוח דער אַלגעמיינער אָרגאַניזאַציע פון דער פּראָדוקציע...

אַזוי אַרום איז צו זען, אַז דער פּאָליטישער עלעמענט איז אַוועק פאָרווערטס, פאַרוואַנדלענדיק זיין „אונטערטאַן" אין אַ „בירגער", בשעת דער עקאָנאָמישער טייל הינקט פון הינטן, און דער אַרבעטער אין דער פּראָדוקציע איז מער ניט, אַזוי צו זאָגן, ווי אַן אונטערטאַן.

בכלל איז פּאָליטיק נאָכן אָפּטיילן זיך אַוועק ווייטער פון עקאָנאָמיק, און ניט פאַרקערט, ווי עס מיינען אַנדערע. פּאָליטיק האָט געמאַכט די גרויסע אַנטדעקונג, געשאַפן קנעכטשאַפט. אָט־דער פּאָליטישער אַקט האָט אומדירעקט אַרויסגערופן טיפע ענדערונגען אין דער ווירטשאַפט. נאָך שקלאַפטום האָט זיך די אויסערלעכע פּאָליטיק אָפּגעזונדערט און זי האָט זיך גלייך אַוועקגעשטעלט אויף אַן אַנדער יסוד. זי האָט אָנגענומען דעם מעטאָד פון פאָדערן צינזן, מסים, האָט אָבער ניט איינגעפירט, אַלס

צווישן־פעלקער אינסטיטוציע, לייב־אייגנטום. די איינציקע, וואָס ווילן עס טאָן, זיינען די נאַציס. זי, פּאָליטיק, איז געווען פּראָגרעסיווער. ווייטער־צו האָט די אינעווייניקסטע פּאָליטיק אָריבערגעיאָגט עקאָנאָמיק, ווי נאָר זיי האָבן זיך פאַנאַנדערגעשיידט. אין פּאָליטיק זיינען מיר דערגאַנגען ביז בירגערטום, בשעת אין עקאָנאָמיק זיינען מיר פאַרגליווערט געוואָרן אויף לוין־אַרבעט, אויפן סאַלאַריאַט, וואָס גיט ניט דעם אַרבעטער קיין חלק און אָנטיילנעמונג אין פּראָצעס פון דער פּראָדוקציע. דאָס הייסט אין פּאָליטיק האָבן מיר אַ דעמאָקראַטיע, בשעת אין עקאָנאָמיק האָבן מיר ניט אַזאַ אינסטיטוציע.

אין דער פּראָדוקציע הערשט דער אַבסאָלוטיזם, דעספּאָטיזם פון אָרגאַניזאַטאָר. עקאָנאָמיק איז פוןביידע זייטן אָפּגעשטאַנען פון פּאָליטיק, סיי בנוגע דער אָנטיילנעמונג פון דעם אַרבעטער אין אָרגאַניזאַציע־פּראָצעס, און סיי וואָס איז שייך דער אָרגאַניזאַציע אַליין, איר אַרומנעם, קאָמפּליצירטקייט, סטרוקטור. אין דער צייט ווען פּאָליטיק האָט זיך שוין געשטעלט אויפן שטאַנדפּונקט פון פאַראייניקונג פון גאַנצע קאָלעקטיוון, אַ גאַנצן פאָלק, קאָנסטרוקטירנדיק אַ נאַציאָנאַלן אָדער נאַציאָנאַליטעטןשטאַט (אַ מלוכה מיט פרעמד־פעלקערישע עלעמענטן), שטייט נאָך אַלץ די עקאָנאָמיק אויף דער שטופע פון „פירמעס", האַנדל־הייזער, דערמאָנענדיק מיטן לעצטן וואָרט דעם פעאָדאַליזם מיט זיינע „רעגירנדע הייזער", פאַמיליעס, וועלכע זיינען געווען „אויסגעלייגט" איבער זייערע לאַנדגיטער. אַזוי אַרום זעען מיר קלאָר, אַז די עקאָנאָמיק איז אָפּגעשטאַנען, שלעפּט זיך נאָך דער פּאָליטיק. אָט דאָס הינטערשטעליק בלייבן פון עקאָנאָמיק דערקלערט זיך דורך דעם, וואָס זי, די עקאָנאָמיק, איז עלטער און אורעלטער.

אַ סך האָבן זיך געלאָזט נאָרן אויפן חשבון פון דער עקאָנאָמיק, איר צופעליסנדיקער הומאַניטעט.

די זאַך איז אָבער אַזוי, אירע מעטאָדן זיינען מער מענטשלעכע. זיי זיינען, פשוט, טעכנישע, באַוואוסטזיניקע, בשעת די מאָסנעמונגען, וועלכע ווערן אָנגעווענדט אין פּאָליטיק, זיינען בייזערע. נאָכמער, וואָס די אויסערןפּאָליטיק דערלויבט זיך צו געברויכן עד־היום אַזעלכע באַרבאַרישע מיטלען, ווי דעם נאַקעטן פויסט, מלחמה, גראָבע, ווילדע פיזישע מאַכט. דערפאַר אָבער זיינען די ווירטשאַפט־פאָרמען רעאַקציאָנערע און גרעבער אײדער די פּאָליטישע פאָרמען.

דערצו דאַרף מען נאָך מוסיף זיין, אַז אויף דעם געביט פון פּאָליטיק ליגן די לעצטע אינסטיטוציעס פון איינווירקונג, פון רעגולירן די באַציאונגען, דער אויסגלייך פון קאָנפליקטן, אייגנטלעך דאָ ליגט דער דיסצי־

פּלינאַרער טייל, די סאַנקציעס, פון די קהל׳שע צוזאַמענפּאַרהעלטענישן.

דער לייב־אייגענער ווערט האַלבירט און געבאַרט אונדז צוויי טיפּן, איינעם אַן עקאָנאָמישן, דעם אַנדערן אַ פּאָליטישן.

פּאָליטיק צו יענער צייט איז שוין געווען אויסגעוואַקסן, אַז זי זאָל קענען עקזיסטירן פאַר זיך, באַזונדער, און די עקאָנאָמיק האָט זיך קאָמ־פּליצירט און דער אַפּטייל ברענגט איר נוצן.

נאָכן לייב־אייגענעם, נאָך זיין עקאָנאָמישן עלעמענט, גייט דער לוין־אַרבעטער, דער פאַרדונגענער, דער פּראָלעטאַריער. נעמען האָט ער אַ סך, אָבער זיין מהות איז איינער, ער איז ניט פאַרבונדן יורידיש נאָר פּאַק־טיש, ער אַרבעט לויט אַן אָפּמאַך, אַ קאָנטראַקט, אַ צושטים. ער האָט זיך פאַרדונגען.

דאָס איז דער דריטער גלגול פון קנעכט. ער איז אַן אַרבעטער. מען קויפט אים, אָדער ער פאַרקויפט זיך אַליין. ער איז „פריי״, ווי ער וויל, וויל ער — פאַרקויפט ער זיך, וויל ער ניט — פאַרקויפט ער זיך ניט. יורידיש צווינגט אים קיינער ניט ער זאָל עס מוזן טאָן. אַ פרייער מענטש אונטער אַ פרייען הימל... אַלס אָרגאַניזאַטאָר אין עקאָנאָמישן זינען טרעט אַרויס דער בעל־הבית, דער „באָס״; זיין העכסטע פאָרמע, די קריס־טאַליזירטע פאָרמע איז דער קאַפּיטאַליסט.

זיין פּאָליטישער אָרגאַניזאַטאָר איז דער באַאַמטער, דער ביוראָקראַט. זיין העכסטע פאָרמע ביי אונטערטאַנשאַפט איז דער מאָנאַרך, קעניג, ביי בירגערטום — דער פּרעזידענט. זיין אָרגאַניזאַטאָר איז אַן אויסדערווייל־טער, אַן אויסגעקליבענער. ער אַליין, צו אַ געוויסער מדרגה, קלייבט זיך אויס זיין פּאָליטישן אָרגאַניזאַטאָר; און דאָס אייגענע בנוגע זיין עקאָנאָ־מישן אָרגאַניזאַטאָר, אמת, ער קלייבט אים ניט אויס, אָבער ער האָט דאָס פולע רעכט זיך אָפּצושטעלן ביי דעם אָדער יענעם בעל־הבית. דאָ איז פאַראַן אַן אַקט פון איינשטימונג.

ביי וועמען ער וויל, ביי יענעם דינט ער, צו יענעם פאַרדינגט ער זיך. דאָ איז אַן אָפּמאַך צווישן אים און זיין „האַר״, וועלכער וויליקט איין אים צו נעמען און אָנוועקשטעלן אויף דער אַרבעט, „אָרגאַניזירן״ אים, אַריינ־פּלעכטן אים אין דער פּראָדוקציע־קייט.

ה.

זעלבסט־אָרגאַניזאַציע

דער אָרגאַניזירט־געוואָרענער באַפרידיקט זיך מיט דעם ניט, ער פילט אַ צופלוס פון נייע פרישע כוחות, ער שפירט זיין גאַנצקייט, איינ־

טעגריטעט. דער אָרגאַניזירט־געוואָרענער הייבט אָן זיין קאַמף פאַר אַ דירעקטער טיילנעמונג אַזוי ווי אין עקאָנאָמיק אַזוי אויך אין פּאָליטיק, אין זייערע אָרגאַניזאַציע־פּראָצעסן.

דער אָרגאַניזירט־געוואָרענער פילט זיין האַלבירטקייט, ער איז טייל־ווייז אַן אָרגאַניזירנדיקער, אָבער אין אים דאָמינירט נאָך אַלץ דער „אָר־גאַניזירט־געוואָרענער", און ער וויל דערגרייכן צו גאַנצקייט, צו שלימות, ווערנדיק אַן אָרגאַניזירער און אַן אָרגאַניזירט־געוואָרענער, דאָס הייסט, אַ זעלבסט־אָרגאַניזירנדיקער טיפּ.

אויף דעם וועג האָבן זיך שוין אַ לאָז געטאָן די איינצלנע. זייער עובדא איז צו שאַפן אַ נייע פאָרמע פון אָרגאַניזאַציע און מיט דעם באַ־ווייזן זייער רייפקייט, זייער אַקטיוויטעט, זייערע זעלבסט־אָרגאַניזירנדיקע יסודות, וועלכע האָבן זיך אויסקריסטאַליזירט אין זייער באַוואוסטזיין.

און דאָ טויכט אויף די פּערזענלעכקייט, דער אינדיווידו, וואָס פאַר־אייניקט אין זיין געשטאַלט די צוויי יסודות, דאָס אָרגאַניזירנדיקע און דאָס אָרגאַניזירט־געוואָרענע, ריכטיקער דעם זעלבסט־אָרגאַניזירנדיקן מצב.

די פּערזענלעכקייט באַדייט דעם סוף פון קאַמף פאַר באַטייליקונג אין אָרגאַניזאַציע, אַ קאַמף, וואָס איז אָנגעפירט געוואָרן אין משך פון דורות און דורות פון אַלע אָרגאַניזירט־געוואָרענע.

די פּערזענלעכקייט באַדייט דעם סוף פון קאַמף און דעם זיג־טריאומף פון נייעם מענטשן, נייעם סדר פון לעבן, נייער קולטור, נייעם קהל־לעבן.

דער לעצטער קאַמף וועט געפירט ווערן אונטערן צייכן פון זעלבסט־אָרגאַניזאַציע. אַ פּערזענלעכקייט איז אַ זיך זעלבסט־אָרגאַניזירנדיקער מענטש. זעלבסט־אָרגאַניזאַציע איז דער פּולער זיג איבער דער פּאָסי־וויטעט אין דער סאָציאָלאָגיע, איבער אָרגאַניזירט־געוואָרנקייט, איבער דעם סאָציאַלן ווענעטאַציאָנירן.

פּערזענלעכקייט איז די פאַרקערפּערונג פון זעלבסט־טעטיקייט.

שקלאַפטום איז דער אָנהויב פון סאָציאָלאָגיע, זעלבסט־אָרגאַניזאַ־ציע איז איר סוף.

זעלבסט־אָרגאַניזאַציע איז אייגנטלעך דער אָנהויב פון אינטער־אינ־דיווידאָלאָגיע, אַ ציבור, אַ סך־הכל, וואָס ווערט צוזאַמענגעשטעלט פון איינצלנע פּערזאָנען.

אַ קנעכט און אַ פּערזענלעכקייט זיינען צוויי קעגנזאַצן. אָבער זיי בײדע פאַראייניקן אין זיך די אינעווייניקסטע און אויסנווייניקסטע באַ־ציאונגען פון ציבור־לעבן.

שקלאַפּטום פאַראייניקט די אינעווייניקסטע אָדער אויסנווייניקסטע פּאָליטיק מיט דער ווירטשאַפט, פאַרניכטנדיק די אינערלעכע פּאָליטיק, אָדער ריכטיקער, ניט דערלאָזנדיק, אַז עס זאָל קומען צו איר אַנטשטיי־אונג.

זעלבסט־אָרגאַניזאַציע פון דער אַנדער זייט פאַרברייטערט די אינע־ווייניקסטע פּאָליטיק ביז צו די גרענעצן פון אויסנווייניקסטער, שאַפנדיק אַן אינטער־אינדיווידועלע פּאָליטיק און אַן אינטער־אינדיווידועלע עקאָ־נאָמיק.

אַ פּערזענלעכקייט הייבט אויף זיינע באַציאונגען צו אַנדערע פּערזאָ־נען אויף דער הויך פון אויסערלעך־פּאָליטישע באַציאונגען. אַ קנעכט פאַרקערט, ער האָט ניט קיינע באַציאונגען פון אויסן, זיי זיינען אָפּגע־מעקט געוואָרן. ער איז אַ פרעמדער און ערגער פון אַן אייגענעם. אַ קנעכט — איז אַ נול.

אַ פּערזענלעכקייט — איז אַן אומענדלעך גרויסע צאָל.

אַ קנעכט — איז אַ פּאַסיוו, ער איז אָרגאַניזירט געוואָרן בעל־כרחו, אַן זיין ווילן און אַנטיילנעמונג.

און דעריבער דעפינירן מיר פרייהייט אַלס זעלבסט־אָרגאַניזאַציע.

היות, אַז דאָס אינעווייניקסטע גייט איבער אין דאָס אויסנווייניקסטע, אינערלעכע פּאָליטיק, די באַציאונגען פון מענטשן צום מענטשן ווערן טראַקטירט ווי אויסערלעכע פּאָליטיק, ווערט היוצא דער איינצלנער מענטש, דער יחיד דערהויבן צו דעם מצב פון אַ קאָלעקטיוו, פון אַ נאַציאָן, אַ פאָלק. און אַזוי ווי היינטיקע צייטן, ווען דער פּרינציפּ פון זעלבסט־באַשטימונג איז אַנגענומען בנוגע פעלקער, על־כל־פנים, איז עס טעאָ־רעטיש אַנערקענט, זיינען ניטאָ אָדער דאַרפן ניט זיין קיין פעלקער, וואָס שפּילן די ראָלע פון אָרגאַניזירער און פעלקער, וועלכע זיינען אַראָפּגע־דריקט אויף דער שטופע פון אָרגאַניזירט־געוואָרענע, אַזוי וועלן ניט זיין קיין פּערזאָנען, קיין מענטשן, וועלכע וועלן שפּילן די ראָלע פון אָרגאַניזאַטאָרן, און יחידים, אָדער מאַסן, וועלכע זאָלן זיין אַזוי אומאַנט־וויקלט און דערנידערט, אַז זיי זאָלן זיין אין דער בחינה פון אָרגאַניזירט־געוואָרענע דורך זייערע בעסערע, העכערע, בעלי־טובות און בעלי־עצות.

דער אָרגאַניזירט־געוואָרענער — עקזיסטירט ניט סאָציאָלאָגיש, אין סאָציאַלן זינען.

אָרגאַניזירט־געוואָרנקייט — איז סאָציאָלאָגישע פאַרניכטונג, איז סאָ־ציאָלאָגישער טויט.

דער קאַמף פאַר דער באַטייליקונג אין פּראָצעס פון אָרגאַניזאַציע, אַ

קאַמף, וואָס גייט אָן אָן אָפּשטעל און אויפהער ביז ער קומט צו דער פאַרמולירונג פון דער פאָדערונג פון דירעקטער, גלייכער, פּלאַנמעסי־קער באַטייליקונג אין דעם אָרגאַניזאַציע־פּראָצעס, איז באמת אַ „קאַמף אום דאַזיין", עס איז אַ קאַמף פאַרן לעבן, פאַרן סאָציאָלאָגישן קיום.

יענע גרופּן אָדער יענע סומע מענטשן, וועלכע זיינען ניט דערוואַקסן צו דעם באַוואוסטזיין — צום פאָדערן זייער חלק, גלייכן אָדער ניט גלייכן, אין אָרגאַניזאַציע־פּראָצעס פון חבר'שן לעבן, און פירן ניט אָן זייער קאַמף פאַרן דורכזעצן די פאָדערונג, — לעבן ניט, עקזיסטירן ניט סאָ־ציאָלאָגיש. זיי ווערן באַלעבט, און געבראַכט אין סאָציאָלאָגישער באַוועּ־גונג דורך אַנדערע, פרעמדע, דורך אַנדערע קלאַסן אָדער טיפּן.

כל־זמן די אונטערשטע שיכטן זיינען אינערט, באַפרידיקן זיי זיך מיט דער ראָלע פון סאָציאָלאָגישן שטאָף. דאָס אייגענע בנוגע פעלקער, שטאַמען. כל־זמן עס איז ניט אַנטשטאַנען דאָס באַוואוסטזיין פון זייער איינזיקייט, איז ניטאָ ביי זיי קיין ווילן צום סאָציאַלן לעבן, עס זיינען ניטאָ געווען אינעוויינ יקסטע כוחות אויף צו באַהערשן און אויספילן די סאָ־ציאָלאָגישע פונקציעס. זיי לעבן ניט סאָציאָלאָגיש. מיט זיי באַנוצן זיך אַנדערע און געברויכן זיי פאַר זייערע סאָציאָלאָגישע צוועקן.

דאָס אייגענע איז אָנווענדבאַר צו איינצלנע פערזאָנען, צו אינדיווידן. אַזוי לאַנג ווי זיי האָבן ניט קיין דירעקטע, גלייכע באַטייליקונג אין די סאָציאָלאָגישע פונקציעס, איז, אייגנטלעך רעדנדיק, ניטאָ די פּערזענ־לעכקייט אין איר סאָציאָלאָגישן באַדייט. עס עקזיסטירן איינצלנע פער־זאָנען, אַלס ביאָלאָגישע סוביעקטן, אַלס פיזיאָלאָגישע איינסן, אַלס ביאָלאָגישע זעלבסטשטענדיקע וועזנס, אָפּגעצאַמטע, אָפּגעגרענעצטע פון אַלע זייטן, וועלכע פילן אויס זייערע ביאָלאָגישע פונקציעס. אָבער עס פעלט דער סאָציאָלאָגישער וועזן. סאָציאָלאָגיש, פּאָליטיש, עקאָנאָמיש עק־זיסטירן זיי ניט. די געשיכטע פון זיין עקאָנאָמיק ווערט געשריבן ניט דורך אים, פאַר אים שרייבן אַנדערע, ער גייט מער ניט ווי אַריין אַלס עלעמענט.

דעם גורל פון זיין פּאָליטיק שמידט ער ניט, אַנדערע פערזאָנען שמידן זיין מזל, און ער פליט ווי אַ פונק, געבוירן פון קוש פון האַמער און אייזן, אַנגעצונדן און אויסגעגאַנגען אין דעם פלאַם פון וועלט־געשעעניש.

אַזוי ווי עס איז פאַראַן אַ ביאָלאָגישער טויט, אַזוי איז פאַראַנען אַ סאָציאָלאָגישער טויט, און אַ סאָציאָלאָגישע געבורט.

יענע, וועלכע האָבן ניט קיין שום חלק אין סאָציאָלאָגישן פּראָצעס, זיינען נאָך ניט געבוירן פאַר סאָציאָלאָגיע, זיי זיינען וועזנס פון אַ נידע־ריקן סאָרט. מיטן אויפוואַך פון אַ סאָציאָלאָגישן אינטערעס, מיט דער

געבורט פון סאָציאָלאָגישן לעבן, סאָציאַלן אינסטינקט, הויבט זיך אָן דער קאַמף פאַרן סאָציאַלן קיום. דער קאַמף איז איינע פון די ערשטע אויסערונגען פון סאָציאָלאָגישן כוח. דער קאַמף איז אומפאַרמיידלעך און דער זיג איז אומאָפּשטעלבאַר. אַ פאָלק, אַ קלאַס, אַ גרופּע, אַ פּערזענ־לעכקייט דערשיינען אויף דער סאָציאָלאָגישער וועלט. דער קאַמף — דאָס זיינען די חבלי־לידה. און וואָס דערפאָלגרייכער עס גייט אָן דער פּראָ־צעס פון זעלבסט־אָרגאַניזאַציע, וואָס אינטענסיווער, שטאַרקער איז זיין טעמפּאָ, אַלץ פון קלענערער דויערהאַפט וועלן זיין די געבורט־ווייען, אַלץ קירצער איז דער איבערגאַנגס־פּעריאָד, אַלץ שמעלער איז דער וואַקלונגס־צושטאַנד. מחמת אין דעם קאַמף זיינען ניט אַזוי וויכטיק און ווערטפול די מפּלות פון שונא, פון דעם פאַרדעמדיקן אָרגאַניזירער, ווי עס זיינען אומאָפּשאַצבאַר און הויך־חשוב די אָרגאַניזאַציע-געוואוינהייטן, די אָרגאַ־ניזאַציע־איבונגען און אויסגעלערנטקייטן; די גרעסטע ראָלע אין באַפריי־אונגס־פּראָצעס שפּילט דער פאַקט אַליין פון אויסבילדן אַן אייגענע אָר־גאַניזאַציע. אָט דער פאַקט זאָגט אָן מכוח דער סאָציאָלאָגישער געבורט. אַ קנעכט קויפט, בזה האופן, זיין ביאָלאָגישן לעבן פאַרן פּרייז פון זיין סאָציאָלאָגישן טויט.

נאָר אַ פּערזענלעכקייט לעבט אַ פולן סאָציאַלן לעבן.

אַ פּערזענלעכקייט לעבט סיי פּסיכיש און סיי סאָציאַל, שאַפנדיק די־רעקט אירע פּסיכאָלאָגישע ווערדעס. אַ פּערזענלעכקייט קען שאַפן אירע פּסיכאָלאָגישע טייערקייטן אָדער אינגאַנצן אינדיווידועל, אָדער אינטער־אינדיווידועל, אויב זי איז וויליק, שאַפט זי עס צוזאַמען מיט אַנדערע איג־דיווידן. און די ווערדעס האָבן דעמאָלט אַן אינטער־אינדיווידועלע חשיבות. אָבער יעדע פּערזענלעכקייט דאַרף זיך באַטייליקן אומבאַדינגט אין פּראָ־צעס פון שאַפן. בנוגע סאָציאָלאָגישע ווערדעס איז ניט שייך קיין אינדי־ווידועלעס שאַפן. דאָ איז אַ מין קאָאָפּעראַטיווע טואונג, פּערזענלעכקייטן נעמען זיך צוזאַמען און שאַפן אינטער־אינדיווידועלע פאָרמעס פון לעבן און זיין, אין סאָציאָלאָגישן זינען פון וואָרט.

אינטער־אינדיווידואַליזם איז אַ רוף, אַן אויפמונטער צום „סאָציאַלן", עקאָנאָמישן און פּאָליטישן לעבן. דער געשריי פון געבורט און אויפ־לעבונג.

אינטער־אינדיווידואַליזם פּראָקלאַמירט דעם „לא תרצח" אין דעם תחום פון סאָציאָלאָגיע. דו זאָלסט ניט דער׳הרג׳ענען ניט נאָר פיזיאָלאָגיש און ביאָלאָגיש, נאָר אויך סאָציאָלאָגיש!

יעדער אָפּזאָג, יעדער פאַרבייג אין דעם תחום איז גלייך צו זעלבסט־מאָרד. און מ׳קען דעריבער זיך ניט פאָרשטעלן, אַז אימיצער וועט זיך

פון דעם אָפּזאָגן. דעריבער באַמערקן מיר דאָ אַ באַזונדערע אָנשטייאונג, אַ באַזונדערע עקשנות, אַ באַזונדערע האַרטנעקיקייט אין קאַמף.

דאָס איז דער חשק צום לעבן, די גלוסט צו האָבן אַן אייגענעם רצון, דאָס איז „דער ווילן צו אָרגאַניזאַציע", צום סאָציאָלאָגישן לעבן.

קנעכטשאַפט איז דער טויט סיי פון יחיד און סיי פון רבים. אינטער־אינדיווידואַליזם איז דאָס אויפלעבן פון איינצלנעם, פון יעדן איינצלנעם.

אַ קנעכט איז אַ סאָציאָלאָגישער בר־מינן.

אַ פּערזענלעכקייט איז די פאַרקערפּערונג פון „סאָציאָלאָגישן" לעבן, איז אַ סאָציאָלאָגישער ניי־געבוירענער.

אַלע איבעריקע פאָרמעס, וועלכע ליגן צווישן אָט־די צוויי עקסטרע־מע פונקטן, זיינען דורכגאַנג־שטופן און צווישנוועגטלדיקע פאָרמאַציעס. זיי זיינען אַן אַוועקגאַנג פון טויט און אַ דערנענטער צום סאָציאָלאָגישן לעבן.

ז.

אינטער-אינדיווידואַליזם

ניט יעדער מענטש איז אַ פּערזענלעכקייט. אַ פּערזענלעכקייט איז פאַרן היינטיקן מענטשן אַן אידעאַל, אַ שטרעבונגס־פּינטל.

אַ מענטש פּירט זעלבסטשטענדיק זיין פיזיאָלאָגישן לעבן, אינדיווי־דועל, אָפּגעצאַמט, אָפּגעזונדערט פון אַנדערע, און מיט דעם באַנוגנט זיך דאָס רוב פון מענטשן. זיי גייען ניט ווייטער פון זייער פאַרשלאָסענעם קערפּער, וועלכער שטעלט פאָר מיט זיך אַן איינס אין פיזיאָלאָגישן זינען. זייער גאַנצע אינדיווידואַליטעט באַשטייט אין פיזיאָלאָגיע און ביאָלאָגיע. פּסיכאָלאָגיש, נאָך מער, סאָציאָלאָגיש, עקזיסטירן זיי לגמרי ניט. און דע־ריבער זיינען גרונטלאָז די אורטיילונגען פון יענע, וואָס באַהויפּטן, אַז די פּערזענלעכקייט איז פאַרויסגעגאַנגען דער געזעלשאַפט.

דער באַזונדערער אָרגאַניזם, אויף וויפיל עס רעדט זיך דאָ מכוח אַ פיזיאָלאָגישן, ביאָלאָגישן סוביעקט, דעם טרעגער פון קערפּערלעכן איך, פאַרשטייט זיך, איז אַ פּרימאַט, אַ קודם צום חברה׳שן „אָרגאַניזם". אָבער די פּערזענלעכקייט אַלס אַ פּסיכאָלאָגישעס וועזן, די פּערזענלעכקייט אַלס אַ סאָציאָלאָגישעס וועזן, אַלס אַן אינדיווידאָלאָגישע בריה, איז קיין ספק ניט, אַז זי קומט שפּעטער, ווייט שפּעטער, פון דער געזעלשאַפט.

צום אָנהויב שאַפט די געזעלשאַפט, אין דער געשטאַלט פון אַ משפחה, האָרדע, אָדער שטאַם, שבט, קלאַן, פאָלק, נאַציאָן, זיין פּסיכאָלאָגיע, זיין שפּראַך, זיין טראַכטן, פילן און אויסדרוק. אַזוי אַרום, אַז נאָר די נאַציאָן

שטעלט פאָר מיט זיך אַ פּסיכישע, קולטורעלע, ציוויליזאַציע־אייניקייט. דערנאָך קומט דער צוזאַמענגוס פון קולטורן, פון דער העברעאישער, גריכישער, רוימישער און איבעריקע, למשל, אין איין אַלגעמיין־אייראָפּעאישער קולטור, וועלכע נעמט אַרום אַ גאַנצע שורה פון פעלקער. דאָס טראַכטן, די לאָגיק מיט אירע פאָרמעס און נאָר־מעס איז אַן אַלגעמיינע, איז אַן אינטערנאַציאָנאַלע שאַפונג, כמעט אַז אַלע פעלקער פון אייראָפּע האָבן זיך באַטייליקט און באַטייליקן זיך אין שאַפן, אויסאַרבעטן און פאַרטיפן פון אָט דער קולטור. די וויסנשאַפט איז אַן אינטערנאַציאָנאַלע דיסציפּלין.

נאָר אויף דעם געביט האָבן מיר צו טאָן מיט פעלקער, מיט קולטורעלע פעלקער, מחמת דעם, וואָס זיי מיט זייער לשון, זייערע מעטאָדן, כמעט איינגעבוירענע, פון טראַכטן האָבן אַרויפגעלייגט זייער חתימה אויף דער קולטור. דעם איינצלנעם מענטשן אַלס אַזוינעם — אויף וויפיל מיר שליסן אויס דעם גאון, וועלכער שטעלט פאָר מיט זיך אַ גאַנצן ציבור, אַ פאָלק, אַ פעלקערשאַפט — געפינען מיר דאָ דערווײַלע ניט.

נאָך מער, וואָס איז שייך סאָציאָלאָגיע, דאָ געפינען מיר זיך לעת עתה אין צוואַנציקסטן יאָרהונדערט, אויף דער סטאַדיע פון אַנטוויקלונג, אויף וועלכער מיר זיינען געשטאַנען אין אַלטערטום בנוגע פּסיכאָלאָגיע. אין סאָציאָלאָגיע הערשט לעת־עתה אויסשליסלעך דער נאַציאָנאַלער פּרינציפּ. עפּעס אַ מין אויסנאַם שטעלן פאָר מיט זיך די גרויסע מלוכות, וועלכע בילדן פאַרבאַנדן פון פעלקער. אָבער די פאַרבאַנדן טראָגן אַן אויס־שליסלעך צווינגענדיקן כאַראַקטער, און ביי דער ערשטער מעגלעכקייט וועלן זיך די פעלקער פאַנאַנדערשיידן. אַלס אַ משל קען מען ברענגען די צעפאַלענע, די פאַנאַנדערגעטרעטענע איבער אַלע נאַטן, אַלטע טערקיי, עסטרייך, וכדומה גרויסע מלוכות, וועלכע ניט היינט־מאָרגן וועלן צעפאַלן ווערן אויף שטיקער. דאָ, אין תחום פון סאָציאָלאָגיע, זיינען באַקאַנט דערווייל צוויי מעטאָדן: אָדער פרייהייט, אמת'ע זעלבסט־באַשטימונג, און דעמאָלט — גייט מען זיך פאַנאַנדער אויף אַלע פיר עקן; אָדער אַרונטער־דריקונג, אַ קינסטלעך־מעכאַנישע פאַראייניקונג, פּאָליטישע פאַרשקלאַ־פונג פון פעלקער. אַלט־רוסלאַנד האָט פאַראייניקט איבער הונדערט פעל־קערשאַפטן, אָבער זי האָט זיי קיינמאָל ניט פאַראייניקט־באַהעפט, נאָר גע־דריקט און געפרעסט אַזוי, אַז זי האָט ניט געשאַפן קיין „סאָציאַלע פאַר־מען", נאָר מעכאַניש־סאָציאַלע פאָרמאַציעס. דאָס איז אַ פּרימיטיווער אופן פון פאַראייניקונג, אַ פאָר־סאָציאָלאָגישער צוזאַמענגנעם. ווי נאָר אַ טייל פון די פעלקערשאַפטן האָט געקראָגן די יכולת זיך זעלבסט צו באַשטי־מען, האָבן זיי זיך „אָפּגעלייגט", אַרויס פון דעם „בונד", שאָדנדיק זיך

און אַנדערע, אַנווערנדיק אַ היפּש־ביסל אין פּאָליטישן און עקאָנאָמישן זינען. אונטערדריקונג, אַן אומבאַדינגטער צוגאַב, אַן אומפאַרמיידלעכקייט פאַרן באַרבאַריזם, איז שעדלעך הויפּטזעכלעך מיט דעם, וואָס עס שאַפט אַן אילוזיע וועגן דער אומבאַקוועמלעכקייט פון פאַראייניקונג בכלל אפילו אויף גלייכע יסודות, אויף אַ פול־רעכטלעכן גרונט. אַ געדאַנק, וועלכער איז פאַלש און רעאַקציאָנער.

דער פּראָצעס פון ציוויליזאַציע, דער פּראָגרעס ליגט ניט אויף דער ליניע פון פאַנאַנדערקרושלען די געשאַפענע מלוכות, נאָר פאַרקערט, אין אַן אַלץ גרעסערן און גרעסערן וואַקסן, אַלץ גרעסערן און גרעסערן פאַר־איין. אָבער די פאַראייניקונג דאַרף פאַרקומען אויף אַ פרייווויליקן, פריי־צוגעשטימטן, גלייך־באַרעכטיקטן און ניט קנעכטיש אונטערדריקערישן יסוד.

דאָס וואָס איז פאַרגעקומען אין פסיכאָלאָגיע, אין קולטור־שאַפן, וועט פאַרקומען אויך אין סאָציאָלאָגיע, דאָס הייסט אין ציבור־לעבן; עס וועט געשאַפן ווערן אַן אַלגעמיינע פאַראייניקונג, וועלכע באַזירט זיך אויף אַ גלייכער, יעדנפאַלס גלייכווערנדיקער, באַטייליקונג פון אַלעמען, און אויף אַזאַ אופן וועט סאָציאָלאָגיע זיך אויפהויבן העכער פון נאַציאָנאַלן פּרינציפּ.

אין תחום פון פסיכאָלאָגיע געפינט זיך די אינדיווידואַליטעט — מיר רעדן וועגן יחיד, ניט וועגן נאַציאָן־קאָלעקטיוו — די אייגנטימלעכ־קייט, אין זייער אַ נעבעכדיקן מצב. זי האָלט נאָך ערשט פאַרן געבוירן ווערן. זי האָט נאָך ניט די העזה זיך צו באַווייזן אויף גאָטס וועלט. זי באַ־גרענעצט זיך דערווײַלע מיט אַ סטיל, מיט שאַפן אַן אייגענעם „חדר" אין קונסט, אויפטוען וועלכע טראָגן ניט־זעלטן דעם נאָמען פון אויטאָר. אָבער דער „אויטאָריזם", אַזוי צו זאָגן, איז ווייט פון דעם, וואָס ער האָט געדאַרפט זיין. ער האָט אַ נייגונג צו אויטאָריטעטיזם, ווען ער האָט געדאַרפט גיין אויפן וועג פון פריידיקן אייגנטימלעכקייט און צוזאַמענגוס, אַ סינטעז פון אייגנטימלעכקייטן, וועלכע זאָלן זיך באַטייליקן אויף גלייכבאַרעכטיק־טע יסודות אין פּראָצעס פון שאַפן קולטורעלע ווערדעס, אוצרות.

אין תחום פון סאָציאָלאָגיע — פאַרמאָגן מיר דערווײַלע נאָר נע־בעכדיקע אָנצוהערענישן, אָדער ריכטיקער, עפּעס אַ מין פאָרגעפיל מכוח דעם, אַז די פערזענלעכקייט האָלט ביים געבוירן ווערן. סאָציאָלאָגיע דאַרף, וואָס זי וועט זיך אַ פּליס טאָן דורכצופירן אין אונדזער עפּאָכע, שאַפן אַ צוזאַמענשמעלץ — ניט קיין פאַרגוואַלטיקונג, ניט קיין אוזור־פּאַציע — פון עקאָנאָמיק מיט פּאָליטיק, פון וואָס עס וועט זיך באַקומען אַ נייע פאָרמאַציע. די נייע פאָרמאַציע וועט פאַראייניקן אין זיך אַלע פּאָ־זיטיווע עלעמענטן פון ביידע דיסציפּלינען. פּאָליטיק האָט אַרומגענומען

גאַנצע קאָלעקטיוון ניט זייענדיק געטיילט; עקאָנאָמיק איז געווען אַנגעוויזן אויף „פירמעס‟, אָבער דערפאַר פלעגט זי לייכט אַריבערשפרייזן די גרע־נעצן פון מדינות און וועלט־טיילן און זיך אויסשפרייטן מיט איר נעץ פון אינסטיטוציעס. קאַפּיטאַל איז ניט אינטערנאַציאָנאַל, נאָר אינדיווי־דועל, דערפאַר גייט ער אַזוי גרינג אַריבער די גרענעצן פון די פעלקער און מאַכט אַן אָנשטעל פון אינטערנאַציאָנאַליזם. ווי עס זאָל ניט זיין, די ביידע עלעמענטן דאַרפן פאַראייניקט ווערן, און זיי וועלן ביידע פאַר־טראַטן ווערן אין דעם אינטער־אינדיווידועלן איבערבוי פון דעם קהל־לעבן. און דעמאָלט וועט די איינצלנע פערזאָן באַפרידיקן איר דורשט נאָך דיפערענציאַציע און אינדיווידואַליטעט אין צוזאַמענהאַנג מיט גלייך־באַ־רעכטיקטע אינדיווידן, שאַפנדיק אינטער־אינדיווידועלע חשיבות׳ן און שייכות׳ן. און אָנשטאָט סאָציאָלאָגיע, וועלן מיר האָבן אַ אינטער־אינ־דיווידאָלאָגיע, וועלכע וועט זיין לויט איר מהות מענטשלעך און מענטש־הייטלעך, אינטער־אינדיווידועל און אוניווערסאַל.

די געמיינזאַמקייט דאַרף ווערן רעאָרגאַניזירט, די יעראַרכיע דאַרף ווערן אָפּגעשאַפן, עס דאַרף געשאַפן ווערן דער אינטער־אינדיווידואַל, דער בונד פון מענטשן, וועלכער וועט אַרומנעמען די גאַנצע ציוויליזירטע מענטשהייט און וועט איר פאַראייניקן אויפן יסוד פון צווישן־מענטש־לעכע באַציאונגען. דער כוח פון מענטשן ליגט אין אחדות. אָבער אחדות הייסט ניט צוזאַמענשמידן. אַ פּאַרטיע קאָטאָרזשניקעס, געשמידטע הענט און פיס, בילדן ניט קיין אַסאָציאַציע. ביי דער ערשטער מעגלעכקייט וועלן זיי זיך צעלויפן אין אַלע זייטן, ווייל נאָר קייטן, הענט־רינגען, פיס־רינגען האָבן זיי פאַרבונדן. דעם וואוקס פון אינטער־אינדיווידואַלי־טעט — דאָס דאַרף מען דערמונטערן. ניט אָפּגעשלאָסנקייט, דאָס צעקריכן איבער די נאָרעס, וועלכע הייסן פאָטערלענדער, אָדער מוטער־היימען, קליינע געמיינדעס, נאָר אַרויסגיין אויפן וועג פון אַן אַלוועלטלעכער פאַר־אייניקונג. אינטער־אינדיווידואַליזם, דאַרף גובר זיין אַלע פאָטערלענ־דישע נאַציאָנאַלע איבערצאַמונגען, די מחיצות, וועלכע שטערן מענטשן, אינדיווידן זיך צו פאַראייניקן.

אַזוי ווי די מלוכה האָט אָפּגעראַמט, אָפּגעשווענקט אַלע קליינע פּאָליטישע גרענעצן, וועלכע האָבן אָפּגעטיילט איין באַזיץ פון צווייטן, איין סעניאָריע פון דער אַנדערער, אַזוי ווי די מלוכה האָט פאַרניכטעט די פעאָדאַלע וועגטלעך, אַזוי דאַרף דער אינטער־אינדיווידואַל אָפּמעקן די גבולים און גרענעצן פון די מלוכות, וועלכע טיילן אָפּ מענטשן פון מענטשן, און וועט שאַפן אַ מענטשהייט-אחדות.

די שבטים־פאַראייניקן האָבן אַראָפּגעוואָרפן די משפחה־אייניקייט,

דער שבט, שטאַם האָט אַריבערגעשפּרייזט איבערן טויטן קערפּער פון דער פאַמיליע, אַזוי ווי די נאַציאָן איז אַריבערגעוואַקסן דעם שטאַם־שבט, אַזוי וועט דער מענטשהייט־בונד (אינטער־אינדיווידואַל), וועלכער דערגייט אין זיין אַנאַליז, אין זיין פאַנאַנדערלייג ביזן אַטאָם, ביזן לעצטן אומגעטיילטן גאַנצן, זיך אויפהויבן אין זיין סינטעז, אין זיין אינטעגרירן און פאַראייניקן ביז צו דער מענטשהייט און איר באַזע די וועלט.

אין וואוקס פון אינטער־אינדיווידועלקייט שעפּט דער יחיד זיין כוח און גבורה און מעכטיקייט. דער וואוקס פון אינטער־אינדיווידואַליזם אין ציבור־לעבן איז ווי דער אויפהויב פון פּראָדוקטיווע כוחות אין דער באַלעבאַטישקייט. אַלץ וואָס שטערט, פאַרהאַלט דעם וואַקסן, איז שעדלעך, טויג ניט, איז רעאַקציאָנער, דאַרף ווערן אָפּגעשטופּט. אינטער־אינדיווידואַליזם אין זיין פּאַקטישער אויפפאַסונג טרייבט אונטער דעם וואוקס און בלי פון די צווישן־פּערזענלעכע כוחות. ער גייט באַגעגענען דעם אויסשפּרייט און אויסברייטער פון ציבור־לעבן. ער פאַרוואַרפט די פאַראייניקונגען, וועלכע הן לויט זייער סטרוקטור און הן לויט זייער היקף זיינען נידעריקער, וואָס איז שייך די פאָרמעס פון אָרגאַניזאַציע, פון דער עקזיסטירנדיקער מלוכה. דער אינטער־אינדיווידואַל איז איבער דער מלוכה, אויף יענער זייט מלוכה. צו דער גרויסער ברייטער וועלט און מענטשהייט — פירט דער וועג פון אינטער־אינדיווידואַליזם.

אינטער־אינדיווידואַליזם אָפּערירט מיט דאָס פּאַקטישע, ער באַדייט דאָס אַריבערוואַקסן פון דער הייַנטיקער בורזשואַזער מלוכה, וועלכע באַזירט זיך אויפן נאַציאָנאַלן פּרינציפּ, אויך דאַרטן, וואו די מדינה בילדעט אַן אַזוי־געררופענעם „נאַציאָנאַליטעטן־שטאַט״, און דאָס אַריבערשטייגן פון דער סאָציאַליסטישער קלאַסן־מלוכה, דעם אינטערנאַציאָנאַל. אינטער־אינדיווידואַליזם וועט בילדן אַן אינטער־אינדיווידואַל, אַן אַסאָציאַציע, איין עק פון וועלכער לענט זיך אָן אויפן איינצלנעם מענטשן, אויף דער פּערזענלעכקייט, און דער צווייטער עק שטיצט זיך אויף דער מענטשהייט.

דער אינטער־אינדיווידואַל, אַלס די קאָנקרעטע פאָרמע פון ציבור־לעבן, איינגעאָרדנט לויטן פּאַקטישן פרייהייט־פּרינציפּ, שטייגט אַריבער די מלוכה, איבערשפּרייזנדיק איבער אירע גבולים און תחום׳ן, און שפּרייט זיך אויס ביז צו דער לענג פון דער וועלט.

דער קאַפּיטאַליזם דאַרף בייגעקומען ווערן און וועט בייגעקומען ווערן נאָר דורך לגמרי׳דיקער אינטער־אינדיווידואַליזירונג, דורך דאָס פאַרברייטערן און באַגוועלטיקן, סיי די מיטלען און סיי די אָרגאַניזאַציע פון דער פּראָדוקציע, ניט צוריק צו דער קליינער באַלעבאַטישקייט, צו

דער כלומרשטער אייניקונג, וועלכע האָט אַנטהאַלטן אין זיך דעם עמבריאָן פון פאַנאַנדערפאַל פון דערווירטשאַפט, האָבנדיק אין זיך די זריעה פון אַרבעט־צעטיילונג.

ניט צוריק צו דער פרימיטיווער פשטות, נאָר פאָרויס, צו אַ מער פאַרוויקלטער קאָמפּליצירטקייט, צו דער העכסטער קאָמפּליצירטקייט, צום איבערוואַקסן פון קאַפּיטאַליזם, פאָרויס צו פאַרוואַנדלען דעם קאַפּיטאַ־ליזם — אַ האַלב אינטער־אינדיווידואַליזירטע, איינזייטיק־אינטער־אינדי־ווידואַליזירטע פאָרמע פון ווירטשאַפט — אין אַ פולער אינטער־אינדיווי־דואַליזאַציע פון באַלעבאַטישקייט, פון פּראָדוקציע און גוטס־פאַנאַנדער־טייל.

דאָס אייגענע אין פּאָליטיק. דער עטאַטיזם, שטאַטיזם, דער מלוכה־סדר וועט בייגעקומען ווערן דורכן העכסטן אויפוואוקס פון אינטער־אינדיווידואַלקייט. די מלוכה וועט ניט באַזיגט ווערן דורך דער קליינער געמיינדע, דורך דעם פרייען ישוב, פרייע שטעטל אָדער שטאָט, געשאַפן לויט דעם מיטל־אַלטערשן סטיל, אָן אָפּגעלעבטע פאָרמע, אַ פאָרמאַציע וואָס איז ניט דערגאַנגען צו דער מלוכה, אַ פאָרמע, וואָס איז געלעגן נידעריקער פון דער קאָלאָסאַלער פאַראייניקונג, וואָס הייסט מדינה — נאָר דורך אַ העכערער סאָציאַלער פאָרמע, דורך דער פאַראייניקונג פון אַ גאַנצער רייע פון מלוכות, פעדעראַטיווע רעפּובליקן, פאַרוואַנדלטע אין אָן אינטער־אינדיווידואַל, ד. ה. אַ פאַראיין פון יחידים, וועלכע שאַפן אַ פּאָליטישע פאַראייניקונג אויפן סמך פון זייערע איבערצייגונגען, ניט וואוין־פּלעצער, טעריטאָריעס.

פרייהייט וועט זיך ניט באַקומען אַלס פועל־יוצא פון קליינקייט, איינ־געשרומפּנקייט, נאָר אַלס רעזולטאַט פון דעם העכסטן וואוקס פון אינטער־אינדיווידואַליטעט. און פּאַקטישע פרייהייט וועט קריגן דער איינצלנער, ווען ער וועט זיין פאַראייניקט אויפן יסוד פון זיינע איבערצייגונגען מיט הונדערטער מיליאָנען זיינס־גלייכן, לייגנדיק אין יסוד פון פאַראייניקונג דעם געוויסנשאַפטלעך (רעליגיעז)־וויסנשאַפטלעכן פּרינציפּ פון אינטער־אינדיווידואַליזם, וועלכער דערלאָזט ניט דעם אָפּשוואַך און פאַרטונקל פון יחיד, נאָר שטייגערט זיין עכטן, קלאָרן אַרויסוויז און אַנטפּלעק.

די פראַגע פון קאַפּיטאַליזם וועט ניט פאַרענטפערט ווערן דורך דער קליינער אַרבעטער־אַסאָציאַציע, דורך דער פרייער ווירטשאַפטלעכער אַרטעל, נאָר, להיפוך, דורך דעם צוזאַמענגוס פון איינצלנע פירמעס, דורך דאָס העכסטע טראַסטירן און באַהערשן פון אַפּאַראַט, דעם ווירטשאַפט־לעכן שטאָף, רייכקייט, דעם פיזישן „קאַפּיטאַל“, וואָס ליגט אין די געצייג

און מיטלען פון פּראָדוקציע, און דעם „גייסטיקן קאַפּיטאַל״, וואָס ליגט אין דער אָרגאַניזאַציע.

אַזוי אויך די פּאָליטישע פראַגע, די פּראָבלעם פון שטאַטיזם לאָזט זיך ניט לייזן דורכן צעקרושלען די מלוכה, צערייסן זי אויף שטיקער, נאָר, ליהפּוך, דורך, אויב מ׳קען זיך אַזוי אויסדריקן, טראַסטיפיקאַציע, העכסטער אינטעגראַציע, ברייטסטער פּאַראייניקונג ניט פון קאַנטן, לענדער, נייערט פון דער גרעסטער צאָל פון אינדיווידן ביזן אַרומנעם פון דער מענטשהייט און דער וועלט.

פון קאַפּיטאַליזם דאַרף מען ניט גיין צוריק צום גאַר מאַנטשיקן אינדיווידועלן אייגנטום, ווערנדיק הינגעריסן פון דער אידיליע פון מיטלאַלטער צייטן, אַנטציקט פון דעם פּשוט׳ן לעבן פון דעם פּויער־געזינדל, נאָר אַרויף, צו העכערע פאָרמען, צום אינטער־אינדיווידועלן אייגנטום, צו דער פאַרפולקומונג און אויסגלייכונג פון דער אינטער־אינדיווידועלער פּראָדוקציע־ליניע.

פון שטאַטיזם דאַרף מען ניט גיין צוריק, צום קליינעם פאַראיין, צום פאַרשלאָסענעם האַלב־ווילדן לעבן פון דער איינצלנער פאַמיליע, צו דער פאַראיינפאַכטער אָפּגעלאָזענער געמיינדע, נאָר אַרויף און פאַרויס, צו העכערע פאָרמאַציעס און סאָציאַלע אויסבילדונגען, צו דער אינטער־אינדיווידואַליזאַציע פון פּאָליטישן אָרגאַניזם.

די פּאָליטיק האָט אַריבערגעיאָגט די עקאָנאָמיק, דער פּאָליטישער אָרגאַניזם איז העכער לויט זיין היקף פון עקאָנאָמישן און דעריבער צוריק פון שטאַטיזם באַדייט צום פּאָליטישן „קאַפּיטאַליזם״, פּאָליטישע פרייהייט און קאָנקורענץ. קאַפּיטאַליזם אין עקאָנאָמיק שטייט אויף דער סטאַדיע פון אַנטוויקלונג, אויף וועלכער אין פּאָליטיק איז געשטאַנען דער פעאָדאַליזם. קאַפּיטאַליזם באַדייט אַן עקאָנאָמישער פעאָדאַליזם, אַ מאַסע אייגנטימער און אומענדלעכע ווירטשאַפטלעכע קריגערייען און רייסערייען צווישן די עקאָנאָמישע „פּריצים״. און ווי דער פּאָליטישער פעאָדאַליזם איז געווען שעדלעך, רואינירנדיק, אַזוי איז דער עקאָנאָמישער פעאָדאַליזם היזק׳דיק און כאַאָטיש און אויסברענגעריש ווי די נאַטור. אַן אומענדלעכע צאָל פון אַרבעט און אָנשטרענג־איינסן גייט לאיבוד, ווערט גע׳פּטר׳ט, אָן קיין שום נוצן, אויף אָנפירן די ווירטשאַפטלעכע קאָנקורענץ.

דער וואוקס פון אינטער־אינדיווידואַליזם איז דער וואוקס פון מעגלעכקייט. דער וואוקס פון מעגלעכקייט איז דער וואוקס פון פרייהייט.

עס איז ריכטיק, אַז דער וואוקס פון אינטער־אינדיווידואַליטעט דריקט זיך ניט אויס דורכאויס אין דער מאַסע, אין היקף, אין סך־הכל, אין מע־

כאַנישן מאַטעמאַטישן אָנוואקס פון פערזאָנען, נאָר אויך אין דער אָר־גאַניזאַציע־פאָרמע פון דעם געגעבענעם ציבור־לעבן, פון דער געגעבענער סומע פון פערזאָנען. די נייע אָרגאַניזאַציע־פאָרם פאַרטונקלט ניט דעם בנמצא־זיין פון די אינדיווידן, ווי דער פאַל איז געווען אין שטאַם, אין משפחה, אין קלאַן, אין מלוכה. אָבער עס איז אויך אמת, אַז אויב מיר וועלן קויפן פאַרן פרייז פון פאַרשמעלערונג פון דעם היקף, דעם אראַפּלאָז פון דער סומע פון פערזאָנען, וואָס באַטייליקן זיך אין דער געגעבענער אַסאָציאַציע, דעם פאַרבעסער פון דער אָרגאַניזאַציע אין פּרט פון אינ־טער־אינדיווידואַליזאַציע — איז יצא שכרו בהפסדו, און מיר וועלן גאָר־ניט דערגרייכן, גיכער אָנווערן איידער געווינען. יעדנפאַלס, וועט מען דאַרפן דאָ פעסטשטעלן אַ פּראָפּאָרציע, אַ פאַרהעלטניש, די מדרגה פון דער אינדיווידואַליזאַציע פון דער פאַרדעמדיקער צווישן־פערזענלעכער פאַראייניקונג, און די שטופע פון אינדיווידואַליזאַציע פון דער איצטער באַנייטער, נאָר פאַרקלענערטער פאַראייניקונג.

ניט די צעברעקלונג פו מלוכה'שן פּאָליטישן אָרגאַניזם, ניט די מי־ניאַטוריזאַציע פון קהל־לעבן, נאָר זיין אוניווערסאַליזאַציע, ניט די צע־ברעכונג פון מדינות, ניט זייער צוזאַמענשמעלץ, נייערט די פאַראייניקונג פון די „בירגער" אין אין אינטער־אינדיווידואַל, וועלכער וועט זיין אַזוי קאָלאָסאַל, אַז ער וועט ניט קענען זיין צענטראַליסטיש, דעספּאָטיש.

דעמאָלט, און נאָר דעמאָלט, וועלן מיר האָבן פרייהייט דע פאַקטאָ, און ניט נאָר פרייהייט דע־יורע, דעמאָלט וועלן מיר באמת האָבן פריי־הייט פאַרן יחיד, און ניט קיין פיקטיווע „צעלאָזנקייט" ווי דאָס ניט־האָבן פון געזעצן. אונטער פרייהייט פאַרשטייען מיר אַן אוניווערסאַלע זעלבסט־אָרגאַניזאַציע. אינטער־אינדיווידואַליזם איז אַן אוניווערסאַלע פאַראייניקונג פון אינדיווידן אויפן יסוד פון זייערע געוויסנשאַפטלעכע (רעליגיעזע) און וויסנשאַפטלעכע איבערצייגונגען.